

Η ΑΛΗΘΙΝΗ
(ΙΣΤΟΡΙΚΗ)
ΜΑΡΑΘΩΝΙΑ
ΔΙΑΔΡΟΜΗ

ΑΥΤΟΕΥΝΟΥΧΙΣΜΟΣ
ΚΑΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ

ΔΑΥΛΟΣ

ΕΥΡΩ 5

ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ
ΣΤΟΝ κ. ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ
(καὶ ὁ ἀντίλογος τοῦ «Δαυλοῦ»)

ΤΟ ΕΠΙΚΑΙΡΟ
«ΜΟΝΤΕΛΛΟ»
ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ
ΣΠΑΡΤΗΣ

Μιλοῦν
στὸ «Δ» ξένοι
διάσημοι
κλασικιστές

Ἡ δράση τῶν Ἑβραίων στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα

Μηνιαίο Περιοδικό
Πρωτοποριακής Έρευνας.
Κυδαθηναίων 29, Πλάκα,
105 58 Αθήνα.
Τηλέφωνα: 0103223957,
0103314986, 0109841655.
Τηλομοιότητα: 0103314997.

ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ («Internet»):
<http://www.davlos.gr>
Ηλεκτρονική αλληλογραφία:
davlos@davlos.gr

Τα Γραφεία του «Δ» λειτουργούν
πρωινές ώρες 9.30 - 14.30
καθημερινά (και Σάββατο).

Ίδρυτής-Ίδιοκτήτης-
Εκδότης-Διευθυντής:
ΔΗΜΗΤΡΗΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ
Αχιλλέως - Μουσών 51
Παλαιό Φάληρο.

Παραγωγή: PRESS LINE
Μάγερ 11, Αθήνα, τηλ.: 010
5225.479.

- Τιμή αντιτύπου: 5 ευρώ.
- 12μηνη συνδρομή: 47 ευρώ.
- Οργανισμών κ.λπ.: 70,50 ευρώ.
- Φοιτητών: 38 ευρώ.
- Εξωτερικού: 80 δολλ. ΗΠΑ.
- Η συνδρομή καταβάλλεται
κατά την έγγραφη.
- Η συνδρομή ανανεώνεται
αυτόματως μετά τη λήξη του 12μήνου.

Διακοπή της συνδρομής γίνεται μόνον
κατόπιν τηλεφωνήματος του
ένδιαφερομένου.

**ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ
ΔΕΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΝΤΑΙ.**

Τά χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

Όλες οι συνεργασίες και τα
ταχυδρομικά έμβασματα στη διεύθυνση:
ΔΗΜ. Ι. ΛΑΜΠΡΟΥ,
Πόστ Ρεσάντ 175 01, Π. Φάληρο.

Παρακαλούνται οι συνδρομητές
που αλλάζουν διεύθυνση, να το
γνωστοποιούν στο περιοδικό.

Απαγορεύεται ή εν όλω ή εν μέρει
αναδημοσίευση ή αναμετάδοση
καθ' ούνοδήποτε τρόπον
δημοσιευμάτων του «Δαυλού»
χωρίς τη γραπτή άδεια του εκδότη.

ΣΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΑΥΤΟ:

ΣΕΛΙΣ 16166:

Η παραμόρφωση του Διονύσου

Δ.Ι.Α.

ΣΕΛΙΣ 16168:

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

Α. ΒΟΥΛΓΑΡΗ, Κ. ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ, Λ. ΜΑΝΔΡΑΣ, Ν. ΝΤΩΝΙΑΣ, Κ.
ΚΑΛΟΥΔΗΣ, Σ. ΑΧΙΟΤΙΣ, Θ. ΣΦΕΤΣΑΣ, Η. ΒΙΝΙΑΣ.

ΣΕΛΙΣ 16173:

Διάλογος με την Αρχιεπισκοπή Αθηνών

Ε. Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ και ΣΑΡΑΝΤΟΣ - Α - ΠΑΝ - Π.
ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16184:

«Καπέλλωσαν» τον Διόνυσο με καντήλια

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16187:

Ποιά είναι η ιστορική διαδρομή του Μαραθωνίου

ΜΑΡΙΟΣ ΜΑΜΑΝΕΑΣ

ΣΕΛΙΣ 16193:

«Διάλογος Σωκράτη - Καρτεσίου»: Η γκάφα
της «Φραγκφούρτερ Άλλγκεμείνε Τσάιτουνγκ»

ΙΩΑΝΝΗΣ ΠΗΛΙΟΥΝΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16197:

Το CNN και η Έλληνική Γλώσσα

Περιοδικό «ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΝΑΙ»

ΣΕΛΙΣ 16199:

Δύσκολη κατασκευής αρχαία γέφυρα

Α. ΠΕΤΡΟΥΤΖΑΚΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16200

Πληθωρισμός άγιωσύνης στη Λευκωσία

ΝΙΚΟΛΑΣ ΑΣΙΜΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16203:

Ό... Κέλτης Ζεύς και ή... Κολχίδα της Αμερικής

Δρ ΙΩΑΝΝΗΣ ΚΥΠΑΡΙΣΣΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16210:

Τηλέοραση υπό τὰς εύλογίας...

ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΓΛΑΡΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16213:

Δραστηριότητες των Έβραίων στην αρχαία Ελλάδα

ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16219:

Ό αὐτοευνουχισμός στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη

ΣΤΑΥΡΟΣ ΒΑΣΔΕΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16221:

Κύρια όνόματα που αποδίδουν

γνωρίσματα και ιδιότητες των ονομαζομένων

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΓΕΩΡΓΑΝΑΣ

ΣΕΛΙΣ 16225:

Ένας φωτισμένος μητροπολίτης είχε καταρρίψει
από το 1930 το δόγμα «Εξ Ανατολών το φῶς»

ΠΑΝ. ΚΟΥΒΑΛΑΚΗΣ

ΣΕΛΙΣ 16225:

Οί δὴθεν «τουρκικές» νεοελληνικές λέξεις (β)

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

ΣΕΛΙΣ 16235:

Η επικαιρότητα του «μοντέλου» της αρχαίας Σπάρτης

Συνεντεύξεις των Ρ. CARTLEDGE, Τ. GIFUEIRA, Ο. MYRRAY
ΝΑΝΣΥ ΜΠΙΣΚΑ

ΣΕΛΙΣ 16241:

Η Αγάπη του μίσους

ΠΑΛΛΑΔΑΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΝΟΣ

ΣΕΛΙΣ 16243:

Πώς γράφονται οι σημερινές έγκυκλοπαιδείες

ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ ΚΑΖΑΝΑΣ

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

• Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ: σελ. 16186 • ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟ-
ΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ: σελ. 16191 • Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ:
σελ. 16202 • ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΤΑ: σελ. 16213 • Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ
ΙΔΕΩΝ: σελ. 16243.

Η ΠΑΡΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ

Εάν αποφασίσουμε χωρίς αναστολές να ἐμβαθύνουμε ἐλεύθερα στήν γενικά ἀποδεικνυόμενη ἀπὸ τὴν Ἱστορία διαπίστωση, ὅτι δὲν ὑπάρχει κανένας «θεὸς» ποὺ νὰ μὴν τὸν ἐδημιούργησαν οἱ ἄνθρωποι (ἀπορρίπτοντας τὴν ἐντελῶς ἀναπόδεικτη θεοκρατική ἀντιστροφή, ὅτι δηλ. ὁ «θεὸς» ἐδημιούργησε τὸν ἄνθρωπο), τὸ ἀμέσως ἐπόμενο ἐρώτημα, ποὺ λογικά προκύπτει, εἶναι:

- Γιατί ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖ θεούς;

Στὸ ἐρώτημα αὐτό, πράγματι ἐλευθερωτικοῦ καὶ ἐξαληθευτικοῦ χαρακτῆρα, ἡ ὀρθὴ προσέγγιση προφανῶς εἶναι λογικά ὁ συνδυασμὸς τοῦ ὑποκειμενικοῦ ἐλατηρίου τοῦ δημιουργοῦ (= ἀνθρώπου) καὶ τοῦ ἀντικειμενικοῦ ρόλου ποὺ αὐτὸς ἀναθέτει στὸ δημιούργημά του (= τὸν θεὸ). Μία τέτοια προσέγγιση βρῖσκει ἀρωγό, ὁδηγὸ καὶ σίγουρο δείκτη τῆς ὀρθῆς πορείας τῆς ἐρευνᾶς μας τὴν ἱστορία τῶν θεῶν, ὅπως ἀντικατοπτρίζεται στὴν ἱστορία τῶν θρησκειῶν. Καὶ ἡ ἱστορία αὐτὴ δοᾶ μονοσήμαντα: Δὲν ὑπάρχουν θρησκείες (ἄρα δὲν ὑπάρχουν θεοί), ποὺ νὰ μὴν ὀφείλουν καὶ τὴν γέννησή τους καὶ τὴν μεγάλη ἀντοχὴ καὶ διάρκεια τῆς ὑπάρξεώς τους στὸν Φόβο τοῦ Θανάτου. Καμμιά ἠθική ἢ κοινωνικὴ συνταγὴ τῶν θρησκειῶν, καμμιά θεολογικὴ ἐρμηνεία τοῦ Σύνμπαντος καὶ τῆς Ζωῆς καὶ καμμιά λατρευτικὴ «ἀπτραξιὸν» οἰασδήποτε θρησκείας δὲν εἶναι ἀρκετές, γιὰ νὰ τῆς προσκομίσουν τόσο σταθεροὺς ὀπαδοὺς, ὅσο εἶναι ὁ ψυχολογικὸς τύπος τοῦ «πιστοῦ». Ὁ «πιστὸς» παραδίδεται ἅπαξ καὶ διὰ παντὸς στὸν «θεὸ» μόνον, ὅταν αὐτὸς τοῦ μιλήσῃ καθυσχαστικά γιὰ τὸν θάνατο.

Γιὰ τὸν ρόλο τοῦ θεοῦ στὴν λειτουργία τῆς κοινωνίας ἢ στὴν δημιουργία καὶ ἐρμηνεία τοῦ Σύνμπαντος καὶ τῆς Ζωῆς, ἂν κάποτε ἦταν ὑπαρκτός, ἀποδεκτός καὶ πιστευτός, σήμερα, μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι εἶναι ἐντελῶς ἀναξιόπιστος, μετὰ τίς μεγάλες γνωστικὲς κατακτήσεις τοῦ ἀνθρώπου μέσῳ μὴ θεοκρατικῶν μεθόδων ἐρευνας (ἐπιστῆμες, φιλοσοφία) στὸν τομέα τῆς Κοσμοδιοθεωρίας (πρβλ. τὴν θεοκρατικὴ χρονολόγηση τῆς «δημιουργίας» τοῦ Κόσμου καὶ τοῦ Ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν Γιαχβὲ πρὶν ἀπὸ 5.570 χρόνια, ἢ ὅποια μετὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς Γεωλογίας καὶ τῆς Παλαιολιθολογίας εἶναι σήμερα καταγέλαστη) καὶ μετὰ τὴν ἀνάληψη τοῦ κοινωνικοῦ ρόλου ἀπὸ τὴν Πολιτικὴ. Κάποιοι ὅμως ὑποστηρίζουν, ὅτι αὐτὸ ποὺ δὲν καλύπτεται ἀπὸ κάποια ἄλλη ἐκδήλωση ζωῆς παρὰ μόνον ἀπὸ τὴ θρησκευτικὴ εἶναι τὸ τυπικὸ τῶν θρησκειῶν, ἢ λατρεία, ἐξ οὗ καὶ ἡ διωσιμότητα τῶν θεῶν. Ὅμως καὶ ἐδῶ θὰ μᾶς χρειαζόταν ὁ μεγάλος Ἡράκλειτος, ὁ ὁποῖος πρὶν ἀπὸ 2.500 χρόνια ξεκαθάρισε τὸ ζήτημα, διαβλέποντας μὲ τὸ μάτι - ξίφος ποὺ διέθετε, ὅτι καὶ ἡ λατρεία - ἐορτὴ - τελετουργία, ἂν καὶ φαίνεται ὅτι ἀνα-

φέρεται στή Ζωή, στήν πραγματικότητα καί αὐτή εἶναι ἔκφραση τοῦ Φόβου τοῦ Θανάτου:

«**Ἄν** (οἱ ἄνθρωποι) δέν ἔκαναν πομπή γιά τόν Διόνυσο κι ἄν δέν ἔψελναν γιά τὰ γεννητικά ὄργανα, θά εἶχαν συμβῇ ἀναιδέστατα γεγονότα· ὁ Θάνατος καί ὁ Διόνυσος εἶναι ὁ ἴδιος (θεός), γιά τόν ὁποῖο παραφρονοῦν καί ξεδίνουν μέ τή λατρεία του»*.

Ἔτσι οἱ ἐφευρέτες (ἀλλά καί οἱ «πιστοί») τῶν θεῶν καί τῶν θρησκειῶν (νυκτιπόλους, μάγους, θάγκχους, λῆνες καί μῦστες τοὺς ὀνομάζει ὁ Ἡράκλειτος) ἐπισείουν ἐναντίον ἀλλήλων ὡς ἀπειλή τίς μετὰ θάνατον τιμωρίες καί προφητεύουν τήν διὰ πυρός καύση**.

***

Ἐξορύσσοντας ἀπό τὸ πολύτιμο γιά τὸν Ἑξουσιασμό κοίτασμα τοῦ ἀνθρώπινου φόβου, ἡ Θεοκρατία **«βάλθηκε νὰ ἀρρωστήσῃ τὴν ἀνθρωπότητα ἀντιστρέφοντας τὴν ἔννοια τοῦ καλοῦ καί τοῦ κακοῦ, τοῦ νοσηροῦ καί τοῦ ὑγιοῦς, τοῦ ἀληθινοῦ καί τοῦ ψεύτικου»**, ὅπως θά ἔλεγε ὁ Νίτσε. Ἔτσι προχώρησε στή διαστρέβλωση καί τὴν ἀντιστροφή τοῦ Λόγου, μετατρέποντας τὸ Σύμπαν (τὸ ὁποῖο **«οὐδεὶς θεῶν ἐποίησεν»**: ἐνθ' ἄνωτ.) σὲ «δημιούργημα τοῦ Θεοῦ», μέ συνέπεια τὴν ἀναγωγή ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων ψυχικῶν λειτουργιῶν (καί τῶν λέξεων μέ τίς ὁποῖες ἐκφράζονται οἱ λειτουργίες αὐτές) σ' ἓνα προσυμπαντικό καί ἐξωσυμπαντικό φετίχ - εὔρημα τῆς ἑξουσιαστικῆς σκέψεως (πρὸβλ. **«πιστεύω»** = ἀρχαιοελλ. ἔχω ἐμπιστοσύνη σὲ κάποιον ἢ κάτι, ἐνῶ νεώτ. πιστεύω στὸν Θεό· **«ἀμαρτάνω»** = ἀρχαιοελλ. δὲν πετυχαίνω τὸν στόχο, τὸν σκοπό, ἐνῶ νεώτερ. σφάλω ἐναντι τοῦ Θεοῦ· **«ἐλπίζω»** = ἀρχαιοελλ. προσδοκῶ νὰ δημιουργήσω κάτι, ἐνῶ νεώτ. ἐλπίζω στὸ Θεὸ κ.π.ἄ.).

Θάνατος καί Ζωὴ ἀποτελοῦν ταυτότητα τῶν ἀντιθέσεων. Καί αὐτὴ ἀκριδῶς ἦταν ἡ ἐλευθερωτικὴ καί ἐξαληθευτικὴ κατάκτηση ποὺ ὀνομαζόταν κάποτε «Διόνυσος» καί σήμερα ὑπέστη βίαιη ἑξουσιαστικὴ παραμόρφωση καί πλαστογραφήθηκε ταυτόχρονα ἀπὸ πηγὴ χαρᾶς τῆς ζωῆς καί συνδιαλλαγῆς μέ τὸ θάνατο, ὅπως ἀκριδῶς ἦταν, σὲ **«Φόβον Κυρίου»** καί σὲ ἀδανταδόρο - κρᾶχτη τοῦ Ἑξουσιασμοῦ, τῆς ὑποταγῆς, τῆς ἀνελευθερίας καί τῆς ἀναλήθειας.

Δ.Ι.Λ.

* «Εἰ μὴ γὰρ Διόνυσον πομπὴν ἐποιοῦντο καὶ ὕμνον ἄσμα αἰδοίοισιν, ἀναιδέστατα εἶργαστ' ἄν· ὧντὸς δὲ Ἄιδης καὶ Διόνυσος, ὅτεφ' μαίνονται καὶ ληναῖζουσιν» (Ἡράκλειτος, ἔκδ. Diels - Kranz, ἀπόσπασμα 15).

** «... τούτοις ἀπειλεῖ τὰ μετὰ θάνατον, τούτοις μαντεύεται τὸ πῦρ» (αὐτόθι, ἀπόσπασμα 14).

ΕΠΙΛΟΓΗ ΕΠΙΣΤΟΛΩΝ ΑΝΑΓΝΩΣΤΩΝ

‘Ο διωγμός της εθνικής γλώσσας – και τί κάνουν οι ξένοι

Κύριε Λάμπρου,

‘Η κακοποίηση της Έλληνικής Γλώσσας συνε-
χίζεται με την άνευθυνη συμπεριφορά των μέσων
μαζικής ενημερώσεως, που δομολογούν άστα-
μάτητα το κοινό με ξενόφερτες λέξεις, κυρίως αμε-
ρικανο-αγγλικές, σαν να μην έχουμε αντίστοιχες
δικές μας. Τώρα λοιπόν έγινε μόδα, άς πούμε, να λέ-
με jogging και όχι τροχάδην, copnoy και όχι φά-
λαγξ, show και όχι πρόγραμμα, cameraman και όχι
φωτογράφος, γιάφκα και όχι κρυσφύγετο, **σίγου-
ρα** και όχι ασφαλώς/βεβαίως/φυσικά/όπωςδήποτε
και τα λοιπά.

Διαδίδοντας τις ελληνικές εφημερίδες στο Δια-
δίκτυο μου προκαλεί ναυτία, όταν βλέπω τον τίτ-
λο «*Μίτινγκ στίδου*». Αυτό είναι ξεπεσμός εθνικής
συνειδήσεως, συμπεριφορά που αντικατοπτρίζει
το χάλι των μέσων μαζικής ενημερώσεως και την
έγκληματική ανοχή ενός ολόκληρου λαού και της
πολιτικής του ήγεσίας. Φθάσαμε στο οίκτρο ση-
μείο να αμερικανίζουμε για να φαινώμαστε δήθεν
(άραγε σε ποιούς;) μοντέρνοι. Και να αποφεύγου-
με σκόπιμα να μιλάμε σωστά Έλληνικά σε ένδειξη

νομιμοφροσύνης προς τα δημοκρατικά ιδεώδη! Τί
άλλο να υποθέσω, όταν ακούω την έκφραση «το
‘Υπουργείο Δημόσιας Τάξης». ‘Υπάρχουν άραγε
‘Ελληνες που δεν καταλαβαίνουν τη σωστή έκφρα-
ση: ‘Υπουργείο Δημόσιας Τάξεως; Τέλος, και κά-
ποιοι εκδότες δεν παρέλειψαν να συνεισφέρουν
στην λεηλασία και το λυντσάρισμα της γλώσσας
μας. Δεν έδειξαν τον παραμικρό ενδιασμό – «για
λόγους ευκολίας» – να αντικαταστήσουν έλλη-
νικούς με λατινικούς χαρακτήρες. Έτσι το γράμμα
«χ» αντικατεστάθηκε με το λατινικό «x» και το «ζ»
με το λατινικό «z».

Με την επιτολή μου αυτή απευθύνω έκκληση
στην πολιτική ήγεσία της χώρας να επιληφθῇ τοῦ
γλωσσικού μας προβλήματος με την δέουσα σοβα-
ρότητα και με αίσθημα ευθύνης. ‘Ηρθε πιά ἡ ὥρα
να θωρακίσουμε την γλώσσα μας με κατάλληλη νο-
μοθετική προστασία, όπως έχουν κάνει και ἄλλα
κράτη. ‘Αναφέρω σαν παράδειγμα την ἐπαρχία τοῦ
Κεμπέκ στον Καναδά, τὸ μοναδικὸ μέρος τῆς Βο-
ρείου Ἀμερικής όπου ἡ Γαλλικὴ ἀποτελεῖ τὴν ἐπί-
σημη γλώσσα. ‘Η νομοθετικὴ ρύθμιση, πού ἔθεσε σὲ

Η «ΔΙΑΝΟΗΣΗ» ΤΟΥ ΡΩΜΑΪΪΚΟΥ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΟΥ ΜΙΚΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ...

‘Ο αποκλεισμός της «Τετραλογίας» του από τὴν Ὀλυμπιάδα

‘Αγαπητὸ περιοδικό,

Κανένας θόρυβος δὲν προκλήθηκε, ὅταν ἡ τετραλογία τοῦ Μίκη Θεοδωράκη «Μή-
δεια - ‘Ηλέκτρα - Ἀντιγόνη - Λυσιστράτη» ἀποκλείστηκε ἀπὸ τὶς ἐκδηλώσεις τῆς Πο-
λιτιστικῆς Ὀλυμπιάδας. Μόλις ὁ ὑπουργὸς Πολιτισμοῦ ἀνακοίνωσε τὴν πρόθεση τοῦ
ὑπουργείου του νὰ παρουσιάσῃ (τὸ 2003) τὴν τετραλογία, ἀμέσως ἐτέθη ἀπὸ διαφό-
ρους θέμα ὑπερόγκον κόστους, κάτι πὺν ἀνάγκασε τὸν συνθέτη νὰ παραιτηθῇ τῆς πα-
ρουσίας. Στὴ συνέχεια ἐτέθη καὶ θέμα αἰσθητικῆς, κάτι πὺν ἐμμέσως ὑποδανλί-
στηκε ἀπὸ τὶς κριτικὲς στὸν Τύπο γιὰ τὴν τελευταία ὄπερα τοῦ συνθέτη «Λυσιστρά-
τη» (Ἀπρίλιος 2002 - Μῆγαρο Μουσικῆς Ἀθηνῶν).

‘Η συγκεκριμένη ὄπερα, ὅπως τὸ σύνολο τοῦ συμφωνικοῦ ἔργου τοῦ συνθέτη, ἔτ-
χε τῆς ἐλάχιστης συμπάθειας τῆς πλειοψηφίας τῶν «κριτικῶν» καὶ «μουσικολόγων»
τῆς πατρίδας μας, φέρνοντάς τους σὲ πλήρη ἀντίθεση μὲ τοὺς ἑγκριτοὺς κριτικὸν καὶ

ισχύ ή γαλλόφωνη κυβέρνηση τοῦ Κεμπέκ, προχωρεῖ μέχρι ἀπαγορεύσεως ἀναρτήσεως πινακίδων στά ἐμπορικά καταστήματα, σέ ἄλλη γλῶσσα ἐκτός ἀπό τήν Γαλλική. Στους ἀλλόφωνους ή νομοθεσία αὐτή φαίνεται ἐθνικιστική ἀκρότητα. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ή Γαλλική Γλῶσσα θά ἐκφυλιζόταν βαθμιαῖα μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, σέ ἕνα χῶρο ὅπου ή Ἀγγλική Γλῶσσα εἶναι παντοδύναμη. Τό παράδειγμα αὐτό θά πρέπει νά εὐαισθητοποιήση

κι ἐμᾶς τοὺς Ἕλληνες, γιά νά πάρουμε τὰ κατάλληλα νομοθετικά μέτρα γιά τήν προστασία τῆς γλῶσσας μας ἐναντί τῶν κινδύνων πού συνεπάγεται ή συμμετοχή μας σάν μέλους στήν Ἐνωμένη Εὐρώπη.

Μέ ἐκτίμηση
Κυριάκος Παπαδάτος
Τορόντο, Καναδάς

Πῶς οἱ ἀνελλήνιστοι ἐξελληνίζουν τίς ξένες λέξεις

Φίλε ἐκδότα,
Ἦθελα νά ἐπιστήσω τήν προσοχή σέ συνήθη λάθη πού ἔχουν ἐπικρατήσει στήν καθημερινή μας γλῶσσα: Κατ' ἀρχήν τὸ «κινητὸ» τηλέφωνο, πού μόνον κινητὸ δὲν εἶναι! Τὸ σωστὸ εἶναι φορητὸ τηλέφωνο! Μετὰ λέμε ὑπολογιστής, σαρωτής (ἂν ὄχι scanner), ἐκτυπωτής κ.λπ., ἐνῶ τὰ σωστά εἶναι ὑπολογιστήρ(ας), σαρωτήρ(ας), ἐκτυπωτήρ(ας), ὅπως εἶναι ὁ καθαριστήρ(ας) στά τζάμια τῶν αὐτοκινή-

των, ὁ πυροσβεστήρ(ας), ὁ ἀνεμιστήρ(ας), ὁ ὁδοστρωτήρ(ας) κ.ο.κ.. Τέλος, οἱ κλητικὲς τῶν κυρίων ὀνομάτων ἔχουν πρακτικά καταργηθῇ. Λέμε κε Δαφέρμο ή Βαρεμένο ή Βελιζέλο ἀντὶ τῶν σωστῶν Δαφέρμε, Βαρεμένε, Βενιζέλε...

Ζητῶ συγγνώμην γιά τὸ μονοτονικό μου, ὅμως, δὲν τὰ πάω καλά μέ τοὺς ὑπολογιστήρες.

Ἐρρωσο
Λεωνίδας Γρ. Μάνδρας
Ὁφθαλμίατρος, Χαλκίδα

Προχριστιανική καὶ χριστιανική εἰδωλολατρεία

Κύριε Λάμπρου,
Ἔνας ἀπὸ τοὺς ὑδριστικώτερους χαρακτηρισμοὺς τοῦ Χριστιανισμοῦ κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἶναι ὁ χαρακτηρισμὸς τοῦ «εἰδωλολάτρου», δηλαδή αὐτοῦ πού προσκυνάει τὰ μάρμαρα, τίς πέτρες, τὰ

ξύλα κ.λπ. ὡς θεοὺς. Ὅμως, ποῖα ἦταν ή θέσις τῶν ἰδίων τῶν Ἑλλήνων ἐναντί αὐτοῦ τοῦ χαρακτηρισμοῦ; Μᾶς τὸ ἀποκαλύπτει στὸν μισελληνικό του «Λόγο κατὰ τῶν Ἑλλήνων» ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος, ὁ καὶ «Μέγας» ἀποκαλούμενος λόγφ προφανῶς τοῦ

μουσικολόγους τῶν εὐρωπαϊκῶν χωρῶν, πὸν ἀπὸ τήν δεκαετία τοῦ 1950 μέχρι σήμερα μελετοῦν καὶ ἐξαίρουν τὸ συμφωνικὸ ἔργο τοῦ συνθέτη. Οἱ κριτικές, πὸν ἦταν στήν πλειοψηφία τους εἴτε ἄμεσα εἴτε ἔμμεσα ἀρνητικές, ὑποστηρίχτηκαν σιωπηλὰ καὶ ἀπὸ τὸ σύνολο σχεδὸν τοῦ «πνευματικοῦ», καλλιτεχνικοῦ καὶ πολιτικοῦ κόσμου τῆς χώρας μας, πὸν γι' ἄλλη μία φορὰ ἔδειξε τήν ἐμπάθεια ἀλλὰ καὶ τήν πνευματικὴ του ἔνδεια. Μὲ τήν συμπλεγματικὴ τους στάση πολιτικοὶ καὶ «διανοούμενοι» ρεζιλεύτηκαν γι' ἄλλη μιὰ φορὰ στά μάτια τῶν Εὐρωπαϊῶν πολιτικῶν καὶ διανοουμένων, οἱ ὁποῖοι φροντίζουν ὄχι μόνον νὰ τιμοῦν τὸ Μίκη Θεοδωράκη (μὲ βραβεῖα, ἔδρες σὲ πανεπιστήμια κ.λπ.), ἀλλὰ φροντίζουν νὰ ἔχῃ στή διάθεσή του ὀρχήστρες καὶ χώρους (ἀπὸ καθεδρικοὺς ναοὺς μέχρι στάδια) γιά τήν παρουσίαση τοῦ ἔργου του, φθάνοντας μέχρι τοῦ σημείου νὰ διαμορφώνουν χώρους εἰδικὰ γιά τήν παρουσίαση τοῦ ἔργου του· κάτι πὸν στήν Ἑλλάδα μόνον ὁ Κωνσταντῖνος Καραμανλῆς ἀναγκάστηκε νὰ κάνῃ (διαμόρφωση Λυκαβηττοῦ), ὅταν οἱ τότε κρατοῦντες τοῦ Πολιτισμοῦ ἀρνήθηκαν νὰ παράσχουν στὸν συνθέτη χῶρο συναυλιῶν.

Ἄς ἐπικεντρωθοῦμε ὅμως στὸ θέμα τῆς Τετραλογίας. Γιατί τελικὰ δὲν θά παρουσιαστῇ ή Τετραλογία; Εἶναι θέμα κόστους, αἰσθητικῆς, ἢ εἶναι κάτι ἄλλο; Προσωπικά πιστεύω ἀκράδαντα πὸς εἶναι αὐτὸ τὸ «ἄλλο», πὸν ἀποκρύπτεται τεχνηέντως – ἐπὶ σα-

ἀπύθμενου μισελληνισμοῦ του. (Παρέκθαις: ὁ τίτλος «Μέγας» φαίνεται ὅτι ἀπεδόθη στοὺς μεγαλύτερους διώκτες τοῦ Ἑλληνισμοῦ: Κωνσταντῖνος, Θεοδόσιος, Ἀθανάσιος κ.λπ.).

Γράφει λοιπὸν ὁ ἅγιος Ἀθανάσιος στὴν παράγραφο 19 αὐτοῦ τοῦ ἔργου του: «Ἀπολογούμενοι δὲ (οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες) λέγονσι, διὰ τοῦτο αὐτοὺς (τοὺς τύπους - ἀγάλματα τῶν φαινομένων = ἀπεικονιζομένων θεῶν) ἔχειν, ἵνα διὰ τούτων τὸ Θεῖον αὐτοῖς ἀποκρίνηται καὶ φαίνεται· οὐκ ἄλλως γὰρ αὐτὸν τὸν ἀόρατον δύνασθαι γινώκειν ἢ διὰ τῶν τοιούτων ἀγαλμάτων καὶ τελετῶν» (= Δικαιολογούμενοι δὲ – οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι καὶ ἐπιστήμονες – λένε, ὅτι αὐτὰ – τὰ ἀγάλματα – τῶν ἀπεικονιζομένων θεῶν ἔχουν, ἵνα μέσῳ αὐτῶν διακρίνηται καὶ γίνεται ἀντίληπτό τὸ Θεῖον, διότι ἄλλως αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ κατανοήσουν τὸ ἀόρατον Θεῖον, παρὰ διὰ μέσου τέτοιων ἀγαλμάτων καὶ τελετῶν). Ἐκτοτε ἐδιάθηκαν αἰῶνες μίσους, ἀλληλοσφαγῶν καὶ καταστροφῶν μνημείων καὶ ἔργων τέχνης, μεταξὺ τῶν φατριῶν εἰκονομάχων, εἰκονολατρῶν καὶ αἵρετικῶν στὸ

ἑσωτερικὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ (προφανῶς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα τῶν «Πατέρων» δὲν μποροῦσε νὰ οἰκονομήσῃ τὰ πράγματα διὰ τῆς ἀγάπης...), ἕως ὅτου ἐπικρατήσουν τελικῶς οἱ εἰκονολάτρες. Μὲ ποιό ἐπιχείρημα; Μὲ τὸ ἀνωτέρω εἰρωνικῶς περιγραφέν ἀπὸ τὸ «Μέγα» Ἀθανάσιο! «Ἐμεῖς δὲν προσκυνᾶμε τίς εἰκόνες (καὶ τὰ ἀγάλματα οἱ Δυτικοὶ) ἀλλὰ μέσῳ αὐτῶν προσκυνᾶμε τὸ Θεῖον», λέει σήμερα ἡ Ἐκκλησία. Ἡ κλοπὴ τοῦ ἐπιχειρήματος εἶναι αὐτόφωρος καὶ διδακτική. Καὶ στὴν περίπτωση αὐτὴ ἀποδεικνύεται ὅτι ὁ Χριστιανισμός, ἀφοῦ ἐδολοφόνησε τὸν Ἑλληνισμό ὡς κοσμοθεωρία, κοσμοαντίληψη καὶ πολιτισμικὴ γενικῶς παρουσία, ἔκλεψε τὰ λαμπρὰ του ἐνδύματα (ἔξωτερικά ἐπιφαινόμενα ὅπως τύπους ἀπεικονίσεως καὶ λατρείας τοῦ Θεοῦ, φιλοσοφικὴ καὶ ρητορικὴ ὀρολογικὴ μεθοδολογία κ.λπ.), γιὰ νὰ δημιουργήσῃ τὸ «ἑλληνοχριστιανικὸ» ἐρμαφρόδιτο ἰδεολόγημα.

Μὲ τιμὴ
Γεώργιος Β. Φάκος
Ταξίαρχος

Κι ἄλλες λέξεις τῆς Τουρκικῆς εἶναι Ἑλληνικές

ἹΑγαπητὸ περιοδικὸ «Δαυλός»,

Θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω τὰ ἑξῆς, γιὰ τὶς ἑλληνικῆς προελεύσεως λέξεις τῆς Τουρκικῆς στὸ τεῦχος 247 τοῦ «Δ»:

– Ἐκτός ἀπὸ τὶς γνωστὲς λέξεις, καλυτερίμι - kaldırım = καλλιδρόμιον, τεφτέρι - defter = διφθέρα, κ.ἄ., προσθέτω τὰ ἀκόλουθα:

– **Meteliu** = ποσό γιὰ μικροπληρωμές. Τὸ Βυζα-

ράντα χρόνια– πίσω ἀπὸ διανοομενίστικες κορῶνες περὶ αἰσθητικῆς: Ὅτι ἡ συμφωνικὴ μουσικὴ τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, ἂν καὶ λογία, ἀπευθύνεται στὸ σύνολο τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ γίνεται κατανοητὴ ἀπὸ τὸν ἀπλὸ πολίτη. Ὅτι δὲν ἀπευθύνεται πρωτίστως στοὺς λίγους, στὴν ἐλίτ, ποὺ ἐσκεμμένα κρατᾶ μακριὰ – σὰν ἀπόρθητο κάστρο – ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ λαὸ τὴν «κλασικὴ» μουσικὴ. Κι αὐτὸ ποὺ κάθε φορὰ ἐνοχλεῖ εἶναι, πῶς τὸ ἔργο τοῦ Θεοδωράκη συγκινεῖ, προβληματίζει καὶ ἀνασύρει ἀπὸ τὴ μνήμη τῶν Ἑλλήνων τὴν ἱστορικὴ τους ταυτότητα. Ἔτσι μὲ τὴ μουσικὴ του, κυρίως μὲ τὴν συμφωνικὴ, ὁ Θεοδωράκης ἀποδεικνύει ὅτι οἱ Ἕλληνες διατηροῦν ἀκόμα ὄχι μόνον τὸ κριτήριο ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνο τὸ ψυχικὸ καὶ πνευματικὸ ὑπόβαθρο, ποὺ ἀπαιτεῖται, γιὰ νὰ γίνῃ κάποιος δέκτης καὶ νὰ ἀφομοιώσῃ τόσο τὴν ποιοτικὴ μουσικὴ εἰδικὰ ὅσο καὶ τὴν ὑψηλὴ τέχνη γενικὰ.

Ἀλλὰ αὐτὸ εἶναι μόνον τὸ ἓνα σκέλος τοῦ ζητήματος. Τὸ ἄλλο εἶναι, ὅτι ὁ Μίκης Θεοδωράκης κάθε φορὰ ποὺ συνθέτει μουσικὴ γιὰ τὸ ἀρχαῖο δράμα, καταφέρει ὄχι μόνον νὰ διατηρήσῃ τὸ πνεῦμα τοῦ ποιητῆ, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐμφυσήσῃ στὸν ἀκροατὴ (ἀκόμα καὶ σ' αὐτὸν ποὺ δὲν ἔχει ἐξοικειωθῇ μὲ αὐτὸ τὸ εἶδος μουσικῆς) τὸ πολυδιάστατο μῆνυμα, ποὺ συνήθως αἰωρεῖται ἀνάμεσα καὶ πέρα ἀπὸ τοὺς στίχους, τὰ χρώματα καὶ τοὺς ἤχους, ποὺ συνθέτουν τὸ μεγαλύτερο – κατὰ τὴ γνώμη μου – ἐπίτευγμα τοῦ ἀνθρώ-

ντινό μεταλλίκιον.

– **Esnaf** = επαγγελματική τάξη. Βυζαντινό, από τὸ συναφής. (Συναφίον τῶν χειριανῶν = ξυλουργοὶ λεπτῶν ἐργασιῶν).

– **Sandiu** = Τὸ Βυζαντινὸ συνδόκιον. Ὅρος ποὺ ἀναφέρεται καὶ στὰ πλοῖα.

– **Kümes** = Κουμάσι. Τὸ Βυζαντινὸ κοιμάσιον. (Κοιμάσιον τοῦ πτηνικοῦ = θέση πουλερικών στὰ πλοῖα προοριζόμενα γιὰ κατανάλωση στὴ διάρ- κεια τοῦ ταξιδίου.

– **Anbar** = ἀμπάρι. Τὸ Βυζαντινὸ ἐμβάριον (ὅχι ἀπὸ τὸ ἐμπορεῖον) ὑπῆρχε καὶ τίτλος: σκευοφύλαξ τοῦ ἐμβαρίου.

– Τὸ **alisveris** = ἀλίσδερίσι εἶναι τουρκικόν, ἀπὸ τὸ alman = alis = λαβεῖν καὶ vermeu = veris = δοῦναι.

– Πολὺν νεώτερες ξένες λέξεις τῆς Ἑλληνικῆς πέ- ρασαν ἀτόφως στὰ τουρκικά, ὅπως **domates** = ντο- μάτες καὶ ὅχι domatalar, πληθυντικός **patates** = πα- τάτες καὶ ὅχι patatatar· **karides** = γαρίδες, κ.λπ.

– Ἀξιοπρόσεκτο εἶναι ὅτι οἱ τουρκικὲς λέξεις ποὺ πέρασαν στὴν Ἑλληνική, χρησιμοποιοῦνται μειωτικά ὡς πρὸς τὴ σημασίαν τους. Ἔτσι τὸ sokak σημαίνει κανονικὸ δρόμο, ἐνῶ σ' ἐμᾶς σοκάκι εἶναι τὸ στενόν. **Hamal** εἶναι κανονικὰ ὁ ἀχθοφόρος καὶ ὅχι

ὅ,τι περιφρονητικὰ σημαίνει γιὰ μᾶς ὁ χαμάλης. Ἀνάλογα ἀκόμη ὁ μανάδης, ὁ μπακάλης καὶ τὸ ντουδάρι, ποὺ στὰ τουρκικά εἶναι «καθὼς πρέπει» λέξεις, ἐνῶ σ' ἐμᾶς ἀπαξιωτικές. Ἀποκορύφωμα τὸ davad, ποὺ εἶναι νομικὸς ὁρος καὶ σημαίνει ἐνά- γων, μηνυτὴς καὶ ὅχι ὅ,τι τὸ «νταδατζής». Ὑπάρχει ὅμως καὶ τὸ ἀντίθετο: τὸ at = ἀπλῶς ἄλογο, σ' ἐμᾶς δηλώνει τὸ περήφανο καὶ ὁμορφο ἄλογο· al = κόκ- κινο, ἐνῶ στὰ ἑλληνικά τὸ ζωντανὸ κόκκινο.

– Γιὰ τοὺς ἑλληνόφωνους μουσουλμάνους ἀνα- φέρω καὶ τοὺς Βαλαάδες. Πρόκειται γιὰ τοὺς τε- λευταίους ἐξισλαμισθέντες Ἑλληνες (Δ. Μακεδο- νία, 19ος αἰῶνας), ποὺ τὰ μόνον τουρκικά ποὺ ἔμα- θαν ἦταν ὁ ὄρκος Vallahi, Billahi, Tallahi καὶ ἀπὸ τὸ πρῶτο ὠνομάστηκαν **Βαλαάδες**.

– Σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ στὸ κείμενο γιὰ τὴν ἄλωση, ὁ Γεννάδιος Σχολάριος φιλοξενήθηκε μᾶλλον στὴν Ἀδριανούπολη, ποὺ ἤδη ἦταν πρωτεύουσα τῶν Τούρκων καὶ ὅχι στὴν Ἀλεξανδρούπολη, ποὺ ἰδρύ- θηκε στὰ μέσα τοῦ 19ου αἰῶνα.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴ φιλοξενία

Π. Ντώνιας

Ἀλεξανδρούπολη

Ἡ ἐξολόθρευση τῶν ἐχθρῶν τοῦ Κυρίου – Γιαχβέ

Κύριε διευθυντά,
Διαδίδω στὸ «Δευτερονόμιον» (Ζ 1-6): «Ὅταν

ὁ Κύριος ὁ Θεός σου σὲ φέρει εἰς τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποία ὑπάγεις διὰ νὰ κληρονομήσῃς αὐτήν (ὅλη ἡ

πινον πολιτισμοῦ: Τὸ ἀρχαῖο δράμα.

Ὅσο γιὰ μένα, δὲν γράφω αὐτὴν τὴν ἐπιστολή γιὰ νὰ κρίνω οὔτε τὸ ἔργο οὔτε τοὺς κριτές του ἀλλὰ γιὰ τοὺς ἐξῆς δύο λόγους: 1) γιατί πιστεύω πῶς ἡ μόνη ἄμυνα ποὺ ἔχει σήμερα ὁ πολίτης ἀπέναντι σ' ὅλους αὐτοὺς ποὺ προσπαθοῦν νὰ διαμορφώσουν τὴν κοινὴ γνώμη, εἶναι νὰ χρησιμοποιῇ τὸ δικαίωμα ποὺ τοῦ δίνει ἡ Δημοκρατία, νὰ ἐκφράζῃ δημόσια αὐτὸ ποὺ ὁ ἴδιος εἰσπράττει ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ δημιουργοῦ καὶ 2) γιατί εἶναι πεποίθησέ μου, ὅτι ἐφ' ὅσον ἕνας δημιουργὸς ἀπευθύνεται στὸν πολίτη μέσῳ τοῦ ἔργου του καὶ τοῦ χαρίζει ἀπλόχερα – ὅπως μόνον ὁ Θεοδωράκης ξέρεي νὰ κάνῃ – τοὺς καρπὸν τοῦ πνευματικοῦ του κόπου, τοῦ ταλέντου καὶ τῆς γνώσης του, αὐτὸ τὸ ἔργο ὅχι μόνον ἀφορᾷ στὸν πολίτη ἀλλὰ τοῦ δημιουργεῖ τὴν ἠθικὴ ὑποχρέωση νὰ ὑπερα- σπιστῇ αὐτὸ τὸ δῶρο, ποὺ τὸν διαπαιδαγωγεῖ καὶ τὸν κάνει νὰ νοιώθῃ καλύτερος ἄνθρωπος. Αὐτό, πιστεύω, εἶναι τὸ καθήκον κάθε ἐλεύθερου ἀνθρώπου, ποὺ πιστεύει στὴ δημοκρατία.

Εὐχαριστῶ τὸ περιοδικό σας, ποὺ μοῦ προσφέρει τὴ δυνατότητα καὶ τὸν χῶρο νὰ ἐκφράσω τίς ἀπόψεις μου.

Μὲ ἐκτίμηση
Ἀναστασία Βούλαρη
Νέα Κηφισιά

γῇ εἶναι δική μας)... καὶ ὅταν σοῦ παραδώσῃ τοὺς κατοίκους τῆς ἐνώπιόν σου θέλεις πατάξῃ αὐτούς. Κατὰ κράτος θέλεις ἐξολοθρεύσῃ αὐτούς. Δὲν θέλεις κάμῃ συνθήκῃ μετ' αὐτῶν οὐδὲ θέλεις δείξῃ ἔλεος πρὸς αὐτούς... Τοὺς βωμούς τους νὰ τοὺς καταστρέψετε, τὰ ἀγάλματα νὰ τὰ συντρίψετε, τὰ ἄλση τους νὰ τὰ κατακόψετε καὶ τὰ γλυπτά τους νὰ τὰ κάψετε, ἐπεὶδὴ ἐσὺ εἶσαι λαὸς ἅγιος εἰς Κύριον τὸν θεὸ σου. Σὲ ἐξέλεξε Κύριος ὁ θεὸς σου διὰ νὰ εἶσαι εἰς αὐτὸν λαὸς ἐκλεκτός».

Σχετικά θὰ ἤθελα νὰ ἀπευθύνω πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος τὴν ἀκόλουθη πρόταση: «Παρακαλῶ ἐπιτρέψατε εἰς τὴν ταπεινότητά μου ὅπως ἀπευθύνει, μέσω ὑμῶν, τὰ πλέον θερμά μου συγχαρητήρια εἰς τὴν ἁγίαν οἰκογένεια τοῦ ἱερέως καὶ πατρὸς ἡμῶν κ. Ξηροῦ. Πραγματικά τέτοιες οἰκογένειες, σφυρηλατημένες σύμφωνα μὲ τὰ ἡθικά διδάγματα τῆς ἁγίας Παλαιᾶς Διαθήκης, εἶναι σπάνιες εἰς τὴν ἐποχὴ κυ-

ριαρχίας τοῦ Σατανᾶ καὶ εἰς τὶς δύσκολες μέρες ποὺ περνᾶμε. Ἐπίσης συγχαρητήρια εἰς τοὺς ἐξομολογητὲς καὶ τοὺς πνευματικούς τους καθοδηγητὲς, ὅπου μὲ τὴ διδασχὴ τους ὠδήγησαν τὰ ἀγόρια τῆς οἰκογένειας στὸν ἅγιο δρόμο ποὺ χάραξαν οἱ ἅγιοι προπάτορες ἡμῶν Ἀδραάμ, Μωϋσῆς, Ἰωσήφ, Ἰησοῦς υἱὸς τοῦ Ναυῆ καὶ οἱ ἅγιοι Κύριλλος, Κωνσταντῖνος, Θεοδόσιος, Ἰουστινιανός, Ἀλάριχος καὶ τόσοι ἄλλοι γνωστοὶ καὶ ἀγνωστοὶ, οἱ ὁποῖοι μὲ τὶς πράξεις καὶ τὰ ἔργα τους θὰ μᾶς δείχνουν εἰς τοὺς αἰῶνας τὸν τρόπο ἐξολόθρευσης τῶν ὁπαδῶν τοῦ Σατανᾶ.

Ἐπίσης ζητῶ ἀπὸ τὴν ἀγιότητά σας, ὅπως ἐπιτρέψετε εἰς ἐμὲ τὸν ἀρχεὶο δούλο τοῦ Κυρίου νὰ προτείνω, ὅπως ὁλόκληρη ἡ οἰκογένεια Ξηροῦ καταταγῇ εἰς τὶς τάξεις τῶν ἁγίων καὶ εὐχομαι νὰ γίνουν τὸ φωτεινὸ παράδειγμα γιὰ τὶς μελλούμενες γενεὲς τῶν Ρωμῶν.

Κώστας Καλούδης

Πῶς βλέπει τὸν «Δ» ἓνας Ἑλληνας τοῦ Σύνδνεϋ

Ἀγαπητὲ κ. Λάμπρου,

Συγχαρητήρια γιὰ τὰ πρῶτα εἴκοσι σκληρὰ χρόνια τοῦ «Δαυλοῦ». Ἦταν δύσκολα. Πιστεῖν τώρα ὅτι καλυτερεύουν τὰ πράγματα καὶ θὰ καλυτερεύσουν ἀκόμη περισσότερο, ἐὰν φτάσετε τὸ ἓνα ἐκατομμύριο ἀντίτυπα (ποὺ δὲν πιστεύω νὰ τὰ ἔχετε φτάσει σήμερα).

Νὰ εἶστε σίγουρος, ὅτι μία ἡμέρα θὰ εἶστε ὁ μεγαλύτερος εὐεργέτης τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐχουν βγῇ κατὰ καιροὺς καὶ ἄλλα περιοδικά, συνήθως ἐμπορικές ἀπομιμήσεις τοῦ «Δ», ἀλλὰ δὲν κράτησαν καὶ δὲν θὰ κρατήσουν, ὅπως συμβαίνει μὲ ὅλες τὶς «ἱμντασιόν». Ὁ «Δαυλὸς» στάθηκε γίγαντας! Πρέπει

νὰ ἔχῃ ξεπεράσει ὅλες τὶς δυσκολίες καὶ νὰ βροῖσκει σὲ καλὴ πορεία, ἐὰν δὲν παρασυρθῇ ἀπὸ ξένους καὶ κερδοσκοπία. Τὸν Ἀπρίλιο τοῦ 2001 εἶχα ἐπισκεφτῇ τὰ γραφεῖα σας γιὰ λίγο καὶ διαπίστωσα ὅτι ὑπάρχει ὀρεξὴ καὶ ἀκαμπτὴ μπροστὰ στὶς ἐπιθέσεις θέληση γιὰ τὴν πραγματοποίηση τῶν σκοπῶν τοῦ περιοδικοῦ. Ἐγὼ πάντως ἔχω διαπιστώσει, ὅτι ἀφυπνίζει τὸν Ἑλληνα καὶ τοῦ προφέρει ἀρκετά, γιὰ νὰ γνωρίζῃ ὅτι δὲν εἶναι ρωμῶς.

Μὲ τιμὴ
Chris Axioftis
N.S.W. 2196, Sydney

Τὸ CNN ἐπανώρθωσε ἱστορικό λάθος του

Κύριε διευθυντά,

Σᾶς εἶχα ἐνημερώσει σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα ποὺ προέκυψε μὲ τὸ CNN καὶ τὴν Πέλλα ὡς πρωτεύουσας τῆς FYROM. Τώρα θέλω νὰ σᾶς ἐνημερώσω γιὰ τὸ ὅτι μὲ τὶς ἐπιστολὲς καὶ λοιπὰς μας διαμαρτυρίες πετύχαμε νὰ ἀλλάξῃ στὴ διαδικτυακὴ σελίδα τῆς τὸ Macedonia σὲ Former Yugoslav

Republic of Macedonia καὶ τὸ Πέλλα σὲ Σκόπια! (Βλ. CNN.com/WORLD). Ἐπιπλέον σᾶς κοινοποιῶ τὸ μήνυμα - ἀπάντηση τοῦ CNN (πρὶν κἀνῃ τὴν ἀλλαγὴ ποὺ ζητήσαμε).

Μὲ τιμὴ
Θωμᾶς Β. Σφέτσας
Περιοτέρι

«Φιλισταῖοι» = φίλοι ἱστίων = ἱκανοὶ ναυτικοί;

Κύριε Λάμπρου,

Σᾶς χαιρετῶ. Μήπως μπορεῖτε νὰ συσχετίσετε ἐτυμολογικῶς τὸ «Φιλισταῖοι» μὲ τὸ «φίλοι ἱστίων» (αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν τὰ ἱστιοφόρα, δηλ. τὰ θαλασ-

σινὰ ταξίδια);

Ἱστορικά στέκει ξέρετε.

Μετὰ τιμῆς
Ἡλίας Βίνιας

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΗΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗ ΑΘΗΝΩΝ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἡ ἐπίσημη ἐκτενὴς ἀπάντησή της στὸν Θεοδωράκη καὶ ὁ ἀντίλογος τοῦ «Δ»

[Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπαντᾷ στὴ συνέντευξη τοῦ Μίκη Θεοδωράκη στὸν «Δαυλὸς» τ. 246, Ἰούνιος 2002, στὴν ὁποία ὁ κορυφαῖος τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ α) χαρακτηρίζει ὡς «ἔγκλημα κατ' ἐξακολούθησιν μὲ στόχο τὴν Ἑλληνικὴ Συνείδηση» τὴ διδασκαλία τῆς Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης στὴν κρατικὴ παιδεία καὶ β) ἐπεσημαίνει ὅτι τὸ ἐπίσημο κρατικὸ ἰδεολόγημα τοῦ «Ἑλληνοχριστιανισμοῦ» ἀποτελεῖ ἐμπόδιο στὴν ἀνάπτυξη τοῦ Ἑλλήνα. Ἡ ἐπίσημη ἀπάντηση ἔρχεται μέσω τοῦ Ἐπισήμου Δελτίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος «Ἐκκλησία», μὲ ὑπογράφοντα τὸν διευθυντὴ του καὶ κορυφαῖο ζῶντα Ἑλλήνα θεολόγο, ὁμότιμο καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Ε. Δ. Θεοδώρου, μὲ κείμενο 4 σελίδων στὸ τεῦχος Ἰουλίου 2002 καὶ μὲ προαναγγελία καὶ δευτέρου κειμένου ὡς συνέχειας τοῦ πρώτου.

Ὁ «Δαυλὸς» ἀνταποκρίνεται στὸ διάλογο ὡς κατωτέρω:

- α. μὲ τὴν ἀναδημοσίευση τοῦ πλήρους κειμένου τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀπαντήσεως γιὰ λόγους πνευματικῆς ἐντιμότητος καὶ δημοκρατικότητος,
- β. μὲ τὴν παράθεση τοῦ ἀντιλόγου μας καὶ
- γ. μὲ τὴ δέσμευση νὰ ὁλοκληρώσωμε σὲ προσεχὲς τεῦχος τὸν διάλογο, ὅταν φθάσῃ στὰ χέρια μας ἡ προαναγγελθεῖσα ἀπὸ τὸ ἐπίσημο ὄργανο τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς συνέχεια τῆς ἀπαντήσεώς της.

Ἐδῶ θὰ σημειώσουμε ὅτι πρὸς τιμὴν τοῦ ὁ κ. Ε. Δ. Θεοδώρου, ὁ ὁποῖος μολοντὶ θεολόγος, ἄρα ἐξ ὀρισμοῦ ὑπερτιμῶν στοιχεῖα πρὸς συγκρούονται μὲ τὴν λογικὴ (πίστις, ἐλπίδα κ.λπ.), ἐμφανίζεται ὡς ἐγγυητὴς τῆς λογικῆς, καταλογίζοντας στὸν Μίκη Θεοδωράκη «παραθεώρηση τῶν κανόνων τῆς λογικῆς» καί, μὲ τὴν εὐκαιρία, κάνοντας καὶ ἓνα μάθημα γιὰ τοὺς τρόπους καταστρατηγήσεως τῆς λογικῆς (τὰ σοφίσματα τοῦ Ἀριστοτέλη «μετάδοση εἰς ἕτερον γένος, ἀξιολόγηση τῆς κρίσεως τοῦ ὅλου ἐκ τῆς καταχρήσεως τοῦ μέρους» κ.λπ.) καὶ κατηγορεῖ τὸν Μ. Θεοδωράκη α) στὴν 3ῃ παράγραφο τοῦ κειμένου του ὅτι «κίνησε καὶ κατηύθυνε τὸν πλήρη ἀντιφάσεων στοχασμὸ του πάνω στὶς γνωστὲς πνευματικὲς ράγες τοῦ περιοδικοῦ “Δαυλὸς”» καὶ β) στὴν τελευταία παράγραφό του ὅτι «τὶς ἀπόψεις (τοῦ κ. Θεοδωράκη) υἱοθέτησε τὸ περιοδικὸ “Δαυλὸς”». Κρίνουμε, ὅτι ὁ θιασώτης τῆς λογικῆς κ. Ε. Δ. Θεοδώρου ἀντιλαμβάνεται, ὅτι ἡ «καραμπινάτη» αὐτὴ ἀντίφαση δὲν εἶναι ἀπλὸ σόφισμα· ἂν ἔγινε ἀσυνείδητα εἶναι παραλογισμός, ἐνῶ ἂν ἔγινε ἐσκεμμένα ὑποκρύπτει δόλο. – Δ.Ι.Α.] ►

Α' Η ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

[Τοῦ κ. **Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου**, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Τακτικοῦ Μέλους τῆς Εὐρωπαϊκῆς Ἀκαδημίας Ἐπιστημῶν καὶ Τεχνῶν]

Στὸ μηνιαῖο περιοδικὸ αὐτοδιαφημιζόμενης «πρωτοποριακῆς ἔρευνας» «Δαυλὸς» (τεῦχος ὑπ' ἀρ. 246, Ἰούνιος 2002) δημοσιεύθηκε ἐγκωμιαζομένη ὑπ' αὐτοῦ ἐκτενὲς συνέντευξις τοῦ Μίκη Θεοδωράκη, στὴν ὁποία δίδονται ἀπαντήσεις σὲ ἐρωτήσεις τοῦ συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ κ. Π. Α. Κουβαλάκη. Στὴ συνέντευξι αὐτὴ ὁ διακεκριμένος μουσικοσυνθέτης ὑπέμνησεν ὀρθῶς μερικὲς ἀλήθειες, λ.χ. *γὰ τὴν ἀναμφισβήτητη χρησιμότητα τῆς μελέτης τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν κειμένων καὶ γὰ τὴν ἀνάγκη τῆς ἀπελευθερώσεως τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς δημιουργίας ἀπὸ τοὺς «γκαουλάιτερ» τῆς εὐρωπαϊζουσας μουσικῆς στὴ χώρα μας.* Ἀλλ' ὁ κ. Θεοδωράκης, στὴν περὶ ἧς ὁ λόγος συνέντευξις του, φιλοδόξησε ἐπὶ πλέον νὰ χρησιμοποιήσῃ τὴν πλούσια αἰσθητικῶς ἐκφραστικὴ του ἱκανότητα γὰ νὰ ἐπεκτείνῃ, ὡς μὴ ὀφείλε, τὴν περιοριζομένην στὸν μουσικὸ τομέα ἀναμφισβήτητη αὐθεντία του καὶ σὲ ἄλλες, ἐκτὸς αὐτοῦ, πνευματικὲς περιοχὰς (λ.χ. στὴν ἱστοριογραφικὴ καὶ ἐπιστημολογικὴ) κατὰ τρόπον, ποὺ ὑπενθύμισε στὸν γράφοντα, ὅτι πρὸ 23 ἐτῶν σὲ ὁμλία του στὴν Αἴθουσα Τελετῶν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν εἶχε ἐπισημάνει, λέγοντας ὅτι *«ἀκόμη καὶ ἡ ὑψίστη ἢ εὐφρεστάτη ἐπιστημονικὴ αὐθεντία, σὲ ἄλλους τομεῖς, ἐκτὸς τῆς εἰδικότητός της, ἐξαρθρᾶται ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας ἄλλων αὐθεντιῶν»*¹. Αὐτὸ ἰσχύει καὶ γὰ τὴν καλλιτεχνικὴ αὐθεντία.

Τὸ πόσον ἐκτιμοῦμε τὸ ταλέντο καὶ τὴν χαρισματικὴ μουσικὴ προσφορὰ τοῦ κ. Θεοδωράκη ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ὅτι εἰς τὸ Β' Πανελλήνιο Λειτουργικὸ Συνέδριο Στελεχῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων (Βόλος) δὲν διστάσαμε νὰ διατυπώσωμε τὴν προσωπικὴ μας γνώμη, κατὰ τὴν ὁποία *«κάποτε, τηρουμένων τῶν ἀναλογιῶν (mutatis mutandis), μέσα στὰ πλαίσια τῆς Ὁρθοδόξου ἐκκλησιαστικῆς ποιήσεως καὶ μουσικῆς, θὰ ἔπρεπε νὰ χαιρετίσωμε τὴν ἐμφάνισι, εἰ δυνατόν σ' ἓνα πρόσωπο, ἑνὸς λ.χ. νέου Ἑλύτη καὶ νέου Θεοδωράκη.*²

Αὐτὰ ἐξηγοῦν γιὰτὶ *λυπηθήκαμε πολὺ, ὅταν διαπιστώσαμε ὅτι στὴ συνέντευξι αὐτὴ ὁ διακεκριμένος μουσικοσυνθέτης ἐμείωσε τὸν ἑαυτό του.* Τροχοδρόμησε τὸ ὄχημα τῆς σκέψεώς του χρησιμοποιώντας ὡς τροχοὺς προφανῆ ὑποσυνείδητη ἀναζωπύρωσι μαρξιστικῶν ἀντιχριστιανικῶν ἐξαρθήσεων, *ἱστορικὴν ἄγνοια καὶ παραθεώρησι τῶν κανόνων τῆς λογικῆς.* Ἔχομε τὴν ἐντύπωσι ὅτι κίνησε καὶ κατηύθυνε τὸν πλήρη ἀντιφάσεων στοχασμὸ του πάνω στὶς γνωστὰς πνευματικὰς ράγες τοῦ περιοδικοῦ «Δαυλός», τίς ὁποῖες ἐντέχνως ἔφεραν μπροστά του οἱ δίδουσαι ἐμμέσως καὶ ἀπαντήσεις ρυμουλκοῦσαι ἐρωτήσεις τοῦ πραγματοποιήσαντος τὴ συνέντευξις συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ.

Ἀλλ' ἂς σχολιάσωμε κάπως ἐκτενῶς τουλάχιστον εἰς δύο ἄρθρα μας μίαν πρὸς μίαν τίς ἀπὸ χριστιανικὴ σκοπιὰ ἀπαράδεκτες θέσεις, ποὺ προβλήθηκαν στὴ συ-

1. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, «Ἡ παιδεία τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς παιδείας», Πανηγυρικὸς λόγος στὴν ἐορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν..., Ἀθήνα 1980, σ. 16.

2. Περιοδικὸ «Ἐφημέριος», ἔτος 2000, Δεκέμβριος 2000, σ. 6.

νέντευξι αὐτή, ἀλλάσσοντας τὴ σειρά τους, γιὰ νὰ ἀποφύγωμε ἐπαναλήψεις καὶ γιὰ νὰ ἔχουν τὰ σχόλιά μας λογικώτερη καὶ συστηματικώτερη διάταξι. Αὐτονοήτως δὲν θὰ ἐξετάσωμε σημεῖα, τὰ ὁποῖα εἶναι ἄσχετα πρὸς τὸν Χριστιανισμό καὶ τὴν Ἐκκλησία.

1) Στὸ ἐρώτημα τοῦ συνεργάτου τοῦ περιοδικοῦ «μήπως ἀκόμη καὶ σήμερα, παρὰ τὴν πρόοδο τῶν ἐπιστημῶν καὶ τὴν ἐξάπλωση τῆς Γνώσεως, ὅλη σχεδὸν ἡ ἀνθρωπότης δὲν εἶναι παρὰ ὁ ἐκλεκτὸς καὶ συνάμα ὁ καταραμένος λαὸς τοῦ Ἰεχωβά;», ὁ κ. Θεοδωράκης ἀπάντησε ὡς ἑξῆς:

«Σὲ ἀντίθεση μὲ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἰεχωβά, ποὺ θέλει τὸν ἄνθρωπο νὰ γεννιέται καταραμένος, ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὁ ἄνθρωπος γεννιέται εὐλογημένος. Γιατὶ ἡ ζωὴ εἶναι εὐλογία, εἶναι δωρεά, φτάνει νὰ ξέρης, ἀλλὰ καὶ νὰ σ' ἀφήνουν νὰ τὴ ζήσης.

» Ἐχουμε ἐξ ἄλλου πάντοτε ζωντανὸ καὶ ἐπίκαιρο τὸ παράδειγμα τῆς ἀρχαίας Ἀθήνας μὲ τὸν ἄνθρωπο στὸ κέντρο τοῦ κόσμου, κυρίαρχο τῆς μοίρας του, ἀληθινὸ λάτρη τοῦ ωραίου καὶ τοῦ ἀληθινοῦ, νὰ χαίρεται τὶς ὁμορφιές τῆς ζωῆς, νὰ τιμᾷ καὶ νὰ δοξάζῃ ὄχι μόνον τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα.

» Σὲ ἀντίθεση μὲ αὐτὸ τὸ παράδειγμα, αὐτὴ τὴ φιλοσοφία, τὴ διδασκαλία καὶ τὴ στάση ζωῆς, ποὺ ὠδήγησε τὸν ἄνθρωπο σὲ πνευματικὲς κατακτήσεις ἀξεπέραστες ἀκόμη καὶ ἔως σήμερα, ἡ μονοθεϊστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ζωὴ, γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν κοινωνία διαμόρφωσε αὐτὴ τὴν παραμορφωτικὴ σχέση ἀνάμεσα στὸν Ἐνα καὶ τοὺς πολλούς, ποὺ θεσμοθέτησε τὴν ἐνοχὴ καὶ τὸ φόβο τῶν πολλῶν ἀπέναντι στὸ δικαίωμα τῶν λίγων νὰ τοὺς τιμωροῦν γιὰ νὰ τοὺς σώζουν στὸ ὄνομα τοῦ Ἐνός, δηλαδὴ τοῦ Θεοῦ εἴτε τῶν Ἰουδαίων εἴτε τῶν Χριστιανῶν εἴτε τῶν Μουσουλμάνων. Ἔτσι διαμορφώνεται καὶ διαιωνίζεται ὁ καταπιεσμένος ἄνθρωπος, ποὺ ἀλίμονο ἂν τύχῃ καὶ ἀναρριχηθῇ στὸ δάθρο τῆς ἐξουσίας. Γιατὶ ἀπὸ τὴν ζύμη τῶν καταπιεσμένων πλάθονται οἱ πιὸ ἀδίστακτοι τύραννοι...» (σ. 15978).

Ὁ κ. Θεοδωράκης ἐπανερχόμενος καὶ σὲ ἄλλη συνάφεια στὴν ἀντίθεσί του πρὸς τὸν μονοθεϊσμό, λέγει: «Ἀς δοῦμε τί ἄλλο μᾶς δώρισαν οἱ Ἕλληνες ἐκτὸς ἀπὸ τὴ Δημοκρατία καὶ ἄς τὰ ἀντιπαραθέσουμε στὰ ἔργα καὶ τὶς ἡμέρες τῶν μονοθεϊστικῶν διακυβερνήσεων ἀπὸ τὸν Μεσαίωνα ἔως σήμερα μὲ κέντρο φυσικὰ τὴ Δυτικὴ Εὐρώπη τῶν Σταυροφόρων, τῶν Ἀποικιοκρατῶν καὶ τῶν σύγχρονων ἱμπεριαλιστῶν, γιὰ νὰ κατανοήσωμε τὸ χάσμα ποὺ χωρίζει τὶς δύο κοσμοθεωρίες καὶ τοὺς δύο κόσμους» (σ. 15980).

Στὶς διατυπώσεις αὐτὲς τοῦ κ. Θεοδωράκη μερικοὶ ὑπαινιγμοὶ καὶ μερικὲς ὁρθὲς ἐπὶ μέρους ἀπόψεις του (λ.χ. γιὰ τοὺς σταυροφόρους, τοὺς ἀποικιοκράτες, τοὺς ἱμπεριαλιστὲς καὶ τοὺς τυράννους) συγχέονται μὲ ἄσχετες ἔννοιες, μὲ ἐσφαλμένους ἰσχυρισμούς, μὲ διλετταντικὲς παρανοήσεις καὶ διαστρεβλώσεις τῶν ἱστορικῶν γεγονότων τῆς συναντήσεως Ἑλληνισμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ, μὲ ἄγνοια τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας καὶ μὲ ὀφθαλμοφανῇ χρῆσι πολλῶν (ὄχι συνειδητῶν) λογικῶν σφαλμάτων ἢ σοφισμάτων (λ.χ. τῆς «μεταδόσεως εἰς ἕτερον γένος», τῆς ἀξιολογήσεως τῆς χρήσεως τοῦ ὄλου ἐκ τῆς καταχρήσεως τοῦ μέρους, τοῦ ψευδοῦς αἰτίου, τῆς «τῶν ὄρων τετράδος», τῆς λήψεως τοῦ ζητουμένου κ.ἄ.).

Ἀς στρέψωμε τὴν προσοχή μας σὲ μερικοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ διαπρεποῦς μουσικοῦ:

α) Εἶναι ἐσφαλμένος ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι κατὰ τὴν βιβλικὴν μονοθεϊστικὴν παράδοσι ὁ ἄνθρωπος γεννιέται δῆθεν καταραμένος καὶ ὄχι εὐλογημένος. Οὐδὲν τούτου ἀνα-

ληθέστερον. Ὁ διβλικὸς ψαλμωδός, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸν Θεό, ἔλεγεν: «*Ἠλάττωσας αὐτὸν (δηλ. τὸν ἄνθρωπον) δραχὴ τι παρ' ἀγγέλους, δόξη καὶ τιμῇ ἐστεφάνωσας αὐτὸν καὶ κατέστησας αὐτὸν ἐπὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν Σου*» (Ψαλμ. η', 5-9). Ὁ Ἀπ. Παῦλος στὴν Ἀθήνα διακήρυξε: «Τοῦ γὰρ (δηλ. τοῦ Θεοῦ) καὶ γένος ἐσμέν» (Πράξ. ιστ' 28). Δὲν εἴμεθα μόνον «χοῦς ἀπὸ τῆς γῆς», ἀλλ' ἔχομε μέσα μας καὶ τὴν πνοὴ τοῦ Θεοῦ, δηλ. λογικὴ καὶ ἐλεύθερη ψυχὴ, ἡ ὁποία, ἂν καὶ κτιστὴ, μὲ τὴ χάρι τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀθάνατη. Ἄν καὶ μὲ τὴν παρακοὴ καὶ τὴν ἁμαρτία τοῦ ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸν Θεό, ἐκεῖνος δὲν ἔπαυσε νὰ τοῦ ἐπιδαψιλεῦν εὐλογίες μέσα στὰ πλαίσια τῆς κτίσεως καὶ τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας. Ὅπως λέγει Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «ἄνθρωπός ἐστι τὸ περισπούδαστον τοῦ Θεοῦ ζῶον ... οὐκ ἔστι μοι εὐκαταφρόνητος... δι' ὃν οὐρανὸς ἐτανύσθη καὶ ἥλιος φαίνει καὶ σελήνη τρέχει καὶ ἄῃρ ἐξεχύθη καὶ πηγαὶ βρύνουσι καὶ θάλασσα ἠπλώθη καὶ προφῆται ἐπέμφθησαν καὶ νόμος ἐδόθη· καὶ τί δὴ πάντα λέγειν, δι' ὃν ὁ μονογενὴς Υἱὸς τοῦ Θεοῦ ἄνθρωπος ἐγένετο. Ὁ Δεσπότης μου ἐσφάγη καὶ τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξέχεεν ὑπὲρ ἀνθρώπου· κἀγὼ καταφρονῆσαι ἔχω; καὶ ποῖαν ἔχω συγγνώμην;» (Migne Ἐ.Π. 48, 1029). Σὲ μιὰ τέτοια Ἀνθρωπολογία βρίσκεται τὸ θεμέλιο τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ προστασίας τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων: «Οὐκ ἔνι Ἰουδαῖος οὐδὲ Ἕλλην, οὐκ ἔνι δοῦλος οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἔνι ἄρσεν καὶ θῆλυ· πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἓστε ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ» (Γαλ. γ', 28). Ποῦ βλέπει ὁ κ. Θεοδωράκης ὅτι στὰ πλαίσια τοῦ διβλικοῦ μονοθεϊσμοῦ θεωρούμεθα καταραμένοι; Ὁ Χριστὸς μὲ τὴν Ἀνάστασί Του «ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο» (Α' Κορ. ιε', 20). Γι' αὐτὸ ὁ Κανὼν τῆς Ἀναστάσεως ἀρχίζει ὡς ἑξῆς: «Ἀναστάσεως ἡμέρα λαμπρυνθῶμεν, λαοί, Πάσχα Κυρίου Πάσχα· ἐκ γὰρ θανάτου πρὸς ζωὴν καὶ ἐκ γῆς πρὸς οὐρανὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμᾶς διεβίβασεν ἐπινίκιον ἄδοντας».

Ἐπειτα ἂς μὴ λησμονοῦμε, ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς ἀπεμάκρυνε μερικὰ στοιχεῖα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, πού ὑπερφαλαγγίσθησαν ἀπὸ τὴν χριστιανικὴ συνείδησι.

2. Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος μουσικοσυνθέτης τονίζει σαφῶς, ὅτι τὸ ἀρχαῖο ἑλληνικὸ ἰδεῶδες βρίσκεται «σὲ ἀντίθεση» πρὸς τὴ «μονοθεϊστικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴ ζωὴ», ὅταν «τιμᾶ καὶ δοξάζη ὃχι μόνον τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα». Ἀραγε εἶναι τυχαῖο, ὅτι ὁ κ. Θεοδωράκης χρησιμοποίησε τὴν ἴδια διατύπωσι μὲ τὸν Ἀπ. Παῦλο, ὁ ὁποῖος τὸν διαψεύδει προτρέποντας: «Δοξάσατε τὸν Θεόν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν» (Α' Κορ. στ' 20); Ἀντιθέτως πρὸς ἀρχαῖες ἑλληνικὲς πλατωνίζουσες, νεοπλατωνίζουσες καὶ δυαδικὲς διδασκαλίαι, πού θεωροῦσαν τὸ σῶμα «δεσμωτήριον» τοῦ πνεύματος καὶ πηγὴ παντὸς κακοῦ, καὶ ἀντιθέτως πρὸς τὸν Ἐπίκτητο, ὁ ὁποῖος θεωροῦσε τὸ σῶμα «πάντων ἀηδέστατον καὶ ῥυπαρώτατον κέλφος καὶ δύστηνον σωμάτιον»³, ὁ μονοθεϊστικὸς Χριστιανισμὸς ὑμνεῖ τὸ ἀνθρώπινο σῶμα. Κατὰ τὸν ἅγιον Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, «ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο» (Ἰωάν. α' 14), γιὰ νὰ τιμήσῃ τὴν ἀνθρώπινη σὰρκα. Ὑπάρχει μεγαλύτερος ὕμνος στὸ ἀνθρώπινο σῶμα; Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς «μετασχηματίζει τὸ σῶμα... εἰς τὸ γενέσθαι σύμμορφον τῷ σώματι τῆς δόξης αὐτοῦ» (Φίλιπ. γ', 21). «Δεῖ γὰρ τὸ φθαρτὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀφθαρσίαν καὶ τὸ θνητὸν τοῦτο ἐνδύσασθαι ἀθανασίαν» (Α' Κορ. ιε', 53).

3. Βασιλείου Ἰωαννίδου, Ὁ μυστικισμὸς τοῦ Ἀπ. Παύλου καὶ αἱ θρησκευτικαὶ ιδέαι καὶ τάσεις τῶν ἑλληνιστικῶν χρόνων, Ἀθήναι 1936.

Τὸ σῶμα μας καὶ ἐπὶ γῆς εἶναι «μέλος Χριστοῦ» (Α' Κορ. στ' 15), «ναὸς Θεοῦ ζώντος» (Β' Κορ. στ', 16), «ναὸς τοῦ ἁγίου Πνεύματος» (Α' Κορ. στ. 19)⁴. Ἡ ὑγιὴς χριστιανικὴ «ἀσκησις» τοῦ σώματος εἶναι ἀπλῶς ἀξιοποίησις τῆς ἱεραρχικῆς κλίμακος τῶν ἀξιών, ὑποταγὴ τοῦ σώματος εἰς τὸ πνεῦμα (Γαλ. ε', 116 ἐξ.) καὶ ὄχι φθορὰ τῆς σωματικῆς ὑγείας, πρὸς χάριν τῆς ὁποίας ὁ Ἅπ. Παῦλος συνιστᾷ στὸν φιλάσθενο Τιμόθεο νὰ χρησιμοποιεῖ «ὀλίγον οἶνον» (Α' Τιμ. ε' 23) καὶ τοῦ ὑπενθυμίζει ὅτι «πᾶν κτίσμα Θεοῦ καλόν, καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον, μετὰ εὐχαριστίας λαμβανόμενον» (Α' Τιμ. δ', 4).

Ὁ Ἅπ. Παῦλος, ἀναφερόμενος στὸ «μέγα» μυστήριον τοῦ γάμου, τονίζει, ὅτι «οὐδεὶς τὴν ἑαυτοῦ σάρκα ἐμίσησεν, ἀλλ' ἐκτρέφει καὶ θάλλει αὐτήν» (Ἐφ. ε' 29) καὶ στρέφεται ἐναντίον τῶν πιστευόντων «διδασκαλίαις δαιμονίων, ἐν ὑποκρίσει ψευδολόγων, κεκαυτηριασμένων τὴν ἰδίαν συνείδησιν, κωλυόντων γαμεῖν, ἀπέχεσθαι βρωμάτων, ἃ ὁ Θεὸς ἐκτίσεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχαριστίας» (Α' Τιμ. δ', 2-3).

Στὸν χριστιανικὸ γάμο πραγματοποιεῖται τὸ ἰδεῶδες τοῦ ἀληθινοῦ ἔρωτος, διὰ τοῦ ὁποίου, ὅπως θὰ ἔλεγεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, «τὸν ἅπαντα θαλαμευομένη ἡ κόρη χρόνον,... τὸν νυμφίον... ἀπὸ τῆς πρώτης ἡμέρας οὕτω ποθεῖ καὶ στέργει ὡς σῶμα οἰκεῖον» (Migne Ἑ.Π. 51, 227).

Ὁ μονοθεϊστικὸς Χριστιανισμὸς ὠφελεῖ τὸ σῶμα καὶ διὰ τῆς μὴ ὑποχρεωτικῆς γιὰ τοὺς ἀσθενεῖς νηστείας, ἡ ὁποία κατὰ τὸν ὕμνον «ῥώννυσσι τὸ σῶμα». Ἡ σημερινὴ ψυχοσωματικὴ Ἰατρικὴ, ποὺ ἐξαίρει τὴν ἐπίδρασι τοῦ ψυχικοῦ παράγοντος στὴν γενικὴ σωματικὴ κατάστασι, ἐπαναλαμβάνει τρόπον τινά μετὰ τὸν μονοθεϊστὴ διδλκὸ ψαλμῶδὸ ὅτι «καρδίας εὐφραينوμένης θάλλει πρόσωπον» καὶ ὅτι ὅταν «φοδῇται τις τὸν Κύριον καὶ ἐκκλίνη ἀπὸ παντὸς κακοῦ, τότε ἴασις ἔσται τῷ σώματι αὐτοῦ καὶ «ἐπιμέλεια τοῖς ὀστέοις αὐτοῦ». Ἀντιθέτως, «οὐκ ἔστιν ἴασις ἐν τῇ σαρκί μου, ... οὐκ ἔστιν εἰρήνη ἐν τοῖς ὀστέοις μου ἀπὸ προσώπου τῶν ἁμαρτιῶν μου» (Ψαλμ. λζ').⁵

Σὲ περίοδο προετοιμασίας τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων «Ἀθήνα 2004», ἃς προσθέσωμε ὅτι ἡ χριστιανικὴ διοθεωρία καλλιεργεῖ τὸ ὑγιὲς ἀθλητικὸ πνεῦμα. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς στὸν «Παιδαγωγόν» ἔχει εἰδικὴ παράγραφο μετὰ τὸν τίτλο: «Ὅτι καὶ γυμνάσια ἐγκριτέον τοῖς κατὰ λόγον διούσιν». Ὁ Μ. Βασίλειος δείχνει ἐκτίμησι πρὸς τοὺς ἀθλητὲς, οἱ ὅποιοι ζοῦν ἐγκρατῶς, «δίαιταν οὐ τὴν ἡδίστην, ἀλλὰ τὴν παρὰ τῶν γυμναστῶν αἰρούμενοι». ⁶ Ὁ ἴδιος ἱερὸς πατὴρ ἔνοιωσε θαθεῖα θλίψι, ὅταν, μετὰ τὸν χωρισμὸ τῆς πόλεως σὲ δύο ἐπαρχίες, τὰ γυμναστήρια ἦσαν κλειστά, διότι τὰ ἐγκατέλειψαν οἱ κάτοικοι, γιὰ νὰ ἐγκατασταθοῦν σὲ νέα περιοχὴ: «Γυμνάσια κεκλεισμένα – γράφει πρὸς τὸν Μαρτινιανό – καὶ νύκτας ἀλαμπεῖς οὐκ ἔα ἡμᾶς οὐδὲν λογίζεσθαι ἢ περὶ τοῦ ζῆν ἀγωνία».⁷

Οἱ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες κατὰ μὲν τὸν ἅγιο Γρηγόριο Νύσσης καλλιεργοῦν «τὴν ἀθλητικὴν ἀνδρείαν»⁸, κατὰ δὲ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Θεολόγο πρέπει νὰ διεξά-

4. Β. Ἑράστου, Ναὸς τοῦ Πνεύματος, περ. «Ἀκτίνες», τεύχος 193, ἔτος 1958.

5. Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Ἡ μορφωτικὴ ἀξία τοῦ ἰσχύοντος Τριψιδίου, ἐν Ἀθήναις 1958, σ. 101.

6. Μ. Βασιλείου, Πρὸς τοὺς νέους, Migne Ἑ.Π. 31, 580.

7. Μ. Βασιλείου, Ἐπιστολὴ οὗ Μαρτινιανῷ, Migne Ἑ.Π. 32, 444 ἐξ.

8. Γρηγορίου Νύσσης, Θεωρία εἰς τὸν Μωϋσέως βίον, Migne Ἑ.Π. 44, 338.

γωνται τιμίως καὶ ὄχι «ἔξω τῶν νενομισμένων», ἀλλὰ συμφώνως πρὸς «τοὺς κειμένους ὅρους τῆς ἀγωνίας», δηλαδή συμφώνως πρὸς τοὺς κανονισμούς.⁹

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων γίνεται φανερόν, ὅτι σὲ κανένα ἄλλο φιλοσοφικὸ σύστημα καὶ σὲ καμμιά ἄλλη θρησκεία τὸ σῶμα δὲν δοξάζεται περισσότερο ἀπὸ ὅ,τι – ἀντιθέτως πρὸς τοὺς ἰσχυρισμούς τοῦ κ. Θεοδωράκη – μέσα στὰ πλαίσια τοῦ Χριστιανικοῦ Μονοθεϊσμοῦ. Ἡ χριστιανικὴ διοθεωρία δὲν καταδικάζει τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὴν οὐσιαστικὴ φθορὰ τοῦ σώματος ἐκ τῆς ἀπολυτοποιήσεως αὐτοῦ καὶ ἐκ τῆς ὑποδουλώσεως τοῦ πνεύματος εἰς αὐτό. Χαρακτηριστικῶς λέγει ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος: «Οὐ τὴν σάρκα ἀποθέσθαι βουλόμεθα, ἀλλὰ τὴν φθοράν. Οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ τὸν θάνατον... Τὸ μὲν σῶμα ἔργον ἐγένετο τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ φθορὰ καὶ ὁ θάνατος ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας εἰσήχθη. Τὸ γοῦν ἄλλότριον ἀποδύσασθαι βούλομαι, οὐ τὸ οἰκεῖον. Ἄλλότριον δὲ οὐ τὸ σῶμα, ἀλλὰ ἡ φθορὰ... Τοιαύτη γὰρ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ εὐγένεια... Καὶ Θεογονίας ἡμῖν αἴτιον γέγονεν αὐτό»¹⁰.

Ἀλλὰ τὰ ἀπαράδεκτα σημεῖα τῆς συνεντεύξεως τοῦ κ. Θεοδωράκη δὲν περιορίζονται στὰ ἤδη ἀνωτέρω ἐπισημανθέντα. Ἐπὶ πλέον προβάλλει αὐτὴ ἀπαράδεκτες ἀπόψεις γιὰ τὴν Παλαιὰ καὶ τὴν Καινὴ Διαθήκη, γιὰ τὸ Βυζάντιο, γιὰ «τὸ Ἑλληνοχριστιανικὸ ἢ Ἑλληνορθόδοξο ἰδεῶδες», γιὰ τὴ «Ρωμιοσύνη» καὶ τὴν Ἐκκλησία, ὅσον καὶ γι' αὐτὸν τὸν – νοσταλγοῦντα πάντοτε τὸν μονοθεϊσμὸ – αὐθεντικὸ Ἑλληνισμό, τὸν ὁποῖο παραθεωροῦν τόσο ὁ κ. Θεοδωράκης, ὅσον καὶ τὸ νιοθετήσαν τις ἀπόψεις του περιοδικὸ «Δαυλός». Ἀλλὰ καὶ γιὰ ὅλα αὐτὰ θὰ μιλήσωμε λεπτομερῶς σὲ ἐπόμενο ἄρθρο μας, ἀφοῦ παραθέσωμε ἀντικειμενικῶς καὶ τὰ λεχθέντα ὑπὸ τοῦ κ. Θεοδωράκη.

9. Γρηγορίου Ναζιανζινοῦ, Λόγος 6' ἀπολογητικὸς τῆς εἰς Πόντον φυγῆς, Migne Ἑ.Π. 35, 489.

10. Β. Ἐράστου, ἐνθ' ἀνωτ. σσ. 307-308. Περισσότερα σχετικῶς περὶ τῆς θέσεως τοῦ σώματος στὸν Χριστιανισμό δλ. στὰ ἐξῆς: Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ σῶμα, στὸ ἔργο: «Ὡλοκληρωμέναι προσωπικότητες», ἐν Ἀθήναις 1979, σσ. 60-72. Τοῦ ἰδίου, Ἡ στάσις τοῦ ὀρθοδόξου μορφωτικοῦ ἔργου ἔναντι τῶν βιολογικῶν ἀξιών, στὸ ἔργο: Μαθήματα Κατηχητικῆς ἢ Χριστιανικῆς Παιδαγωγικῆς, ἔκδοσις πέμπτη, Ἀθήναι 1991, σσ. 210-219.

Β' Ο ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ ΤΟΥ «ΔΑΥΛΟΥ»

1. Ἕως μιλήσῃ ἡ Ἱστορία γιὰ τὴν ἐχθρότητα τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐναντίον τοῦ σώματος

Οἱ θεωρητικοὶ θεμελιωτὲς τοῦ Χριστιανισμοῦ, μεγάλοι Πατέρες καὶ Ἀπολογητὲς τῆς Ἐκκλησίας εἶχαν προετοιμάσει ἤδη ἀπὸ τοὺς 2ο καὶ 3ο μ.Χ. αἰῶνες μὲ τις ὁμιλίες τους στοὺς πιστοὺς των καὶ τὰ γραπτὰ κείμενά τους, πὺν σφύζονται σήμερα, τὴν καταστροφὴ καὶ ἐξάλειψη ὅλων τῶν μορφῶν καὶ θεσμῶν τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ (Φιλοσοφία, Ἐπιστήμη, Θέατρο, Θρησκεία, Ἀρχιτεκτονικὴ, Γλυπτικὴ καὶ λοιπὲς Τέχνες, Ἀθλητισμὸς κ.λπ.), τὸν ὁποῖον συστηματικὰ ὑπέσκαψαν καὶ συκοφάντησαν ὡς «ἑλληνικὴν μαρίαν», «μωρίαν», «εἰδωλολατρίαν», «ἔργον τοῦ Διαβόλου» κ.λπ. Στὸ «Δαυλὸς» ἔχουν δημοσιευθῇ πληθώρα ἱστορικῶν ἐρευνῶν, στίς ὁποῖες παρουσιάζονται τὰ κείμενα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, τὰ στρε-

φόμενα ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἐναντίον τῶν «*μιαρῶν*» Ἑλλήνων ὡς ἔθνους. Ἐδῶ θὰ ὑπενθυμίσουμε ἐπὶ τροχάδην μόνο κάποιες ἀπόψεις τῶν θεωρητικῶν θεμελιωτῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐναντίον τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀθλητισμοῦ καὶ τοῦ πανάρχαιου θεσμοῦ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγώνων καὶ θὰ σημειώσουμε στὴ συνέχεια τὸ χρονικὸ τῆς πολιτικῆς ὑλοποιήσεως αὐτῶν τῶν θέσεών τους, ὅταν ἡ νέα θρησκεία ἐγίνε ἐξουσία.

Ἔτσι ὁ Ἰωάννης Χρυσόστομος κηρύττει (Migne, P.G. 63, 897) πρὸς τοὺς πιστοὺς, ὅτι «ὁ Διάβολος κάνει πομπή» στὰ στάδια: «*Δὲν βλέπετε στοὺς <Ὀλυμπιακοὺς> ἀγῶνες, ὅταν ὁ ἀγωνοθέτης βαδίζει, πόση εὐταξία ὑπάρχει στὸ λαό; Πῶς λοιπὸν ἐκεῖ πού ὁ Διάβολος πομπεύει ὑπάρχει τέτοια σιωπή, κι ἐδῶ πού εἶναι ὁ Χριστὸς <ἐννοεῖ μέσα στοὺς χριστιανικοὺς ναοὺς> ὑπάρχει τέτοιος θόρυβος;*». Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς στὸ ἔργο του «Προτρεπτικὸς πρὸς Ἑλληνας» (34, 1) παροτρύνει χωρὶς περιστροφές σὲ ἄμεση δίαιη παύση ὅλων τῶν ἀθλητικῶν ἀγώνων καὶ πρωτίστως τῶν Ὀλυμπιακῶν: «*Ἄς πᾶμε ἀμέσως τώρα ἐκεῖ πού γίνονται οἱ ἀγῶνες καὶ ἄς ἀπαγορεύσουμε τίς ἀναμνηστικὰς αὐτὰς ἐορτὰς, τὰ Ἰσθμια, τὰ Νέμεα καὶ τὰ Πύθια καὶ πρωτίστως τοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες*». Ἀλλὰ καὶ οἱ λοιποὶ θεωρητικοὶ ἡγέτες καὶ τὰ ἀνώτερα στελέχη τοῦ χριστιανικοῦ κλήρου προσπάθησαν νὰ φθεῖρουν τὸ κύρος τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀθλητισμοῦ (κάτι πού ἀποτελεῖ συνέπεια μιᾶς βασικῆς ἀρχῆς τῆς χριστιανικῆς ιδεολογίας, ἡ ὁποία θεωρεῖ τὸ σῶμα καὶ ὅ, τι ὑπηρετεῖ τὴ σωματικὴ ὑγεία καὶ ὁμορφιά ὡς διαβολικὸ καὶ ἁμαρτωλό), ὅπως π.χ. ὁ Βασίλειος Σελευκείας (Migne, P.G. 85, 309), ὁ ὁποῖος γράφει γιὰ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ὅτι ἀποτελοῦν «*θανάτου τερπνὸν δηλητήριον καὶ δαίμονος ἐορτὴν τὸν σταυρὸν καθυβρίζουσιν*».

Τὰ διατάγματα τῶν ἀγίων Μεγάλων Κωνσταντίνου καὶ Θεοδοσίου

Ἡ ιδεολογικὴ αὐτὴ προετοιμασία τῆς «ἐπιχειρήσεως» καταστροφῆς τοῦ Πολιτισμοῦ καὶ ἐπιβολῆς τοῦ Μεσαίωνα «παρέμενε στὰ χαρτιά», λόγῳ τῆς ἀποτυχίας τοῦ δόγματος νὰ γίνη ἐξουσία στοὺς τρισήμισυ πρώτους αἰῶνες ἀπὸ τὴν ἐμφάνισή του. Ἡ «ἐκτέλεση» καὶ «ὑλοποίηση» τῆς ιδεολογίας αὐτῆς πραγματοποιήθηκε μὲ δίαιες, αἱματηρὲς καὶ βανδαλικὰς μεθόδους, μόλις ἡ θρησκεία αὐτὴ ἐγίνε ἀποδεκτὴ ἀπὸ τὸ Ρωμαϊκὸ imperium, τὸ ὁποῖο ἀντελήφθη τὴν ἀξία τῆς χριστιανικῆς ιδεολογίας ὡς «βολικῆς» γιὰ τίς ἐξουσιαστικὰς τοῦ ἀνάγκες.

Ἔτσι ὁ αὐτοκράτορας ἅγιος Κωνσταντίνος ὁ Μέγας περὶ τὰ τέλη τῆς ζωῆς του βαπτίσθηκε Χριστιανὸς καὶ ἔθεσε τίς «ἐθνικὲς» θρησκείες ἐκτὸς νόμου. Αὐτὸ τεκμαίρεται ἀπ' τὸ Διάταγμα XVI, 10.2 τοῦ γιοῦ τοῦ Κωνσταντίνου, πού λέγει τὰ ἑξῆς: «*Ἄς σταματήσῃ ἡ ψευδὴς πίστις καὶ ἄς καταργηθῇ ἡ τρέλλα τῶν θυνσιῶν. Γιατί, ἂν κάποιος παραδιδάσκοντας τὸν νόμο τοῦ πατέρα μας (ἐννοεῖ τὸν Μ. Κωνσταντῖνο) καὶ τὴν δική μας εὐσπλαχνία τολμήσῃ νὰ τελέσῃ θυνσίαις, θὰ τιμωρηθῇ πάραντα μὲ τὴν ποινὴν πού τοῦ ταιριάζει*».

Ὁ ἅγιος Θεοδοσίος ὁ Μέγας προχώρησε περισσότερο ἀπ' τὸν Κωνσταντῖνο καὶ τοὺς διαδόχους του. Μὲ τὸ XVI, 1.2 διάταγμά του (380) ὑποχρέωσε «ὅλον τὸ λαὸ νὰ πιστεύῃ στὸ θρησκεῦμα, πού ὁ θεῖος ἀπόστολος Πέτρος παρέδωσε στοὺς Ρωμαίους». Ἐννοεῖται, ὅτι ἀποδέκτες τοῦ διατάγματος ἦσαν οἱ Ἕλληνες, οἱ ὁποῖοι ἀρνούμενοι ν' ἀποβάλουν τὴν παράδοσή τους σφαγιάσθηκαν στὴ συνέχεια. Τὸ 390 λοιπὸν μετὰ τὴν κατανίκηση τῶν Βησιγόθων καὶ τὴν καταστολὴ τοῦ κινήματος τοῦ Μαξίμου, ὁ Θεοδόσιος ἔστρεψε τὸν αὐτοκρατορικὸ στρατὸ κατὰ τῶν Θεσσαλονι-

κέων μὴ Χριστιανῶν καὶ ἐν μιᾷ νυκτὶ κατέσφαξε 15.000 Ἕλληνες, ποὺ ἀρνήθηκαν νὰ βαπτισθοῦν Χριστιανοί, μέσα στὸν ἱππόδρομο τῆς πόλεως. Ἐνα χρόνο ἀργότερα (391) ὑπεγράφησαν τὰ XVI, 10.19 καὶ XVI, 10.21 διατάγματα, σύμφωνα μὲ τὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ἐτίθεντο ἐκτὸς νόμου. Πληθώρα νόμων ἐξεδίδοντο, διὰ τῶν ὁποίων ἀπηγορεύετο ἡ τέλεση οἰασδῆποτε τελετῆς, ἐπισήμου καὶ ἀνεπισήμου, διὰ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου καὶ τῆς δήμευσης τῆς περιουσίας. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες ὡς ἐπίσημη τελετὴ, συνδεδεμένη μὲ κάποια θεότητα καὶ συγκεκριμένα τὸν Δία, ἀπηγορεύθησαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Οἱ ὀλυμπιονίκες, οἱ ἑλλανοδίκες, οἱ κριτὲς καὶ τὸ προσωπικὸ τῶν σταδίων κηρύχθηκαν ὑπὸ διωγμὸν. Ὑπὸ διωγμὸν ἐτέθησαν κι οἱ διανοούμενοι καὶ στρατιωτικο-πολιτικοὶ ἡγέτες, καθὼς ἐπίσης κι ὅλοι οἱ φιλόσοφοι καὶ λειτουργοὶ τῆς Ἑλληνικῆς Παιδείας, ποὺ φυσικὰ ἤρουντο νὰ δεχθοῦν τὴν νέα θρησκεία. Οἱ σφαγὲς καὶ οἱ καταστροφὲς ἦσαν τόσο μεγάλες, ὥστε ὁ Λιβάνιος ἀναγκάστηκε νὰ ἀπευθύνῃ ἔκκληση πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅπου τὸν κατηγοροῦσε δίκαια ὡς ἠθικὸ αὐτουργὸ τῶν θαναλισμῶν, τῆς βίας, τῶν λεηλασιῶν καὶ τῶν σφαγῶν τῶν Ἑλλήνων, τοὺς ὁποῖους παρομοιάζει μὲ ναυαγούς, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὸ πλοῖο τοῦ πολιτισμοῦ βρέθηκαν ξαφνικὰ στὴν τρικυμισμένη θάλασσα («Ὑπὲρ Ἱερῶν»). Μεταξὺ τῶν ἄλλων ἀπαγορεύθηκαν καὶ οἱ λοιποὶ ἀθλητικοὶ ἀγῶνες: τὰ Πύθια, τὰ Νέμεα, τὰ Ἰσθμια κ.λπ.

Ἔτσι κατέκτησαν καὶ τοὺς τίτλους «Μέγας», «Ἅγιος» καὶ «Ἰσαπόστολος» ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Θεοδοσίος.

Ἡ ἰσοπέδωση τῶν ἐγκαταστάσεων τῆς Ὀλυμπίας

Ἡ καταστροφὴ ἐκ θεμελίων τῆς Ὀλυμπίας καὶ τῆς Ἱερᾶς Ἀλτεως ὠλοκληρώθηκε τρία ἔτη ἀργότερα (396) ἀπὸ τὸν Ἀλάριχο, ὅταν αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἦταν ὁ γιὸς τοῦ Θεοδοσίου Ἀρκάδιος. Ὁ νεαρὸς αὐτοκράτωρ ἔστειλε μέσῳ τῶν ἀξιωματῶν του εὐνούχων Εὐτροπίου καὶ Ρουφίνου τὸν ἀπαιτητικὸ ἐκχριστιανισθέντα Γότθο ἐπιδρομέα στὴν Ἑλλάδα, νὰ τὴν λεηλατήσῃ καὶ νὰ τὴν ἰσοπεδώσῃ. Ὁ Ἀλάριχος ἄρπαξε ὅ,τι εἶχε ἀπομείνει ἀπ' τοὺς Χριστιανούς στὴν Ἑλλάδα καὶ κατέσκαψε τὴν Θήβα, τὴν Ἐλευσίνα, τὰ Μέγαρα, τὴν Κόρινθο, τὸ Ἄργος, τὴ Σπάρτη καὶ τέλος ἐξαφάνισε ἐπίσης ἀπὸ προσώπου γῆς τὴν Ὀλυμπία, ὅπου δὲν ἔμεινε ἀπολύτως τίποτα ποὺ νὰ θυμίζῃ τὸ ἐνδοξο παρελθόν της. Ἡ Ὀλυμπία καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ Ἀγῶνες μετὰ ἀπὸ συνεχῆ λειτουργία ἐπὶ 1.160 ἔτη διεκόπησαν. Ὁ πιὸ λαμπρὸς, ἀγνὸς καὶ ἐξανθρωπιστικὸς θεσμός, ποὺ γνώρισε ἡ Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα, κατηργήθη.

Καταστρέφοντας τὸ χριστιανικὸ Βυζάντιο τοὺς ναοὺς, τίς σχολές, τὰ στάδια, τίς βιβλιοθήκες τῶν Ἑλλήνων δὲν θὰ πρέπει νὰ φαντάζεται κανεὶς, ὅτι τὸ ἔκανε ἀπὸ ἰδεολογικὴν ἀντίθεση πρὸς τὰ τάχα εἰδωλα καὶ τὴν τάχα εἰδωλολατρία: Στόχος ἦταν τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα καὶ ὁ Ἑλληνικὸς Πολιτισμὸς ἀπόδειξη, ὅτι οἱ ναοὶ καὶ οἱ ὁμοί, οἱ σχολές καὶ τὰ στάδια τῆς Ρώμης οὐδὲν ἔπαθαν. Μόνο τῶν Ἑλλήνων τὰ ἔργα γκρεμίσθηκαν καὶ οἱ ἑλληνικοὶ θεομοὶ καταργήθηκαν, ἀκόμη καὶ θεομοὶ ἄσχετοι πρὸς τὴν ἀρχαία θρησκεία καὶ μόνο ἰδεολογικὰ καὶ φυλετικὰ Ἕλληνες σφαγιάσθηκαν.

Σαράντος Πάν

(Ἀναδημοσίευση ἀπὸ τὸν «Δαυλό», τ. 229, Ἰανουάριος 2001)

2. Ἡ παράδοση θεολογικῆς λογικῆς: «Σὲ καταριέμαι, γιὰ νὰ σὲ σώσω»

Στὸ επίσημο Δελτίο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησία», μηνὸς Ἰουλίου τ.ἔ. ὁ Διευθυντής του, ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Εὐάγγελος Θεοδώρου, δάλθηκε ν' ἀπαντήσῃ, ὅπως τοῦ ἀξιίζει, στὸ Μίκη Θεοδωράκη, γιὰ τὴ συνέντευξή που ἔδωσε στὸ 246 τεῦχος τοῦ «Δαυλοῦ». Ὅμως γιὰ ν' ἀξιαμωθῇς μ' ἓνα Θεοδώρου θέλει μπόι, κι ὁ ὑποφαινόμενος τὸ στερεῖται. Θ' ἀνέβω λοιπὸν σὲ μία «συγκομορέα», ἴσως καὶ ξαμωθῶ μὲ τὸν κ. Θεοδώρου.

Ἡ αὐθεντία τῶν ἄλλων, ὁ Γιαχβὲ καὶ ὁ Χριστὸς

Ἀναφέρει ὁ κ. Θεοδώρου προεισαγωγικά, θέλοντας νὰ μειώσῃ ἢ ὄχι (γνώμη μου εἶναι) τὸν κ. Θεοδωράκη: «*Ἀκόμη καὶ ἡ ὑψίστη ἢ ἡ εὐφρεστάτη ἐπιστημονικὴ αὐθεντία, σὲ ἄλλους τομεῖς, ἐκτὸς τῆς εἰδικότητός της, ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν γνώσεων καὶ τῆς ἐμπειρίας ἄλλων αὐθεντιῶν*». Λογικὸ καὶ ὁμορφο συνάμα, εἶπα μέσα μου, γιὰτὶ αὐτόματα μοῦ δημιούργησε τὸν ἐξῆς συλλογισμό: Κατὰ συνέπεια αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ συμβαίνει καὶ μεταξὺ θεῶν, διότι ὁ ἀρχαιότερος ἔχει πλεονασμὸ γνώσεων καὶ ἐμπειριῶν καὶ κατὰ ἀπλὴ λογικὴ ὁ νεώτερος εἶναι πιὸ προσεκτικὸς πρὸς τὸν ἀρχαιότερο. Καὶ ἡ προσεκτικότητά ἔχει βαρύνουσα τιμὴ, ὅταν μάλιστα ὁ ἀρχαιότερος εἶναι ὑπαρκτὸ πρόσωπο, ἐνῶ ὁ νεώτερος εἶναι ἐφεύρημα τοῦ Μωυσῆ, Ἰουδαίου ὄντος (ἐμβάθυνε στὸ: «*Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλῆτης, ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἐστί*», Ἰωάν. 1,48). Κι ἐπειδὴ ὁ ἓνας συλλογισμὸς φέρνει δεύτερο, λέω: Μήπως θὰ πρέπει κι ἐκεῖνον τὸν Φαραώ, ποὺ βασάνιζε τὸν Ἰσραήλ, νὰ τὸν ἀγιοποιήσουμε; Γιατί, ἂν ἦταν καλὸς καὶ γαλαντόμος πρὸς αὐτὸν τὸν λαό, θὰ μᾶς ἦταν μέχρι τώρα ἀγνωστος. Οὔτε «*δάτος*» οὔτε Μωυσῆς οὔτε ἐρυνθρά οὔτε ταλαιπωρία στὴν ἐρημο, οὔτε σφαγὲς ξένων λαῶν ἀπὸ τὸν Γιαχβὲ διὰ τοῦ Ἰσραήλ καὶ βέβαια οὔτε «*σωτηρία διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ*», Ἰουδαίου ὄντος κι αὐτοῦ.

Ἡ λογικὴ τοῦ «Σὲ σφάζω, γιὰ νὰ σὲ σώσω»

Καὶ μὴ μοῦ πῆτε, ὅτι ἦταν σχέδιο τοῦ Γιαχβὲ, νὰ συμβῇ τόση τυραννία καὶ τόση αἵματοχυσία, γιὰ νὰ «σταλῇ» ὁ Υἱὸς του ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ κόσμου, διότι ἂν τὸ πιστέψετε αὐτό, τότε θὰ χρησιμοποίησω κι ἐγὼ τὸν ἴδιο ὁρο ποὺ ὁ κ. Θεοδώρου χρησιμοποιεῖ γιὰ τὸν κ. Θεοδωράκη, ὅτι «*παραθεωρεῖ κανόνες τῆς λογικῆς*». Ὁ προϋπάρχων τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου Γιαχβὲ ἄντεξε κρυπτόμενος καὶ περιμένοντας ἓνα Μωυσῆ, γιὰ νὰ φανερωθῇ μόλις στὰ 1200 πρὸ Χριστοῦ ὡς Ἰουδαϊσμός, σφάζοντας, καίοντας, γενοκτονώντας ξένους λαούς, κατακτώντας ξένη χώρα· κάτι ποὺ θὰ πρέπει, γιὰ νὰ μὲ πῆτε λογικὸ, νὰ τὸ πιστέψω; Καὶ μεταλλαγμένος πιὸ ὕστερα ὡς Χριστιανισμός, μὲ ὄχι εὐγενικοὺς τρόπους, ὡς πανιουδαϊσμός διείσδυσε στὸν ἑλληνορωμαϊκὸν κόσμον μὲ ἀσέβεια πρὸς τὴν ἱερότητά του, πρὸς τὴν ἀρχαιότητά του, πρὸς τὴν ἱστορία του, πρὸς τὸν πολιτισμὸ του, πρὸς τὴν «αὐθεντία» του κι ἐτσιθελικά διὰ τῶν αὐτοκρατόρων ἐπέβαλε τὴν «ἀληθινότητά» του, καὶ πού, γιὰ νὰ μὴ φανῶ παράλογος, πρέπει νὰ τὰ δεχθῶ ὅλα τοῦτα ὡς σχέδιο τοῦ Γιαχβὲ γιὰ τὸ καλὸ μου; Μὲ βάση ποιά λογικὴ θὰ πρέπει νὰ πιστέψω, ὅτι οἱ αἰγοδοσκοὶ Ἀδραάμ, Ἰσαάκ, Ἰακώβ, Μωϋσῆς, Δαβὶδ καὶ λοιποί, ὅλοι τους Ἑβραῖοι, συνωμολοῦσαν μὲ τὸν Θεό; Κατὰ ποίαν λογικὴν ὅλοι αὐτοὶ κατέλαβαν μὴν παγκόσμια «θεολογικὴ

πανεπιστημιακή ἔδρα», ἐπειδὴ, καὶ μόνον, εἶναι Ἰουδαῖοι; Κατὰ ποίαν λογικὴν ὁ θεὸς ἐνὸς τυχοδιώκτη τότε λαοῦ νᾶναι ὑπαρκτός, καὶ ὁ Θεὸς ἐνὸς λαοῦ, τοῦ μόνου παγκοσμίως πεπολιτισμένου, νὰ θεωρῇται ψεύτικος καὶ ἀνυπόστατος, ἐπειδὴ καὶ μόνο, εἶναι ἑλληνικός; Κατὰ ποίαν λογικὴν ὁ λαὸς αὐτὸς ποὺ πρὸ ἐνὸς ἐκατομμυρίου ἐτῶν χρησιμοποιεῖ τὴ φωτιά, πρὸ 45.000 ἐτῶν χρησιμοποιεῖ τὴ γλῶσσα του, πρὸ 10.000 ἐτῶν ἔχει δική του γραφή, γνωρίζει ναυσιπλοΐα, γνωρίζει γεωγραφία, ὀνοματίζει μὲ τὴ δική του γλῶσσα τὰ οὐράνια σώματα, τὶς πόλεις, τὰ πελάγη, τὰ ὄρη, τοὺς ποταμούς, τὶς χῶρες ὅλου τοῦ κόσμου, ἐφευρίσκει τὴ μουσική, ὀργανώνει γυμναστικούς ἀγῶνες ἀμιλλας, ἐφαρμόζει νόμους δικαίου, κτίζει πόλεις σ' ὅλο τὸν κόσμο, ἀνεγείρει πυραμίδες, φιλοσοφεῖ καὶ σκέπτεται ἐλεύθερα καὶ ἀδογματίστα, τιμᾷ τὸ θεῖο καὶ ἀνθρώπινο κάλλος· κατὰ ποίαν λογικὴν, λέγω, αὐτὸς ὁ λαὸς εἶχε τὴν ἀνάγκη νὰ τοῦ μάθουν τὸ «οὐ κλέψεις», τὸ «οὐ φονεύσεις» ἢ τὸ «τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου»; Καὶ πῶς συμβαίνει ὁ μὲν κ. Θεοδωράκης κατὰ τὸν κ. Θεοδώρου νὰ κάνῃ κατάχρηση λογικῆς καὶ νὰ μὴ κάμνῃ ὁ Μωυσῆς; Πότε ὁ Ἰουδαιοχριστιανισμὸς εἶδε μὲ σεβασμὸ τὶς γνώσεις καὶ τὶς ἐμπειρίες, τὴν παγκοσμιότητα τῆς σοφίας τῶν Ἑλλήνων ἢ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ ὄνομα Ἑλλήν; Ἀλλὰ ἀνακηρύσσοντας σὲ παγκόσμια φυσιολογία τὸν Γιαχβέ, ἀνήγαγε συγχρόνως καὶ τοὺς ἐμπνευστὲς τους ὡς αἰγοβοσκούς, καθιερώνοντάς τους ὡς «προπάτορές μας». Ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν μέσῳ εἰκοστῷ πρώτῳ αἰῶνι, λοιδοροῦμεθα κατὰ τοὺς «Χαιρετισμούς» ἐν ἐκκλησίαις. Ὡς πρὸς τί λοιπὸν ὁ κ. Θεοδωράκης «ἐμείωσεν ἐαυτόν»; Γιατὶ δὲν σκέπτεται ἐδραϊκά ἢ γιατί ἔχει δίωμά του τὸ Ἑλληνικὸ Πνεῦμα;

«Εγὼ θὰ καταριέμαι καὶ ἐσὺ θὰ ἐξορκίζης»

Ἡ ἐπειδὴ μίλησε γιὰ τὸν καταραμένον ἄνθρωπο; Μὰ τότε θὰ πρέπει νὰ ἀπαλειφθῇ τὸ τροπάριον τῆς Μ. Πέμπτης, ποὺ λέει: «*Εξηγόρασας ἡμᾶς ἐκ τῆς κατάρας τοῦ Νόμου τῷ τιμίῳ σου αἵματι*» ἢ τὸ «*Κύριε ἀνελθὼν ἐν τῷ Σταυρῷ τὴν προγονικὴν ἡμῶν κατάραν ἐξήλειψας*» ἢ τὸ «*Διὸ τῆς κατάρας τοῦ Ἀδάμ ἀπαλλαγέντες δοῶμεν*»!!!

Κι ὅλη τούτῃ ἡ καταρολογία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ λεγόμενο «*Προπατορικὸν ἁμάρτημα*». Καὶ δέστε τώρα ἓνα συλλογισμὸ θεωρίας ἢ πίστεως, ποὺ κατὰ τὸν κ. Θεοδώρου ἡ παραδοχὴ του δὲν ἀποτελεῖ «*παραθεώρηση κανόνων λογικῆς*». Ὁ Γιαχβέ - Πατὴρ λέει στὸν ὁμοούσιόν του – στὸν ταυτὸν του προαιωνίως Θεὸν Υἱόν του - Ἰησοῦ: Ἐγὼ μὲ τὸ ποὺ γεννιοῦνται οἱ ἄνθρωποι, θὰ τοὺς ἔχω φορτωμένους μὲ τὴν κατάρα μου, κληρονομία ἀπὸ τὸν Ἀδὰμ. Ἐσὺ ἀπ' αὐτοὺς ποὺ σὲ πιστεύουν καὶ βαπτίζονται, θὰ τοὺς τὴν ἐξαλείψῃς. Δηλαδή ἐγὼ θὰ λερώνω καὶ ἐσὺ θὰ σκουπίζῃς. Ποιὸς «*μειώνει ἐαυτόν*»; Ποιὸς «*παραθεωρεῖ κανόνες τῆς λογικῆς*»;

Μὰ θὰ μοῦ πῆτε: Τὰ «*ὑπὲρ λόγον*» δὲν τὰ πιάνει ἡ λογική. Κι ἐγὼ ἀπαντῶ: Εὐχαριστῶ πολὺ.

A.

3. Ὑποκρισία καὶ αὐταρχισμὸς

Αιτία τοῦ ἀντιλόγου στὶς ἀπόψεις τοῦ Μίκη Θεοδωράκη ποὺ διατυπώνει ἢ «*Ἐκκλησία*», τὸ πλέον ἐπίσημο ἐντυπο τῆς ἐλλαδικῆς Ἐκκλησίας καὶ μάλιστα διὰ τοῦ διεθνοῦς συντάξεώς του, γνωστοῦ θεολόγου Εὐαγγέλου Θεοδώρου, δὲν εἶναι μόνον τὸ κῦρος τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ καθολικὴ ἀποδοχὴ ποὺ

χαίρει ἐντὸς τῆς ἐλληνικῆς κοινωνίας ἢ ἢ ἐκ μέρους τοῦ εὐστοχῆ ἀποκάλυψη τοῦ ἐξουσιαστικοῦ δόλου τῆς ἰουδαιοχριστιανικῆς κοσμοθεωρίας, ἀλλὰ πρῶτιστα ὁ λόγος μὲ τὸν ὁποῖο ἐξεφράσθη ὁ μέγας μουσικοσυνθέτης, ἓνας λόγος θαυμάσια διωματικός, μία πραγματικὴ κατάθεση ψυχῆς, συνταιριασμένη ἀπόλυτα μὲ τὴν ἱστορικὴ αὐτογνωσία καὶ τὶς σύγχρονες ἀναζητήσεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐνας λόγος ποὺ ἄγγιξε καὶ ἔπεισε, φέροντας ἔτσι τὴν ἀνησυχία στοὺς κόλπους τῶν ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας. Ὡστόσο τὰ γραφόμενα τοῦ κ. Θεοδώρου ἀπογοήτευσαν, ἀφοῦ σὲ αὐτὰ περιέσσεψε ἡ αὐταρχικὴ νοοτροπία, ἴδιον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ὑπερασπιστῶν τοῦ ἐκάστοτε δόγματος. Ἐδῶ θὰ ἀναδείξωμε ἓνα παράδειγμα ὑποκρισίας καὶ θὰ ἀνασύρωμε ἀπ' τὰ γραφόμενά του ἄλλο ἓνα: αὐταρχισμοῦ.

Ἡ ὑποκρισία: Ὁ κ. Θεοδώρου δὲν ἀνευρίσκει πουθενὰ στὶς Γραφὲς τὸν καταραμένο ἐκ γενετῆς ἄνθρωπο. Ποιὸς Χριστιανὸς ὅμως δὲν ἔχει κλείσει στὴ ψυχὴ του ἀπ' τὴν παιδικὴν τοῦ ἡλικία τὴν κατάρτα τοῦ Θεοῦ (Ἰερωδᾶ) πρὸς τοὺς Πρωτοπλάστους: «ἐπικατάρτατος ἢ γῆ ἐν τοῖς ἔργοις σου· ἐν λύπαις φαγῇ αὐτὴν πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς σου» (Γένεσις, κεφ. γ' 17). Ἀλλὰ καὶ κατόπιν τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ, ποὺ «ἦρκεν τὰς ἀμαρτίας τοῦ κόσμου», ἀκόμη καὶ σήμερα κατὰ τὸ μυστήριον τοῦ Βαπτίσματος, ποιούς «σατανάδες» ζητᾷ ἐπιμόνως ὁ ἱερεὺς ἀπ' τὸν ἀνάδοχο (νονὸ) νὰ «ἀποτάξῃ» ἀπ' τὸ νήπιο;

Ὁ αὐταρχισμὸς: Ὁ κ. Θεοδώρου φαίνεται νὰ μὴν ἀναγνωρίζῃ τὴν ἱκανότητα στὸν κ. Θεοδωράκη νὰ ἔχῃ ὀρθὴ ἀποψη περὶ παντὸς ἄλλου πέραν τῆς μουσικῆς. Κατ' ἐπέκτασιν λοιπὸν οὐδεὶς μπορεῖ νὰ ἔχῃ γνώμη γιὰ τὴν ἱστορία του, ἂν δὲν εἶναι ἱστορικός ἢ γιὰ τὴ γλῶσσα του ἂν δὲν εἶναι γλωσσολόγος ἢ γιὰ τὴν κοινωνία του ἂν δὲν εἶναι κοινωνιολόγος ἢ γιὰ τὴ θρησκεία του ἂν δὲν εἶναι θεολόγος. Οἱ διάφοροι «εἰδικοί» λοιπὸν δὲν θὰ προσφέρουν σ' ἐμᾶς γνώσεις τοῦ ἀντικειμένου τους, ὥστε νὰ διαμορφώσουμε οἱ ἴδιοι ἀποψη, ἀλλὰ ἡ γνώμη ποὺ θὰ ἔχουμε γιὰ ὅτιδήποτε θὰ ἔρχεται ἔτοιμη καὶ θέσφατη ἀπὸ αὐτοὺς. Διαφορετικά: «δὲν ἔχετε δικαίωμα νὰ ὁμιλῆτε... Ἐδῶ κρύβεται ἡ ἀπαρχὴ τοῦ ἐξουσιασμοῦ. Ἀπὸ τὴν «ἀρχή» του ὅμως αὐτὴ ὁ κ. Θεοδώρου ἐξαιρεῖ τὸν ἑαυτό του. Γιατί, πῶς εἶναι δυνατόν ὡς ἐπιστήμων θεολόγος νὰ μεροληπτῇ ὑπὲρ ἑνὸς καὶ μοναδικοῦ δόγματος καὶ μάλιστα ὄχι ὡς ἀπλὸς πιστός, ἀλλὰ ὡς κατ' ἐπάγγελμα ταγός του;

Δυστυχῶς γιὰ τὴν ἑλλαδικὴ Ἐκκλησίαν καὶ τοὺς ἐκπροσώπους της οἱ ἀλλαγές ποὺ φέρει ἡ ἐποχὴ μας δὲν γίνονται ἐπαρκῶς ἀντιληπτές. Οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀναγνωρίζει πῶς τὸ μορφωτικὸ καὶ πνευματικὸ ὑπόβαθρον τοῦ ποιμνίου τους ἀλλάζει μὲ ταχεῖς ρυθμούς καὶ ὅτι οἱ «πιστοί» ζητοῦν τὴ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας. Πόσοι ἐκ τῶν Ἑλλήνων πρὶν εἴκοσι χρόνια γινώριζαν λόγου χάριν, πῶς ὁ Μέγας καὶ Ἅγιος Κωνσταντῖνος τῆς Ἐκκλησίας μας ἦταν ἓνας παρανοϊκὸς δολοφόνος τοῦ ἴδιου τοῦ τοῦ παιδιοῦ, τῆς γυναίκας του καὶ 28 ἀκόμη συγγενῶν του (!) καὶ πόσοι σήμερα γνωρίζουν τὸ πραγματικὸ ποῖόν του; Ἐλάχιστοι τότε, πολλὲς χιλιάδες σήμερα, ἑκατομμύρια αὐριο! Τὸ ἴδιο θὰ συμβῇ καὶ μὲ τοὺς περισσότερους ἀπ' τοὺς ἄλλους «ἀγίους πατέρες» καὶ μὲ τὴν ἀληθινὴ ἱστορία τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ ἀπ' τὴ χριστιανοδυσαντινὴ λαίλαπα. Ἄν δὲν μιλήσουν ἀπὸ τώρα τὴ γλῶσσα τῆς ἀλήθειας, μετὰ ἀπὸ ἐλάχιστους χρόνους ποιὸς μπορεῖ νὰ ἀρνηθῇ πῶς ἡ ἑλλαδικὴ Ἐκκλησία θὰ φαντάξῃ στὰ μάτια τῶν Ἑλλήνων ὡς μιὰ Ἀνώνυμος Ἑταιρεία ἐκμετάλλευσης «μαύρου χρυσοῦ», ποὺ λέγεται φόβος τοῦ θανάτου;

Παν. Α. Κουβαλάκης

ΚΑΠΕΛΩΣΑΝ ΤΟ ΝΑΟ ΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΜΕ

Στη Βόρειο Ελλάδα και στο χωριό Καλή Βρύση, που βρίσκεται 60 χιλιόμετρα δυτικά της Δράμας, αποκαλύφθηκε πριν από μερικά χρόνια ιερό του θεού Διονύσου, που κατά τους αρχαιολόγους χρονολογείται από τον 2ο π.Χ. αιώνα.

Ένας αρχαιολογικός χώρος αυτής της αξίας είναι σπάνιος στην Β. Ελλάδα, και γι' αυτό η Αρχαιολογική Υπηρεσία φρόντισε για την προστασία του, κατασκευάζοντας ένα καλαίσθητο και πολυδάπανο υπόστεγο, περιφράσσοντας τον χώρο και τοποθετώντας καθοδηγητικές πινακίδες.

Κατά την ώρα της επίσκεψής μας στο χώρο εργάζονταν δύο συντηρητές. Την περιέργειά μας διαδέχθηκε η έκπληξη, όταν διαπιστώσαμε – πράγμα ανήκουστο – ότι πάνω στα εύρηματα, στο αριστερό τείχος του αρχαίου ναού, έχει προσφάτως κατασκευαστεί χριστιανικό παρεκκλήσιο (φωτογραφία έναντι σελίδας).

Όταν ρωτήσαμε τους συντηρητές για την αιτία της ύπαρξης του «παρεκκλησίου», εκείνοι – είναι αλήθεια – μεταξύ τους δεν συμφώνησαν. Ο ένας μᾶς είπε πώς βρισκόταν εκεί το παρεκκλήσιο πριν την ανασκαφή, στο σημείο όπου κτίστηκε το νέο· ο άλλος ισχυρίστηκε πώς δεν βρισκόταν σ' εκείνο το σημείο, αλλά στο κέντρο του αρχαίου ναού, ενώ στο τέλος απέκάλυψε: «Εμεῖς τὸ βάλαμε».

Ἡ ἱστορία θὰ τελείωνε ἔδῳ, ἐὰν δὲν μαθαίναμε ἀπὸ τὸν συντηρητὴ αὐτόν, πὼς ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἄλλες ἐργασίες τοῦ κατασκευάζει τὶς παραδοσιακὲς στολὲς γιὰ τὸ ἐτήσιο καρναβάλι τοῦ χωριοῦ του, τοὺς γνωστοὺς *Μπαμπόγερους*, ἕνα Διονυσιακὸ κατάλοιπο ποὺ ἀνάμεσα στὰ δρώμενά του περιλαμβάνει καὶ τὸν *Τερό Γάμο*.

Εἶναι μακραίωνη ἢ προσπάθεια τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας νὰ ἐξαφανίση τὰ ὑπόλοιπα αὐτὰ τῆς ἀρχαιοελληνικῆς παράδοσης. Κατὰ τὴν Ἑπταετία ἐπικουρούμενη ἀπὸ τὸ καθεστὼς τῶν συνταγματαρχῶν, τὸ ἐπληξε μὲ διάφορα προσχήματα (ἀπαγόρευσε τὶς μάσκες, στοιχεῖο ἀδιάσπαστο τῆς ἀμφίσης καὶ ἐπέβαλε τὸ πέρασ τῶν ἐκδηλώσεων κατὰ τὴν 10ῃ νυχτερινή). Τὸν χειμῶνα τοῦ 2002 σχεδὸν κατάφερε ἡ τοπικὴ ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ νὰ ἀπαγορεύσῃ τὰ δρώμενα. Στὶς σχετικὲς μᾶς ἐρωτήσεις οἱ ἐντόπιοι κάτοικοι ἦταν ἀνένδοτοι, ἰσχυριζόμενοι πὼς μ' αὐτὴν τὴν παράδοση ἔχουν μεγαλώσει καὶ δὲν θὰ ἐπέτρεπαν σὲ κανέναν νὰ σταματήσῃ τὸ ἔθιμο αὐτό.

Σταῦρος Βασδέκης

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΕΣ ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΙ ΜΕ ΚΑΝΤΗΛΙΑ

Ο ΑΛΛΟΣ ΛΟΓΟΣ

Ἡ ἰσότητα, ὁ Κορυδαλός, τὸ Χίλτον καὶ οἱ «δοῦλοι τοῦ Θεοῦ»

Βεβαίως εἶναι γνωστὸν, ὅτι οἱ προστάτες τῆς ἐργατικῆς τάξεως καὶ τοῦ λαοῦ γενικώτερον δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀσχολοῦνται μὲ εὐτελῆ πράγματα ὅπως ἡ ἐργασία, ἡ διοικητικὴ ἐπιμέλεια καὶ τὰ συναφή. Αὐτοὶ ἔχουν στόχους καὶ ὁράματα. Ἔτσι, ἀντὶ νὰ κολλᾶνε ἔνσημα στὸ I.K.A., κολοῦσαν τὸ «**ἱστορικό**» σαρανταπεντάρι στὸν κρόταφο τοῦ ταμία τῆς τράπεζας, ἔκαναν τὶς ἀναλήψεις των (διάβαζε ἀπαλλοτριώσεις των), καὶ ζοῦσαν, ὠρισμένοι τοῦλάχιστον ἐξ αὐτῶν, μπέικα. Γιατὶ οἱ ὑπόλοιποι τὴν ἔθγαζαν «σπαρτιατικά» καθόσον νὰ παλεύουμε γιὰ τὴν ἰσότητα, ὅχι καὶ νὰ τὸ παραχέζουμε στὰ κλοπιμαῖα... Ἄτιμη κοινωνία! Πληβεῖοι καὶ πατριῖοι καὶ σ' αὐτὴν τὴν «**17 Νοέμβρη**», ποὺ πολέμουσε τὴν ἀδικία καὶ τὴν ἀνισότητα.

Κι ἐνῶ ὁ κ. Γιωτόπουλος ἐχαίρετο τὶς βίλλες, τὰ ταξίδια του καὶ τὴν μεγάλη του ζωὴ, ἕνας πτωχός, πλὴν τίμιος δημοσιογράφος, ὁ κ. Στερεοελλαδίτης, εἶχε τὴν ἀτυχία νὰ γνωρίζῃ ἕνα ἐκ τῶν τρομοκρατῶν. Δημοσίως τὸ παρεδέχθη, πλὴν ὅμως, καὶ ὕστερα ἀπὸ τόσην φιλίαν, δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβῃ τὰ πολιτικά του πιστεύω. Ἐπὶ κρᾶσι καὶ μόλις τοῦ γύριζε τὴν κονθέντα στὴν πολιτικὴ, ὁ τρομοκράτης ἐκκοκκίνιζε ἀπὸ σεμνότητα καὶ ἀπὸ ἀπὸ τὸν λῆγον τρεῖς φορὲς τὸ «**Πιστεύω**» καὶ δύο φορὲς τὸ «**Πάτερ ἡμῶν**». Ἦταν λοιπὸν δυνατὸν νὰ καταλάβῃ ὁ κ. Στερεοελλαδίτης σὲ ποιὸν πολιτικὸ χῶρο ἐκινεῖτο ὁ τρομοκράτης;

Τώρα πῶς διάβολο συνέβη καὶ ὁ Στερεοελλαδίτης εἰργάζετο εἰς γνωστὴν ἐφημερίδα, ἕνας Θεὸς ξέρει. Γνωρίζετε, φαντάζομαι, ὅτι ἡ καλὴ αὐτὴ ἐφημερίς ἔχει τὸ copyright τῶν προκηρῶσεων καὶ τῶν ἀνακοινώσεων τῆς «**17 Νοέμβρη**», ἀφοῦ τίς φιλοξένησεν ὅλες, παρὰ τίς ἐκάστοτε ἀπαγορεύσεις. Θὰ πρόκειται γιὰ σατανικὴ σύμπτωση. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ λαμπρὰ αὐτὴ καὶ προοδευτικὴ ἐφημερίς ἦταν καὶ ἡ πρώτη ποὺ ἄρχισε νὰ διαμαρτύρεται γιὰ τὰ «**δικαιώματα**» τῶν κρατουμένων. Λὲς καὶ οἱ φερέλπιδες αὐτοὶ νέοι πρέπει νὰ τύχουν εἰδικῆς μεταχειρίσεως. Ἐλα, ὅμως, ποὺ ἔτυχαν! Καὶ τὸν κλιματισμὸν τοὺς ἀπέκτησαν, καὶ προσωπικὴ τηλεόραση τοὺς δόθηκε καὶ καρτοκινητὰ τηλέφωνα τοὺς δόζουν. Ἐνδεχομένως, γιὰ νὰ συντονίζον ἀπὸ μέσα τὰ τρομοκρατικὰ κτυπήματα τῶν ἔξω. Κι ὅλο διαμαρτύρονται. Προφανῶς ἔχουν μπερδέψει τὸν Κορυδαλὸ μὲ τὸ Χίλτον.

Καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ μπάχαλο, τσούπ! κι ἕνας ἀποσηματισθεὶς ἀρχιμανδριτὴς νὰ κατηγορῇ τὸν συγγενὴ του παπᾶ, ὅτι τὰ παιδιά του ἔγιναν τρομοκράτες, γιατί τὰ ἔβαζε μὲ τὴν βίτσα νὰ κάνουν μετάνοιες, ἐνῶ τὸν ἕνα τὸν μικροπᾶντρεψε, γιὰ νὰ μὴν ξενοπηδάῃ! Μαύρισε δηλαδὴ τὸ μάτι τῶν παιδιῶν ἀπὸ τὴν ἐν Χριστῷ τρομοκρατία καὶ ἔφυγαν προτροπάδην ἀπὸ τὴν πατρικὴ οἰκία. Καὶ προτίμησαν νὰ γίνουν οἱ ἴδιοι τρομοκράτες, παρὰ νὰ τρομοκρατοῦνται ἀπὸ βίτσες, καζάνια μὲ πίσσα, κολάσεις καὶ ὅσα ἄλλα ὑπόσχεται ἡ πίστις μας εἰς ὅσους δὲν γίνονται «**δοῦλοι τοῦ Θεοῦ**».

Πράγματι, λοιπόν. Ἡ τρομοκρατία ἀκολουθεῖ τὴν μέθοδον τῶν συγκοινωνούντων δοχείων. Ἀπὸ τὴν τρομοκρατία τοῦ ράσου καταλήγει σ' αὐτὴν τῶν ὅπλων καὶ τῶν τυφλῶν χτυπημάτων.

Γιώργος Πετρόπουλος

ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η «ΙΣΤΟΡΙΚΗ» ΔΙΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΜΑΡΑΘΩΝΙΟΥ;

**‘Ο άρχαιος άγγελιαφόρος άκολούθησε
διαφορετική καί συντομώτερη πορεία**

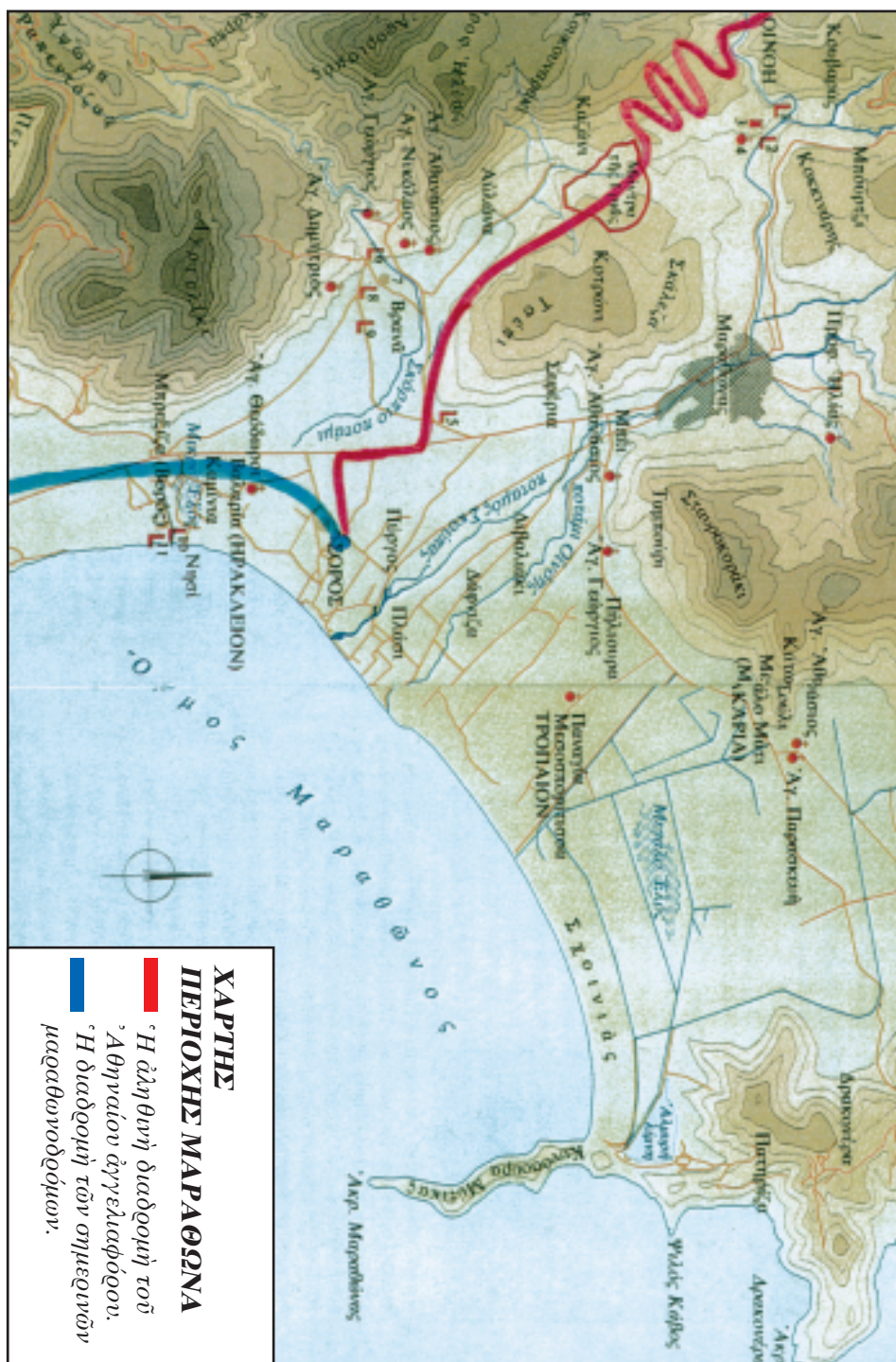
Τό πλέον δημοφιλές όλυμπιακό άγώνισμα από την άναβίωση καί διεθνοποίηση των Όλυμπιακών Άγώνων στά τέλη του 19ου αιώνα είναι άναμφισβήτητα ό άγώνας δρόμου, σέ άνάμνηση της υπεράνθρωπης προσπάθειας του Άθηναίου όπλίτη νά τρέξει τό συντομώτερο στην Άθήνα για νά άναγγείλη τη νίκη κατά των Περσών στη Μάχη του Μαραθώνα. Η διαδρομή αυτή, λόγω της συμβολικής σημασίας που άπέκτησε, έλαβε αίγρια θέση καί παγιώθηκε σέ όλα τά όλυμπιακά προγράμματα διεθνώς. Ώστόσο, όσον άφορ ά στο μήκος της, όσο καί στο χώρο στον όποιο πρωταρχικά συντελέστηκε, έχουν έπέλθει σημαντικές μεταβολές, που ουσιαστικά άλλοιώνουν την ύφή της ως «Μαραθωνίου Δρόμου».

Όταν τό 1894 ό Γάλλος διανοούμενος Μισέλ Μπρέλ εισηγήτο στην νεοσυσταθείσα τότε Διεθνή Όμοσπονδία Άθλητικών Άγώνων νά συμπεριληφθή στο πρόγραμμα της επικείμενης Όλυμπιάδας των Άθηνών καί ή διαδρομή των 40 χλμ., από τον Μαραθώνα στην Άθήνα, ως άυτοτελές άγώνισμα, άσφαλώς άγνοούσε σοβαρά λεπτομερικά στοιχεία της ιστορικής αλήθειας. Η ίδια καί χειρότερη άγνοια διακατείχε καί τους Βρεττανούς διοργανωτές της Όλυμπιάδας του Λονδίνου (1908), καθώς αϋθαίρετα θέσπισαν την άπόσταση των 42.195 μ. (μέ σημείο έκκίνησης τά άνάκτορα του Ουίνδσορ καί τερματισμού τό στάδιο Σέφερντ Μπούς, όπου έτελούντο τά λοιπά άγώνισματα), προκειμένου νά ίκανοποιήσουν τη ματαιοδοξία των ευγενών τους. Η άπόσταση αϋτή καθιερώθηκε τό 1924.

Η ιστορική πραγματικότητα παρ' όλα αϋτά είναι σαφής καί άμείλικτη. Ό,τι άνεβίωσε μέ φαλκιδευμένη μορφή λόγω της έσκεμμένης ή άκούσιας παραθεωρήσεως των πτυχών του, παραμένει άλώδητο μέσα στις ιστορικές πηγές του. Μέ τη χρήση των πηγών αϋτών τά τελευταία χρόνια, ό δετεράνος δρομέας υπεραποστάσεων καί ιστοριοδίφης κ. Παναγιώτης Σκουλής άποδεικνύει, ότι ή ιστορική διαδρομή του Μαραθωνίου είναι έντελώς άλλη άπ' αϋτήν που έπίσημα ίσχύει. Τά κεφαλαιώδη σημεία διαφορής έχουν νά κάνουν μέ τον δρόμο που πραγματικά άκολούθησε ό άρχαιος δρομέας, για νά φθάση στην Άθήνα καί συνακόλουθα μέ ό,τι προκύπτει από τη φύση της διαδρομής αϋτής (άπόσταση, χρονική διάρκεια, ύψομετρικές διαφορές).

‘Η Μορφολογία της περιοχής Μαραθώνος

Κατά την έπίσκεψή μας στον χώρο του Μαραθώνος μέ τον κ. Π. Σκουλή καί τον φίλο καί συναθλητή του, έπιχειρηματία κ. Γ. Δραμυττινό, διαπιστώσαμε εύκολα ότι ή κατόπτευση καί μόνο του πεδίου της μάχης από τό ύψωμα του Προφήτη Ήλία, ανατολικά της Σταμάτας, συνδυαζόμενη μέ τις ιστορικές πληροφορίες, συνιστά ίσχυρη άπόδειξη για τον πραγματικό δρόμο διέλευσης του άθηναϊκού στρατού προς τό Μαραθώνα τό 490 π.Χ., αλλά κυρίως για τη διαδρομή του όπλίτη προς την Άθήνα, μετά τό πέρας της μάχης. Η πεδιάδα του

Ἀναβίωση τοῦ κλασσικοῦ δρόμου Μαραθῶνος - Ἀθηνῶν, ἀποστάσεως 46 χλμ., ἀπὸ τὸν δρομέα Παναγιώτη Σκουλῆ, τὴν Τετάρτη 2 Σεπτεμβρίου 1992. Χρόνος: 3 ὥρες 31'.

Μαραθῶνος περιβάλλεται ἀπὸ ἓνα ὄρεινὸ τεῖχος, πρὸς νότον ἀπὸ τὸ Ἀγριελίκι, πρὸς δυσμὰς ἀπὸ τὸν Ἀφορισμό, πρὸς βορρᾶν ἀπὸ τὸ Σταυροκοράκι καὶ πρὸς τὰ βορειοανατολικά ἀπὸ τὸ Δρακονέρι, ἡ ἄκρη τοῦ ὁποίου καταλήγει στὸ ἀκρωτήριο Κυνόσουρα, πού δημιουργεῖ ἀπὸ ἀνατολικά μὲ τὴν ἐκτεταμένη παραλία τὸν ὄρμο τοῦ Μαραθῶνος. Στὴν ἀρχαιότητα ἡ περιοχὴ ὠνομαζόταν «Τετράπολις», καθὼς ἀποτελεῖτο ἀπὸ τὸ Μαραθῶνα βορειοδυτικά, τὴν Τρικλῶρινθο (σημερινὸ Κάτω Σούλι) βόρεια, τὴν Οἰνὴ δυτικά καὶ τὴν Ποδάλινθο νότια.

Ἡ πεδιάδα ἔχει τρεῖς διεξόδους ἥτοι τὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ στὴν Ἀθήνα (νότια) καὶ εἶναι πεδινὸς κυρίως, τὸ δρόμο πού περνᾷ ἀπὸ τὸ Κάτω Σούλι καὶ κατευθύνεται βόρεια καὶ τὸ δρόμο ἀπὸ τὴν πόλη τοῦ Μαραθῶνος μὲ κατεύθυνση πρὸς τὰ δυτικά, μέσα ἀπὸ τοὺς λόφους πρὸς τὴν Οἰνὴ καὶ τὴ σημερινὴ λίμνη. Ὁ στρατὸς τῶν Ἀθηναίων ἐπρεπε νὰ ἐπιλέξῃ μεταξὺ δύο δρόμων, ὅταν ξεκινούσε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα γιὰ τὸν Μαραθῶνα. Ὑπῆρχε ὁ κύριος δρόμος πρὸς ἀνατολὰς μέσῳ Παλλήνης, πού ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ὁ σημερινὸς δρόμος, στὸν ὁποῖο διεξήχθη τὸ 1896 καὶ διεξάγεται ὁ Μαραθῶνιος καὶ τοῦ ὁποίου ἡ ἀπόσταση εἶναι 40 χιλιόμετρα. Ὁ δρόμος αὐτὸς ἄγει μετὰ τὴν Παλλήνη πρὸς βορρᾶ μέσα ἀπὸ τὴ στενὴ πεδιάδα τῆς Νέας Μάκρης, πέρα ἀπὸ τὴν ὁποία ὑπῆρχε τότε τὸ Μικρὸ Ἑλος. Ὁ δεύτερος δρόμος πού συνδέει τὴν Ἀθήνα μὲ τὸ Μαραθῶνα εἶναι ὁ ἴδιος πού καὶ σήμερα κατευθύνεται πρὸς βορρᾶν μέσῳ Κηφισιάς καὶ Σταμάτας καὶ διακόπτεται στὰ τελευταῖα χιλιόμετρα ἀπὸ τὸ τραχὺ πέρασμα ἑνὸς ἀπὸ τοὺς χαμηλότερους λόφους τοῦ βουνοῦ Ἀφορισμός, ὀδηγώντας στὴ στενὴ πεδιάδα τοῦ Αὐλῶνα καὶ τοῦ Βρανᾶ, ὅπου καὶ οἱ ὑπώρειες τῶν βουνῶν Κοτρῶνι καὶ Ἀγριελίκι. Ποιὸς εἶναι ὁ πραγματικὸς Μαραθῶνιος;

Συντομώτερη ἢ βόρεια διαδρομὴ

Στὸ καίριο ἐρώτημα περὶ τοῦ δρόμου τὸν ὁποῖο προτίμησε ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς γιὰ νὰ βαδίσῃ πρὸς τὸ πεδίο τῆς μάχης, ἀλλὰ καὶ ὁ δρομέας γιὰ νὰ μεταφέρει τὸ ἄγγελμα τῆς νίκης, ὁ Π. Σκουλῆς εἶναι κατηγορηματικὸς ὡς πρὸς τὸν δεύτερο, καθὼς ἀφ' ἑνὸς μὲν εἶναι κατὰ πολὺ συντομώτερος (35-37 χλμ.), ἀφ' ἑτέρου δὲ ἦταν ὁ πλέον ἀσφαλὴς ὅσον ἀφορᾷ στὴ διέλευση τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων, πού ἔτσι δὲν ἐξετίθετο σὲς ὑπέρτερες ἀριθμητικὰ περσικὲς δυνάμεις πού στρατοπέδευαν ἐκτεταμένες δεξιὰ ἀπὸ τὴ Νέα Μάκρη. Ἐπιπρόσθετα, μετὰ τὴν ἥττα τῶν Περσῶν καὶ τὸν ἀπόπλουν τοὺς μὲ προορισμὸ τὸ Φάληρο, προκειμένου νὰ ἀποδιδαστοῦν καὶ νὰ καταλάβουν τὴν Ἀθήνα, ὁ στρατὸς τοῦ Μιλτιάδη θὰ ἔπρεπε νὰ σπεύσῃ στὴν πόλη συντομώτερα ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς γιὰ νὰ προετοιμάσῃ τὴν ἀμυνὰ τῆς, πράγμα τὸ ὁποῖο καὶ συνέβη. Μολοντί ἀκόμη καὶ ὁ Ἡρόδοτος (Ἱστορία ΣΤ', «Ἐρατῶ») δὲν φωτίζει ἰδιαιτέρως αὐτὸ τὸ νευραλγικὸ σημεῖο στὴν ἐξιστὸρηση τῶν γεγονότων, εἶναι βέβαιο ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι ἐπέλεξαν γιὰ συντομία ἀλλὰ καὶ γιὰ λόγους τακτικῆς τὴν συντομώτερη ὁδὸ, πού λίγη ὥρα πρὶν εἶχε πάρει καὶ ὁ δρομέας τοὺς. Τὴν ἄποψη αὐτὴ ἀποδέχονται Ἕλληνες καὶ ξένοι ἱστορικοί, ὅπως ὁ Κ. Παπαρηγόπουλος (Ἱστορία Ἑλληνικοῦ Ἔθνους, τόμος Β', σελ. 34-44), ὁ Ν. G. Hammond (Studies in Greek History) καὶ ὁ J. B. Bury (A History of Greece).

Ἀντιδρώντας στὴν ἀλλοτρίωση τῆς ἱστορικῆς πραγματικότητας, ὁ Π. Σκουλῆς ξεκίνησε ἀπὸ τὸ 1992 μὲ τὴ συνδρομὴ τῶν βετεράνων καὶ ἐν ἐνεργείᾳ συναθλητῶν τοῦ τοῦ Ἑλληνικοῦ Συνδέσμου Ἀγῶνων Δρόμου Ὑπεραποστάσεων (Ε.Σ.Α.Δ.Υ.) καὶ ἀναβιώνει κατὰ καιροὺς τὸν πραγματικὸ αὐτὸ Μαραθῶνιο Δρόμο μὲ ἀφετηρία τὸν Τύμβο τῶν Μαραθωνομάχων (διέλευση ἀπὸ Σταμάτα, Ἅγιο Στέφανο, Δροσιά, Ἐκάλι, Ἐρυθραία, Κηφισιά, Μαρούσι, Χαλάνδρι, Φιλοθέη, Ψυχικό) καὶ σημεῖο τερματισμοῦ τὸ Καλλιμάρμαρο Παναθηναϊκὸ Στάδιο. Ἄς σημειωθῇ, ὅτι πρὸ δεκαετίας ἀνεδίωξε ὁ ἴδιος καὶ τὸν Φειδιππίδειο Δρόμο (Ἀθήνα - Σπάρτη - Ἀθήνα). Πάντως παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι τὸ ἐγγχείρημα κερδίζει ὀλόένα καὶ μεγαλύτερη ἀνταπόκριση, οἱ ἐπίσημοι φορεῖς, στοὺς ὁποίους ἔχει κατ' ἐπανάληψη ἀπευθυνθῇ μὲ σχετικὰ ὑπομνήματα, πρὸς τὸ παρὸν σιωποῦν.

Μάριος Μαρμαρέας

ΟΙ ΓΕΝΝΗΤΟΡΕΣ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ

Ξδ. Τέρπανδρος

Παρά τὸ ὅτι τὰ ἀναφερόμενα στὴν ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Τερπάνδρου μοιάζουνε νὰ ᾿ναι φανταστικά καὶ μυθώδη, ἐν τούτοις τίποτε δὲν εἶναι μυθικὸ πέραν τοῦ ἠθικο-πνευματικοῦ ἀναστήματος τοῦ ἀνδρός, πὺν ὑπῆρξε ὄντως πελώριο. Οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸν τοποθετοῦσαν ἀμέσως μετὰ τὸν Ἀπόλλωνα – «τὸν εὐρετὴν τῆς μουσικῆς καὶ πάσαις ταῖς ἀρεταῖς κεκοσμημένον θεόν» – διότι «ἡ πρώτη κατάστασις μουσικῆς (= ᾠδεῖον) δημιουργήθηκε στὴν Σπάρτη ἀπ’ αὐτόν, ὁ ὁποῖος ὡς διευθυντὴς τὴν ᾠδήγησε σ’ ὅλες τὶς νῆες» (Πλούταρχος, «Περὶ μουσικῆς», 9 καὶ 14).

Ὁ Λέσβιος ψάλτης, γόνος ἀριστοκρατικῆς οἰκογένειας τῆς Ἀντισσας, ὡς δάσκαλό του εἶχε τὸν Κρήτα Χρυσόθεμιν, ὁ ὁποῖος, ἐφάμιλλος τοῦ Ὀλύμπου καὶ τοῦ Ὑάγνιδος, τοῦ παρέσχε ὅλα τὰ ἐφόδια, ὥστε νὰ καταστῇ ἀξεπέραστος ποιητὴς καὶ μουσικός, ἀσυναγώνιστος καὶ στὸ αἰολικὸ καὶ στὸ δωρικὸ μέλος. Τὰ ὅσα λέγονται γιὰ τὶς σχέσεις τοῦ Τερπάνδρου μὲ τὸν Ὁρφέα καὶ τὴ λύρα του, πού, σύμφωνα μὲ τὸν μῦθο, ξεδράστηκαν στὰ «Ἀρφίδια» τῆς Ἀντισσας, σημειοδοτοῦν τὴν ἀνθήση ἀφ’ ἑνὸς τῆς κιθαρωδικῆς τέχνης στὴν Λέσβο καὶ τὴν ἐκτίμησις ἀφ’ ἑτέρου τῶν διανοουμένων καὶ καλλιτεχνῶν ὅλης τῆς Ἑλλάδος πρὸς τὸν μεγάλο αὐτὸν δημιουργό.

Ἡ Σαπφώ, ὁ Ἀλκαῖος καὶ ὁ Ἀρίων πιθανῶς ἀκολούθησαν τὰ χνάρια τοῦ συμπατριώτη τους καλλιτέχνη, ὁ ὁποῖος, νέος ἀκόμη, αὐτοεξορίσθηκε στὴν Αἴγυπτο, μὴ ἀνεχόμενος τὶς πολιτικὲς διαμάχες καὶ τοὺς ἐμφύλιους σπαραγμούς, πὺν ἐμάστιζαν τότε τὶς αἰολικὲς πόλεις. Ἐκεῖ τὸν συνάντησαν οἱ ἀντιπρόσωποι τῆς Σπάρτης, προκειμένου νὰ τοῦ διαβιβάσουν τὴν παραγγελιὰ τοῦ Μαντείου τοῦ ἐν Δελφοῖς νὰ μεταβῇ στὴν πόλιν τοῦ Λυκούργου, «ὅπου τὸν ἐχρειάζοντο».

Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὡς γνωστόν, εἶχαν μακρὰν παράδοσις στὴν μουσικὴ καὶ πρὸ τῆς ἐμφάνισέως τοῦ Ἀντισσαίου ᾠδοῦ (= ἀοιδοῦ) ἐθεωροῦντο ὑπέρτεροι ὅλων. Ὁ Τέρπανδρος μετέβαλε τοὺς τρόπους τῆς μουσικῆς πρὸς τὸ καλύτερο καὶ συμφιλίωσε τοὺς Σπαρτιάτες, οἱ ὁποῖοι μετὰ τὸν Ἀ’ Μεσσηνιακὸ πόλεμο ἐνεφάνιζαν διχαστικὲς τάσεις, συμβουλευόντάς τους νὰ τροποποιήσουν τὴν νομοθεσίαν τους, διότι «οὐδαμοῦ κινοῦνται τρόποι μουσικῆς, ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων» («Πολιτεία» Δ’).

Ὁ Τέρπανδρος καὶ ὁ Ἀρίων ἐπηρέασαν καθοριστικὰ τὴν μουσικὴν παράδοσις τῆς Λέσβου κατ’ ἀρχὰς ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος γενικώτερα. Ἀπὸ τὸ κοινοτικὸ μέλος δημιούργησαν τὴν χορικὴν λυρικὴν ποίησις, τὸ χορικὸ ᾄσμα, πὺν ἦταν ἔντεχνον καλλιτεχνικὸν δημιούργημα, ἀποτελούμενον ἀπὸ λόγο, μουσικὴν καὶ χορό. Χορικὰ ᾄσματα εἶναι οἱ νόμοι, οἱ ᾠδές, τὰ σκόλια, τὰ ἐπιθαλάμια, οἱ ὕμνοι, οἱ ᾠμοὶ κ.ἄ. Ὁ μελωδὸς «ἐντυσε μὲ μουσικὴν τοὺς δικούς του ἐπικοὺς στίχους καὶ τοὺς στίχους τοῦ Ὀμήρου καὶ τοὺς τραγουδοῦσε στοὺς ἀγῶνες» (Πλούταρχος, «Περὶ Μουσικῆς», 3).

Ὁ Ἀντισσαῖος ψάλτης θεωρεῖται ποιητὴς νόμων ἥτοι θρησκευτικῶν ἀσμάτων ἀφιερωμένων σὲ κάποιον θεό. Οἱ νόμοι του λαμβάνουν τὰ ὀνόματά τους εἴτε ἀπὸ τὸν τόπον προέλευσός τους (Αἰόλιος, Βοιωτίας) εἴτε ἀπὸ τὸν ρυθμὸν τους (Τροχάιος: –ν ἢ Ὁρθίος τροχάιος: – – νν) εἴτε ἀπὸ τὸν τρόπον τους (ὀξύς, τετραοῖδιος) εἴτε ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἴδιον ἢ κάποιον μαθητὴν του (Τερπάνδρειος, Κηπίων). Ὁ μελωδὸς θεωρεῖται καὶ ὡς εὐρετὴς τῶν προοιμίων ἢ προεισαγωγικῶν ὕμνων στοὺς θεοὺς ἢ τὶς Μοῦσας. Ἡ ἐπι-

κλήση τῶν θεοτήτων ἦταν κάτι τὸ συνηθισμένο στὴν ἐπική ποίηση, ἐπειδὴ προσέδιδε σοβαρότητα καὶ μεγαλοπρέπεια στὰ ἔργα, προβάλλοντάς τα ὡς ἔμπνευση τῆς θεότητος πὺν ἐπεκαλεῖτο. Τὸ μέτρο τῶν προοιμίων αὐτῶν ἦτο τὸ δακτυλικὸ ἐξάμετρο, κάτι ἀνάλογο δηλαδὴ μὲ τοὺς Ὀμηρικοὺς Ὑμνους.

Δύο ἀπὸ τὰ σωζόμενα ἀποσπάσματα τοῦ μελωδοῦ θεωροῦνται προοίμια – ἐπικλήσεις τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος ἀντίστοιχα καὶ ἔχουν ὡς ἐξῆς: **«Ζεῦ, πάντων ἀρχά, πάντων/ἀγῆτωρ, Ζεῦ, σοὶ πέμπω/ταύταν τῶν ὕμνων ἀρχάν»** (= Δία, πὺν ἐξουσιάζεις τὰ πάντα, σὲ σένα ἀφιερώνω τὸν εἰσαγωγικὸ αὐτὸ ὕμνο μου)· καὶ **«Ἀμφὶ μοι αὐτὶς ἄνακτ' ἑκατοδόλον ἀδέτω ἅ φρην»** (= στὸ βασίλειά, πὺν μακρινὲς τίς σαῖτις πετάει, ἃς τραγουδήσῃ μιὰ φορὰ καὶ πάλι ἡ καρδιά μου). Ὑμνος τοῦ μελωδοῦ ἔλεγε, κατὰ τὸν Ἰωάννη Λυδὸ, ὅτι ἡ Νύσσα, ἡ κόρη τοῦ Ἀρισταίου, θήλασε τὸ Σαδάξιο Διόνυσιο, τὸ γιὸ τοῦ Δία καὶ τῆς Περσεφόνης, πὺν κατασπαράχθηκε ἀπὸ τοὺς τιτάνες: **«Τέρπανδρός γε μὴν ὁ Λέσβιος Νύσσαν τετιθηγηκέναι τὸν Διόνυσον, τὸν ὑπὸ τινων Σαδδάξιον καλούμενον, ἐκ Διὸς γενόμενον καὶ Περσεφόνης, εἴτα ὑπὸ τῶν Τιτάνων σπαράχθέντα»**.

Ὁ Τέρπανδρος ὑπῆρξε δέδαια μουσικὸς κυρίως. Στὴν Σπάρτη ὑπῆρχαν δύο μουσικὲς σχολές, ἡ πρώτη ἐκ τῶν ὁποίων ιδρύθηκε καὶ διηρθνέτο ἀπ' αὐτόν, ὁ ὁποῖος τὴν δόξασε μὲ πολλὰς νίκας τόσο στὰ Κάρνεια ὅσο καὶ στὰ Πύθια. Μαθητὲς τοῦ μελωδοῦ ὑπῆρξαν ὁ Κηπίων καὶ ὁ Περίκλειτος, ὁ ἀρχαιότερος ἱαμβογράφος μετὰ τὸν Ἰπώνωνα καὶ νικητὴς τῶν Καρνείων. Μαθητὴς του θεωρεῖται καὶ ὁ Μηθυμναῖος Ἀρίων ἀλλὰ καὶ ὁ Φρύνις, ὁ γιὸς τοῦ κείμωνος, ὁ φημισμένος διθυραμβοποιὸς καὶ κιθαρωδός. Πολλοὶ συμπεριλαμβάνουν μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ τὸν Ἀλκαῖο καὶ τὴν Σαπφώ, πρᾶγμα πὺν δὲν εὐσταθεῖ· ἐκτὸς καὶ τὸ ὑπολαμβάνουν μὲ τὴν εὐρεῖαν ἔννοια.

Ὁ μεγαλύτερος ἄθλος τοῦ Τερπάνδρου ἦταν δεδαίως ἡ αὐξηση τῶν τεσσάρων χορδῶν τῆς ὀρφικῆς λύρας σὲ ἐπτὰ, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν οἱ ἴδιοι οἱ στίχοι του: **«Σοὶ δ' ἡμεῖς τετράγηρον ἀποστέρξαντες αἰοιδὰν ἐπατόνφ φόρμιγγι νέους κελადήσομεν ὕμνους»** (= ἐπειδὴ δὲν μ' ἀρέσει ἡ μουσικὴ τῆς τετράχορδης λύρας, θὰ ψάλλω μεγάλῳ φωνα γιὰ χάρη σου μ' ἐπτάχορδη κιθάρα). Στὸν Τέρπανδρο ἀνήκει ἡ ἐφεύρεση τοῦ Ἀσία – ἓνα ὄργανο πὺν ὠνομάσθηκε ἔτσι, ἐπειδὴ τὸ χρησιμοποιοῦσαν οἱ Λέσβιοι κιθαρωδοί, πὺν κατοικοῦσαν κοντὰ στὴν Ἀσία – ὅπως καὶ ἡ ἀνακάλυψη τοῦ (ἢ τῆς) βαρβίτου (= λαγοῦτο ἢ βιολαντσέλο).

Ὁ Τέρπανδρος ὑπῆρξε ἐμπνευσμένος ποιητὴς, χαρισματικὸς μελωδὸς καὶ δεξιότηχνης κιθαρωδός, πὺν ἀνοιξε καινούργιους δρόμους στὴ μουσικὴ καὶ τὴν ποίηση, πρᾶγμα γιὰ τὸ ὁποῖο τὸν θαύμαζαν καὶ τὸν τιμοῦσαν οἱ Ἕλληνες μέχρι καὶ στὰ χρόνια τῆς Ρώμης. Στὴν Σπάρτη ἀποτελοῦσε μέγιστη τιμὴ, τὸ νὰ κατακτήσῃ κάποιος καλλιτέχνης μιὰ καλὴ θέση πίσω ἀπὸ τὸν Λέσβιο ᾠδὸ (= αἰοιδό). Ὅντως **«πέρροχος, ὡς ὄτ' αἰοιδὸς ὁ Λέσβιος ἀλλοδαποῖσιν»** [(=ἔχει ὁ Λέσβιος ψάλτης στοὺς ξένους ἀνάμεσα) Σαπφώ].

Στὸ Βαλανεῖο (= λουτρὸ) τοῦ Ζευξίππου στὴν Πόλη ὑπῆρξε ἀνδριάς τοῦ μελωδοῦ μ' αὐτὰ τὰ λόγια: **«Τὸν δοξασμένο Τέρπανδρο ποτὲ νὰ μὴν ἀφήσῃς, πὺν τ' ἀγαλμά του θεὸ νὰ δῇς νὰ ἔχη μιλιὰ καὶ πνεῦμα. Τί, μὲ δονούμενη καρδιά θαρρῶ πὺς τραγουδοῦσε, ὅπως ἐπάνω στίς ῥοές τοῦ ταραγμένου Εὐρώτα, μὲ φόρμιγγα μυστηριακὴ πρᾶνε τραγουδώντας τῶν αἰμοδόρων Σπαρτιατῶν τίς ἀγριεὲς διαθέσεις!»**

Σαράντος Πὰν

«ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ - ΚΑΡΤΕΣΙΟΥ»

“Ένα πρωταπριλιάτικο «εὔρημα»,
πὺ εἶναι ὅμως μεστὸν ἀληθείας

Η ΓΚΑΦΑ ΤΗΣ «ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΕΡ ΑΛΛΓΚΕΜΑΪΝΕ»

Θυμάμαι, σὰν νὰ ἔγινε ἐκείνη τὴ νύχτα τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1999, πὺ πῆρα τὸ νέο τεῦχος τοῦ «**Δαυλοῦ**» καὶ ἡ προσοχή μου στράφηκε σὲ μιὰ ἐπιστολὴ τοῦ συνεργάτη τοῦ περιοδικοῦ στὴν Γερμανία, μουσικοσυνθέτη κ. Νίκου Ἀσπιώτη. Ἡ ἐπιστολὴ ἀνεφέρετο σὲ ἓνα δημοσίευμα τῆς μεγαλύτερης γερμανικῆς ἑφημερίδας «**Frankfurter Allgemeine Zeitung**» τῆς 01/09/1999, στὸ ὁποῖο ὑπῆρχε τὸ περιεχόμενο ἐνὸς Πλατωνικοῦ διαλόγου, πὺ, ὅπως ἀνεφέρετο στὸ δημοσίευμα, εἶχε ἀνακαλυφθῇ στὸν χῶρο διαρκῶν ἀνασκαφῶν τῆς Πομπηίας τὸ 1998. Ὁ πλατωνικὸς αὐτὸς διάλογος εἶχε τὸν τίτλο «**Σωκράτους - Καρτεσίου Διάλογος**» καί, ὅπως ἔγραφε ὁ κ. Ἀσπιώτης, ὁ διάλογος αὐτὸς ἐνδεχομένως ἐπανατοποθετοῦσε σὲ ἄλλη ἱστορικὴ βάση τῆς ἀρχῆς τῆς φιλοσοφίας πὺ ὁ Renè Descartes (1596-1650) παρουσίαζε στὸ ἔργο του «**Λόγος περὶ τῆς Μεθόδου**» («Discours de la Méthode»), πὺ γιὰ πρώτη φορὰ εἶχε δημοσιευθῇ, ὅπως γνωρίζουμε, τὸ 1637.

Τὸ θέμα μὲ συγκίνησε ἀρκετὰ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐπικοινωνήσα μὲ τὸν «**Δαυλὸ**» καὶ ζήτησα τὰ στοιχεῖα τοῦ κ. Ἀσπιώτη. Μοῦ δόθηκε ἡ διεύθυνση καὶ τὸ τηλέφωνό του, στὸ ὁποῖο τὸν ἐκάλεσα μιὰ ἐκ τῶν ἐπομένων ἡμερῶν. Τὸν ἐρώτησα, ἐὰν εἶχε κρατήσῃ τὴν ἑφημερίδα, πράγμα πὺ εἶχε κάνει καὶ τὸν παρεκάλεσα νὰ μοῦ στείλῃ, ἐὰν ἦταν δυνατόν, ἓνα φωτοαντίγραφο τοῦ ἀρθροῦ. Ὁ κ. Ἀσπιώτης μοῦ ἐδήλωσε ὅτι θὰ ἦταν εὐτυχὴς νὰ μὲ ἐξυπηρετήσῃ καὶ μοῦ ἀνέφερε ὅτι τὸ ἀρθρο - διάλογος εἶχε δημοσιευθῇ σὲ δύο μέρη, τὴν 1η καὶ τὴν 8η Σεπτεμβρίου 1998, στὸ τμήμα «STIL» τῆς γερμανικῆς ἑφημερίδας. Πράγματι ἐντὸς τῶν ἐπομένων ἡμερῶν παρελάμβανα ἓνα ταχυδρομικὸ φάκελλο ἀπὸ τὸν κ. Ἀσπιώτη, τὸν ὁποῖο καὶ εὐχαριστῶ, ὅπου περιείχοντο τὰ δύο μέρη τοῦ διαλόγου στὴν Γερμανικὴ, τὴν ὁποῖαν ἀγνοῶ. Ἦταν ὅμως μιὰ παρὰ πολὺ καλὴ ἀρχή.

Ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πρωταπριλιάτικο ἐυρήματος

Ωπλισμένος μὲ αἰσιοδοξία ἄρχισα συστηματικὴ καὶ ἐκτεταμένη ἀναζήτηση στὸ Διαδίκτυο, ἀλλὰ, ὅσο περνοῦσαν οἱ ἡμέρες καὶ οἱ ἐβδομάδες, αὐτὰ πὺν περιμένα νὰ βρῶ γιὰ ἓνα τόσο σοβαρὸ φιλοσοφικὸ εὔρημα - ζήτημα, δὲν ἐνεφανίζοντο. Ἐπικοινωνήσα στὴ συνέχεια τηλεφωνικὰ μὲ τὴν ἴδια τὴν ἑφημερίδα «**Frankfurter Allgemeine Zeitung**», γιὰ νὰ μοῦ δώσουν περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸ θέμα. Ἀφ' ἐνὸς ἡ ἀδυναμία δύο ἀνθρώπων τῆς, μὲ τοὺς ὁποίους ἐμίλησα, νὰ συνεννοηθοῦν ἐπαρκῶς μαζί μου στὰ Ἀγγλικά καὶ ἂφ' ἐτέρου τὸ μετὰ πολλῶν κόπων πενιχρὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεννόησης, πὺ συνωψίζετο στὸ ὅτι δὲν ἔχουν κάποια ἄλλη πληροφορία γιὰ τὸ ζήτημα, μὲ ἀποθάρρυναν μερικῶς καὶ ἔτσι ἄφησα τὸ θέμα προσωρινὰ, μὲ σκοπὸ νὰ

ασχοληθώ μαζί του κάποια άλλη στιγμή. 'Ο δαίμων της αναζήτησης είχε παρέμβει δραστικά και απαγορευτικά εκείνο τον καιρό... Τό προφανές μου είχε διαφύγει. 'Επίσης ή πνευματική ένταση που μου είχε προκαλέσει το θέμα, είχε «**κλειδώσει**» και την μνήμη μου από μια αναφορά ονόματος που γινόταν μέσα στην επιστολή του κ. 'Ασπιώτη, όπως θα διευκρινίσω στη συνέχεια.

Οί μήνες πέρασαν, ό φάκελλος είχε πάρει τη δική του θέση στην βιβλιοθήκη μου και το θέμα άρραια και που έπανερχόταν μέσα από ώρα-ώρα συζητήσεις με φίλους, χωρίς ποτέ μέχρι πρόσφατα να σκεφτώ ότι ίσως, αν έστελνα ένα e-mail σε αρκετούς ανθρώπους της έφημερίδας «F.A.Z.», κάποιος από αυτούς να είχε την καλοσύνη να με διαφωτίσει στην έρευνά μου. 'Αμ' έπος άμ' έργον.

Στά e-mail που έστειλα έλαβα δύο απαντήσεις. 'Από τόν υπεύθυνο άρχείου ό οποίος ευγενικά με πληροφορούσε, ότι μπορούσα να βρω τά άρθρα στο online site της έφημερίδας για 1.5 € τό κάθε ένα και από την κ. Alexandra Karen, υπεύθυνη πωλήσεων και διαχείρισης της έφημερίδας. 'Η κ. Karen με πληροφορούσε ότι δέν σέλνουν δημοσιευμένα άρθρα στο κοινό, αλλά για τήν δική μου περίπτωση θά έκανε μία έξαιρέση και γι' αυτό μου είχε επισυνάψει σε ηλεκτρονική μορφή άρχείων rtf τά δύο άρθρα. Τήν ευχαριστώ τά μέγιστα.

Οί έπόμενες κινήσεις ήταν οί τυπικές. 'Απ' ευθείας άνοιγμα τών άρχείων με τόν έπεξεργαστή κειμένου και εκτύπωσή τους από τήν πρωτότυπη μορφή τους. Μετά από τόσον καιρό είχα τό πρωτότυπο ύλικό στά χέρια μου. 'Η έπόμενη κίνηση ήταν νά βρω άμέσως στο Διαδίκτυο κάποιον αξιόπιστο μεταφραστή κειμένων. Μετά από λίγο κατέληξα στόν www.systranbox.com/systran/box και άρχισα νά περνάω τμήμα - τμήμα τό γερμανικό κείμενο, ζητώντας άγγλική μετάφραση στη συνέχεια. Σέ λιγώτερο από ένα τέταρτο είχα τελειώσει με τήν μορφοποίηση του μεταφρασμένου κειμένου, τό όποιο έσωσα, εκτύπωσα και άρχισα νά διαβάζω.

Οί άδυναμίες της τεχνητής νοημοσύνης

Παρ' όλο πού με τήν Πληροφορική ασχολούμαι πάνω άπ' είκοσι έτη, δέν περίμενα νά ύπάρχει ένας τόσο καλός μεταφραστής. Τά φιλοσοφικά κείμενα όμως είναι άμείλικτα, και αισθάνθηκα για μία άκόμη φορά ότι απέχουμε αρκετά από ένα καθώς πρέπει σύστημα τεχνητής ευφύιας. Παρ' όλο τό συντακτικό και λεκτικό άνακάτεμα του μεταφρασμένου κειμένου και τίς αρκετές γερμανικές ιδιωματικές λέξεις - εκφράσεις πού έμειναν άμετάφραστες, αλλά πού με τά συμφοραζόμενα και μετά από μελέτη δεκάδων πλατωνικών διαλόγων εύκολα καταλαβαίνεις τί ύπονοούν, σιγά σιγά άρχισα νά μου άποκαλύπτεται ένας λαμπρός φιλοσοφικός λόγος.

'Ο Σωκράτης, ένημερωμένος από τόν Ευθύδημο, δέχεται τόν μέτοικο στήν 'Αθήνα Καρτέσιο και άρχίζει μαζί του έναν ασύγκριτης πνευματικής και λογικής καθαρότητας διάλογο, στόν όποιο ό πρώτος με διαλεκτικό αλλά και «μεινυτικό» τρόπο αντιμετώπιζει τόν δεύτερο μαζί και τήν φιλοσοφική του άφετηρία, τό περίφημο άπόφθεγμα του «**σκέφτομαι άρα ύπάρχω**» και τούς φέρνει σε πολύ δύσκολη θέση. Τό «*Cogito, ergo sum*», «I think, Therefore I Am» και όλη ή Καρτεσιανή προσέγγιση περι Μεθόδου έμφανίζόταν λοιπόν μπροστά μας μέσα από αύτή τή διαλεκτική σύγκρουση και διεκδικούσε τή θέση της στήν ιστορία της φιλοσοφίας, πρωτογενούς ή παράγωγης.

Τότε για πρώτη φορά τό δλέμμα μου έπεσε στήν τελευταία σειρά του μεταφρασμένου κειμένου, όπου ό Καρτέσιος έχει ήδη χαιρετίσει τόν Σωκράτη, κλείνοντας τόν διάλογο και φεύγοντας για νά εκφωνήση ένα λόγο στήν 'Ακρόπολη. Διαβάζω τίς λέξεις: «**Pure Hard Brandt**». Κανένα νόημα. Κοιτάζω στη συνέχεια στο γερμανικό κείμενο και βλέπω: «**Reinhard Brandt**»! Μά φυσικά ήταν τό όνομα, ή ύπογραφή του άρθρογράφου. 'Αρπάζω κατ' ευθείαν τίς φωτοτυπίες από τόν φάκελλο και ψάχνω. Τό όνομα ήταν εκεί, στο τέλος ενός φωτοτυπημένου άρθρου μιάς έφημερίδας, τό όποιο φυσικά δέν είχα τή δυνατότητα νά διαβάσω από τά Γερμανικά και συνεπώς δέν είχα φτάσει στήν τελευταία γραμμή του. 'Επρόκειτο για τό όνομα ενός δημοσιογράφου προφανώς, για τόν όποιο ούτε καν μου είχαν μιλήσει από τήν «F.A.Z.», ότι μπορούσα ένδεχομένως νά επικοινωνήσω μαζί του. Ξανακοιτάω

Alles, was Sokrates zu wissen wünschte

Eine denkwürdige Begegnung im alten Athen – Teil I.

Im Spätherbst 1998 wurde ein Platonischer Dialog mit dem (erst auf den Text folgenden, zudem schwer lesbaren) Titel „Sokrates und Kartesius“ aus den pompeianischen Trümmern geborgen. Der Dialog ist überraschend kurz. Experten sind sich jedoch darin einig, jeden Zweifel an der Echtheit von vornherein auszuschließen. Die Übersetzung des Textes, die wir in zwei Teilen abdrucken, ist die erste in deutscher Sprache. Gesprächspartner sind Sokrates, Euthydemos (aus dem gleichnamigen Dialog bekannt; Bruder des Dionysodoros) und Kartesius, ein als Grieche bislang unbekannter Denker offenbar ein Mönch.

Sokrates: Guter Euthydemos, woher des Weges, und wohin so eilig? Ist dies nicht die Straße, die hinab zum Hafen Piraeus führt?

Euthydemos: Recht so, du weiser Sokrates, zum Piraeus, denn von dort kommt der berühmte Kartesius mit seinen Freunden herauf nach Athen. Ihn zu begrüßen eile ich wie die vielen anderen zum Stadtor.

S: Auf welche Weise doch, mein Freund, ist dieser Kartesius berühmt? Und wer mögen wohl seine Freunde sein?

E: Seltsam dünkt mich, dass du dies nicht weißt. Kartesius weilt seit vielen Monaten im Piraeus, er ist ein Freund der Weisheit und hat die wichtigsten Fragen, denen du nachspürst, vortrefflich gelöst. Seine Freunde und die Schiffbauer und ihre Geometer, die die Länge und Tiefe und Breite der Schiffe errechnen, die Ärzte, sodann die Priester der Stadt und die Sophisten, auch die Bewohner des Hafens.

S: Seltsam dünkt mich, du Allerkunder, dieses Gemisch der Freunde, beim Merkmal! Wie mag es wohl lauten? Was lehrt denn dieser wunderbare Kartesius?

E: Gar einfach ist die Antwort auf deine Frage. Kartesius lehrt, dass die Natur nichts ist außer dem ausgezeichneten erfüllten Raum; so berechnen die Geometer trefflich die Schiffe, und die Bäcker, zu Heft gehalten, so lehrt Kartesius, keine Natur, die ihnen eignet, auch die Tiere nicht, die Vögel und Landtiere und Fische im Meer, nur ausgezeichnete Materie sind sie, von Steinen nicht unterschieden. Dies nun gefällt den Schiffseignern vortrefflich, und sie verziehen den Kartesius über alle Maßen. Die Ärzte können endlich die lebenden Tiere zergliedern und zerschneiden, Vivisektion nennen sie es, denn der große Kartesius lehrt, dass Tiere keine Seele und kein Bewusstsein haben, sondern nur der Mensch. Wenn Tiere sich im Schmerz winden und heulen, dann kippen sie so wenig die Schmerzen wie die klärende, schlecht geölte Tür, Automaten sind sie, lehrt Kartesius, und der Mensch kann mit ihnen machen, was er will.

S: Nützlich wahrhaftig ist, was dein Kartesius lehrt. Wie aber stimmen die Priester ihm zu?

E: Auch dies, du Guter, erklärt sich leicht. Kartesius lehrt im Piraeus, dass sein Wissen von der Welt und sogar von sich selbst nur durch Gott möglich ist, und er kann das Dasein dieses Gottes nicht nur mit einem, sondern mit zwei Beweisen vortrefflich demonstrieren.

S: Beim Herakles! Das freilich muss die Priester erfreuen! Tief war ihr Ansehen gesunken, und der Kartesius erweist sich als ihr feinsinniger Helfer. So sage noch, mein lieber Euthydemos, wie sieht es mit den Sophisten?

E: Auch dies ist einfach, o Sokrates. Kartesius beweist seine eigene Existenz, er ruft auf den Platz des Hafens aus: „Ich denke, also bin ich.“ Als die Sophisten dies hören,

kamen sie in Scharen in den Piraeus, weil keinem von ihnen derartige Begründung war. Und sofort erfuhr sie noch vieles anderes am Kartesius, und sie wählten ihn zu ihrem Führer.

S: Und wie steht es mit den Vielen im Piraeus? Sind sie dem Kartesius gewogen?

E: Sicher doch, und sie am meisten, denn mit wenigen Sätzen beweist ihnen der Fremde, dass sie alle eine unsterbliche Seele haben, jeder einzelne von ihnen. Das war ihnen unbekannt, und so freuten sie sich über die neue Unsterblichkeit.

S: Was nun sagst du, lieber Euthydemos, für ein Gewoge der Menge sein zum Stadtor hin?

E: Kein anderer als Kartesius, du Wundersüchtiger, kommt jetzt zur Stadt Athen hinein. Und nun tritt er zu uns.

Kartesius: Sei mir geduldet, mein Freund Euthydemos! Sollte dieser hier bei der Sitzende nicht Sokrates sein, der so viele wichtigen Streiter mit Worten und Taten kennen?

E: Recht so, Sokrates ist es, und ihm erzähle von deinem wunderbaren Werk. „Ich denke, also bin ich“, sei es mit dem, sei es ohne das, also? „Ich denke, ich bin.“

K: Trefflich sagst du es, denn wahrhaftig finde ich im „Ich denke“ die erste Gewissheit! Alles andere lässt sich leicht hin und her weisen, doch das Zweifeln selbst kann ich, mein Chamos, nicht selbst verschlingen, sondern ist der erste Fels, auf den ich baue.

S: Alles außer dem „Ich denke“ lässt sich bezweifeln! Und du selbst, guter Kartesius, bist der Fels, auf den du baust? Redet und denkst ihr so im Piraeus? Dies ist seltsam, denn gerade sagte Euthydemos, die Priester fürchten deinen Scharlatan, weil du die Existenz des Gottes zweimal bewiesen hättest und damit doch wohl außer allen Zweifeln setztest? Warum, wunderbarer Kartesius, beginnst du nicht schmerzlos mit Gott statt mir selbst, du Kühner aus dem Hafen?

K: Deine Frage, mein Sokrates, zeugt von deiner Frömmtheit. Du möchtest in alter Weise mit Gott beginnen, und ich bin es jedoch notwendig, erst alles andere außer mir selbst zu bezweifeln und Gott zunächst zu verschweigen. Wie kann ich das „Ich denke“ und die deutliche Erkenntnis von Gott geprießen, wenn ich sie nicht in mir selbst finde? Ich selbst, du Weiser, bin das Maß des Geistes und Deutlichen, das allem Vorgeht! Unentdeckt blieb dies, bis ich es meditiierend und zweifelnd in mir selbst entdeckte.

S: Mußt du denn nicht von dem, was du „klar und deutlich“ nennst, zuvor einen klaren und deutlichen, und unbedingten Begriff haben, bevor du die Welt als ein Beispiel entdeckst? Verstehe ich dich, der weniger Mann, den Gang der Erkenntnis und selbst die wie die Menge auf den Kopf?

– Du antwortest nicht? – So sage mir noch: Auch die anderen Menschen, mit denen du reddest, hast du bezweifelt?

K: Freilich, auch sie, denn es möchte wohl sein, dass es dich, Sokrates, nicht wirklich gibt, sondern nur in meiner Vorstellung.

S: Und dann folglich dich, die Vielversprechende, nur in meiner Vorstellung? Warum zögerst du, mir zu antworten, sei es gemäß deiner, sei es gemäß meiner Vorstellung?

K: Mein Zweifeln, Mann aus Athen, nur ein anfanglicher. Gott gibt mir jetzt in seiner Allmacht und Güte – er, will nicht nicht täuschen, wie ich weiß – die Gewissheit, dass ich meinen Sinnen trauen, kann und es dich wohl wirklich gibt.

S: Darf ich dir das und deinem Gott danken? So will ich auch glauben, dass es dich,

wirklich gibt. Meinst du nun wohl, es gilt auch für mich, dass ich denke und also bin?

K: Auch dir doch, wahrlich.

S: So könnten wir wohl sagen: „Wir denken, also sind wir.“ Und auch Gott mit uns im Bunde, so dass dieses „Wir“ auch ihn, beim Zeus, mit umfasst?

K: Dies scheint mir unzweifelhaft zu sein. Für uns beide gilt jedoch: Dein Ich und mein Ich sind, da sie nur einmal denken.

S: Groß ist immer noch deine Einsicht, auch wenn du das „Wir“ unserer Leche nicht zu leben scheinst.

K: So stimmt nun doch, was die Leute,

die gelehrten und ungelehrten, über dich sagen, beim Ort! Du behauptest der Unterredner mit dem Stachel deiner Verleumdungen! Was, nur reddest du, unsinnig, von „Ich“?

– Du sagst doch wohl: Ich sitze jetzt hier, Wüdest du wohl, beim Proteus und Hermes, von zwei Hären und zwei Jetzen sprechen, du Unsenseliger? So gleichst du also wirklich einem Knaben, wie man mir sagte, natürlich einhergehend und jetzt auch nicht einmal des Griechischen kundig, denn Ich und Hier und Jetzt wurden noch von niemandem benannt! Irrelich bist du und weicht mir aus.

K: Freilich bin du jetzt hier, doch willst du daraus folgern, du wüdest über dieses Athen hier und die jetzige Geschichte etwas wissen und auch wissen, als bist, die Athenen, und die Gelehrten der Historie? Wahrhaftig lügst du das Hier und Jetzt für die Erkenntnis, und so auch das Ich!

Doch noch eines, lieber Kartesius! Bist du nicht der, der jetzt hier mit mir spricht und vor mir sitzt?

K: Freilich! Beim Zeus, der höchst der berühmte Kartesius! 1798 ist, ist er, ist er, ist er! REINHARD BRANDT

Die Fiktionalität des Gesprächs zwischen Sokrates und Kartesius, folgt in der kommenden Woche.

Φωτοτυπία της σελίδας της μεγάλης γερμανικής εφημερίδας «Frankfurter Allgemeine Zeitung», όπου δημοσιεύθηκε το 1ο μέρος του «Διαλόγου Σωκράτους - Καρτεσιού» του σύγχρονου Γερμανού φιλοσόφου Ράινχαρντ Μπράντ.

την ἐπιτολὴ τοῦ κ. Ἀσπιώτῃ στὸν «Δαυλὸ» – καὶ τὸ ὄνομα ἦταν ἐκεῖ. Τόσο καιρὸ μοῦ διέφευγε τὸ προφανές, σκιασμένο ἀπὸ τὴν ἴδια τὴ φύση τοῦ θέματος.

Ξαναπῆρα τὴ λέξη Reinhard, τὴν ἔβαλα στὸν μεταφραστικὸ καὶ ξαναπῆρα τὸ «Pure Hard» σὸν ἀποτελεσμα. Γέλασα μὲ τὴν ψυχὴ μου. Τὰ μεταφραστικὰ robot τεχνητῆς εὐφυΐας καὶ οἱ ἀλγόριθμοί τους, σκέφτηκα, ἔχουν πολὺ δρόμο ἀκόμα μπροστὰ τους νὰ διανύσουν. Οἱ ἀλγόριθμοι τοῦ Φυσικοῦ Νόμου θέλουν ἐπαφὴ μὲ τὸν Φυσικὸ Νόμο, γιὰ νὰ γραφτοῦν.

Τὸ ὄνομα. Ξανὰ στὸ Διαδίκτυο καὶ στὶς μηχανὲς ἀναζήτησης. Τὸ λήμμα: «Reinhard Brandt». Γύρω στὰ 40 ἀποτελέσματα καὶ ὅλα γύρω ἀπὸ τὸν ἴδιο ἄνθρωπο. Τὸν Dr. Reinhard Brandt, καθηγητὴ τῆς Φιλοσοφίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Marburg. Ὁχι δημοσιογράφος λοιπὸν ἀλλὰ φιλόσοφος. Πλήρῃ ἦταν τὰ στοιχεῖα τὸν στὴν σχετικὴ σελίδα τοῦ Διαδικτύου: E-mail, τηλέφωνα, διευθύνσεις, ὅλα.

Τὸ πρόσχαρο γέλιο τοῦ φιλοσόφου Μπράντ

Απέραντη ἱκανοποίηση. Ἐπὶ τέλους μετὰ ἀπὸ τόσα χρόνια θὰ μάθουμε τὰ πάντα: γιὰ τὶς ἀνασκαφές, τὴν γλῶσσα τοῦ πρωτοτύπου, τὶς μελέτες καὶ ὅ,τι ἄλλο ἀφορᾷ στὸ ἐκπληκτικὸ αὐτὸ εὑρημα. Ἀμέσως ἀρχίζω νὰ συντάσσω ἓνα e-mail πρὸς τὸν καθηγητὴ μὲ ἓνα καταιγισμὸ ἐρωτήσεων. Τὶς ἀπαντήσεις ὁμως ἔπρεπε νὰ τὶς ἔχω τώρα. Ὅχι τὸ ἀπόγευμα ἢ αὔριο. Τώρα!

Μιὰ πρόσχαρη καὶ εὐγενικὴ γερμανικὴ φωνὴ ἔφτασε στὸ αὐτί μου καὶ μοῦ ἐπιβεβαίωσε τὸ ἀναμενόμενο. Ἡ συνομιλία ἐγίνε στὰ Ἀγγλικά.

– Καθηγητὰ Brandt, εἶμαι ὁ... καὶ σᾶς τηλεφωνῶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Θὰ ἤθελα πέντε λεπτὰ ἀπὸ τὸν χρόνον σας, ἂν εἶναι εὐκόλο.

– Βεβαίως, μοῦ ἀπαντᾷ. Περί τίνος πρόκειται;

Ἀρχισα νὰ τοῦ ἐξηγῶ καί, πρὶν περάσουν 20 δευτερόλεπτα, ἀκούω ἓνα εἰλικρινές, πρόσχαρο, εὐγενικὸ καὶ ἀνακουφιστικὸ, γι' αὐτὰ ποὺ ἐπρόκειτο νὰ ἀκολουθήσουν, γέλιο.

– Γιατί γελάτε, καθηγητὰ;

– Ἄι, ἄι, ἄι, hear Yiannis, that was an Invention, a gedanken Experiment. Μιὰ δική μου κατασκευή. Ξέρεις πόσες ἑκατοντάδες ἄνθρωποι ἀπὸ ὅλη τὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ μὲ ἔχουν ρωτήσει γιὰ αὐτὸ τὸ θέμα;

Ἀρχίζει ἡ κατάρρευση... Δὲν προλάβουμε λοιπὸν ἐμεῖς, ὁ Σωκράτης δηλαδή, τὸν Καρτέσιο; Ψυχραιμία... λέω στὸν ἑαυτό μου. Κοίταξε τὸ θέμα ἀπὸ τὴν οὐσιαστικὴν του πλευρά! Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ παράγουν φιλοσοφία καὶ χρησιμοποιοῦν τὴν «Σωκρατικὴν» γιὰ νέα «φτασίματα», νέες κορυφές. Ἐμεῖς τί παράγουμε σήμερα; Ἀργυρώνητους καὶ Ξηρούς, ἀνυδρῶνους ἀνθρώπους καὶ δομές. Συνέρχομαι. Ἡ εὐγενικὴ καὶ πρόσχαρη ὁμιλία τοῦ καθηγητῆ δοιθάει πολὺ.

– Yiannis, αὐτὸν τὸν διάλογο τὸν ἔγραψα τὸν Μάρτιο τοῦ 1999 καὶ σὰν ἄσκηση γιὰ τοὺς φοιτητὲς μου, ἀλλὰ καὶ σὰν πρωταπριλιάτικο ἀστεῖο, τὸ ὁποῖο θὰ δημοσιευόταν στὴν «*Frankfurter Allgemeine Zeitung*» τὴν Πρωταπριλιά, ὅπως εἶχαμε συμφωνήσει. Ἀλλὰ κάτι εἶχε γίνεῖ τότε μὲ τὴν ὕλη τῆς ἐφημερίδας καὶ δὲν δημοσιεύτηκε. Μοῦ ἐξήτησαν ἀπὸ τὴν ἐφημερίδα νὰ τὸ κρατήσουν καὶ νὰ τὸ δημοσιεύσουν κάποια ἄλλη στιγμὴ, ὅπως καὶ ἐγίνε: τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1999. Ἀτυχῶς εἶχαν ξεχάσει ὅτι ἡ παρουσίαση τοῦ ἄρθρου - διαλόγου μου εἶχε γραφτῇ γιὰ τὴν Πρωταπριλιά καὶ συνεπῶς ἐμφανίστηκε σὰν μιὰ ἀρχαιολογικὴ καὶ φιλοσοφικὴ ἀνακάλυψη.

Ὅση ὥρα ὁ καθηγητὴς μοῦ μιλοῦσε, κατέγραφα τὴν κάθε του λέξη, ἀλλὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖο ἀνέλυα, φέροντας πάλι τὸν διάλογο στὸ μυαλό μου, ἦταν τὰ κίνητρά του καὶ τὸ φοβερὸ ἀποτέλεσμά του. Λειτουργήσε σὰν δάσκαλος, ἔγραψε σὰν δάσκαλος καὶ ἀπέδειξε ὅτι ἡ κλασικὴ σκέψη καὶ τώρα καὶ πάντα γεννᾷ φῶς καὶ γνώση.

Τὸν εὐχαρίστησα καὶ μετὰ ἀπὸ ἀμοιβαία ἀνταλλαγὴ ἐκφράσεων ἀδροφορῶσυνης κλείσαμε τὸν τηλεφώνο. Ἔμεινα μὲ μιὰ ἀπέραντη πνευματικὴ γαλήνη στὸ μυαλό. Ἄρα, σκέφτηκα, ὑπάρχει ἐλπίδα, ἐφ' ὅσον οἱ ἄνθρωποι ἀσχολοῦνται ἀκόμα μὲ τὶς πηγές τῆς γνώσης.

Καθηγητὰ Reinhard Brandt, σ' εὐχαριστοῦμε.

Ἰωάννης Σ. Πηλιούνης

Φυσικός / ἀναλυτὴς - προγραμματιστὴς

[Σ.Σ.: Τὰ δύο μέρη τοῦ διαλόγου ἀπὸ τὸ πρωτότυπο τοῦ Dr. Reinhard Brandt βρίσκονται στὸν «Δαυλό», στὴ διάθεση ὁποιοῦ ἐνδιαφέρεται.]

ΤΟ CNN ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Τò κείμενο ποὺ ἀκολουθεῖ δημοσιεύθηκε στὸ περιοδικὸ «ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΝΑΙ», τεύχος 77, τὴν 5/6/02.

«“Hellenic Guest” λέγεται ἓνα πρόγραμμα ἡλεκτρονικῆς ἐκμάθησης τῆς Ἑλληνικῆς (Γλώσσας), ποὺ τὸ CNN ἄρχισε νὰ διανέμη παγκοσμίως καὶ προορίζεται στὸ πρῶτο στάδιο γιὰ ἀγγλόφωνους καὶ ἰσπανόφωνους. Ἡ μέθοδος διδασκαλίας συνίσταται στὴν προβολὴ πληροφοριῶν στὴν ὁθόνη τοῦ ἡλεκτρονικοῦ ὑπολογιστῆ μὲ ταυτόχρονη μετάδοση ἤχου καὶ κινούμενης εἰκόνας. Τὸ πρόγραμμα παράγεται ἀπὸ τὴ μεγάλη ἐταιρεία ἡλεκτρονικῶν ὑπολογιστῶν Apple, πρόεδρος τῆς ὁποίας εἶναι ὁ Τζὼν Στάλικ, ποὺ εἶπε σχετικῶς: “Ἀποφασίσαμε νὰ προωθήσουμε παγκοσμίως τὸ πρόγραμμα ἐκμάθησης τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας, ἐπειδὴ ἡ κοινωνία μας χρειάζεται ἓνα ἐργαλεῖο ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψῃ νὰ ἀναπτύξουν τὴ δημιουργικότητά τους, νὰ εἰσάγουν καινούργιες ιδέες, καὶ νὰ τοὺς προσφέρῃ γνώσεις, περισσότερες ἀπὸ ὅσες ὁ ἄνθρωπος μποροῦσε μέχρι τώρα νὰ ἀνακαλύψῃ. Μὲ ἄλλα λόγια πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκδήλωση τῆς τάσης γιὰ ἐπιστροφή τοῦ παγκόσμιου πολιτισμοῦ στὸ πνεῦμα καὶ στὴ γλῶσσα τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων”. Ἀλλῃ συναφῆς ἐκδήλωση: οἱ Ἀγγλοὶ ἐπιχειρηματίες προτρέπουν τὰ ἀνώτερα στελέχη τους νὰ μάθουν Ἀρχαῖα Ἑλληνικά, ἐπειδὴ αὐτὰ ἔχουν ξεχωριστὴ σημασία γιὰ τοὺς τομεῖς ὀργάνωσης καὶ διαχείρισης τῶν ἐπιχειρήσεων. Σὲ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἤδη ἐπιδείχθηκαν, ἔπειτα ἀπὸ διαπιστώσεις Βρεττανῶν εἰδικῶν ὅτι: Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἐνισχύει τὴ λογικὴ καὶ τονώνει τὶς ἡγετικὲς ἱκανότητες, γι’ αὐτὸ ἔχει μεγάλη ἀξία ὄχι μόνο στὴν πληροφορικὴ καὶ στὴν ὑψηλὴ τεχνολογία, ἀλλὰ καὶ στὸν τομέα ὀργάνωσης καὶ διοίκησης.

»Αὐτὲς οἱ ιδιότητες τῆς Ἑλληνικῆς ὥθησαν τὸ Πανεπιστήμιο “IRVINE” στὴν Καλιφόρνια νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀποθησαύριση τοῦ πλούτου της. Ἐπικεφαλῆς τοῦ προγράμματος τοποθετήθηκαν ἡ γλωσσολόγος ἐλληνίστρια «MAC DONALD» καὶ οἱ καθηγητὲς τῆς ἡλεκτρονικῆς BRUNER & PACARI! Στὸν ἡλεκτρονικὸ ὑπολογιστὴ «IVICO» ἀποθησαυρίστηκαν 6.000.000 λεκτικοὶ τύποι τῆς γλώσσας μας, ὅταν ἡ Ἀγγλικὴ ἔχει συνολικὰ 490.000 λέξεις καὶ 300.000 τεχνικοὺς ὅρους, δηλαδὴ ἡ γλῶσσα εἶναι μόλις τὸ 1/10 τῆς δικῆς μας. Στὸν Ivico ταξινομήθηκαν 8.000 συγγράμματα 4.000 ἀρχαίων Ἑλλή-

νων καὶ τὸ ἔργο συνεχίζεται μὲ τὴν ἀμέριστη συμπαράσταση τῆς ἀμερικανικῆς κυβέερνησης, καὶ τὴν παροχὴ ἑκατομμυρίων δολαρίων. Μιλώντας γιὰ αὐτὸ ὁ ἐπικεφαλῆς, διασημότερος καθηγητῆς BRUNER, γιὰ ὅποιον ἀπορεῖ, γιατί τόσα ἑκατομμύρια δολάρια γιὰ τὴν ἀποθησαύριση τῆς Ἑλληνικῆς, ἀπαντοῦμε: Μὰ πρόκειται γιὰ τὴ γλῶσσα τῶν προγόνων μας καὶ ἡ ἐπαφή μας μὲ αὐτοὺς θὰ βελτιώσῃ τὸν πολιτισμὸ μας. Οἱ ὑπεύθυνοι τοῦ προγράμματος ὑπολογίζουν ὅτι οἱ ἑλληνικοὶ λεκτικοὶ τύποι θὰ φθάσουν τὰ ἐνενήντα ἑκατομμύρια ἐναντι ἐννέα τῆς Λατινικῆς. Τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν Ἑλληνικὴ προέκυψε ἀπὸ τὴ διαπίστωση τῶν ἐπιστημόνων τῆς πληροφορικῆς καὶ ὑπολογιστῶν ὅτι: “*Ηλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς προχωρημένης τεχνολογίας δέχονται ὡς νοηματικὴ γλῶσσα μόνον τὴν Ἑλληνικὴν*”. Νοηματικὴ γλῶσσα θεωρεῖται ἡ γλῶσσα στὴν ὁποία τὸ σημαῖνον, δηλαδὴ ἡ λέξις, καὶ τὸ σημαινόμενο, δηλαδὴ αὐτὸ ποὺ ἡ λέξις ἐκφράζει (πρᾶγμα, κατάσταση, ἰδέα) ἔχουν μεταξὺ τους πρωτογενὴ σχέση. Σημειολογικὴ εἶναι ἡ γλῶσσα στὴν ὁποία αὐθαίρετως ὀρίζεται ὅτι τὸ ἄλφα πρᾶγμα (τὸ σημαινόμενο) ἔτσι ἔχουμε συμφωνήσῃ νὰ τὸ λέμε. Οἱ λέξεις στὶς ἄλλες γλῶσσες εἶναι συμβατικές, σημαίνει ἀπλᾶ, ὅπως εἴπαμε, ὅτι τὸ κάθε πρᾶγμα λέγεται ἔτσι ἐπειδὴ αὐτὸ συμφωνήθηκε ἔτσι. Στὴν Ἑλληνικὴ ἔχουμε αἰτιώδη σχέση μεταξὺ λέξεως καὶ πράγματος, πρᾶγμα ἀνύπαρκτο στὶς ἄλλες γλῶσσες.

»Τὰ πιὸ τέλεια προγράμματα τοῦ κόσμου, εἰδικῶς “Γνώση” καὶ “Νεύτων”, ἀναπαριστοῦν τοὺς λεκτικούς τύπους τῆς Ἑλληνικῆς σὲ ὁλοκληρώματα καὶ σὲ τέλεια σχήματα παραστατικῶς, πρᾶγμα ποὺ ἀδυνατοῦν νὰ κάνουν γιὰ τίς ἄλλες γλῶσσες· καὶ τοῦτο γιατί οἱ ἑλληνικὲς λέξεις ἔχουν μαθηματικὴ δομὴ ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν ἁρμονικὴ γεωμετρικὴ τους ἀπεικόνιση. Ἰδιαιτέρως χρήσιμα εἶναι τὰ ἑλληνικὰ προσήματα (μικρὸ - μέγα - σκοπὸς κ.λπ.). Οἱ ἠλεκτρονικοὶ ὑπολογιστὲς θεωροῦν τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα μὴ ὀριακὴ. Δηλαδὴ ὅτι μόνον σὲ αὐτὴ δὲν ὑπάρχουν ὅρια καὶ γι’ αὐτὸ εἶναι ἀναγκαῖα στὶς νέες ἐπιστῆμες, ὅπως Πληροφορικὴ - Ἡλεκτρονικὴ Κυβερνητικὴ! Αὐτὲς οἱ ἐπιστῆμες μόνον στὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα βρίσκουν τίς ἀναγκαῖες νοηματικὲς ἐκφράσεις ποὺ χρειάζονται, χωρὶς τίς ὁποῖες ἡ ἐπιστημονικὴ σκέψη ἀδυνατεῖ νὰ προχωρήσῃ. Ivicos - Γνώση - Νεύτων: Τὰ πιὸ τέλεια προγράμματα καὶ μεγαλύτερα σ’ ὅλον τὸν κόσμον ἀπὸ τὸ Βλαδιβοστόκ ἕως τὴν Καλιφόρνια καὶ ἀπὸ τὴν Ἀρκτικὴ ἕως τὸ Νότιο Πόλο.»

ΥΨΗΛΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΑ ΓΕΦΥΡΑ

Στην **άνω φωτογραφία** βλέπετε μιὰ συνηθισμένη ἐπαρχιακὴ γέφυρα. Ἀπὸ λίγοι μέχρις ἐλάχιστοι ἐξ ἐκείνων ποὺ τὴν περνοῦν γνωρίζουν, ὅτι πρόκειται περὶ κατασκευῆς τῆς κλασικῆς περιόδου (360-358 π.Χ.), ποὺ ἔνωνε καί, ὅπως διαπιστώνεις ἐνώνει ἀκόμη καὶ σήμερα τὴν ἀρχαία Μεσσήνη μὲ τὶς γύρω περιοχές. Πρόκειται γιὰ μιὰ παράξενη γιὰ γέφυρα κατασκευή, γιατί εἶναι σχήματος Υ. Φαίνεται ἡ κάμψη τοῦ ἐνὸς σκέλους πρὸς Νότον καὶ τοῦ ἄλλου σκέλους πρὸς βορρᾶν. Στὴν **κάτω φωτογραφία** λεπτομέρεια τῆς ἀρχαίας δόμησης.

Ἀντώνης Πετροντζάκος

ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΓΙΩΣΥΝΗΣ ΣΤΗΝ

Πολλές φορές ή σκοπιμότητα κρύβεται κυριολεκτικά κάτω από τή... μύτη μας, κι όμως στους χαλεπούς καιρούς του καταναλωτισμοῦ, τοῦ ἐντυπωσιασμοῦ καὶ τῆς ταχύτητας ποὺ διώνουμε στὶς πόλεις, ἔχουμε φτάσει πλέον στὸ ἀτυχές σημεῖο νὰ μὴν ἀντιλαμβανώμαστε ἀκόμη καὶ τὸ αὐτονόητο. Οἱ ἀπλὲς λεπτομέρειες, ὅπως οἱ ὀνομασίες τῶν ὁδῶν, τὶς ὁποῖες ἐκλαμβάνουμε συνήθως ὡς ἀπλᾶ δεδομένα πληροφόρησης, κρύβουν καλὰ τὰ μυστικά τους. Πῶς θὰ σᾶς φαινόταν, ἂν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ περιπάτου σας, σὲ μιὰ ἀπόσταση μερικῶν ἑκατοντάδων μέτρων, συναντούσατε περὶ τὶς 60-65 ὁδοὺς ποὺ οἱ ὀνομασίες τους συνοδεύονται ἀπὸ τὸν τίτλο... «᾽Αγιος» (**Βλ. χάρτη στὴν ἑναντι σελίδα**).

Τυχαῖο ἀσφαλῶς γεγονός, δὲν λέω! Ὑπάρχουν ὅμως καὶ κάποιες ἄλλες πιὸ ἐνδιαφέρουσες λεπτομέρειες. Ἡ συγκεκριμένη οἰκιστικὴ ζώνη (περιοχὴ Ἀρχάγγελος τῆς Λευκωσίας) μέχρι πρόσφατα ἀποτελοῦσε ἰδιοκτησία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου καὶ ὁ ἀχαλίνωτος πλουτισμός της διευρύνθηκε σὲ σημεῖο ἐμπορικῆς λαγνείας, λόγῳ ἀσφαλῶς τῶν τιμῶν ποὺ πωλοῦνταν τὰ «ἄγια» αὐτὰ οἰκόπεδα.

Ἐπίσης στὸ παρακείμενο ἄλλος ὑφίσταται ὁ τηλεοπτικὸς σταθμὸς προώθησης τῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας «Ὁ Λόγος», ὁ ὁποῖος ἐνοικιάστηκε σχετικὰ πρόσφατα ἀπὸ τὸ τηλεοπτικὸ κανάλι «Μέγα». Τὰ κατὰ καιροὺς σκάνδαλα, στὰ ὁποῖα ἐμπλέκονται οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κύπρου, μποροῦν νὰ πείσουν ὅσους ἐξακολουθοῦν νὰ ἀμφιβάλλουν γιὰ τοῦ «ἁγίου λόγου» τὸ πασιφανές, γι' αὐτὸ καλὸ θὰ ἦταν κατὰ τὴν διάρκεια τοῦ ἐπόμενου περιπάτου σας, παρ' ὅλο ποὺ θὰ σᾶς βομβαρδίζουν μὲ τὰ ἐλληνορθόδοξα διαφημιστικὰ μηνύματα τοῦ τύπου «᾽Αγιος Ἰωσήφ, ᾽Αγιος Γαβριὴλ κ.λπ.», νὰ ἀναλογίζεστε ποῦ καὶ ποῦ τὸ δημοκρατικὸ (τάχα) δικαίωμα τῆς ἀνεξιθρησκίας καὶ τῆς... ἱστορίας.

Νικόλας ᾽Ασιμος
Λευκωσία, Κύπρος

ΟΝΟΜΑΤΟΘΕΣΙΑ ΤΩΝ ΔΡΟΜΩΝ ΤΗΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Ο ΚΑΛΑΘΟΣ ΤΩΝ ΑΧΡΗΣΤΩΝ

Ἀγάπη μὲ σαρανταπεντάρι

Χαρήτε καὶ ἀγαλλιᾶστε, καλοὶ μου δοῦλοι. *Alea jacta est!* Ὁ ἀγῶνας τώρα δικαιώνεται. Τώρα θὰ βροῦν ἀνάπανση τὰ κοκκαλάκια τοῦ Κολοκοτρώνη καὶ τῆς Μπονμπουλίνας – ἂν ὑπάρχουν πονθενὰ ἀκόμα. Ἀπὸ τοῦδε κι ἐφεξῆς μπορείτε νὰ κοιμᾶστε ἤσυχοι. Οἱ «κακοὶ» εἶναι στὴν «ψειροῦ», πὺν ἀπ' ἐδῶ κι ἐμπρὸς θὰ μετονομασθῇ σὲ «Ξηροῦ», πρὸς τιμὴν τῶν ἐκλεκτῶν φιλοξενούμενών της. Καὶ τί χλιδὴ, ἔ! Οὔτε τὰ ἐνοικιαζόμενα στούντιο στὴν Καλντέρα τῆς Σαντορίνης δὲν προσφέρουν τόσες ἀνέσεις. Ἐμ τί ιδεολογικὸς πατέρας θὰ ἤμουν, ἂν δὲν ἐξασφάλιζα στὰ πιστολόπαιδά μου καὶ τοῦ πονλιοῦ τὸ γάλα. Τώρα βέβαια, ἂν ἐσεῖς ὑποπέσετε σὲ κάποιο πταισμάκι καὶ ξαφνικά βρεθῇτε πίσω ἀπὸ τὰ κάγκελα, μὴν περιμένετε τέτοια VIP μεταχείριση. Στὴν καλύτερη περίπτωση σᾶς βλέπω ἀγκαλίτσα μὲ τὸν Σφίγγουλα καὶ τὸν Πήδουλα πάνω σὲ ποντικοφαγωμένο στρῶμα. Τὶς καλὲς θέσεις τὶς προορίζω γιὰ τοὺς καλοὺς καὶ ἀφωσιωμένους ὑπαλλήλους μου, πὺν κουβαλοῦν στὸν διεστραμμένο ἐγκέφαλό τους τὴν ἐξουσιογενῆ σαθούρα πὺν ἐγὼ τοὺς ἐμβάλλω. Κι ὅταν πιά διαπιστώσω ὅτι εἶναι «καμμένα χαρτιά», σᾶς ἀπαλλάσσω ἀπὸ τὴν παρουσία τους, μὲ διακριτικότητα ἢ ὄχι. Κοιμηθῇτε λοιπὸν ἤσυχοι μπροστὰ στοὺς τηλεοπτικὸς δέκτες σας.

Δὲν σᾶς κρύβω πάντως, ὅτι διασκεδάζω μὲ τὴν ἀπύθμενη ἀφέλεια κάποιων, πὺν ἀποροῦν πῶς εἶναι δυνατόν τὰ παπαδοπαῖδια καὶ οἱ θρησκενόμενοι νὰ γίνωνται στὰ καλὰ καθούμενα τρομοκράτες. Ἦθελα νὰ ἔξερα πὺν διάτανο ζοῦν στὸν Ἄρη; Τόσο δύσκολο τοὺς εἶναι νὰ καταλάβουν, ὅτι ἡ θεοκρατία, ἡ τρομοκρατία καὶ οἱ ἄλλες «...χρατίες» ἐκπορεύονται ἀπὸ καταβολῆς κόσμου ἀπὸ τὴ δική μου ὑπαρξὴ καὶ σκέψη; Μιά ματιά στὶς σελίδες τῆς παγκόσμιας ἱστορίας φτάνει καὶ περισσεύει γιὰ νὰ τοὺς πείσῃ. Εὐτυχῶς ὅμως ἔχω λάβει τὰ μέτρα μου. Φροντίζω ἐπὶ σειρὰ αἰώνων νὰ καμουφλάρω τοὺς ἀπεσταλμένους μου μὲ τὸν κατάλληλο γιὰ τὴν κάθε περίπτωση ιδεολογικό, πολιτικό, θρησκευτικό ἢ κοινωνικὸ μανδύα ἔτσι, ὥστε κι ἐκεῖνοι νὰ ἐκτελοῦν στὴν ἐντέλεια τὶς διαταγές μου κι ἐγὼ νὰ ἐξουσιάζω ἄνετα, παραμένοντας στὸ ἀπυρόβλητο. Τώρα, ἂν γίνῃ καμμιά «στραδὴ» καὶ τοὺς τσακώσουν, ἔ ἄς πρόσεχαν!

Ὁνειρα γλυκὰ λοιπὸν κι ἀφήστε τα ὅλα ἐπάνω μου. Ἀφήστε καὶ τοὺς διαφόρους κακοήθεις νὰ λένε, ὅτι ἡ τρομοκρατία ἀποτελεῖ τὸ ἄλλοθι γιὰ τὴν ἐπιβολὴ σκληρότερων μεθόδων παρακολούθησης καὶ τὴ θέσπιση νομικῶν σοφισμάτων κατὰ τῶν προσωπικῶν καὶ συλλογικῶν δραστηριοτήτων τῶν πολιτῶν. Τὰ πράγματα δὲν εἶναι ἔτσι. Ἀπλῶς, τώρα πὺν θαυμηδὸν θὰ γίνουμε μιὰ παγκόσμια οἰκογένεια κι ἐγὼ θὰ ἔχω τὸ ρόλο τοῦ «μπαμπᾶ», ἂν δὲν εἶστε καλὰ παιδάκια καὶ κάνετε «ἀταξίες» – κατὰ τῆς Παγκόσμιας Τάξης Πραγμάτων – θὰ τρώτε πὺν καὶ πὺν μερικὲς ξυλιές, γιὰ νὰ γίνετε σωστοὶ ἄνθρωποι ἢ μᾶλλον «μαζάνθρωποι». Τώρα πὺν πῆρα φόρα, τίποτα δὲν μὲ σταματάει πλέον. Τίποτε, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ

Σάρωθρον

ΕΝΑ ΤΥΠΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΣΤΡΕΒΛΩΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

‘Ο... Κέλτης Ζεύς καὶ ἡ... Κολχίδα τῆς Ἀμερικῆς

Στὸν **Χάρτη Α** ἀπεικονίζονται ὁ θαλάσσιος πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν στὶς γύρω ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα χῶρες, λαοὺς, θάλασσες, ποταμούς, ὄρη καὶ ἀκρωτήρια. Γιὰ τὴν γεωγραφικὴ αὐτὴν διαμόρφωση βασίσθηκα πρῶτα ἀπ’ ὅλα στὸ ἔργο τοῦ Ἀπολλώνιου τοῦ Ρόδιου (215-295 π.Χ. περίπου) «**Ἀργοναυτικά**» (βιβλία II, IV ἐκδοθέντα μετὰ τοῦ ἀρχαίου κειμένου καὶ μεταφράσεως στὴν Νεοελληνικὴ ἀπὸ τὴ φιλολογικὴ ομάδα τῶν ἐκδόσεων «**Κάκτος**», 1999). Στὸν **Χάρτη Β** γίνεται προσπάθεια νὰ παρουσιασθῇ ἡ ἐκστρατεία αὐτὴ ἀπὸ τὸν Michale Busch (MB), συγγραφέα - ἐρευνητῆ, χωρὶς νὰ ἀναφέρεται τὸ αὐθεντικώτερο στοιχεῖο τῆς, ὁ πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν. Χρησιμοποιοῦνται ὅμως διαστρεβλωμένα οἱ ἴδιες ὀνομασίες ὅπως στὸν χάρτη Α, ἐκ τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ πρωτοτύπου.

Κατὰ τὸν συγγραφέα ὅπως παραδόξως, σκοπίμως ἢ ἀφελῶς ἢ “*Ἀργοναυτικὴ Ἐκστρατεία*” δὲν διεξήχθη στὸν ἀρχαιοελληνικὸ καὶ μεσογειακὸ θαλάσσιο καὶ γήινο χῶρο, ἀλλὰ στὶς λίμνες, ποταμούς, ὄρη, ἀκρωτήρια καὶ στὴν εὐρύτερη περιοχὴ τῶν συνόρων μεταξὺ Β. Ἀμερικῆς καὶ Καναδᾶ. Ἐννοεῖται, ὅτι γιὰ τὴν ἀληθοφάνεια τοῦ ἐγχειρήματος τὰ τοπωνύμια τοῦ αὐθεντικοῦ Χάρτη Α μετουσιώθησαν καὶ στὸν Χάρτη Β. Ἡ προσπάθεια παραποίησης τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας γιὰ τὴν «*Ἀργοναυτικὴ Ἐκστρατεία*», ἡ μεταφορὰ καὶ ἰδιοποίησή της ἀπὸ ἄλλες χῶρες καθίσταται ἀναμφισβήτητη καὶ ἡ διαστρέβλωσή της χωρὶς προσχήματα.

Διαδίκτυο: Θετικὸς καὶ ἀρνητικὸς ρόλος

Ἡ ἀνιστόρητη αὐτὴ ἐκδοχὴ ἀκολουθεῖται ἀπὸ ἱστοσελίδες τοῦ «*Διαδικτύου*», μὲ περιεχόμενο πού πιθανὸν νὰ εἶναι ἀποκύημα τῆς φαντασίας τοῦ συγγραφέα, μὲ τὴ δική του διατυπωθεῖσα ὀνομασία «*Εἰδικὴ Θεωρία τῆς Ἀρχαίας Ἱστορίας*». Οἱ ἀναφερόμενες ἀπὸ τὸν συγγραφέα πηγὲς γιὰ τὴ διαμόρφωση τῆς θεωρίας του εἶναι ἀρκετὲς καὶ ἐμπεριέχονται σὲ βιβλιογραφικὲς θέσεις· σαράντα δύο ἐπὶ μέρους ἀναφορὲς καὶ ἄλλα ποικίλα στοιχεῖα δάσει τῶν ὁποίων ἐπιδιώκεται ἡ παραποίηση τῶν ἀρχαιοελληνικῶν τοπωνυμίων καὶ ὀνομασιῶν. Οἱ πηγὲς αὐτὲς δὲν εἶναι εὐκόλα προσιτὲς λόγῳ τοῦ ὄγκου τους· αὐτὲς ὅμως προσδιορίζουν, ὅπως φαίνεται, σὲ μικρὸ ἢ μεγάλῳ βαθμὸ τὸ πνεῦμα, τὸ πε-

Χάρτης Β. (Βλέπε στο κείμενο.)

ριεχόμενο και τὸ ἀπίθανο τῆς ἱστορικότητας τῆς θεωρίας αὐτῆς. Παρ' ὅλα αὐτὰ ὑπάρχουν δοσμένες ἀπὸ τὸν συγγραφέα αὐθεντικές πηγές μετάφρασης τῶν «*Ἀργοναυτικῶν*» (βιβλία II καὶ IV), ὅπου ἀποδίδεται σχεδὸν κατὰ λέξη τὸ ἀρχαῖο κείμενο μὲ μικρὲς ὀνομαστικές καὶ ἄλλες παραποιήσεις. Οἱ πηγές ποὺ ἀναφέρονται εἶναι:

1. *University of California Regents (Febr. 28.2000), The Arconautica, Book II, Berkeley Digital Library καὶ*

2. Ὡς Book IV, ὅπου διαβάζομε: «*Τὸ πρωτότυπο ἐγρᾶφη στὴν ἀρχαία Ἑλληνική, περίπου τὸν 3ο π.Χ. αἰῶνα στὴν Ἀλεξάνδρεια Αἰγύπτου ἀπὸ τὸν Ἀπολλώνιο τὸν Ρόδιο. Μετεφράσθη ἀπὸ τὴν Ἀρχαία Ἑλληνική στὴν Ἀγγλική ἀπὸ τὸν R. C. Seaton τὸ 1912*».

Ὁ MB χρησιμοποιοῦντας τίς ὡς ἄνω μεταφράσεις δὲν ἀκολουθεῖ πιστῶς τὸ κείμενο, ἀλλὰ, ὅπως θὰ δοῦμε, «*μεταφράζει*» (παραφράζει καὶ ἀλλοιώνει) τὴν σημασία λέξεων καὶ τοπωνυμίων καὶ δημιουργεῖ τὸν Χάρτη Β, ὅπου μεταφέρει τὰ ἱστορικά γεγονότα τῶν «*Ἀργοναυτικῶν*» ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν Β. Ἀμερική - Καναδᾶ. Ἡ ὅλη αὐτὴ ἐσφαλμένη θεωρία ἔτυχε εὐρείας διάδοσης διὰ μέσου τῶν ἱστοσελίδων τοῦ Ἴντερνετ ἐκτὸς τῶν ὡς ἄνω 1 καὶ 2, ποὺ εἶναι μετάφραση τοῦ πρωτοτύπου.

Μὲ τὴν εὐκαιρία ἤθελα νὰ ἐπισημάνω, ὅτι τὸ παγκόσμιο Διαδίκτυο στὴν περίπτωση αὐτὴν παρουσιάζεται μὲ τὴν διπλὴ του φύση.

1. Εἶναι εὐλογία γιὰ τὴ δυνατότητα γνωριμίας καὶ διάδοσης ὀρθῶν γνώσεων διαμέσου τῆς Πληροφορικής μεταξὺ λαῶν καὶ ἀνθρώπων τοῦ πλανήτη μας, ἀλλὰ

2. Εἶναι καὶ κατάρα, διότι διευκολύνει καὶ ἐπιτρέπει σὲ ἰδιοτελεῖ καὶ ὑποπτα ἀτομικά καὶ εὐρύτερα συμφέροντα τὴ διαστρέβλωση τοῦ μοναδικοῦ ἀγαθοῦ ποὺ κληροδότησε ἡ ἀνθρωπότητα, τῆς ἀρχαιοελληνικῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς. Τὰ ἀπαράδεκτα αὐτὰ κείμενα παροτρύνουν τὸν κάθε καλόπιστο ἀναγνώστη, εἰδικὰ δὲ τὴν μαθητιῶσα νεολαία ποὺ διψᾷ γιὰ ἀπόκτηση τόσο ἐλκυστικῶν γνώσεων τῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἱστορίας, σὲ προβληματισμὸ καὶ δημιουργεῖ ἀμφιβολίες γιὰ τὴν ἀλήθεια τῆς ὑπερλαμπρῆς αὐτῆς ἱστορίας. Ὡς ἀναλογισθοῦμε ὅμως, μήπως τὰ γνωστὰ ὑποπτα μοντέρνα ἀποφθέγματα «*Τὸ τέλος τῆς ἱστορίας*», «*Τὸ τέλος τῆς ἐπιστήμης*» φέρνουν καὶ «*Τὸ τέλος τῆς ἠθικῆς*» καὶ τελικά, ὅπως μερικοὶ ὀνειρεύονται, «*Τὸ τέλος τῆς πολιτιστικῆς κληρονομιάς*».

Εὐτυχῶς ὅμως ποὺ σὲ ὥρισμα σχόλια γύρω ἀπὸ τὴ θεωρία αὐτὴ τοῦ συγγραφέα διαφαίνεται κάποια διάθεση κριτικῆς παρουσίας τῆς παραδοξότητας αὐτῆς, εἰδικὰ ἀπὸ τὸν Jason O. Donoghue, σχολιαστὴ διὰ μέσου τοῦ Διαδικτύου, ὁ ὁποῖος διατυπώνει ἐκ διαμέτρου ἀντίθετες ἐκτιμήσεις, ὅταν γράφει μὲ διστακτικότητα: «*Αὐτὰ ποὺ θὰ διαβάσετε*» (ἐννοεῖ τὴν Θεωρία τοῦ MB) «*εἶναι τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο πράγματα, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ τίποτα μεταξύ τους. Ἐὰν ἡ μετάφραση ἀπὸ τὸν MB τοῦ ἀρχαιοελληνικοῦ κειμένου "Τὰ Ἀργοναυτικά" δὲν εἶναι σωστή, τότε ἀποτυγχάνει ὁλοκληρωτικά. Ἡ τὰ "Ἀργοναυτικά" ἀφοροῦν τὴ Β. Ἀμερική ἢ δὲν τὴν ἀφοροῦν. Δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἐνδιάμεση ὁδός... 1. Ἐὰν κατὰ τὴ γνώμη σας ἡ μετάφραση εἶναι μία ἀποτυχία, τότε πρέπει*

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

**Ὄνομασίες
στον Χάρτη M. Bursch**

- 1) Thermodont
- 2) Thermoscyreia
- 3) Temple of Zeus
- 4) Punt, Pontus
- 5) Puants
- 6) Lake Λίμνη
- 6a) L. Deep Gulf
- 6b) L. Broad Aegilus
- 6c) Lake Superior
- 7) Phasis river
- 8) Carambis
- 9) Phineus
- 10) Helice the Bear
- 11) Aalys river
- 12) Acheron river
- 13) Rocks of Bell,
Striking rocks
- 14) Halybes land
- Ἀναφέρονται στον χάρτη
- 1) Serpent Mount
- 2) Minong Island
- 3) Okeanos River
- 4) Temple Grove
- 5) Thesalon

**Ἀρχαῖες Ὄνομασίες
(ἀρ. στίχου) στὰ «Ἀργοναυτικά»**

- 1) Θερμώδοντας, ποταμός (372, 805)
- 2) Θερμοσκυρεία, ἀκρωτήρι (375)
- 3) Ναὸς τοῦ Διὸς (380)
- 4) Πόντος, (347)
- 5) Μεγάλος Αἰγιαλὸς, Εὐξείνιος Πόντος (365)
- 6) Λ. Huron (540)
- 6a) Λ. Ontario (578)
- 6b) Λ. Michigan (365)
- 6c) Λ. Superior
- 7) Φάσις ποταμός, (401, 1262)
- 8) Καράμβι (ἀκρωτήρι) (362)
- 9) Fineas (178)
- 10) Ἄρκτος Ἑλίκη (360)
- 11) Ἄλυσ ποταμός (366)
- 12) Ἀχέρωντας ποταμός (903)
- 13) Συμπληγάδες, Κυανὲς Πέτρες (366)
Στροφιλώδεις (647, 168)
- 14) Χώρα Χαλύβων (1003)
- Δὲν ἀναφέρονται στὸ χάρτη M. Busch
- 15) Σαγκάριος ποταμός (723)
- 16) Μοσύνοικοι, βόρειος λαὸς (1016)
- 17) Σπήλαιον τοῦ Ἄδῃ, Καύκασος (738)
- 18) Χώρα τῶν Κόλχων (Κολχίδα)

κ.λπ.

ἡ ἀποτυχία αὐτὴ νὰ εἶναι ὁλοκληρωτική, ἢ μετάφραση νὰ μὴν εἶναι ἀληθὴς καὶ ἐπομένως ἡ μελέτη τῆς θὰ εἶναι γιὰ ἐσᾶς χαμένος χρόνος. 2. Ἀντίθετα ἐὰν ὅλη ἡ μέρος τῆς μετάφρασης εἶναι ὀρθή, τότε μερικοὶ ἐκφράζουν τὴν ἄποψη, ὅτι αὐτὴ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀλλαγὴ στὴν ἱστορία ποὺ γνωρίζομε καὶ ἐπομένως θὰ πραγματοποιηθῇ ἡ κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου· τότε ὁ ἄνθρωπος θὰ κατανοήσῃ τὸν ἑαυτὸν του. Τὸ δεύτερο αὐτὸ συμπέρασμα εἶναι τὸ ἄκρως ἄωτον τοῦ ἱστορικοῦ παραλογισμοῦ».

Ὁ σχολιαστής συνεχίζει σὲ ἄλλο σημεῖο: «Ἐὰν ὁ MB εἶναι κατὰ 95% ἀληθὴς στὸ ὅτι ἀνεκάλυψε πλήρως τοὺς “Λαοὺς τῆς Θάλασσης” (The Sea People), ἕνας κλάδος τῶν ὁποίων εἶναι οἱ Ἑβραῖοι, μεταξὺ τοῦ 63 π.Χ. καὶ τοῦ 66 μ.Χ., οἱ ὁποῖοι πλήρῳσαν φόρους στοὺς Ρωμαίους, γιὰ νὰ τοὺς ἐπιτρέψουν νὰ διατηρήσουν ἕνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα διηπειρωτικὰ ἐμπόρια. Ἔτσι ἐξηγεῖται γιατί μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους μὲ μακρυνὲς γενιάδες (Ἑβραῖοι), εἶναι ὁ λαὸς ὁ ὁποῖος κατῴρθησε τὴν

Ἔξοδο, γιὰ νὰ ἐπιστρέψῃ στὴν προαιώνια πατρίδα του πρὶν καὶ ἀμέσως μετὰ τὴν καταστροφή τοῦ πολιτισμοῦ του ἀπὸ τὴν δέκατη ρωμαϊκὴ λεγεῶνα τὸ 70 μ.Χ. «Λαὸς τῆς Θάλασσας» δὲν εἶναι οἱ Ἕλληνες ἀλλὰ οἱ Κέλτες. Γιὰ τὸν λαὸ αὐτὸν ἀρχαῖοι ἱστορικοὶ ἔγραψαν τόσο διεξοδικά. Ἔτσι ὁ MB θὰ εἶναι ὁ πρῶτος ἄνθρωπος ποὺ γράφει αὐθεντικά γιὰ τὸν Κελτικὸ λαό, ὁ ὁποῖος πίστευε ὅτι ἦταν ὁ ἄνθρωπος θεός, ποὺ ἀνέλαβε τὶς πτυχὲς τῆς ἀνθρώπινης ἐξέλιξης».

Καὶ ὁ σχολιαστὴς συνεχίζει ἀκατάσχετος: «Ὁ ἀρχηγὸς τῶν Κελτῶν μὲ τὸ ὄνομα Ζεὺς ἐγίνε μετέπειτα γνωστὸς ὡς ὁ Ἕλληνας θεὸς τῶν κεραυνῶν καὶ κυβεροῦσε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ κάποιο βουνό». Ἔως ἐδῶ ἔχει φθάσει τὸ ἀπροσχημάτιστο ἱστορικὸ ψέμα.

Οἱ ἱστορικές πληροφορίες γιὰ τὰ Ἀργοναυτικά

Παραθέτουμε ἐπιπλέον ὠρισμένα χωρία τοῦ αὐθεντικοῦ κειμένου τῶν «Ἀργοναυτικῶν» (βιβλ. II, IV) καθὼς καὶ τὰ ἴδια αὐτὰ χωρία σὲ μετάφραση τοῦ συγγραφέα. Ὁ Φινέας, βασιλιάς - μάγος τῆς Θυνιάδας χώρας (Θοράκης), ὁμιλῶντας πρὸς τοὺς Ἀργοναῦτες καὶ προφητεύοντας γιὰ τὴν μελλοντικὴ τους ἐκστρατεία, ἀναφέρει: «Υἰάρχει ἀκόμα ἓνα ἀκρωτήρι στὴν Ἀρκτο - Ἑλίκη, ὁλοῦθε ἀπόκρημνο, ποὺ τὸ λένε Κάραμβι... Μὲ τὸ ποὺ τὸ περναῖς ἀνοίγεται ὁ μέγας Αἰγιαλὸς (ἐννοεῖ τὸν Εὐξεῖνο Πόντο). Στὸ τέλος του σὲ ἓνα βαθὺ σημεῖο τῆς ἀπόκρημνης ἀκτῆς, κυλᾷ μέσα σὲ φοδερὴ δονὴ τὸ ρεῦμα τοῦ Ἄλως ποταμοῦ... καὶ ὕστερα ὁ Θερμώδοντας ἐκβάλλει σὲ ἓνα κόλπο ἀπάνεμο κάτω ἀπὸ τὸ ἀκρωτήριο Θερμοσκύρειο. Ἐκεῖ εἶναι ἡ πεδιάδα τοῦ Δοίαντα καὶ κοντὰ τῆς οἱ τρεῖς πόλεις τῶν Ἀμαζόνων καὶ ὕστερα οἱ πρὸ δυστυχισμένοι ἄντρες, οἱ Χάλυδες. Κοντὰ σὲ αὐτοὺς μένουν οἱ Τιβαριανοὶ μὲ τὰ πολλὰ κοπάδια, πάνω ἀπὸ τὸ Γενηταῖο ἀκρωτήριο τοῦ Εὐξείνου Δία. Ὅμοροὶ τοὺς στὴ σειρὰ οἱ Μοσσύνιοι κέμονται τῇ δασώδῃ γῇ».

Μετάφραση τοῦ ὡς ἄνω κειμένου ἀπὸ τὸν συγγραφέα... Δίνω μόνον τὰ κύρια τοπωνύμια, ὅπως εἶναι στὴν νεοελληνικὴ μετάφραση τοῦ πρωτοτύπου. Δίπλα σὲ παρένθεση δίνω τὴν μετάφραση τοῦ τοπωνυμίου ἀπὸ τὸ συγγραφέα ποὺ τὰ μετφέρει ἀπὸ τὸν ἑλληνικὸ Χάρτη Α στα ἀμερικανο-καναδικὰ σύνορα, ἐνῶ ὁ Χάρτης Β τὰ μεταφέρει στὴν Ἀγγλικὴ Γλῶσσα (**Βλέπε καὶ Πίνακα 1**). Ὁ Ἀρκτος Ἑλίκη (Helice the Bear), ἀκρωτήρι Κάραμβι (Carambis), Μέγας Αἰγιαλός (Broad Aegilos), Ἄλως ποταμὸς (Halys river), Θερμώδοντας ποταμὸς (Thermodon), ἀκρωτήρι Θερμοσκύρειο (Thermoscyreia), πεδιάδα τοῦ Δοίαντα (Doeos), Χάλυδες (Halybes).

Καὶ τώρα ἡ μετάφραση τοῦ λόγου τοῦ Φινέα ἀπὸ τὸν MB στὴν Ἀγγλικὴ καὶ ὅπως ἀποδίδεται ἐδῶ στὴν Ἑλληνικὴ μετὰ τῶν ἀπαραιτήτων διευκρινίσεων στὸ κείμενο: «Υἰάρχει ἓνα ἀκρωτήρι ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Ἀρκτο Ἑλίκη (Helice the Bear) νῆσος Helene the Bear... [τὸ Ἑλίκη ἐγίνε Ἑλένη (Helene)], τῆς περιοχῆς ὅπως ὠνομαζόταν ἡ πόλις τοῦ Ἀγίου Ἰγνατίου (St. Ignace), ὁλοῦθε ἀπόκρημνο καὶ τὸ ὠνόμαζαν Κάραμβι (Carambis ποὺ τώρα ὀνομάζεται Castle Rock) στρέφεται πρὸς τὴν θάλασσα τόσο πολὺ βαθειά, ὥστε νὰ βλέπουμε τὴν λίμνη Michigan καὶ τὴν γέφυρα τοῦ στενοῦ (Straits of Macknac)... κυλᾷ μέσα σὲ φοδερὴ δονὴ τὸ ρεῦμα τοῦ Ἄλως ποταμοῦ (The St. Marys river).

»Οἱ μεταλλωρύχοι *Chalybe* (Χάλυβες) στήν ἐποχή τοῦ Ἰάσονα ἐργάζονταν σέ μιὰ φλέβα χαλκοῦ, ἡ ὁποία ἐξηφανίσθη κάτω ἀπό τὸ θυθὸ τῆς λίμνης *Hyron* (ἴδε Χάρτης Β). Οἱ Χάλυβες ποὺ ἦταν ἐκεῖ πρὶν ἀπὸ τὸν Ἰάσονα, σχετίζονταν μὲ τοὺς Κόλχους (*Colchians* *toy Temple Grove: Χάρτης Β*)».

Ἀκόμα καὶ τὴν «παράδοση» τοῦ «Χρυσόμαλλου Δέρατος» δὲν ἐσεβάσθηκαν καὶ παραποιοῦν τὸ ὠραιότερο γεγονός τῆς «Ἀργοναυτικῆς Ἐκστρατείας». Ὁ συγγραφέας μεταφράζει ὡς ἐξῆς: «*Ο ναὸς τοῦ Ἰάσονος* («*Temple grove*»: ἴδε χάρτη Β) εἶναι ὁ περίφημος ναὸς τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας ἀπ' ὅπου ὁ Ἰάσων ἔκλεψε ἀπὸ τὸν Αἰήτη τὸ «*Δέρας*» («*Fleece*»), διαπλασμένο σὲ χυτὸ ὁμοίωμα ἀπὸ χρυσὸ (σήμερα τὸ ὀνομάζουν δξυδικὸ ὁμοίωμα).

Ἀπὸ τὸ πρωτότυπο τῶν «*Ἀργοναυτικῶν*» διαβάζομε (στ. 1276): «*Φτάσαμε στὴ γῇ τῶν Κόλχων* (Κανκάσια Ὕρη) καὶ στὰ ρεύματα τοῦ ποταμοῦ *Φάση* (ὁ MB τοποθετεῖ τὸν ποταμὸ αὐτὸν στὸν Καναδᾶ: Χάρτης Β), στὴν περιοχὴ τοῦ ὁποίου *θρυσκόταν κρεμασμένο σὲ μιὰ θελανιδιὰ τὸ "Χρυσόμαλλο Δέρας"*. Ὁ βασιλεὺς Αἰήτης τὸ ἐφύλαττε ἀσφαλὲς μὲ τὸν «μεγάλον δράκοντα, ποὺ γύρω του στέκεται φρουρὸς» (στ. 1208). Ἐπιπροσθέτως ἕνα φαρμακερὸ φίδι φύλαττε τὸ *Δέρας*. Ἡ Μήδεια, κόρη τοῦ βασιλεῖς Αἰήτη, δόθησε ἀπὸ ἔρωτα τὸν Ἰάσονα καὶ μὲ τὰ μάγια καὶ τὰ ἄσματά της ἀπεκοίμησε τὸ φίδι. Τότε ὁ Ἰάσωνας ἄρπαξε τὸ χρυσόμαλλο δέσμα ἀπὸ τὴν θελανιδιά, ὅπου ἦταν κρεμασμένο (βιβλ. IV, στ. 164) καὶ ἐπέστρεψε στὸ πλοῖο του».

Συμπεράσματα

1. Ὁ γεωγραφικὸς χώρος περὶ τὰ σύνορα Η.Π.Α. - Καναδᾶ, στὸν ὁποῖο προσπαθεῖ ὁ συγγραφέας νὰ παρουσιάσῃ τὴ διεξαγωγὴ τῆς «*Ἀργοναυτικῆς Ἐκστρατείας*», ὅπως ἀποδεικνύεται στὸ παρὸν κείμενο εἶναι αὐθαίρετος καὶ χωρὶς ἱστορικὴ τεκμηρίωση.
2. Οἱ χρησιμοποιούμενες βιβλιογραφικὲς πηγὲς διαιροῦνται σὲ δύο κατηγορίες: α) αὐτὲς τοῦ Πανεπιστημίου Berkeley, Καλιφόρνια («*Ἀργοναυτικά*», βιβλ. II, IV), αὐθεντικὲς, ἱκανοποιητικὲς καὶ κατὰ λέξιν μετάφραση τοῦ ἀρχαίου κειμένου, οἱ ὁποῖες ὁμως παραποιοῦνται ἀπὸ τὸν συγγραφέα· καὶ β) πηγὲς ἄλλων ἀγνώστων συγγραφέων, ποὺ ὁμως χρησιμοποιοῦνται ἀπὸ τὸν MB καὶ οἱ ὁποῖες, ὅπως ἀναφέραμε, ἐπηρεάζουν τὰ στοιχεῖα τοῦ κειμένου, τὴν κρίση καὶ τοὺς σκοποὺς τοῦ συγγραφέα.
3. Οἱ ἱστορικοὶ περιγράφουν τὴν ἐκτεταμένη ποντοπλοία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων θαλασσοπόρων καὶ μάλιστα διὰ τῶν ἀκτῶν τοῦ Καναδᾶ - Β. Ἀμερικῆς ἕως τὸν κόλπο τοῦ Μεξικοῦ, μὴ ἀναφέροντας ἕως τώρα παρουσία τους στὶς λίμνες τοῦ Καναδᾶ.
4. Θὰ εἶχε μεγάλο ἐνδιαφέρον καὶ θὰ ἦταν ἔπαινος γιὰ τὸν ὅποιον συγγραφέα, ἐὰν γιὰ τὴν περιοχὴ αὐτὴν ὑπῆρχαν αὐθεντικὲς πηγὲς ἱστορικῆς ἀρχαιοελληνικῆς ἢ ἄλλης παρουσίας στὴ θέση αὐτῶν ποὺ γράφονται ἐδῶ, χρησιμοποιώντας μὴ τεκμηριωμένα μυθεύματα.

Ἰωάννης Κυπαρισσὸς

Δρ Τεχν. Ἐπιστημῶν

ΤΗΛΕΟΡΑΣΗ ΥΠΟ ΤΑΣ ΕΥΛΟΓΙΑΣ....

Στὸν «Δαυλὸ» Ἰουνίου ἦρθε καὶ ὁ Μίκης Θεοδωράκης νὰ προστεθῇ εἰς τὴν 20ετῇ ἐπισήμανση τοῦ περιοδικοῦ αὐτοῦ, ποὺ καταγγέλλει τὴν ἀνθελ-
ληνικὴ στάση τῆς Ἀγίας Γραφῆς γενικῶς, καθὼς τὸ ἰουδαϊκὸ πνεῦμα τοῦ
Γιαχβὲ δὲν τιμᾷ ἀπὸ καμμιά ἄποψη τοὺς δικoὺς μας ἱεράρχες.

Ἀμέσως (3/6/2002 περὶ ὥραν 08.30 προγραμματισμένα) ἡ ἀδελφὴ καὶ χρη-
ματοδοτούμενη ἀπὸ τὸ Σύστημα τηλεόραση, μὲ ἐκπρόσωπο τῆς ἐκκλησίας
σὲ ἀγαστὴ καὶ ὑποκριτικὴ συνεργασία ἐρωτοῦσαν μήπως ὁ Μίκης δὲν τὰ
ἐννοοῦσε (πῆγαν νὰ τὸν βγάλουν καὶ τρελλό), καθ' ὅτι, ὅπως εἶπε ὁ ἱερω-
μένος, ἡ Ἑλληνικὴ Φιλοσοφία πολλὰς φορὲς σφάλει (τὰ ἀκοῦτε Ἡρά-
κλειτοι καὶ Δημόκριτοι ἀπὸ μιὰ σκοταδιστικὴ φιγούρα τῆς θρησκείας τῆς
ἀγάπης, ποὺ τὸ ἀναντίρρητα δικό της σύστημα ὁ Ἑβραϊοχριστιανισμὸς –
καπιταλισμὸς – μαρξισμὸς ἔχει στοιχίσει πάνω ἀπὸ 150 ἑκατομμύρια νε-
κροῦς;).

Ἐρώτησαν τὸν ἐκπρόσωπο τοῦ περιοδικοῦ τί σχολὲς ἔχει βγάλει! Naί,
ἔχει βγάλει τὴν μεγάλη σχολὴ ἑλληνικότητας, αὐτὴ ποὺ δὲν θέλουν, κα-
ταργώντας τὰ Ἀρχαῖα Ἑλληνικά μαζί μὲ κάθε ἀνθελληνικὴ προσπάθεια
τοῦ ξένου ἰουδαϊκοῦ στοιχείου, ποὺ σήμερα ἐκμεταλλεύεται τὴν πλανη-
ταρχία γιὰ νὰ ἀποτελειώσῃ ὅ,τι δὲν ἔκανε ἀκόμη εἰς τὸν Ἑλληνισμό, ποὺ
ἡ Ἱστορία ξέρει τοὺς συνωμότες αὐτοὺς 2.000 χρόνια τώρα.

Εἶπαν ἀκόμα γιὰ δωδεκαθεϊστικὰ καὶ σκοταδιστικὰ τελετουργίες. Πι-
στεύω, ὅτι ὁ σκοταδισμὸς εἶναι μόνον δική τους πατέντα· τὸ φῶς τῆς Ἀρχαι-
ότητας καὶ νὰ θέλῃ δὲν μπορεῖ. Ἀλλωστε τί θὰ γίνῃ, ἂν κάποιοι πνευματι-
κοὶ ἄνθρωποι ξαναθυμηθοῦν τὴν ἱστορία μας, ἀγνὰ κάπου στὸν Ὀλυμπο...
Δὲν λέμε γιὰ τίποτε λοξοῦς, ποὺ καὶ σὰν προδοκάτσια χρησιμοποιοῖ τὸ σύ-
στημα. Ἡ ἱστορία εἶναι γεμάτη ἀπὸ τέτοιες περιπτώσεις!

Εἶπαν ἀκόμα, πῶς δὲν πρέπει νὰ τὸ παίρνῃ ἐπάνω του ὁ Ἑλληνισμός...
Μπά; καὶ τρωγλοδυτὲς ἦταν καὶ στὰ δέντρα κατέφευγαν κ.λπ. οἱ ἄνθρωποι·
δὲν εἶναι προσβλητικό. Ἀλλωστε ἀναντίρρητα σὲ πολὺ παλιὰς ἐποχὲς καὶ
οἱ Ἕλληνες πέρασαν ἀπ' τὸ στάδιο αὐτό, ἀλλὰ ἡ κομπλεξικὴ προπαγάν-
δα τους (δική τους λέξη) δὲν τοὺς ἀφήνει νὰ σκεφτοῦν πάνω στὸ μῦθο τοῦ
Προμηθέα, ποὺ ἔκλεψε καὶ ἔδωσε τὸ φῶς στοὺς ἀνθρώπους! Οἱ κορυφαῖες
πνευματικὲς συλλήψεις στὴν Φιλοσοφία, Ἐπιστήμη, Τέχνη περνοῦν ἀπὸ
τοὺς Ἕλληνες, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὀνομασίες τους εἶναι ἀποκλειστικὰ ἑλλη-
νικές. Αὐτὰ ποτὲ οἱ Ἕλληνες δὲν τὰ καπηλεύτηκαν. Ἀς κοιτάξουν λοιπὸν τὰ
χάλια τους, ποὺ οἱ προπαγανδιστές, τοὺς ὁποίους χρησιμοποιοῦν κατὰ κό-
ρον ἐδῶ καὶ 2.000 χρόνια, μάταια προσπαθοῦν νὰ κλείσουν τίς πολιτισμικὲς
ρωγμὲς τους...

Ἀλίμονο, ἂν ἓνας ἀσήμαντος παρουσιαστὴς τῆς τηλεοράσεως φθάνει νὰ
γίνεται Ἰουδαῖος, ἐπεὶδὴ τὸ κράτος καὶ μὲ τίς εὐλογίες τῆς Ἐκκλησίας ἔχει
προαγάγει τὸ σινάφι του σὲ γενικοὺς ἐκτιμητὲς καὶ κριτές...

Παντελῆς Γλᾶρος

ΑΙΣΙΜΑ ΚΑΙ ΑΔΗΡΙΑ

Ἀμετανόητος

Ὑπὸ τὸν τίτλο «Κραυγὴ ἀγανάκτησης» ἡ ἐφημερίδα «Ἀδέσμευτος Τύπος» (5/7/02) ἔγραφε μεταξὺ ἄλλων: «Οἱ ἀναθεματισμοὶ κατὰ τῶν Ἑλλήνων ἐγράφησαν πρὸ αἰώνων καὶ θὰ ἔπρεπε νῦν νὰ παραλείπωνται. Ἡ ἐκκλησία, ὡς φαίνεται, διστάζει νὰ προδῇ σὲ μεταβολὴς χάριν τῆς παραδόσεως». Μὲ τὴ λακωνικὴ αὐτὴ φράση ὁ Πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κωνσταντῖνος Στεφανόπουλος ἀπαντᾷ σὲ ἐπιστολὴ πρὸς τοῦ εἶχε ἀποστείλει ὁ δρ. Χατζηθεοδῶρου Γεώργιος, ἐκφράζοντας τὴν κραυγὴ ἀγανάκτησός του γιὰ τοὺς ἀναθεματισμοὺς, πρὸς ἐξακολουθοῦν νὰ διαδίδωνται ἀκόμη καὶ σήμερον στοὺς ναοὺς, ἐναντίον τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἰδιαίτερα κανονικὴ ἐπιστολὴ τοῦ ὕψις Πολυτεχνείου Ἀσασεν Γερμανίας φιλοξενεῖ στίς σελίδες του στὸ τεῦχος Ἰουλίου τοῦ περιοδικοῦ «Δανλός». Μάλιστα στὸ κείμενο, τὸ ὁποῖο κοινοποιεῖται καὶ στὸν Προκαθήμενο τῆς Ἑλλαδικῆς Ἐκκλησίας, ὁ κ. Χατζηθεοδῶρου καλεῖ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Χριστόδουλο νὰ πάρῃ θέση».

Προσθέτομε ἐμεῖς, ὅτι στὴν ἐκκλησίᾳ τῆς ἐφημερίδας «νὰ πάρῃ θέση ὁ κ. Χριστόδουλος», ὁ ἀρχιεπίσκοπος ἀνταποκρίθηκε πολλαπλῶς στὰ καλοκαιρινὰ κηρύγματά του, στὰ ὁποῖα ἐπετέθη (μὲ «ἀκκομπανιανέμο» παρόμοιες δηλώσεις ἄλλων ἱεραρχῶν) κατὰ τῶν «νεοειδωλολατρῶν», ὅπως ἀκριβῶς οἱ πρὸ 1225 ἐτῶν ἀναθεματιστὲς συνάδελφοί του, οἱ ὁποῖοι «νομοθέτησαν» καὶ καθιέρωσαν τοὺς ἀναθεματισμοὺς αὐτοὺς Στ' Οἰκουμένη Σύννοδο.

Γ.Σ.Π.

Τί μπορεί νὰ διδάσκεται στὸ μάθημα τῶν Θρησκευτικῶν

Πολὺς ὁ λόγος ἀλλὰ καὶ οἱ ἀντιδράσεις γιὰ τὴν πρότασι τῶν κορυφαίων πνευματικῶν Ἑλλήνων Μ. Θεοδωράκη («Δ», τ. 246) καὶ Γ. Μαρκόπουλου («Δ», τ. 241) γιὰ κατάργησι τοῦ μαθήματος τῶν «Θρησκευτικῶν» στὰ σχολεῖα μας. Ὅμως ποῦ τὸ πρόβλημα; Ὡς παιδαγωγὸς θεωρῶ ὅτι κατ' ἀρχὴν οἱ συνάδελφοι διδάσκοντες δὲν θὰ ζημιωθοῦν, ἀφοῦ τὸ θολὸ καὶ ἀόριστο μάθημα τῶν «Θρησκευτικῶν» θὰ μετεξελιχθῇ σὲ συγκεκριμένα μαθήματα ἱστορίας τῶν θρησκειῶν, θρησκευτολογίας, πολιτικῆς θεολογίας κ.λπ. Οὐτε ὅμως καὶ οἱ μαθητὲς θὰ βλαφθοῦν – ἄρα τὸ ἐλλαδικὸ κράτος καὶ ἡ Ἐκκλησία ἀδίκως ἀνησυχοῦν – ἀφοῦ τὰ Ἑλληνόπουλα θὰ μποροῦν ἄφοβα πλέον καὶ ἀπροκατάληπτα, ἀπηλλαγμένα ἀπὸ δογματισμοὺς καὶ ἐπιβολές, νὰ ἐπιλέγουν περὶ θρησκείας τὰ ὅσα ταιριάζουν στὴν ἐθνικὴ τους συνείδηση καὶ στὴν ἐλληνικὴ τους παράδοσι. Ἐπομένως πολὺς θόρυβος γιὰ τὸ τίποτα, ὅπως θὰ ἔλεγε καὶ ὁ Σαίξπηρ!

Δ.Χ.Μ.

Λογικὴ καὶ θεολογία

Ἡ μεταφυσικὴ θεολογία ἔχει καταλάβει τὴ Γῆ ὑπὸ μορφὴ παγκοσμιοφύας καὶ οἰκουμενισμοῦ, ὅπου σὲ λίγο κάτω ἀπὸ καθαρά ὀλοκληρωτικὰς μεθόδους, πᾶσα ἀμφισβήτηση θὰ χαρακτηρίζεται... τρομοκρατία! Σὲ θεολογικὴ παράκρουση οἱ δικοὶ μας, τῆς ὀρθοδοξίας, ἀγνοοῦν τὴν ἀναπόδραστη ἐξάρτησή τους ἀπὸ τὸ Σύστημα, παριστάνοντες τοὺς τάχατες ἀντιτιθέμενους.

Τοὺς ρωτᾶμε: ποῦ θὰ στηριχθοῦν; Μὲ θεωρίες περὶ ἀγάπης (ποῦ καὶ πῶς τὴν βρῆκαν); ἐνῶ τὸ Σύστημά τους λυσσομανᾷ ἔξω εἰς τὴν ἱστορίαν; ἀποκοιμένοι καὶ σὲ χαίνωσι, διακιννοῦν ἀσύνδετες ἰδέες ἔξω ἀπὸ τὴν ἐπαγωγὴ τῶν γεγονότων, ἐκλαμβάνοντες μιὰ χαλκευμένη ὑπερδρατικὴ σὰν ὑπαρκτὴ προέκτασι τῆς Φύσεως, ὅπου καὶ ἡ πιὸ διαστρεβλωμένη ἐκ μέρους τους ἐπιστήμη τοὺς ἀπορρίπτει ἀπροκαλύπτως!

Π.Γ.

Μαρτυρίες Ἀμερικανοῦ ταξίαρχου

Ἦ Ο Sir Peter Bonnell CJSJ, www.tidbitsnews.com Ἀμερικανὸς ταξίαρχος, ποὺ τιμήθηκε μὲ τὸν τίτλο τοῦ «σὲρ» γιὰ διακεκριμένες ὑπηρεσίες, θέτει στὸ ἀμερικανικὸ Κογκρέσσο μαρτυρίες ποὺ ἀνατρέπουν τὶς μέχρι τώρα ἐπίσημες θέσεις γιὰ τοὺς ὑπευθύνους τῆς 11/09/02: «**Ὅχι δὲν ἦσαν Ἀραβες οἱ τρομοκράτες, ἀλλὰ οἱ Ἰσραηλινὲς Μυστικὲς Ὑπηρεσίες ποὺ ἐδρᾶσαν μὲ τὴν ἀνοχή τῶν ἀμερικανικῶν ἀρχῶν, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀποκαλυφθοῦν ἀπὸ τὰ ἐλεγχόμενα ΜΜΕ**». Καὶ ἰδοὺ ἐν συντομία οἱ μαρτυρίες του:

1. Πῶς τὸ γινώριζε ἡ FEMA; Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν δυνάμεων ἐπείγουσας ἀνάγκης (FEMA) Tom Kennedy δήλωσε στὴν ἐθνικὴ TV, στὸν παρουσιαστὴ Dan Rather, ὅτι «**ἐμεῖς εἴμαστε μία ἀπὸ τὶς πρῶτες ὁμάδες, ἡ ὁποία ἦτο ἀνεπτυγμένη γιὰ νὰ ὑποστηρίξη τὴν πόλιν τῆς Νέας Ὑόρκης ἀπὸ τὴν καταστροφὴ. Φθάσαμε στὴ Νέα Ὑόρκη ἀργὰ τὴν Δευτέρα τὸ βράδυ** (σημ. παραμονὴ τῆς καταστροφῆς 11ης Σεπ.) **καὶ εἴμαστε ἐτοιμοὶ καὶ τεθήκαμε ἐν δράσει τὸ πρωὶ τῆς Τρίτης**» (σημ. ἡμέρα καταστροφῆς 11ης Σεπ.). Πῶς τὸ γινώριζαν;

2. Οἱ ταινίες συννομιλῶν τῶν Πύργων Ἐλέγχου - Α/Φ τί ἀπέγιναν; Οἱ ταινίες συννομιλῶν ποὺ πάρθηκαν τὴν ἡμέρα ἐκείνη τῆς καταστροφῆς μεταξὺ τῶν ἀεροδρομίων καὶ τῶν πιλότων τῶν ἀεροσκαφῶν ποὺ κατέλαβαν οἱ ἀεροπειρατὲς χάθηκαν. Αὐτὲς μὲ τὶς ὀργίλες φωνὲς τῶν ἀεροπειρατῶν, ποὺ παρουσιάσθηκαν στὴν ἐθνικὴ TV, τελικὰ τὸ FBI δέχθηκε ὅτι ἦσαν ψεύτικες.

3. Οἱ διντεοταινίες τῶν ἀεροδρομίων τί ἀπέγιναν; Ὅλες οἱ διντεοκασσέτες τῶν ἀεροδρομίων (ἀπὸ τοὺς πάγκους ἐκδόσεως εἰσιτηρίων, αἰθουσῶν ἀναμονῆς, σημείων ἐλέγχου καὶ ἄλλων περιοχῶν) χάθηκαν μυστηριωδῶς (μὲ ἐξαίρεση μιὰ μόνον ταινία ποὺ δείχνει τὸν Atta καὶ Aomlari στὸν ἔλεγχο ἀσφαλείας τοῦ ἀεροδρομίου τοῦ Portland Maine).

K.X.K.

Ὑδριστὲς

Παραθρησκευτικὰ ἔντυπα ὑδρίζουν τὸν «Δανλὸ», τοῦ ὁποίου τὸ ἐπίπεδο καὶ ἡ στάθμη κάνουν ἀπαράδεκτη κάθε ὕδρη ἐναντίον του. Τὰ ἄρθρα του μὲ παγκόσμια πρωτοποριακὴ ἀνάλυση γιὰ τὰ τρέχοντα προβλήματα τοῦ πλανήτη, γιὰ τὸν μελετητὴ καὶ ἐνδιαφερόμενο ἀποτελοῦν παντοῦ πνευματικὸν σταθμὸν. Οἱ πνευματικοὶ μας ἄνθρωποι Γ. Μαρκόπουλος καὶ Μ. Θεοδωράκης μὲ ἀτράνταχτη λογικὴ καὶ πατριωτισμὸ, ποὺ κρούει τὸν κώδωνα τῆς ἐθνικῆς μας διάλυσης, ἐπεσήμαναν κινδύνους τέτοιους. Βλέπεις τὶς παραθρησκευτικὲς ἐφημερίδες τοὺς νὰ λένε περὶ φασισμοῦ καὶ ρατσισμοῦ τοῦ «Δ» μὲ ὅλα τὰ τῆς ξενοκίνητης προπαγάνδας ἐπιχειρήματα καὶ μεσαιωνικὴ μισαλλοδοξία, λὲς καὶ δὲν ὑπῆρξαν ποτὲ Ἑλληνικὲς. Ἡ ἀνάγνωση τέτοιων ἐντύπων εἶναι ντροπὴ καὶ προκαλεῖ ἀγανάκτηση.

Π.Γ.

Προτιμήσεις Ρωμοῦ

«**Νὰ καταργηθῇ ἡ τελετὴ ἀφῆς τῆς Ὀλυμπιακῆς Φλόγας**», διαλαλεῖ συνεχῶς τὸν τελευταῖο καιρὸ ὁ παπα-Μεταλληνὸς τόσο στὶς τηλεοράσεις ὅσο καὶ στὶς «**ἐξορμήσεις**» του ἀνὰ τὴν Ἑλλάδα. Γιὰ τὸν παπα-Ρωμὸ ἡ ἀφή ἀποτελεῖ ἐκδήλωση ἀρχαιοπληξίας, ἐνῶ ὁ ὕμνος στὸν Ἀπόλλωνα κορυφαία ἐκφράση εἰδωλολατρίας! Θὰ προτιμοῦσε σίγουρα ἀντὶ γιὰ τὸν ὕμνο στὸν θεὸ τοῦ Φωτὸς μία παράκληση στὸν Γιαχβέ· μόνον ποὺ ἡ ἀνθρωπότης διψᾷ γιὰ φῶς καὶ ζωὴ ὅσο ποτὲ σήμερ· γι' αὐτὰ τὰ ὕψιστα ἀγαθὰ ποὺ ὁ ἰουδαϊσμοχριστιανικὸς θεὸς φροντίζει νὰ μένουν κρυμμένα στὸ σκοτάδι.

Π.Α.Κ.

ΟΙ ΕΒΡΑΙΟΙ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΛΑΣΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Οί «άφανεις» πολιτικές τους δραστηριότητες
καὶ οἱ ἐπεμβάσεις τους σὲ κρίσιμα ζητήματα

Μετά τὴν καταστροφή τοῦ Μινωϊκοῦ καὶ Αἰγαίου πολιτισμοῦ ἀπ' τὴν ἔκρηξη τοῦ ἡφαιστείου τῆς Θήρας γύρω στὸ -1450 γιὰ ἀρκετὸ χρονικὸ διάστημα ὑπῆρξαν μεγάλες πληθυσμιακὲς ἀνακατατάξεις εἰς τὸν εὐρύτερον ἑλληνικὸ χῶρο. Ἕλληνες - Πελασγοὶ τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ τῆς Μ. Ἀσίας μετακινοῦνται σταδιακῶς πρὸς τὸν νότο καὶ κυρίως πρὸς τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Ἀλλὰ μεταναστευτικὰ κύματα κατευθύνονται νοτιοανατολικά εἰς τὴν γῆ τῆς Παλαιστίνης, ὅπου εἰς τὸ βόρειον τμήμα τῆς οἱ Πελασγοὶ ἄποικοι μαζί με τοὺς ἤδη ὑπάρχοντες Φιλισταῖους - Ἕλληνες θὰ ἐπαναδημιουργήσουν ἓνα πολιτισμικὸ κράτος με κέντρο τὴν Δεκάπολιν. Οἱ «**Λαοὶ τῆς Θάλασσας**» (Ἕλληνες - Φιλισταῖοι) θὰ βρεθοῦν σύντομα ἀντιμέτωποι μ' ἓνα νομαδικὸ λαό, τοὺς Ἑβραίους, οἱ ὁποῖοι ἔχουν σὰν στόχο τους τὴ δημιουργία ἐβραϊκοῦ κράτους πάνω εἰς τὰ ἐρεῖπια τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων.

Τὴν ἴδια ἐποχὴ γίνεται μία μυστηριώδης μετανάστευση «**Φοινίκων**», με γενάρχη καὶ ἀρχηγὸ τους τὸν Κάδμο. Μυστηριώδης, διότι δὲν γνωρίζουμε πότε ἔγινε. Ὁ Φοῖνιξ Κάδμος ἔχει ταυτισθῇ με ἄλλους μυθικοὺς Κάδμους (πρέπει νὰ εἶναι τρεῖς διαφορετικοὶ μαζί με τὸν ἐκ Φοινίκης).

Τὴν μεταναστευτικὴν ἐκείνην ἐποχὴ Σημίτες τῆς Παλαιστίνης καὶ Μέσης Ἀνατολῆς δημιουργοῦν ἀποικίες σ' ὁλόκληρη τὴν Μεσόγειο Θάλασσα: Καρχηδών, Τρίπολις, Σιδών, Κύπρος, Σαρδηνία, Ἰσπανία κ.ἄ. Οἱ Φοῖνικες ἦσαν ἓνας λαὸς ἑλληνικῆς καταγωγῆς, πού με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἔγιναν ἐχθρικοὶ πρὸς τοὺς Ἕλληνες. Ἡ Καρχηδών, ἡ μεγάλη αὐτὴ φοινικικὴ πόλις, καθίσταται συνεχιζόμενη ἀπειλὴ γιὰ τὶς ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Κάτω Ἰταλίας. Ἀκολουθοῦν οἱ Καρχηδονικοὶ πόλεμοι ἐναντίον τῆς Μ. Ἑλλάδος, πού εἶχαν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀποδυνάμωση τῶν ἑλληνικῶν πόλεων τῆς Σικελίας.

Φοινικικὲς συνοικίες δημιουργοῦνται καὶ σὲ πολλὲς ἑλληνικὲς πόλεις: Στὴ Θήβα, τὸ Ἄργος, τὴν Κρήτη, τὴν Κόρινθο, τὴν Ἐφεσο, τὴν Ἀλικαρνασσό, τὴν Μίλητο, τὴν Κύπρο, τὴν Ρόδο κ.ἄ. Πολλοὶ ἀπὸ τοὺς Σημίτες - Φοῖνικες καταφέρνουν με τὴν πάροδο τοῦ χρόνου εἰς τὶς πόλεις πού διαμένουν νὰ ἀνέδουν σὲ μεγάλα ἀξιώματα καὶ οὐσιαστικῶς νὰ συνδιοικοῦν. Εἰς τὴν Θήβα, πού ἀποτελοῦσε τὸ κέντρο τους, ἔφτασαν νὰ διοικοῦν σχεδόν μόνοι τους, με ἀποτέλεσμα μιὰ μερίδα ἐξ αὐτῶν νὰ ἐκδιωχθῇ ἀπ' τοὺς Θηβαίους. Φεύγοντας ἀπὸ τὴν Βοιωτίαν μετοίκησαν εἰς τὴν Ἀθήνα, ὅπου ἔλαβαν τὸ ὄνομα Γεφυραῖοι. Ἐγι-

ναν Ἀθηναῖοι πολῖτες τὸ 507 π.Χ., ἐξαγοράζοντας τὸν τίτλο! Ἐδημιούργησαν κοινότητα εἰς τὴν ἔξοδο τῆς Ἱερᾶς Ὀδοῦ πρὸς τὴν Ἐλευσίνα (σημερινὸ Σκαρამαγκᾶ), καὶ ἐπέβαλλαν «**διόδια**»¹ εἰς τὶς ἀθηναϊκὰς πομπάς, πὺν ἐδάδιζαν πρὸς τὸν ναὸ τῆς Δήμητρας - Ἐλευσίνας. Ἄλλη κοινότητά τους ἦταν εἰς τὶς Ἀφίδνες.

2. Οἱ Τυραννοκτόνοι Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων

Κατὰ τὴν ἐγκυκλοπαίδεια «**Ἡλιος**» (τόμος 7, λῆμμα Ἑλλάς), οἱ Γεφυραῖοι τελοῦσαν δικά τους τελετουργικά, ἀσκώντας χωριστὰ τὴν θρησκευτικὴν τους λατρεία ἀπ' τοὺς λοιποὺς Ἀθηναίους, καθότι διατηροῦσαν δική τους θρησκεία. Ὡς ἀλλόθρησκοι, δὲν τοὺς ἐπετρέπετο νὰ μετέχουν τῶν πανδήμων θρησκευτικῶν τελετῶν τῆς πόλεως μὰ οὔτε καὶ τῶν μυστηρίων. Οἱ Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων² (βλέπε φωτογραφία) ἦσαν δύο ἐπιφανεῖς Γεφυραῖοι - Σημίτες, πὺν κατεγράφησαν εἰς τὴν ἱστορίαν ὡς τυραννοκτόνοι, διότι ἐφόνευσαν τὸν Πεισιστρατίδην Ἰππαρχον τὸ 514 π.Χ. Ἄς διαβάσω με ὅμως ἱστορικὸ ἀπόσπασμα ἀπ' τὸ περιοδικὸ «**Χρονικά**», τοῦ Κεντρικοῦ Ἰσραηλιτικοῦ Συμβουλίου Ἑλλάδος (τ. 78, Ἰούνιος 1985, σελ. 3) γιὰ νὰ καταλάβουμε τὴν πραγματικὴ καταγωγὴ τῶν Γεφυραίων «τυραννοκτόνων»:

«Ἡ πομπὴ εἶχε σχηματισθῇ, ἡ ὁμορφὴ Γεφυραῖα Ἑβραιοπούλα ἐκαμάρωνε καὶ οἱ ἄλλοι Ἑβραῖοι ἦταν ὑπερήφανοι διὰ τὴν νέαν κατάκτησίν των (τὸ νὰ μετέχη μία Ἑβραῖα εἰς τὴν Ἀθηναϊκὴν τελετὴν) καὶ ὅλοι ἐχαίροντο διὰ τὸ αἶσιον γεγονός, ὅταν ὁ Πεισιστρατίδης Ἰππαρχος ἐπιθεωρώντας τὴν πομπὴν ἔγινε ἔξω φρενῶν, ὅταν εἶδε τὴν Ἑβραιοπούλα νὰ παίρνῃ μίαν θέσιν πὺν ἀνῆκε δικαιωματικῶς εἰς μίαν γνησίαν Ἀτθίδα. Τὴν ἄρπαξε λοιπὸν ἀπ' τὸ μπράτσο καὶ τὴν ἔθγαλε ἀπ' τὴ θέσιν της στὴν πομπήν. Μία τέτοια δάναση συμπεριφορὰ, ὅσο κι ἂν ἦτο δικαιολογημένη ἀπ' τὸν θρησκευτικὸν ζήλον τοῦ Ἰππαρχου, ἀποτελοῦσε μίαν θανάσιμην προσβολὴν ὅχι μόνον διὰ τοὺς Ἑβραίους τῶν Ἀθηνῶν ὅπου καὶ τὴν ἔζησαν ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ἀλλὰ κυρίως διὰ τοὺς Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονα, τοὺς ἀδελφικοὺς φίλους. Ἀκαριαῖα ἐτράδῃσαν τὰ μαχαίρια των καὶ πρὶν προλάβῃ ν' ἀμυνθῇ ὁ Ἰππαρχος τὸν σκότωσαν.»!

Οἱ Γεφυραῖοι λοιπόν, πὺν εἶχαν μετοικήσει εἰς τὴν Θήβα, τὴν Ἀθήνα καὶ τὴ λοιπὴ Ἑλλάδα, ἦσαν Φοῖνικες ἀνάμικτοι μὲ Ἑβραίους ἢ ἀπλῶς Ἑβραῖοι. Ἄς δοῦμε μερικὲς ἐκ τῶν κινήσεών των. Ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης καὶ ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρουν, ὅτι ὁ Κάδμος ἵδρυσεν φοινικικὰς ἀποικίας εἰς τὴν Ρόδο, Σάμο, Καρία, Μίλητο, Κύπρο κ.ἄ. Ὁ Κλήμης ὁ Ἀλεξανδρεὺς («**Στρωματεῖς**») ἀναφέρει, ὅτι ὁ Κάδμος εἶναι πρόσωπο πλαστό, ταυτισμένο μὲ τὸν μυθικὸ Κάδμο. Ὁ Ἑβραῖος ἱστορικὸς φλάβιος Ἰώσηπος («**Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία**») λέγει διὰ τὰ ἔθνη, πὺν ἐπολέμησαν κατὰ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Μηδικοὺς πολέμους: «*Καὶ ἀπὸ πίσω διέδαινε γένος θανατοῦν ἐβραϊκόν, ὁμιλώντας γλῶσσα φοινικικὴ, πὺν κατοικοῦσαν εἰς τὰ ὄρη τῶν Σολύμων*». Ἐδῶ ἀποκαλύπτεται, ὅτι οἱ Ἑβραῖοι ὡμι-

1. Οἱ Ἀθηναῖοι περνώντας ἐκ τῶν διοδίων ὅπου κατέβαλλαν εἰσιτήριο εἰς τοὺς Γεφυραῖους Ἑβραιοφοῖνικες ἀντήλλασσον ἄσχημες φράσεις μετ' αὐτῶν. Ἡ φράση *τοὺς ἔσυραν τὰ ἐξ ἀμάξης*» ἔχει μείνει καὶ σήμερον εἰς τὴν καθομιλουμένην.

2. «Ἐπεὶ Ἰππαρχον τὸν Πεισιστράτου, Ἰππίεω δέ τοῦ τυράννου ἀδελφεόν, ἰδόντα ὅψιν ἐνυπνίου ἐναργεστάτην πτείνουσιν Ἀριστογείτων καὶ Ἀρμόδιος, γένος ἐόντες τὰ ἀνέκαθεν Γεφυραῖοι» (Ἡρόδοτος Ε' βιβλίον παρ. 55). Περὶ τῆς καταγωγῆς των βλέπε καί: Θουκυδίδης Α' 20 καὶ ΣΤ 54, 59· Ἀριστοτέλης «Ἀθηναίων Πολιτεία» 18, 2-3· Πανσανίας Α' 8, 15-23-12· Ἀριστοφάνης, «Ἀχαρνῆς»· Μαρκελλῖνος «Βίος Μαρκελλίνου», 18.

λοῦσαν φοινικικά καὶ γι' αὐτὸ τὸν λόγο ὅλοι οἱ ἱστορικοὶ τοὺς ἀπεκάλουν Φοῖνικες.

Ἡ Θήβα, ὅπως φαίνεται, ἦταν ἡ πόλις μὲ τὴν μεγαλύτερη ἐπιρροή Γεφυραίων - Ἐδραίων εἰς τὴν διοίκησίν της. Τὸ -481 προσέφερε *«γῆν καὶ ὕδωρ»* (Ἡρόδοτος) εἰς τὸν ἀπεσταλμένον τοῦ Ξέρξη, ἐνῶ τὸ -479 εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν οἱ Θηβαῖοι ἐπολέμησαν ἐναντίον τῶν συνασπισμένων Ἑλλήνων. Ἴσως ὁ ρόλος τους ἐναντίον τῆς συνασπισμένης – ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν – Ἑλλάδος νὰ ἦταν ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖον ἀποφάσισαν τὴν ἐκθεμελίωσίν της μὴ φορὰ οἱ Σπαρτιάτες καὶ ἄλλη μία ὁ Ἀλέξανδρος ὁ Μακεδών. Ἡ σύμπραξις τῶν δύο λαῶν, Ἐδραίων καὶ Φοινίκων, ἀποτελεῖ τὴν πρώτη προσπάθεια τοῦ σιωνιστικοῦ ἱερατείου νὰ καταφέρῃ θανάσιμο πλῆγμα κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ πολιτισμοῦ της ἐκ τῶν ἔσω. Δεύτερη προσπάθεια ἀποτελεῖ ἡ συνδιοικήσεις τῆς ἀχανοῦς Περσικῆς Αὐτοκρατορίας ὑπὸ τοῦ ἱερατείου ἀπ' τὴν ἡμέρα τῆς δημιουργίας της. Πρὶν φτάσωμε ἐκεῖ, ἃς ἐξετάσωμε τὸν ρόλο τῶν Γεφυραίων Ἐδραίων εἰς τὰ πολιτικά δρώμενα τῶν Ἀθηνῶν.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Πεισιστρατιδῶν οἱ Γεφυραῖοι Ἐδραιοφοῖνικες συνέπραξαν μὲ τοὺς Ἀλκμεωνίδες, μία πλούσια κἀστα μετοίκων ἐκ Μεσσήνης, πού μὲ τὴ βοήθεια τοῦ Σπαρτιάτου βασιλιᾶ Κλεομένη ἀνέτρεψαν τὸ καθεστῶς τῶν Πεισιστρατιδῶν καὶ μὲ τὸν Ἀλκμεωνίδη Κλεισθένη καθιέρωσαν τὸ πολίτευμα τῆς δημοκρατίας. Οἱ Σπαρτιάτες πίστεψαν, ὅτι λόγω τῆς βοήθειάς τους θὰ εἶχαν πλέον φιλικὴ ἀντιμετώπιση καὶ ἴσως τὴ συμμαχία τῶν Ἀθηνῶν εἰς τὴν ἔνωσην ὁλόκληρης τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τους. Ταυτοχρόνως μὲ τὴ δολοφονία τοῦ Ἰππάρχου ἀπ' τοὺς Ἐδραίους – Γεφυραῖους Ἀρμόδιο καὶ Ἀριστογείτονα (ποία νὰ ἦσαν ἄραγε τὰ πραγματικά τους ὀνόματα;) οἱ δολοφόνοι ἀνακηρύχθηκαν ἥρωες, οἱ δὲ Γεφυραῖοι πῆραν συλλήβδην τὸν τίτλο τοῦ Ἀθηναίου πολίτου.

Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ νέο πολίτευμα τῶν Ἀθηνῶν, πού ἀντικατέστησε τὴν ἐλεύθερη δημοκρατία, πέφτοντας εἰς τὰ χεῖρα τῶν συνωμοτῶν Γεφυραίων καὶ τῶν νεόπλουτων Ἀλκμεωνιδῶν, ἀπετέλεσε τὴν τροχοπέδη τῶν Ἑλλήνων τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς. *«Ἀπ' αὐτοὺς πού θεωροῦνται αἱμοὶ εἶναι καὶ αὐτοὶ πού δὲν ἐκνέδερν ἴσως δικαίως οὔτε ἔλεγαν ἢ ἔπραξαν δικαίως. Αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ σκέπτεται κάποιος καὶ νὰ μὴν νομίσῃ ὅτι εἶναι κάτι κακὸ στὴν Ἀθῆνα ἢ ἀτιμία, παρὰ καθημερινὴ συμπεριφορὰ.»* (Ξενοφῶν, *«Ἀθηναίων Πολιτεία»*, κεφ. 12).

3. Ὁ ρόλος τῶν Φοινίκων στοὺς Περσικοὺς πολέμους

Μετὰ τὴν καταστολὴ τῆς Ἰωνικῆς Ἐπαναστάσεως ὁ Δαρεῖος ἄρχισε νὰ προπαρασκευάζῃ τὴν μεγάλη ἐκδίκησίν του κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ κυρίως τῶν Ἀθηνῶν - Ἐρετρείας. *«Μέμνησο, Δέσποτα τῶν Ἀθηναίων»*, ἔλεγε καθ' ἐκάστην ὁ ὑπάσπιστὴς στοῦ Δαρεῖο. Κάποιοι ἀπ' τὴν Ἀθῆνα θέλουν νὰ ὑπογραφῇ εἰρήνη μετὰ τῶν Περσῶν. Οἱ Πέρσες ὁμῶς ζητοῦν *«γῆν καὶ ὕδωρ»* καὶ ἡ συμφωνία τελικὰ ματαιώνεται. Τὸ μῖσος τὸ ὅποιο ἔτρεφε ὁ Δαρεῖος γιὰ τὴν Ἑλλάδα εἶχε ἤδη καλλιεργηθῇ ἀπ' τὰ πρῶτα χρόνια τῆς δημιουργίας τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, ἓνα μῖσος πού ἀποτελεῖ δημιουργήμα τῶν Ἐδραίων. Ὁ ἱερέας καὶ προφήτης Δανιὴλ γράφει: *«...[...] Ἀλλὰ ὁ ἄρχοντας τῆς βασιλικῆς ἐπικράτειας τῆς Περσίας στεκόταν καὶ μοῦ ἐναντιωνόταν ἐπὶ εἴκοσι μία ἡμέρες καὶ ὁρίσθη ὁ Μιχαήλ, ἓνας ἀπ' τοὺς κορυφαίους ἄρχοντες, ἦρθε νὰ μὲ δοθήσῃ καὶ ἐγὼ παρέμεινα ἐκεῖ δίπλα εἰς τοὺς βασιλιάδες τῆς Περσίας... [...] Ξέρεις γιατί ἔχω ἔρθει σ' ἐσένα; Καὶ τώρα θὰ γυρῶ πίσω νὰ πολεμήσω μὲ τὸν ἄρχοντα τῆς Περσίας. Ὅταν φύγω δέξ! Τότε θὰ ἔρθῃ ὁ ἄρχοντας τῆς Ἑλλάδος. [...] Καὶ τὸ πρῶτο ἔτος τοῦ Δαρείου τοῦ Μῆδον ἐγὼ στάθηκα ἐνδυναμωτὴς καὶ φρούριο δι' αὐτόν. Καὶ τώρα θὰ σοῦ πῶ, ὅ,τι εἶναι*

ἀλήθεια: Δές! Ἀκόμη τρεῖς βασιλιάδες θὰ σηκωθοῦν εἰς τὴν Περσίαν καὶ ὁ τέταρτος θὰ συγκεντρώσῃ πλούτη μεγαλύτερα ὅλων τῶν ἄλλων. Καὶ μόλις γίνῃ ἰσχυρὸς μέσα εἰς τὰ πλούτη του θὰ ἐξεγείρῃ τὰ πάντα ἐναντίον τοῦ βασιλείου τῆς Ἑλλάδος...» (Π. Διαθήκη, «Δανιήλ», κεφ. 10-11). Ὁ Δανιήλ κατὰ τὴ διάρκεια ἐνὸς βαθυτάτου ὕπνου ἐδέχθη τὰ χειροῦν ἐκ Γιαχβέ, ποῦ τοῦ ἀπεκάλυψαν τὸ σχέδιο τῶν Ἑβραίων κατὰ τῆς Ἑλλάδος μέσω τῆς Περσικῆς ἐπεκτατικῆς πολιτικῆς.

Τὴν ἄνοιξιν τοῦ -490 ὁ Δαρεῖος ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Μετὰ τὴν μικρὴ ἀντίστασιν τῆς Καρύστου πολιορκεῖ τὴν Ἐρέτρειαν (ἡ ὁποία εἶχε δημοκρατικὸν πολίτευμα καὶ ἀρκετοὺς Γεφυραίους - Ἑβραίους ἀποίκους). Τὴν ἑβδομὴ ἡμέρα τῆς πολιορκίας ἡ πόλις θὰ προδοθῇ ἐκ τῶν ἑσῶ. Δύο κάτοικοί της, «ἄστοι» ὡς λέγει ὁ Ἡρόδοτος, θ' ἀνοίξουν τίς πύλες εἰς τοὺς Πέρσες. Ποῖοι νὰ ἦσαν ἄραγε οἱ προδότες; Οἱ Ἀθηναῖοι φοβούμενοι τὸν Περσικὸν στρατὸ ἐδειλίασαν. Οἱ φιλοπόλεμοι καὶ αὐτοὶ ποῦ ἤθελαν τὴν ἀμαχητὶ παράδοσιν τῆς πόλεως ἦσαν μισοὶ μισοί. Πέντε ἄρχοντες ἤθελαν τὸν πόλεμον καὶ πέντε ὄχι. Μὲ τὴν πειθῶ τοῦ Μιλτιάδου καὶ μόνον ἀποφασίσθηκε νὰ πολεμήσουν οἱ Ἀθηναῖοι. Οἱ Γεφυραῖοι τῆς δημοκρατικῆς κυβερνήσεως ἦσαν ἔτοιμοι νὰ παραδώσουν τὴν πόλιν. Οἱ Πέρσες εἶχαν σύμμαχον εἰς τὸ πλευρὸν τοὺς τὸν προδότη Ἴππία, ὁ ὁποῖος εἶχε αὐτομολήσει εἰς τοὺς Πέρσες. Ὁ Ἡρόδοτος, φίλος τῶν Ἀλκμεωνιδῶν καὶ τοῦ Περικλῆ, ἀναφέρει (Ἡροδότου «Ἱστορίαι», ΣΤ', 121-131), ὅτι ἀπὸ τὴν κορυφὴν τῆς Πεντέλης (προδότες ἢ δολοφθορεῖς;) ἔκαναν σῆμα μὲ ἀσπίδα εἰς τὴν ἀντανάκλασιν τοῦ ἡλίου, πληροφορώντας συνθηματικὰ τοὺς βαρβάρους, ὅτι ἡ πόλις εἶναι ἔτοιμη νὰ παραδοθῇ. Ξεκαθαρίζει ἐπίσης, ὅτι οἱ Ἀλκμεωνίδες δὲν ἦσαν οἱ «προδότες». Μήπως ἦσαν οἱ Ἑβραιοφοίνικες Γεφυραῖοι; Οἱ ἑλληνικὲς πόλεις ἐξεκόλλανταν φίδια - σιωνιστικά, ποῦ ἐκμεταλλεζόμενοι τὴν προϋπάρχουσαν ἀντιπαράθεσιν Δωριέων - Δαναῶν - Ἀχαιῶν ἐδίχασαν τὸν ἑλληνικὸν κόσμον ἀνεπανόρθωτα. Οἱ Πέρσες δὲν περίμεναν τὴν ἐπίθεσιν τοῦ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων - Πλαταιέων, γιατί ὑπολόγιζαν εἰς τὴν προδοσίαν ἐκ τῶν ἑσῶ. Ὁ Μιλτιάδης, γνωρίζοντας τὸ θέμα τῆς προδοσίας, ὠδήγησε τὸν στρατὸν κατὰ τῶν Περσῶν, τοὺς ὁποίους ἔπιασε στὸν ὕπνον, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ τοὺς διαλύσῃ κυριολεκτικῶς. Λίγο πρὶν τὴν ἐπίθεσιν οἱ ἴδιοι «προδότες» εἶχαν δώσει τὸ σῆμα τῆς ἀσπίδος ἐκ Πεντέλης. Ὁ Ἡρόδοτος ἀναφέρει, ὅτι οἱ Πέρσες παρακολοῦθοῦσαν χαλαροὶ καὶ συντεταγμένοι εἰς τὴν παραλίαν, χωρὶς νὰ πολυκαταλαβαίνουν τί ἀκριβῶς γινόταν (Ἡροδότου «Ἱστορία» ΣΤ' 112). Ὁ αἰφνιδισμὸς καὶ ἡ σύγχυσις ἔφεραν τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ θριάμβου. Τὸ κύριον μέρος τοῦ στόλου τῶν Περσῶν εἶχε ἤδη ἀποπλεῦσει γιὰ τὸν Πειραιᾶ, γιὰ νὰ καταλάβῃ ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. Ὅμως ὁ Μιλτιάδης ἦταν ἐκεῖ!

Ὑστερα ἀπ' τὴν μεγάλη αὐτὴ νίκη τῶν Ἀθηναίων καὶ τὴν ἀνάδειξιν τῆς Ἀθήνας εἰς ἡγήτιδα δύνει τῆς Ἑλλάδος οἱ Ἑβραῖοι - Γεφυραῖοι τῶν Ἀθηναίων μαζί μὲ τοὺς Ἀλκμεωνίδες προκάλεσαν στὸ ἑλληνικὸ ἔθνος μεγάλες καταστροφές. Τὸ -489 καταδικάζεται ὁ Μιλτιάδης γιὰ τὴν ἀποτυχημένη ἐκστρατεία τῆς Πάρου, ποῦ πληγωμένος πεθαίνει εἰς τὴν φυλακὴν. Οἱ Ἀθηναῖοι ναυπηγοῦν ἰσχυρότατον στόλον καὶ καθίστανται μεγίστη ναυτικὴ δύναμις τῆς Ἑλλάδος. Τότε ὁ διάδοχος τοῦ θρόνου Ξέρξης, θῦμα τῶν σιωνιστικῶν προτροπῶν καταστροφῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐτοιμάζει τὴν μεγάλην του ἐπίθεσιν. Ὁ Ἑβραῖος ἱστορικὸς φλάβιος Ἰώσηπος γράφει: «Καὶ τὸν Χοίριον τὸν ἀρχαιότερον ποιητὴν μας τὸ ἔθνος μας τὸν μνημονεύει, διότι συνεστρατεύθη μαζί μὲ τὸν Ξέρξην, τὸν Βασιλεῖα τῶν Περσῶν, κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Διότι ἀφοῦ καταμέτρησε ὅλα τὰ ἔθνη, τελευταῖον ἐνέταξε εἰς τὸ στρατεύμα τὸν καὶ τὸ δικό μας ἔθνος». («Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογία», κεφ. 22-172). Δηλαδή εἰς τίς μάχας Θερμοπυλῶν - Πλαταιῶν ἐπολέμησαν Ἑβραῖοι στρατιῶτες. (Ἀνάλυτικῶς διὰ τὴν σύμπραξιν Ξέρξης - Ἑσθῆρ - Μαρδοχαίου, βλέπε «Δαυλός», τ. 244). Εἰς τὴν

Ἀρμόδιος καὶ Ἀριστογείτων. Οἱ «τυραννοκτόνοι» Φοῖνικες ἢ Ἑβραῖοι μέτοικοι, κατὰ τὸν Ἡρόδοτο. Οἱ ἱστορικοὶ τοὺς ὀνομάζουν Γεφυραίους. Τὸ -508 ἀγαλμάτινον σύμπλεγμά τους στήθηκε εἰς τὴν ἀγορὰ τῶν Ἀθηνῶν, ἐκ χαλκοῦ. Τὸ -480 τὸ πῆραν μαζὶ τοὺς οἱ Πέρσες, ὅταν κατέλαβαν τὴν Ἀθήνα καὶ ἔκαιγαν, γκρέμιζαν καὶ κατέστρεφαν τὰ λοιπὰ ἀριστουργήματα. Τὸ πῆραν γιὰ νὰ τιμοῦν οἱ Ἑβραῖοι τῶν Σούσων τοὺς ἥρωές των; Τὸ -447 ἀντικαταστάθηκαν τὰ δύο ἀγάλματα μὲ ἄλλα ἐκ μαρμάρου. Ἀπ' τὸ -498 οἱ τυραννοκτόνοι ἐλατρεῦοντο δημοσίως σὰν ἥρωες, καὶ μιὰ ἐορτὴ καθιερώθηκε γι' αὐτοὺς ἀπ' τοὺς Ἀλκμεωνίδες. (Περιοδικό «Ἱστορία», Μάιος - 1974, σελ. 5.)

Παλαιὰν Διαθήκην (Ἑσδρας Α', κεφ. 5) βλέπομε τὴν φιλίαν τοῦ Δαρείου Α' μετὰ τοὺς Ἑβραίους, ἀπ' τοὺς ὁποίους λαμβάνει σύμβουλον καὶ ὑπαρχηγό του, τὸν σιωνιστὴ ἱερέα Ζοροβάβελ. Πλείστες ἀναφορὰς διὰ τὸν Κύρο, τοὺς Ἀρταξέρξη Α' καὶ Β', τὸν Δαρεῖο Β' κ.ἄ. καὶ τὴ συνεργασία τους μετὰ τὸ ἑβραϊκὸ ἱερατεῖο ὑπάρχουν εἰς τὸ βιβλίον τῆς Π. Διαθήκης. Ὁ Ἡρόδοτος ξεκινᾷ τὴν ἱστορίαν του γιὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους ὡς ἔξης: «*Ἀπὸ τὴν μεριὰ τῶν Περσῶν οἱ σπονδαγμένοι των ῥίχθον εἰς τοὺς Φοίνικες τὴν αἰτίαν τῆς ἔχθρας μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ Περσῶν*» (Ἡροδότου «*Ἱστορίαι*», Α' κεφ. 1). Τὸ -480 ὁ Ξέρξης ἐπιτίθεται κατὰ τῆς Ἑλλάδος. Ταυτοχρόνως οἱ Φοίνικες τῆς Καρχηδόνας ἐπιτίθενται εἰς τοὺς Ἕλληνας τῆς Σικελίας. Τὴν ἴδιαν ἡμέραν δύο κολοσσιαῖες πολεμικὲς ἐπιχειρήσεις τῶν Ἑβραιοκρατοῦμενων Φοινίκων καὶ Περσῶν δὲν εἶναι παρὰ ἓνα συντονισμένον σχέδιον, με σκοπὸ τὴν πλήρη κατάλυσιν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ συγκυβερνούμενη Ἀθηναϊκὴ Δημοκρατία ἀπ' τὶς φατρίες τῶν Φοινικοεβραίων - Γεφυραίων καὶ τῶν ἀντιλακώνων Μεσσηνίων Ἀλκμεωνιδῶν θὰ δημιουργήσῃ τὸν «*ἀθηναϊκόν*» ἐμφύλιον, γνωστὸν ὡς «*Πελοποννησιακὸν πόλεμον*». Ἡ ἱμπεριαλιστικὴ πολιτικὴ τῶν Ἀθηναίων, ἡ διὰ βίας ἑνώσεις πολλῶν ἑλληνικῶν πόλεων εἰς τὴν «*Ἀθηναϊκὴν Συμμαχίαν*» (ποὺ μόνον συμμαχία δὲν ἀποτελοῦσε) καὶ ὁ οἰκονομικὸς στραγγαλισμὸς τῆς ἀγορᾶς τοῦ Ἰονίου καὶ τῆς δυτικῆς Μεσογείου, ἀποκλείοντες τὴν Σπάρτην καὶ τὴν Κόρινθον, ἦταν τὰ βασικὰ αἷτια τοῦ ἐμφυλίου σπαραγμοῦ. Ὁ δωρικὸς πολιτισμὸς τῆς Σπάρτης, οἱ Σπαρτιάτες τῆς αὐτοθυσίας, τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀνδρείας, τοῦ φιλοσοφικοῦ προτύπου καὶ δημοκρατικοῦ Λυκούργειον πολιτεύματος, θὰ τεθοῦν εἰς τὸ στόχαστρο τῆς πλουτοκρατίας καὶ τῶν μετοίκων τῆς Ἀθήνας. Αἱ Ἀθηναῖοι τοῦ Αἰσχύλου, τοῦ Ἀριστοειδῆ, τοῦ Κίμωνος, τοῦ Σωκράτη, τοῦ Ἀριστοφάνη, τοῦ Πλάτωνος, τοῦ Μιλτιάδου, τοῦ Κυναίγειρου, οἱ ὅποιοι ἐδίδασαν μετὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον τους τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σωφροσύνην μεταλλάχθηκαν εἰς Ἀθήνας τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἀδικίας. Οἱ Σπαρτιάτες καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῶν Περσικῶν πολέμων ἐφοβοῦντο «*τὸ μῆδισμα τῶν Ἀθηναίων*», γι' αὐτὸ ὅταν ἔμαθαν γιὰ τὴν νίκην τῶν Ἀθηναίων εἰς τὸν Μαραθῶνα ἐξήτησαν νὰ ἰδοῦν «*ἰδίους ὁμῆμασιν*» τοὺς σκοτωμένους Πέρσας! Καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ναυμαχίας τῆς Σαλαμίνος ὁ Σπαρτιάτης ναύαρχος Εὐρυβιάδης ἐπ' οὐδενὶ ἤθελε νὰ δώσῃ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ στόλου εἰς τὸν μετέπειτα μηδίσαντα Θεμιστοκλῆ. «*Ἢ ἄγαν ἐλευθερία ἔοικεν εἰς ἄγαν δουλείαν μεταβάλλειν*» (Πλάτων, «*Πολιτεία*», 564α).

***

Μὲ τὴν οἰκονομικὴν, πληθυσμιακὴν καὶ πολιτικὴν ἐξαθλίωσιν, ποὺ ἐπέφερε ὁ ἐμφύλιος «*Πελοποννησιακὸς*» πόλεμος, ἡ Ἀθήνα βρέθηκε χαμένη καὶ σὲ δύσκολη θέσιν. Ὁ θάνατος τοῦ κατευθυνόμενου ὑπὸ τῶν Γεφυραίων καὶ δικτατορικῶν κυβερνῶντος Περικλῆ³ (ἡ Ἀθηναϊκὴ δημοκρατία δὲν ἐπέτρεπε τὴν ἐπανεκλογὴν τοῦ ἰδίου ἄρχοντος διὰ δευτέραν φορὰν ὁ Περικλῆς ὅμως ὡς «*δικτάτωρ-δημοκράτης*» ἦταν ἄρχοντας ἐπὶ δεκατίες) καὶ ἡ ἐγκαθίδρυσις τῶν Τριάκοντα Τυράννων ἢ ἀρίστων κατ' ἄλλους δὲν ἔφερε τὴν προσδοκώμενην ἑνωσιν τοῦ Πανελληνίου ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν.

3. α) «*Ὁ Περικλῆς ἦταν σφόδρα ἀντιλακῶν, ἐνῶ δὲν ὑπῆρξε ποτὲ ἀντιπέρσης, λόγῳ τῆς σχέσεώς του μετὰ τοὺς Ἀλκμεωνίδες καὶ τοὺς Γεφυραίους*» (Θουκυδίδης, Ἱστορία Α' 127).

6) Εἶναι φανερὸν ὅτι κάποιοι ἐπὶ τὸν Περικλῆ καὶ τὸν Ἐφιάλτη: «*Ὅταν ὁμοῦ διεπίστωσαν πὼς αὐτὸς δὲν τοὺς ἔκανε ὅσο ὁ Περικλῆς, τὸν ἐδολοφόνησαν*.» (Ἀριστοτέλης, «*Ἀθηναίων Πολιτεία*», XXV).

Βασίλειος Μαυρομάτης

[Σημείωση: Καὶ ἄλλα σχετικὰ στοιχεῖα θὰ δημοσιευθοῦν σὲ ἐπόμενο τεῦχος.]

ΑΥΤΟΕΥΝΟΥΧΙΣΜΟΣ

‘Ο ἐκούσιος ἀκρωτηριασμός τῶν αἰδοίων, ὅπως ἐπιτάσσεται στήν Παλαιά καὶ Καινὴ Διαθήκη

«Οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ’ οἷς δέδοται. Εἰσὶ γὰρ εὐνοῦχοι οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνουχίσθησαν ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ εἰσὶν εὐνοῦχοι οἵτινες εὐνούχισαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω.» (Ματθαῖος 19, 11-12)

Ἦς ἀρχίσουμε μὲ τὴν ὑποστήριξι τοῦ τίτλου αὐτῆς τῆς ἔρευνας.

- «*Ἀὐτο-ευνουχισμός*» (στίχ. 12): «*Καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, οἱ ὁποῖοι μόνοι τους ἔγιναν εὐνοῦχοι διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.*»

- «*Μία χάρις*» (στίχ. 11): «*Δὲν εἶναι ὅλοι σὲ θέσι νὰ δεχθοῦν τὸν λόγον αὐτόν, ἀλλ’ ἐκεῖνοι εἰς τοὺς ὁποίους ἔχει δοθῇ.*»

- Ἄλλα καὶ προτροπὴ (στίχ. 12): «*Ὅποιοι μπορεῖ νὰ τὸ δεχθῇ, ἅς τὸ δεχθῇ.*»

Ἦρα ἡ χάρις («*στοὺς ὁποίους ἐδόθηκε*») γίνεται νὰ κατακτηθῇ ἐπίσης, ἀφοῦ ὑφίσταται καὶ τὸ «*ὁ δυνάμενος*».

- Ὁ Ματθαῖος δάξει στὸ στόμα τοῦ Χριστοῦ καὶ ὅλο τὸ παρακάτω χωρίο. Λέγει λοιπὸν ὁ Χριστὸς (στίχ. 9): «*Σὰς λέγω δέ, ὅτι ἐκεῖνος πὺν θὰ χωρίσῃ τὴν γυναῖκα του, ἐκτὸς λόγῳ πορνείας, καὶ νυμφενθῇ ἄλλῃ, αὐτὸς διαπραττεῖ μοιχεία.*»

Καὶ ἀποφαίνονται ἀμέσως οἱ μαθητὲς του (στίχ. 10): «*Ἐὰν ἔτσι πρέπει νὰ γίνεται μετὰ τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, δὲν συμφέρει (ἐννοεῖται στὸν ἄνδρα) ὁ γάμος.*» (Παρέκδοσι: στὸ χωρίο αὐτὸ καταγράφεται ἐπὶ λέξει: «*εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναίκας.*» Ἐὰν ὀρθῶς ἀντιληφθήκατε, τὸ «*τοῦ ἀνθρώπου*» πάει νὰ πῇ «*τοῦ ἀνδρός.*» Καὶ μάλιστα δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ καὶ ἀλλιώτικα, ἀφοῦ δύο εἶναι τὰ φύλα διὰ τὸ «*γαμῆσαι*» δηλαδή τὸν γάμο, τὴν παντρεία.) Δὲν συμφέρει λοιπὸν ὁ γάμος, δηλώνουν οἱ μαθητὲς τοῦ Χριστοῦ, οἱ ἄνθρωποι του (συγγνώμη, οἱ ἄνδρες του) μὲ τέτοιες προϋποθέσεις, δηλαδή μὲ μόνη τὴν αἰτία τῆς μοιχείας γιὰ τὸ διαζύγιο. Καὶ ἰδοὺ ἡ λύσις τοῦ προβλήματος ἀπὸ τὸν Χριστὸ [Ἀφοῦ ἐξαναγκάζουν οἱ ἄνθρωποι (ἄνδρες) τὸν Θεὸ νὰ κρούσῃ τὸ μέγα σήμαντρο, αὐτὸ τὸ ὑπερβατικὸ, τὸ λυσιτελὲς (στίχ. 12)]: «*Διότι ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, οἱ ὁποῖοι ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μητέρας τους ἐγεννήθησαν ἔτσι. Καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι, οἱ ὁποῖοι ἔγιναν εὐνοῦχοι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους καὶ ὑπάρχουν εὐνοῦχοι οἱ ὁποῖοι μόνοι τους ἔγιναν εὐνοῦχοι διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.*»

Στὰ τελευταῖα αὐτὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ, ἐὰν ἐπιτρεπόταν στὸ διάβολο νὰ ρωτήσῃ (ἐλληνικὴ ὑποχρέωσι), θὰ ξεφώνιζε: «*Βρὲ Χριστούλη (ἄγενής ἀπὸ τὴν φύσι του ὁ διάβολος), πρόσταξε ἢ δὲν πρόσταξε ὁ πατέρας σου ὁ Γιαχβὲ στήν Παλαιὰ Διαθήκη νὰ “αὐξάνεσθε καὶ νὰ πληθύνεσθε”;* Μὰ πῶς καὶ ἀπὸ ποῦ μᾶς προέκυψαν οἱ καλόγεροι καὶ οἱ ἱεράρχες, ὅλοι αὐτοὶ πὺν τοὺς ἀπαγορεύεται τὸ «*γαμῆσαι*» (Ματθ. 19, 11). Ὁ Γεώργιος Πλήθων (Γεμιστός), μισὴ χιλιετία πρὶν, τοὺς ἀποκαλοῦσε «*σμήνος κηφήνων*» ἀπὸ ἐκεῖ κάτω, τὸν Μυστρά. Ἐπὶ Βυζαντίου μάλιστα!

Ἦς ἐπισκεφθοῦμε ὅμως τὸ θέμα μας, ἀποκλειστικὰ ἀπὸ χριστιανικὲς πηγές. Ἐνῶ ὁ Χριστός, μᾶλλον μεταφορικῶς πρότεινε τὸν αὐτοευνουχισμό, ἐννοώντας τὴν ἀγαμία καθὲς εἶδους, οἱ πρωτοχριστιανοὶ ἐξέλαβαν τὴν προτροπὴ τοῖς μετρητοῖς. Ἦτοι ὁ σωματικὸς εὐνουχισμὸς κατέστη ἡ μάλιστα τῆς κοινωνίας των. Σὲ τέτοιο βαθμὸ μάλιστα, ὥστε νὰ ἐξαναγκάσῃ τὴν Α’ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, νὰ καταδικάσῃ τὴν χειρονομία αὐτὴ (Α’ Οἶκ.

Συν. ἐν Νικαίᾳ Βιθυνίας 325 μ.Χ., Κανὼν Α'). Τὸ πρόδλημα ὁμως εἶχε προκύψει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, ἀφοῦ: «*Εἴ τις κληρικὸς ὢν, ἐαυτὸν ἀκρωτηριάσῃ καθαιρείσθω. Φονεὺς γὰρ ἐστὶν ἑαυτοῦ*» (Κανὼν ΚΓ' ἐκ τῶν κανόνων τῶν Ἀγίων Ἀποστόλων) καὶ «*Λαϊκὸς ἐαυτὸν ἀκρωτηριάσας, ἀφοριζέσθω ἔτη τρία...*» (Κανὼν ΚΔ'). «*Ὁθεν ἀκολούθως τῷ Ἀποστολικῷ παρόντι κανόνι, ὁ Ἀλεξανδρείας Δημήτριος ἐκάθηρε κατὰ τὸν Σωκράτη, τὸν Ὠριγένη, ἐπειδὴ καὶ ἀπετόλμησε νὰ εὐνουχίσῃ τὸν ἑαυτό του*». (Πηδάλιον, σελ. 23 ὑποσ. 2).

Ὁ Κ.Μ. Ράλλης, καθηγητὴς τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου ἐν τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἀκαδημαϊκὸς ἐν ἔτει 1930, στὴν ἐγκυκλοπαίδεια Δρανδάκη καὶ στὸ λῆμμα «*εὐνουχός*» ἀναφέρει: «*Ἀπὸ τῆς Ἀλεξανδρείας ὁ εὐνουχισμὸς εἰσῆλθῃ εἰς τὴν Ρώμην, τὸ Βυζάντιον καὶ τὸν Χριστιανισμόν... καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Σάρδεων καὶ ἀπολογητὴς Μελίτων ἦτο εὐνουχός... Ἔχομεν ἔκτοτε (325 π.Χ.) πολλὰ ἀνέκδοτα χαρακτηριστικά, καθ' ἃ ἡ Ἐκκλησία ἐξηκολούθει νὰ ἔχῃ λειτουργοὺς ἐκουσίως εὐνουχηθέντας!.. Ἐν Βυζαντίῳ μολοντόι ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ κατόπιν ὁ Ἰουστινιανὸς Α' ἀπηγόρευσαν τὸν εὐνουχισμόν, τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ἔθιμον οὐ μόνον διετηρήθη πάντοτε, ἀλλὰ καὶ ἐπισήμως ἀνεγνωρίσθη ἡ ὑπαρξὶς αὐτοῦ... Τὰ βασιλικά παλάτια ἔγεμον εὐνούχων, καθὼς καὶ τὰ μέγαλα τῶν εὐγενῶν καὶ τῶν πλουσίων... Οἱ εὐνούχοι κατεῖχον τὰς κατ' ἐξοχὴν ἐμπιστευτικὰς θέσεις ἐν τοῖς παλατίοις τοῦ Βυζαντίου... Εὐνούχοι ἦσαν οἱ πανίσχυροι πρωθυπουργοὶ Εὐτρόπιος (ἐπὶ Ἀρχαδίου, 395-404), Χρυσάφιος (ἐπὶ Θεοδοσίου Β', 408-450), Εὐσέδιος (ἐπὶ Κωνσταντος Β', 642-648), Σταυράκιος καὶ Ἀέτιος (ἐπὶ Εἰρήνης τῆς Ἀθηναίας, 748-802), Βασίλειος (ἐπὶ Νικηφόρου Φωκά 963-969, Ἰωάννου Τσιμισκῆ 969-976 καὶ κατὰ τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ Βασιλείου Β'), καθὼς καὶ πλεῖστοι ἄλλοι κατὰ τοὺς μετέπειτα χρόνους. Ἀλλὰ καὶ πατριάρχαι τινὲς ἀνεδείχθησαν ἐκ τῆς τάξεως τῶν εὐνούχων, καθὼς ἐπίσης καὶ πολλοὶ στρατηγοὶ καὶ ναύαρχοι [...] κατὰ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην (Λευϊτ. κα' 17, Δευτερονόμιον γ' 1) οἱ εὐνούχοι δὲν ἠδύναντο νὰ ἱερωθῶσιν¹. Ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Ἐπισκόπου Ἀλεξανδρείας Δημητρίου συγκληθεῖσα ἐν Καισαρείᾳ Σύνοδος τῷ 228, τὴν εἰς πρεσβύτερον χειροτονίαν τοῦ Ὠριγένους ἐθεώρησεν ἀντικανονικὴν, ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι οὗτος, νέος ἔτι ὢν, εἶχεν εὐνουχίσῃ ἑαυτόν, ὀρμηθεὶς πρὸς τοῦτο ἐκ τοῦ γράμματος τῆς εὐαγγελικῆς ρήσεως: "εἰσὶν εὐνούχοι οἵτινες εὐνουχίσαν ἑαυτοὺς διὰ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν" (Ματθ. ΙΘ' 12)».*

Μέχρι καὶ τὸ ἔτος 861 μ.Χ. ἡ Α' καὶ Β' λεγόμενη Σύνοδος (Κανὼν Η') ἀφορίζει τοὺς αὐτοευνούχους. Τουλάχιστον μέχρι καὶ τότε τὸ πρόδλημα φαίνεται ὅτι ὑφίστατο ἔντονα.

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι οἱ σημερινοὶ καλόγεροι καὶ ἱεράρχες δὲν εὐνουχίζονται σωματικῶς. Ποιὲς ὁμως εἶναι οἱ ἐκδικήσεις τῆς φύσεως, ὅταν περιφρονῆται τὸ πρωταρχικὸ τῆς ἔνστικτο, εἶναι ἱστορικῶς γνωστόν. Τόμοι ἐπὶ τόμων ἔχουν γραφῇ γιὰ τὰ ὄργια στὰ μοναστήρια, τουλάχιστον κατὰ τὸν Μεσαίωνα. Κοινὸ μυστικὸ δὲ ἀποτελεῖ τὸ θέμα τῆς ὁμοφυλοφιλίας στὶς μοναστικὰς κοινότητες, δίχως νὰ ἀδικοῦνται βεβαίως καὶ οἱ ἐξαίρεσεις. Ὁ λαὸς διακωμῶδῃσε ἀρκούντως τὸ θέμα αὐτὸ ἀνὰ τοὺς αἰῶνες. Ἀρκεῖ κανεὶς νὰ διαβάσῃ τὸ διβλίο «*Ἀνδρικά Μουνάτα*» (ἐκδόσεις Ἀρχεῖο - Συλλογὴ Γιώργου Μελίκη).

Αὐτὸς ὁ λαὸς μήπως δὲν ἀποστάζει λέγοντας «*νὰ φοβᾶσαι ἀπὸ πισινὰ μουλαριοῦ καὶ ἀπὸ μπροστινὰ καλογέρου*»; Ὁ καλόγερος λοιπὸν ὡς πρότυπο τῆς Νεοελληνικῆς κοινωνίας! Πόσα θὰ μπορούσε νὰ προσθέσῃ κανεὶς γιὰ τὴ στεριότητά της!

Σταῦρος Βασδέκης

1. Ὅμως κατὰ τὸν προφήτη Ἡσαΐα ὁ Γιαχβὲ ἐπιδαφιλεῖ διακεκριμένες τιμὲς στοὺς εὐνούχους: «*τάδε λέγει Κύριος τοῖς εὐνούχοις... δώσω αὐτοῖς ἐν τῷ οἴκῳ μου καὶ ἐν τῷ τείχῳ μου τόπον ὀνομαστόν.*» (Ἡσαΐας νοτ' 3 κ.έ.).

«ΟΝΟΜΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑ»

Τὰ ὀνόματα τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων ἦταν περιγραφικὰ τῶν χαρακτήρων τους

Ο Ἀπολλόδωρος εἰς τὴν «Βιβλιοθήκην» του (Ζ' 18, 19) λέγει, ὅτι «Ὁ Ὀδυσσεὺς παρευρεθεὶς στὴν Κίρκην, ἀφοῦ τὸν προέπεμψεν ἐκείνη, ἐξέπλευσε καὶ παρέπλεε τὴν νῆσο τῶν Σειρῶνων. Οἱ δὲ Σειρῶνες ἦσαν θυγατέρες τοῦ Ἀχελώου καὶ τῆς Μελπομένης, μιᾶς ἐκ τῶν Μουσῶν καὶ ἔφεραν τὰ ὀνόματα Πεισινόνῃ, Ἀγλαόπῃ καὶ Θελξιάπειᾳ. Ἐξ αὐτῶν ἡ μὲν ἔπαιζε κιθάρα, ἡ δὲ τραγουδοῦσε, ἡ δὲ ἔπαιζεν αὐλὸν καὶ διὰ τούτων ἔπειθον νὰ καταμένουν οἱ παρὰ πλέοντες... διότι τοὺς ἐμάγευαν καὶ ὠδηγοῦντο στὸν ὄλεθρο».

Οἱ Σειρῶνες ἔφεραν βαθύτατα συμβολικὰ τὰ ἄνω ὀνόματα Ἀγλαόπῃ, Θελξιάπειᾳ καὶ Πεισινόνῃ. Παραθέτω θαυμάσια παράστασι τοῦ πλοίου τοῦ Ὀδυσσεύς – μὲ τοὺς κωπηλάτες συντρόφους του καὶ τὸν οἰακοστρόφο, ποὺ καθώριζε τὸν ρυθμὸ τῶν ἐρετῶν καὶ τὴν πορεία τοῦ σκάφους – ποὺ συμπληρῶνει τοὺς Ὅμηρον καὶ Ἀπολλόδωρον. Ὁ Ὀδυσσεὺς εἶναι δεμένος ἐπὶ τοῦ ἴσου χειροπόδαρα, παρακολουθώντας καὶ ἀκούοντας τὶς Σειρῶνες, ποὺ εἶχαν πρόσωπο ὡραίας γυναίκας καὶ σῶμα ὄρνιθας, οἱ δύο ἐκατέρωθεν τοῦ πλοίου ἐπὶ βράχων καὶ ἡ τρίτῃ ὑπεράνω αὐτοῦ.

Οἱ λέξεις ζωντανὰ μνημεῖα Πολιτισμοῦ

Πεποίθησί μου ὑπῆρξε παλαιόθεν, ὅτι καὶ ἂν ἀκόμη ἡ Ἱστορία δὲν εἶχε διασωθῇ διὰ συγγραμμάτων, ἀποσπασμάτων, ἐπιγραφῶν, μνημείων ἢ καταλοίπων τούτων, ἔργων τέχνης, ἀγγείων, ὀστράκων, ταφικῶν εὐρημάτων, βραχογραφημάτων, ἀρκοῦσε ἡ Ἑλληνικὴ μόνῃ Γλῶσσα τοῦ πλανήτου καὶ τοῦ σύμπαντος (καὶ οἱ ποικίλλες διάλεκτοί της, ποὺ ἀνέπτυξαν οἱ λαοὶ καὶ φυλὲς τῆς γῆς, παραφθείραντες τὶς λέξεις μας, ὥστε ἀπὸ νοηματικῆς νὰ καταστοῦν συμβατικῆς) νὰ δώσῃ εἰκόνα τῆς Προϊστορίας καὶ τοῦ Πολιτισμοῦ. Αὕτῃ δίδεται διὰ τῶν γλωσσικῶν μνημείων, ὅπως τὰ ἀνεῦρον εἰς ὅλα τὰ μῆκη καὶ πλάτη τῆς γῆς καὶ εἰς τοὺς ἀντίποδες τοῦ Εἰρηνικοῦ τὰ πειστικώτερα. Ἀνάλογα γράφει περὶ τῆς γλώσσης ὡς ἀφανοῦς μνημεῖον ὁ ἀείμνηστος Ἡλίας Τσατσόμοιρος στὴν «Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας» (ἐκδ. «Δαυλός», 1991): «τὰ πράγματα ἔχουν ὀνόματα σύμφωνα μὲ τὴ φύση τους, καὶ δὲν εἶναι πάντα ὁ καθείς δημιουργὸς ὀνομάτων, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνος ποὺ ἀποβλέπει νὰ θέτῃ γιὰ κάθε πρᾶγμα τὸ φυσικὸ του ὄνομα καὶ δύναται νὰ ἀποτυπώσῃ τὴν μορφή αὐτοῦ καὶ στὰ γράμματα καὶ στὶς συλλαβές».

Τὰ ὀνόματα τῶν Ἑλλήνων ἔχουν βαθιὰ σημασία καὶ ἐπιδρῶν ἐπὶ τοῦ φέροντος

αὐτά. Ἄλέξανδρος προερχόμενος ἐκ τοῦ ἀλέξω + ἀνήρ, ἐπὶ παραδείγματι, δὲν εἶναι ὁ διώκων τοὺς ἄνδρας, ὅπως ἐσφαλμένα διδαχθήκαμε. Τὸ ἀλεξιμέραννο δὲν διώκει τὸν κεραυνό, τὸ ἀλεξιδρόχιο δὲν ἀποδιώκει τὴν βροχὴν οὔτε τὸ ἀλεξήλιο διώκει τὸν ἥλιον, ἀλλὰ μᾶς προστατεύουν ἐξ αὐτῶν. Τὸ ρῆμα ἀλέκω ἢ ἀλέξω (λεξικά Α. Γιάνναρη καὶ Liddell & Scott) σημαίνει ἀμύνω, προφυλάσσω, ὑπερασπίζω. Τούτου ἕνεκα Ἄλέξανδρος καλεῖται ὁ προφυλάσσω, προστατεύων τοὺς ἄνδρες (δηλ. προστάτης τῶν προστατῶν), ποὺ φύσει καὶ θέσει εἶναι οἱ ἄνδρες, προστάτες γυναικοπαίδων ἀσθενῶν καὶ ἀδυνάτων. Τὴν ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ἀποψί μου αὐτὴ ἐπεβεβαίωσεν ἡ περικοπὴ περὶ τῆς θυγατρὸς τοῦ Πριάμου, μάττειος Κασσάνδρας, ποὺ «ἐκαλεῖτο καὶ Ἀλεξάνδρα ἐκ τοῦ ἀλέξειν (= προστατεύειν) τοὺς ἄνδρας διὰ τῶν χρησμῶν».

Παρατίθεται ἀριστουργηματικὴ ἀγγειογραφία μὲ παραστάσεις τοῦ πλοίου τοῦ Ὀδυσσέως καὶ τῶν τριῶν Σειρήνων: Ἀγλαόπης, Θελξίπειας καὶ Πεισινόης.

Ἡ διάσωσις τῶν ὀνομάτων τῶν 121 μνηστήρων ἀπὸ τὸν Ἀπολλόδωρο («Βιβλιοθήκη Ἱστορική», Β 26-31), ἡ παράθεσις καὶ ἀνάγνωσις τούτων ὡς καὶ τῶν ὀνομάτων τῶν τριῶν Σειρήνων μᾶς παρέχει ἐπίσης καταπληκτικὴς πληροφορίας, νοηματικὴς καὶ ἱστορικῆς. Κατὰ τὴν Ὀδύσεια (νομοτελειακῶς) ἡγέτης τῶν μνηστήρων ἦτο ὁ Ἀντίνοος ὁ Εὐπείθεος ἐξ Ἰθάκης. Δηλαδή Ἀντίνοος εἶναι ὁ ἀντίθετος εἰς τὸν νοῦν, ὁ ἄνους, ποὺ προσέβαλε τοὺς θεῖους καὶ ἀνθρωπίνους νόμους καὶ θεσμούς, τὸν ἡγεμόνα καὶ τὴν βασίλισσαν σύζυγόν του· ποὺ διετάραξε τὴν ἰσορροπίαν καὶ ὠδήγησεν εἰς τὸν ὀλεθρον τὸν ἑαυτὸν του καὶ τοὺς ὑπὲρ ἑκατὸ μνηστῆρες, τὸ ἄνθος τῶν τεσσάρων νήσων. Δυστυχῶς δὲν διδάχθηκε νὰ εἶναι νομοταγῆς ὅπως ὁ πατήρ του, ὅπερ μαρτυρεῖ τὸ πατρώνυμον Εὐπείθεος. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὀνοματολογία ὀνόματα μὲ δεύτερο συνθετικὸ «νοῦς» ἔχομε τὸν Ἀλκίνοο (= ἰσχυρὸς νοῦς, σώφρων βασιλεὺς τῶν Φαιάκων), τὴν Ἰφινόη (= ἰσχυρὰ νόησις), τὸν Ἰφίνοο καὶ τὴν Σειρήνα Πεισινόη.

Τί ὑποκρύπτουν τὰ ὀνόματα Ἰνδῖος καὶ Κέλσος:

Καταπληκτικὴ εἶναι ἐπίσης ἡ ἱστορικὴ μαρτυρία ποὺ παρέχουν τρεῖς ἀκόμῃ μνηστῆρες ἐκ Ζακύνθου διὰ τῶν ὀνομάτων των, οἱ δύο Ἰνδῖος καὶ ὁ ἄλλος Κέλτος. Οἱ δύο φέροντες τὸ αὐτὸν ὄνομα Ἰνδῖος, μαρτυροῦν τὸ σύννηθες τοῦ ὀνόματος τὴν ἐποχὴ τῶν Τρωικῶν, δηλ. πρὸ 5100 ἐτῶν κατὰ τοὺς ὑπολογισμοὺς τοῦ συγγραφέως Κωνσταντίνου Κουτρουβέλη στὸ σύγγραμμά του «Ἡ Ἀναχρονολόγησις τῆς Προϊστορίας»· χρονολόγησι νέα, ποὺ καὶ αὐτὴ πιθανολογεῖται συρρικνωμένη καὶ ὑποδηλοῖ τὴν ἐπικοινωνίαν ἀκόμῃ καὶ τῶν δυτικωτέρων ἄκρων τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῶν Ἰνδιῶν καὶ τῆς Ἀσίας ἐν γένει. Προφανῶς τὰ ὀνόματα δὲν ἐδόθησαν τὸ πρῶτον, ἀλλὰ προϋπῆρχαν ἀσφαλῶς κατὰ τὴ διαδραματοῦσαν ἱστορία. Τὸ ὄνομα τοῦτο συνάδει πρὸς τὴν βυθισμένην ἑλληνικὴ πόλιν τοῦ κόλπου τοῦ Gamby 9500 ἐτῶν, ποὺ ἀνεῦρον Ἰνδοὶ ἀρχαιολόγοι. Μεταξὺ ἄλλων εὐρέθησαν ἐγγάρακτα 3 τουλάχιστον γράμματα, ἐμφαινόμενα καθαρὰ στὴ φωτογραφία τοῦ ἔξωφύλλου τοῦ ὑπ' ἀρ. 243 «Δαυλοῦ» τοῦ Μαρτίου 2002, τοῦ καὶ νῦν ἰσχύοντος ἑλληνικοῦ ἀλφαβήτου. Συνάδει ἐπίσης καὶ μὲ τὴν ἀνακάλυψιν τῆς βυθισμένης πόλεως 10.000 ἐτῶν παρὰ τίς ἀκτὲς τῆς νήσου Jonaguni (Ἰῶνα γυνή ἢ Ἰῶνα κῶνος) δεδομένου ὅτι ἡ νῆσος ἔχει σχῆμα κῶνου (ὄρα «Δαυλόν», ἀρ. 211, Ἰουλίου 1999).

Ἵππεροι γὰρ ἀγγελο-
 γραφία ἑλληνικοῦ
 ἀγγείου σὺν Βρετ-
 τανικῷ Μουσείῳ.
 Ὁ Ὀδυσσεὺς δεξι-
 νος ἐπὶ τοῦ ἱστοῦ
 τοῦ πλοίου του,
 ἀκούει καὶ ὁρᾷ τίς
 3 σειρήνες, ἅγλα-
 ὀπη, Θελεξίεπεια
 καὶ πεισινόη. Οἱ
 δύο ἐκατέρωθεν
 τοῦ πλοίου, ἐπὶ
 δούλων, καὶ μία
 ἵππεται ὑπεράνω
 τοῦ σκάφους,
 ὅπου διακρίνονται
 4 ἐρεταί, ἐξ ὧν εἰς
 στρεφει τὴν κε-
 φαλήν του πρὸς
 τὸν Ὀδυσσεά, ὃ δὲ
 οἰακοστρόφος χει-
 ρονομεῖ διὰ τῆς
 δεξιᾶς, ἐνῶ διὰ τῆς
 ἀριστερᾶς κρατᾷ
 τὸν οἶακα.

Ὁ μνηστήρ μὲ τὸ ὄνομα *Κέλτος* ἐπιβεβαιώνει τὴν θεωρία μου, διότι *Κέλτος* ἢ *Κελτὸς* σημαίνει τὸν ἵππεά τοῦ κέλτος ἵππου. Κέλς ὀνομάζεται σήμερα ὁ ταχὺς ἵππος ράτσας, ποὺ ἀγωνίζεται στὶς ἵπποδρομίες. Ἐκ τοῦ «*κέλς*» ἵππος προήλθε τὸ λατινικὸν *celer equus* (= ταχὺς ἵππος). Παραλλήλως στὸ ἐκδοθησόμενον βιβλίο μου τῶν Ἑλληνικῶν ὀνομάτων ἀπαντᾶται ὁ *Κελτὸς τοῦ Πολυφήμου*, ἀδελφὸς τοῦ Ἑνετοῦ, τοῦ Ἰλλυριοῦ καὶ τοῦ Παφλαγόνος, ληφθεὶς ἐκ τοῦ Α' τόμου τῆς «Ὠγυγίας» τοῦ Σταγειρίτου. Ἐξ αὐτοῦ καὶ τῆς ὀνομασίας τῶν ἀδελφῶν του ἀναγόμεθα στὰ βάθη τοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ χρόνου καὶ τῆς προϊστορίας. Οἱ φέροντες αὐτὰ εἶναι γενάρχες Ἰλλυριῶν, Ἑνετῶν καὶ Παφλαγόνων. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς μνηστῆρες τῆς Πηνελόπης διὰ τῶν ὀνομάτων των δίδουν ἀνάγλυφα τὴν εἰκόνα τῆς ἐπικονωνίας τῶν ἀπωτάτων προγόνων μας μὲ τὴν οἰκουμένη. Οἱ μὲν δύο ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Ἰνδῖος*» ἀποδεικνύουν τὴν συνεχῆ ἐπαφὴ καὶ ἐπίδρασί μας στὴν Ἀνατολή, ὁ δὲ *Κελτὸς* εἰς τὴν Δύσι.

Οἱ τρεῖς Σειρήνες Ἀγλαόπη, Θελεξίεπεια καὶ Πεισινόη ἔχουν διαφορετικὴ μεταξὺ των ἔννοια, συνδεομένη ἀπολύτως μεταξὺ των. Ἔτσι ἡ αἰοιδὸς Ἀγλαόπη, (ἀγλαῆς ὄψεως, δηλαδὴ λαμπρᾶς, ὥραιας) ἦτο πανώρια καλλονή, ἀλγηδῶν τῶν ὀφθαλμῶν, κατὰ τὴν ἔκφρασι τοῦ Μεγίστου Ἀλεξανδρου γιὰ τὶς γυναῖκες τοῦ Δαρείου. Ἡ αὐλωδὸς Θελεξίεπεια εἶναι ἡ γλυκύλαλος, ἡ θέλγουσα διὰ τῶν ἐπῶν ἢ ὥδων, ποὺ μαγεύει τὰ ὦτα· ἡ δὲ καθαρίστρια Πεισινόη διέθετε τὴν πειθὴ τοῦ νοός, δηλαδὴ ἔπειθε τοὺς νόες τῶν ναυτικῶν εἰς ὅ,τι τοὺς ὑπηγόρευον αὐτὲς οἱ τρεῖς Σειρήνες μὲ τὰ ἀκαταμάχητα θέληγτρα των. Πανωραία ἢ μία μὲ τὴν λάμπουσα καλλονή, γλυκυτάτη στὴν ὁμίλια καὶ τὶς ὥδες ἢ δευτέρα καὶ Πεισινόη ἢ τρίτη, ἢ διαθέτουσα τὴν ἀκαταμάχητη πειθὴ τῶν νόων τῶν βροτῶν.

***

Ἦτοι ἐξηγεῖται, γιατί, παρ' ὅτι σφοδρὴ ἦταν ἡ ἐπιθυμία τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 καὶ τῶν Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς τῶν ἀγῶνων νὰ καθιερωθῇ ἡ καθαρὰ ἑλληνικὴ γλῶσσα μας, ποὺ ἐσκεμμένως «ἐσφαλμένως» τὴν ἐδάπτισαν ἀρχαίαν, ὥστε νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἐντύπωσιν εἰς ὅλους μας, ὅτι εἶναι ξένη καὶ ἀπόμακρη πρὸς τὴν ὁμιλουμένην γλῶσσα μας. Ἡ προσπάθεια αὕτη πηγὴν ἔχει τοὺς ἐξουσιαστές, ποὺ οὐδεμίαν σχέσι ἔχουν μὲ τοὺς Ἰσοκρατεῖους Ἑλληνας. Ἀποδείξι ὅτι ἡ κίνησι αὕτη προέρχεται ἐκ τῶν ἄνω, ὑπῆρξεν ἡ προκλητικὴ πρότασι τῆς Ἐπιτρόπου τῆς Ἑλλάδος, νὰ ἔχωμεν δεύτερη ἐπίσημη γλῶσσα τὴν Ἀγγλικήν (ποὺ ἀποδεδειγμένως τυγχάνει πτωχὴ ἑλληνικὴ διάλεκτος).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ὀμήρου, Ἰλιάς, ἔκδοσις «*Παπύρου*».
2. Ὀμήρου, Ὀδύσσεια, ἔκδοσις «*Παπύρου*».
3. Ἀπολλοδώρου, «*Βιβλιοθήκη*», ἔκδοσις Loeb Heinemann 1979, vol. II, σ. 296-298.
4. Κων/νου Κουτρουδέλη, «*Ἡ Ἀναχρονολόγησις τῆς Προϊστορίας*», ἔκδ. «*Δαυλός*», 1999.
5. Α. Γιάνναρη, Ἑλληνικὸν Λεξικόν.
6. Henry G. Liddell - Robert Scott, Μέγα Λεξικόν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης.
7. Πλάτωνος, «*Κρατύλος*», ἔκδοσις «*Παπύρου*».
8. Ἡλία Τσατσόμοιρου, «*Ἱστορία Γενέσεως τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσας*», ἔκδ. «*Δαυλός*» 1991.
9. «*Δαυλός*», ἀρ. 211 Ἰουλίου 1999, «*Βυθισμένη πόλις τῆς νήσου Jonaguni*», ἄρθρο μου.
10. «*Δαυλός*», ἀρ. 243 Μαρτίου 2002, «*Βυθισμένη πόλις 9.000 ἐτῶν στὴν Ἰνδία*», ἄρθρο Μάριου Μαρμανέα.

Κωνσταντῖνος - Εὐστάθιος Γεωργανᾶς

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΙΝΑΙ Η ΜΗΤΕΡΑ ΓΛΩΣΣΑ ΤΗΣ ΕΒΡΑΪΚΗΣ, ΤΗΣ ΣΟΥΜΕΡΙΑΚΗΣ, ΤΗΣ ΠΕΡΣΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΙΑΚΗΣ

Τὸ ἄγνωστο ἔργο ἑνὸς μητροπολίτη

«*Ἡ γλῶσσα τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου εἶναι ἡ Ἑλληνική. Αὐτὴ εἶναι ἡ αἰωνόδοιος ρίζα, ὁ ἀθάνατος κορμὸς, τοῦ ὁποῖου παραφνάδες εἶναι πᾶσαι αἱ γλῶσσαι τοῦ πεπολιτισμένου κόσμου*». (Ἀθηναγόρας)

Ο Μητροπολίτης Παραμυθίας Ἀθηναγόρας κατεῖχε ὅλες τὶς εὐρωπαϊκὲς γλῶσσες καὶ μαζί μ' αὐτὲς τὰ Σανσκριτικά, Σουμεριακά, Αἰγυπτιακά, Ἑβραϊκά, Παλαιογοτθικά, Παλαιορωσικά καὶ Περσικά. Ἡ μοναδική του εὐρυμάθεια τοῦ ἐπέτρεψε νὰ κατορθώσῃ ἕναν γιγάντιο ἄθλο: Προχωρώντας βαθιὰ στὶς ρί-

ΟΙ ΔΗΘΕΝ ΤΟΥΡΚΙΚΕΣ ΛΕΞΕΙΣ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ (β)

Σὲ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δ» (247) δημοσιεύσαμε ὑπὸ τὸν τίτλο «Οἱ δῆθεν τουρκικῆς προέλευσης λέξεις τῆς Νέας Ἑλληνικῆς» ἔρευνα τοῦ κ. Γιώργου Παπακωνσταντίνου, στὴν ὁποία ἀναφέρονταν οἱ διὰ μέσου τῶν χιλιετιῶν ἱστορικὲς ἐπαφὲς τῶν Ἑλλήνων μὲ τὰ τουρκικά φύλα ἢ τὶς ἄλλες ἐθνικὲς ὁμάδες τῆς Ἀσίας, ποὺ συναποτελοῦσαν ἢ ἐπηρέαζαν γλωσσικὰ τὴν εὐρύτερη ἐνότητα λαῶν, ποὺ ὠνομάσθηκαν ἀργότερα Τοῦρκοι. Οἱ ἱστορικὲς αὐτὲς ἐπαφὲς εἶναι πανάρχαιες, οἱ δὲ ἐλληνικὲς γλωσσικὲς ἐπιδράσεις ἐπὶ τῆς λεγόμενης σήμερα Τουρκικῆς Γλώσσας, ὅπως ἀναλύθηκε στὸ προηγούμενο τεῦχος τοῦ «Δ», εἶναι βαθύτατες. Στὸ παρὸν τεῦχος συνεχίζουμε τὴν κατ' ἀλφαβητικὴν σειρὰ δημοσίευση ἑνὸς ἐνδεικτικοῦ γλωσσarioν λέξεων, ποὺ ἀπὸ τὴν ἐπίσημη Γλωσσολογία χαρακτηρίζονται «τουρκικῆς προέλευσης», ἀλλὰ, ὅπως ἀποδεικνύεται ἐδῶ, ἀποτελοῦν παρεμφερέστες μορφὲς καὶ παράγωγα πανάρχαιων ἐλληνικῶν ριζῶν.

Κανγὰς, ὁ = λεκτικὴ φιλονικία < Γὰβ + γὰδ → γα-βγὰς → καβγὰς.

Καβούκι, τὸ = κέλυφος < κάπη = φάνη → κάθη - α (προστατευτικὴ ἐσοχή), καθάκι (ὑποκοριστικὸ) → κα-βούκι. Ἡ ρίζα καπ-φ-β ἔχει τὴν ἐννοια τῆς προστασίας (cave = σπήλαιο ἐγγλεξικά). Κανούια = μακεδονικὸς πῖλος. Καπ + πῖλος → καπέλο, κάπσα, κάππα, καππό-τα, κάπυρις = χειριδωτὸς χιτῶν, καπάκι κ.λπ. Ἐπίσης κάπα + μος (κατὰ τὸ ἐχορμός, φαγωμός) → καπαμάς· φαγητὸ ποὺ παρασκευάζεται ἐν κλεισθῷ.

Καβουρδίζω, ρῆμα = καίω ἐν ξηρῷ (ἐπὶ φαγητῶν) < καβ (καίω) + ουργῶ → καβουργῶ → καρδουρδῶ + ι-ζω (ρηματικὴ κατὰληξις) → καβουρδίζω → κα-

βουρ(δ)μάς → καβουρμάς.

Κουτουροῦ, ἐπικρ. = στήν τύχη < κατὰ ρόον → καταροῦν → κουτουροῦ. Ὑπάρχουν καὶ οἱ τύποι ρου-κουτοῦ (ἀντιμετάθεσις), ρουκοῦ (ὑποχωρητικά).

Καλντερίμι, τὸ < καλλίδρομον → καλδερίμι(ον) → καλντερίμι.

Καζάνι, τὸ < κώδων → κωδάνι (ον) → καζάνι(ον) μὲ παρετυμολογικὴ ἐπίδρασι τοῦ κάδος.

Καῖκι, τὸ = μικρὸ πλοῖο. Ἡ λέξη σκάφος μὲ τὴν ἐννοια τοῦ πλοίου προέρχεται ἀπὸ τὸν τρόπο κατασκευῆς, ποὺ ἀκόμη ἐπικρατεῖ σὲ πρωτόγονους. Ἕνας κορμὸς δένδρου ἐσκάπτετο καὶ κατέληγε σὲ εὐπλοο μονόξυλο. Σὲ πολὺ παλιὰ ἐποχὴ τὰ σκαπτικά ἐργαλεῖα

ζες τῶν διαφορῶν – παλιῶν καὶ συγχρόνων – γλωσσῶν, ἀνακάλυψε πῶς ὅλες ἀνεξαρτέτως ὁδηγοῦν σὲ μία καὶ μοναδική γλῶσσα: Τὴν Πρωτοελληνική.

Ὁ πηγαῖος αὐτὸς ἄνθρωπος καὶ τὸ ἀνεπανάληπτο ἔργο του παρέμεναν ὡς σήμερα στὴ λήθῃ τῆς Ἱστορίας. Ἔτσι ἐλάχιστοι ἀπὸ ἐμᾶς σήμερα διαβάσαμε ἢ ἀκούσαμε γιὰ τὸν ἱερωμένο Ἀθηναγόρα Ἐλευθερίου, τὸν μητροπολίτη Παραμυθίας (κατὰ τὰ ἔτη 1923-1940) καὶ τοὺς πολῦτιμους θησαυροὺς τοῦ ἔργου του. Ἡ ἱερωσύνη του δὲν ἔδρασε ὡς ἰδεολογικὸ ἢ ἐρευνητικὸ ἐμπόδιο, ἀλλ' ἀντιθέτως φαίνεται νὰ ἔδωσε τὸ ἔναυσμα γιὰ ἓνα πραγματικὸ ἔλεγχον τῶν οἰκείων του «*Ἱερῶν Γραφῶν*». Ἡ ξεχωριστὴ αὐτὴ περίπτωσις ἐρευνῆτῃ τῆς γλῶσσας, ὅπως προείπαμε, ἀποσιωπήθηκε καὶ ἀγνόηθηκε ἐντέχνως τόσο ἀπ' τὴν ἐπίσημη Ἐκκλησίαν ὅσο κι ἀπ' τὸ ρωμαϊκὸ Κράτος. Ἐκκλησιαστικὰ βιβλία καὶ μεγάλες ἐγκυκλοπαίδειες τὸν ἀγνόησαν, σὲ ἐλάχιστες δὲ περιπτώσεις ἀναφέρεται ὡς «*Μητροπολίτης Παραμυθίας*» μὲ ἔργο μοναδικὸ τὸ «*Περὶ τοῦ θεομοῦ τῶν Συγκέλλων εἰς τὸ Οἶκον-μενικὸν Πατριαρχεῖον*»· χαρακτηρίζεται μάλιστα ὡς «*μετρίωτατος συγγραφεὺς*»...

Τὸν ἀκούραστο αὐτὸν ἐργάτη τῆς ἱστορικῆς ἀλήθειας «*ἀνακάλυψε*» πρόσφατα ὁ ἐκδό-της Κώστας Πάγκαλης (ἐκδόσεις «*Ἐλευσίς*»), ὁ ὁποῖος κατάλαβε τὴν σπουδαιότητα καὶ τὴν πρωτοτυπία τοῦ ἔργου του καὶ ξεκίνησε ἔτσι τὴ συγκέντρωση καὶ ἔκδοσιν τῶν δεκά-δων μελετῶν του, μὴ προσπάθεια ποὺ ἀξίζει ἐπαίνων.

(πέτρινα) ἦσαν ἀναποτελεσματικὰ καὶ ἐσκάπτετο τὸ κύτος (καὶ) μὲ τὴ βοήθεια τῆς φωτιάς. Ἄρα < καίω → καίκιον (ἐννοεῖται σκάφος) → καίκι. Πανάρχαια λέξις ποὺ πέρασε μέχρι καὶ στὴ γλῶσσα τῶν Ἑσκιμῶν (καγιακ). Ἐκκλησιαστικὸ εἶναι ὅτι καὶ ἡ ἄλλη λέξις μὲ τὴν ἴδια σημασίαν (πρωτόγονο μικρὸ πλοῖον) προ-έχεται ἐκ τῆς ἑλληνικῆς. Πιρὸγα < πῦρ - ουργῶ → πυρούργα → πυροῦργα → πυρὸγα. Ἡ λέξις μέσῳ Πορτογάλων ἀπὸ τὴν Καραϊβική· Ἀπὸ τὸ καίω ἐπίσης τὸ κέικ, τὸ καῦμα, τὸ κάμμα, ὁ καῦμός, τὸ καῦμάκι.

Καλέμι, τὸ = αἰχμηρὸ ἐργαλεῖο < κάλαμος → καλάμι.

Καλπάκι, τὸ < καλύπτω → καλυπτάκι (ὑποκοριστικὸ) → καλυπάκι → καλπάκι. Ἀπὸ τὸ καλύπτω ἐπίσης καλύπτρα, καλύθα → καλυθία → καλυμβρία κελεμπία. Κάλυκας → καλύκι → γαλύκι → γιλέκι (jilet γαλικιά).

Κάλπικος, ἐπίθετο = κίδηλος, ψεύτικος < κάλπη (ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ψηφοδόχος) → κάλπιος (ὁ ἐκ τῆς κάλπης). Ἡ κακὴ ἔννοια ἀπὸ τὴ συχὴ ἀναξιοπιστία τῶν ἀποτελεσμάτων τῆς κάλπης (καλπονοθεία). Ἐπίσης καλπονοθεία → καλπονοδεία → καλποδονία → καλπουζονία → καλπουζανία.

Καμτοί, τὸ = μαστίγιον < Μάστιξ → μαστίγ(ς) → καμτοί (ἀντιμετάθεσις) ὑπάρχουν καὶ οἱ τύποι καμτοίκι, καμουτοίκι.

Κανταῖφι, τὸ = εἶδος γλυκίσματος < κόπτος (= κόττος) + ὕψι → κοτ(τ)οῦφιον κοταῦφι(ον) → κα(ν)ταῖφι (ἐννοεῖται γλυκισμα). Δηλαδή μὲ ὄψη κότσου. Χαρακτηριστικώτερη παρομοίωση νομίζω δὲν ὑπάρχει. Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα < πηλὸς + ὕψι → πηλόφι(ον) → πηλάφι = βρασμένον ρυζί, «λασπωμένο».

Κατοίκι, τὸ < κατοίκι(ον) → κατίκι → κατοίκι (ἐννοεῖται ἐρίφιον). Ἀπὸ αὐτὸ κατοίκα (οἰκόσιος αἶγα).

Καφάσι, τὸ = κιδώτιο μὲ διάκενα < κυφός (= κενός) → κυφώνω = ἐσωτερικῶς κενώνω → κυφάλα (σὲ δένδρον, σὲ δόντι), κυφάσι(ον) → καφάσι → καφασωτὸ = μὲ διάκενα (παράθυρον, παραπέτασμα ἀπὸ ξύλον κ.ά.).

Κέφι, τὸ < κεφαλὴ → κεφάλι → κέφι (ὑποχωρητικά). Τὸ ἀγγλικὸ chef = ἀρχηγὸς εἶναι ἡ ἴδια λέξις.

Κιλίμι, τὸ < κάλυμμα.

Κιμάς, ὁ < κομ (ρῆμα κόπτω) → κόμμα → κομμάτι. Ἐπίσης κομμάς → κιμάς (κατατετηγμένος). Ἐπίσης κάμμα (δίκωπο μαχαίρι). Ἀπὸ τὸ κόπτω → κοπτός, κοπτὴς → κερφές.

Κιούπι, τὸ < κύπελον → κύπα → κούπα (ὑποχωρητικά) → κιούπι.

Κιούγκι, τὸ = σωλὴν ἀποχέτευσης, πῆλινος ὑπόγειος σωλὴν < γειῶ (θέτω ὑπὸ τὴν γῆ) + ἀργεῖον → γινάγγι(ον) → κιονάγγι → κιούγγι.

Κιτάπι, τὸ = ἔντυπο < ἐκτυπῶ → ἐκτύπι(ον) → κε-

† ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΑΓΟΡΑ
ΤΟΥ ΑΠΟ ΜΕΓΑΛΩΝ ΠΡΩΤΟΣΥΓΚΕΛΛΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΣ

*Διά το
ἀπομνημόνιον
ἡμετέριον
ὁ Ποιητὴς*

— Φ Ω Σ —

“ΑΠΟ ΤΑ ΒΑΘΗ ΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ,

(Ἡμιτελεῖς σελίδες)

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Η ΟΜΗΡΙΚΗ ΑΙΘΙΟΠΙΑ ΚΑΙ Η ΛΕΣΒΟΣ

«Ζεῦ πάτερ, ποιήσον αἶθρην,
δὸς δὲ φῶς ιδέσθαι»

(Ὅμηρος)

*Επιμελεῖα τοῦ ἱσαδελφου φίλου κ. *Εμμανουὴλ Φαρλέκα,
Πρωτονοταρίου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν

Α Θ Η Ν Α Ι

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Η “ΜΕΛΙΣΣΑ, ΣΩΚΡΑΤΟΥΣ 48

— 1 9 3 4 —

Φωτοτυπία τοῦ ἐξωφύλλου ἑνὸς ἐκ τῶν πρωτοποριακῶν ἐρευνητικῶν ἐκδόσεων τοῦ μητροπολίτη Ἀθηναγόρα, οἱ ὁποῖες ἀνατρέπουν πληθώρα γλωσσολογικῶν καὶ ἱστορικῶν ψευδῶν, καὶ γι’ αὐτὸ ἀγνοοῦνται καὶ ἀποσιωπῶνται ἕως σήμερα.
(Βλέπε στὸ κείμενο.)

Ἄλλα ἄς γνωρίσουμε μερικά δείγματα τῶν μελετῶν του.

Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι Ἑλληνικὰ

Μισὸ σχεδὸν αἰῶνα πρὶν τὸν Ἑβραῖο γλωσσολόγο Ἰωσήφ Γιεχούντα καὶ τὸ ἐκδοθὲν τὸ 1982 ἔργο του: «Τὰ Ἑβραϊκὰ εἶναι Ἑλληνικὰ» (*Hebrew is Greek*, βλ. «Δαυλόν», τ. 206 Φεβρουάριος 1999) ὁ Ἀθηναγόρας καταδεικνύει μὲ ἀδιάσειστα γλωσσολογικὰ τεκμήρια πὼς ἡ Ἑβραϊκὴ εἶναι μία παρεφθαρμένη διάλεκτος τῆς παλάρχαιας Ἑλληνικῆς Γλώσσας. Λέξεις, ὀνόματα, τοπωνύμια καὶ τίτλοι διδλίων τῆς διβλου, ἀναγνωρίζονται ὡς ἑλληνικά. Ἀξίζει νὰ παραθέσουμε τὸν πρῶτο στίχο τοῦ πρῶτου διβλίου τῆς Βίβλου «Γένεσις», ὅπως τὸν ἐτυμολογεῖ στὴν Ἑβραϊκὴ. Γράφει ὁ Ἀθηναγόρας:

«Διὰ τοὺς σοφοὺς ἡμετέρους καὶ ὑπερορίους ἑβραϊστάς, πρὸς διαπίστωσιν τῶν ὕψ' ἡμῶν διὰ πολλῶν σχετικῶς ἀναγραφέντων, παραθέτομεν ἓνα μόνον στίχον, τὸν πρῶτον τοῦ Βιβλίου τῆς "Γενέσεως":

»Μπερεσῖθ μπαρὰ ἑλὼχμῖ ἔθ ἡσασμάγμῖ Βεέθ ἡρετς ἡ κατὰ τὴν ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ μετάφρασιν τῶν Ὁ': "Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν". Ἔ! λοιπὸν τὸ τε ἑβραϊκὸν κείμενον καὶ τὸ ἑλληνικὸν εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ πρωτοελληνικόν!

»Μπερεσῖθ σημαίνει ἐν ἀρχῇ τὴν πρωτοελληνικὴν ταύτην λέξιν ὃ Ὀμηρος τὴν γράφει "πάρος" = πρότερος, πρωτύτερον καὶ δὴ μετὰ τοῦ ἄρθρου τὸ "πάρος". "Αεὶ τὸ πάρος γε θεοὶ φαίνονται ἐναργεῖς ἡμῖν" (Ὀδύς. η 201)· ἐπίσης τὸ "παροῖθεν" σημαίνει ἔμπροσθεν, πρόσθεν, πρότερον, πρωτύτερον (Ὀδύς. ψ 174, Ἰλ. Ο 227). Καὶ ἐν τῇ

τύπῃ → κιτάπι.

Κονάκι, τὸ = μικρὴ οἰκία < κῶνος → κονάκι. Ἀπὸ τὸ κωνικὸ σχῆμα τῶν πρῶτων οἰκιῶν (ἀπὸ χόρτα, ἀπὸ δέρμα ἢ κτιστὲς - Χοιροκντία Κύπρου). Κονάκι καὶ τὸ ἀρχοντικὸ, πού φέρει τροῦλο (τὸ κονάκι τοῦ ἀρχιαναστενάρη). Ἐπίσης κῶνος → χῶνος → χάνι. Ὁ κινούμενος ἀπὸ κῶνο σὲ κῶνο → διάκονος = ὑπηρέτης, διακονιάρης = ζητιάνος, διακονία = ὑπηρεσία, διακονιά, ζητιανιά. Διακονιάρης ὄνομα ποταμοῦ (Πάτρα), διότι διέρχεται μέσῳ τῶν οἰκιῶν. Διάκονος → διάκος (ὑποχωρητικά). Ἐπτακόνανα, ὄνομα χωριοῦ (Εὐδοία).

Καραούλι, τὸ παρατηρητήριον < Καλῶς + ὄραω → καλαῶρι → καραῶλι → καραούλι.

Κουβάς, ὁ < κύδος → κυβάς - κουβάς (δοχεῖο μὲ κυβοειδὲς σχῆμα).

Κουλές, ὁ = πύργος < Καλιὰ - Γωλειὰ. Ὑπάρχουν οἱ τύποι κουλές, γουλές, γλάς, κάλια.

Καφενεῖον, τὸ < κηφὴν → κηφηνεῖον → καφενεῖον.

Κουσούρι, τὸ = μειονέκτημα < καχὸ → κακούρι (ὑποκορ. κατὰ τὸ νέφος → νεφούρι) → κουκούρι → κουσουρί. Ὁ ἐλαττωματικὸς: κουσουρὴς ἀλλὰ καὶ κακούρης.

Κουτούκι, τὸ = μικρὸ ὑπόγειο < Κύτος, κυτάκι → κουτάκι → κουτούκι.

Καραδάνι, τὸ < Σεῖρά + δαίνω → σειραδαίνι(ον) →

κιραδάνι → καραδάνι· ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος κιρδάνιον.

Μαγιά, ἡ < Μάσω → μάζω → μαζιά → μαγιά. Ἀπὸ αὐτὴ μάγος, μαγικός, μαγεία. Ἡ ἐννοία αὐτὴ ἀπὸ τὴν ἀπορία τοῦ νεολιθικοῦ ἀνθρώπου μπροστὰ στὴν ἐντύπωση πού τοῦ προκαλοῦσε ἡ χημικὴ μεταβολὴ (γάλα → γιασούρι, προζύμι → ἀφράτο ψωμί) μὲ τὴν δόσηται τῆς μαγιάς.

Ματζούνι, τὸ < Μασῶ → μαζῶ → μαζούνι(ον) → ματζούνι. Λεχ-ματζούν = γλῶσσιμα πού λείγεται καὶ μασιέται (γλυφιτζούρι).

Μαράζι, τὸ = ἡ φθίσις, < Μαρασμός → μαραζ(μ)ός → μαράζι.

Μεξές, ὁ = μικρὸ κομμάτι, κρέας χωρὶς κόκαλο / Μᾶζα → μαζός → μεξές.

Μεράκι, τὸ < ἡμερος → ἡμεράκι → μεράκι. Ἥμερος + κλέος → μερακλής. Τὸ κλέος σάν δεύτερο συνθετικὸ χρησιμοποιεῖται ὅπως καὶ στὴν ἀρχαία. Χασίς + κλέος → χασικλής = ὀνομαστὸς χρήστης χασίς. Θηρίο + κλέος → θερικακλής = θηριώδης. Καραμπουζοῦνι + κλέος → καραμπουζοκλής = ὀνομαστὸς μπουζουκσῆς κ.λπ.

Μεντεσές, ὁ = σύνδεσμος < ἐνδιάμεσος (ἐννοεῖται σύνδεσμος) → μενδιασός → μεντασός → μεντεσές.

Μουσακάς, ὁ = εἶδος φαγητοῦ < μωσαϊκός. Ἀπὸ τὴν ποικιλία ὑλικῶν σάν τὶς ψηφίδες μωσαϊκοῦ.

Μουσαφίρης, ὁ = φιλοξενούμενος. Στὴν Ἑλλάδα

Ἀλβανικῇ, ἥτις εἶναι λείψανον τῆς πρωτοελληνικῆς, ὅαρ ἢ δᾶγ σημαίνει τὸ ἔξοχον, τὸ πρότιστον.

» «Μπαρά» σημαίνει ἐποίησε, ἐδημιούργησε, ἔκτισε· καὶ τοῦτο πρωτοελληνικὴ λέξις σφωζομένη ἔτι ὡς μπαράκα (= κτίριον, οἰκοδόμημα). Βάρις = κτίριον, οἰκία, πύργος, ἀνάκτορον· καὶ ἀλβανιστὶ μπάρα = κτίζω, ποιῶ, κατασκευάζω· λατινιστὶ *paro-baro* = κατασκευάζω· σουμεριακὰ *bar, barag* = ἡ κατοικία.

» Ἐλωχίμ σημαίνει θεός· λέξις κατ' ἐξοχὴν ἑλληνικὴ - πρωτοελληνικὴ· ὁ Βέλ - Ἐλ, ὁ Βελχάνος Ζεύς, ἐλεήμων θεὸς εἶναι ὄνομα τῆς Οὐρανίας Ἀφροδίτης· Ἐλωτίς ἢ Ἡρα, ἢ Εὐρώπη· Ἐλλοὶ - Σελοὶ οἱ ἱερεῖς καὶ ὑποφῆται τοῦ θεοῦ, Ἐλλοπία ἢ χώρα αὐτῶν καὶ Ἑλληνες οἱ κάτοικοι τῆς χώρας ταύτης. Ἐλ - Ἡλ ὁ Ἥλιος, ὁ Ἀδέλιος, Ἀέλιος, ὁ θεὸς τοῦ φωτός καὶ τόσα ἄλλα ὀνόματα.

» *ἡασαμάγιμ* σημαίνει Οὐρανός· πρωτοελληνο-ηπειρωτικὴ λέξις· σάμιος καὶ σάμη εἶναι τὰ ὕψη, τὰ ὑψηλὰ καὶ κατ' ἐξοχὴν ὁ Οὐρανός (Στράβων 346, 457)· διὰ τοῦτο καὶ ἡ περὶ στερεὰ ἢ οὐρανοδρόμος *Samāta* πρωτοελληνιστὶ ἐλέγετο· καὶ ἡ πλήρης ὁρέων ὑψηλῶν Ἡπειρος ὑπὸ τοῦ Ὀμήρου Σάμη ἐλέγετο· ὄνομα ὅπερ μέχρι σήμερον διετήρησε Σαμουριά λεγομένη, ἐκεῖ ὅπου καὶ πάλιν σήμερον ἐγράφησαν σελίδες ἐθνικαὶ πανένδοξοι (σ.σ. ἐννοεῖ τὸ ἔπος '40), ὡς καὶ 30 χιλιάδων ἐτῶν - καὶ οὐχὶ 3 χιλιάδων μόνον ὡς κατὰ κόρον ἐπαναλαμβάνονσι κατὰ τάς ἡμέρας ταύτας μεγάλοι καὶ μικροί, σοφοὶ καὶ ἄσοφοι - ὅτε ἀρχικῶς ἐξ αὐτῆς ἐξεπορεύθη καθ' ὅλον τὸν κόσμον τὸ πνεῦμα τῆς ἐλευθερίας, τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τῆς θρησκείας, τῆς γλώσσης.

» Βέεθ *θαάρετς* σημαίνει καὶ ἡ γῆ· ἑλληνικωτάτη λέξις ἢ ἄρ - ἄρουρα, ἡ ζειδωρος

πίστευαν, ὅτι τὸν ξένο τὸν ἔστειναν οἱ Μοῦσες < Μοῦσα + φέρω → μουσαφέρης → μουσαφίρης. Πρέπει νὰ εἶναι τελειῶς ἀγράμματος κάποιος, γιὰ νὰ θεωρῇ αὐτὴ τὴ λέξη τουρκικὴ.

Μπαλάς, ὁ < παλτός (ἐννοεῖται τομεὺς) → (μ)παλτάς. Ἀπὸ τὸ ρῆμα πάλω. Ἐξ αὐτοῦ ἡ πάλλα = εἶδος σπάθης, τὸ παλτόν = ἐπανωφόρι < παλτόν (ἐννοεῖται χιτῶνιον).

Μπεμπέκα, ἡ = τὸ χοριτσάκι. Ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ λέξη δόμβος, δομβύκιον = κουκούλι (λόγῳ τῆς πανάρχαιας συνήθειας νὰ φασκίωνουν τὰ δρέφει), προερχοῦνται τὰ: μπέμπης, μπέμπτα, μπεμπέκος, μπεμπέκα, μπόμπος, μπόμπιρας, μπιμπίκος, μπέης. Τὰ δυτικὰ *bebe, baby* ἀπὸ ἐδῶ.

Μπαμπάς, ὁ < παπάς. Ὀμηρικὰ παπάκι (μπαμπάκας). Ἡ παρουσία τοῦ διπλοῦ συμφώνου στὴ δευτέρη συλλαβὴ συνήγορεῖ γιὰ σκληρὴ προφορὰ τοῦ π = μπ, ἢ ὅποια παρασύρει καὶ τὴν πρώτη.

Μπαξές, ὁ = τὸ περιβόλι. Πῆξ ἢ σφιγμένη γροθιά, πῆξις μικρὸ κοντὶ μὲ πῶμα, τὸ ἀγγλικὸ *box* καὶ μὲ τίς δύο ἐννοίες) < κηξός (ἐννοεῖται κήπος) → (μ)πηξός = μπαξές = περίκλειστος χώρος γιὰ καλλιέργεια ἀνθέων ἢ λαχανικῶν. Ἀπὸ αὐτὸ μποξάς = περίκλειστο δέμα καὶ εἶδος φαγητοῦ, γιατί ψήνεται σὲ κλειστὴ λαδόκολλα· ἐπίσης < ἐν πηκτὶ → μπηκτῆσι(ον) → μπαξήσι = τὸ φιλοδώρημα ποῦ δίνεται ἐν κρηπτῷ ἀπὸ χούφτα

σὲ χούφτα.

Μπούτι, τὸ < ἄνω + πόδι → ἀμπωόδι → ἀμπουόδι → (ἄ)μποῦτι, ἀπὸ ἐδῶ: μπουταράς (κατὰ τὸ ποδαράς, μπουταράς) → μπου(ν)ταλάς.

Μπούζι, ἐπίρρημα = πολὺ κρύο < ἐν + πάγος → ἔμπαγος → ἔμπαζος → μπούζι (ὑποχωρητικά).

Μπατζάκι, τὸ = τὸ ἔνα σκέλος τοῦ παντελονιοῦ < ἐμβάζω → ἐμβάζάκι(ον).

Μπακάλης, ὁ < πανλέκτης → μπαλέκ(τ)ης → μπακέλης → μπακάλης.

Μανάδης, ὁ < μόνος + θαίνω → μονόδης → μανάδης.

Μπουζούκι, τὸ < ἐν + βυζόν + ἡχείον → ἐμβουζόχι(ον) → μπουζούκι.

Μπουγάζι, τὸ = πορθμὸς < μπουκα (=στόμα, στόμιον) → μπουκάδι (ὑποκοριστικὸ κατὰ τὸ πέτρα - πετράδι, ψόγος - ψεγάδι) → μπουγάζι.

Μπρίκι, τὸ < ἐν πρόχι(ον) (ἐννοεῖται ἀγγεῖον) → μπρόχι(ον) → μπρίκι = ἀγγεῖο μὲ ἐγκοπὴ στὸ χεῖλος, στὴν ἀρχαία πρόχους.

Νάζι, τὸ = παιδιάρισμα < νεάζω → νεάζι(ον) → νάζι.

Μεκερής, ὁ < κρασιον (κατὰ τὸ οἶνον) → κρασή(ς) → δεκερής - δεκερής.

Νταγιαντῶ, ρῆμα = ὑπομένο, ἀντιστέκομαι, στηρίζομαι < ἀντι + ἀντω → νταϊάντω → νταγιαντῶ. ►

ἄρουρα, ἡ ἔρα, ἡ πάτριος ἄρουρα, ἡ ἔρα, ἡ terra, ἡ ἔραζε καὶ τόσα ἄλλα. Οὕτω ἂν ἐξακολογηθῶμεν, θὰ εὖρωμεν ὅτι ἡ ὅλη «Ἀγία Γραφή» εἶναι γεγραμμένη εἰς τὴν πρωτοελληνικὴν γλῶσσαν, ἣν ἔφερον οἱ πρῶτοι ἐξ Ἑπείρου καὶ Πελοποννήσου μετοικήσαντες εἰς Οὐρ καὶ Παλαιστίνην πρωτοέλληνες...».

Ἡ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι μητέρα ὅλων τῶν γλωσσῶν

Πέραν τῶν ἐδραϊκῶν ὁ Ἀθηναγόρας καταπιάνεται μὲ τὸ σύνολο σχεδὸν τῶν ἀρχαίων γλωσσῶν, τῶν ὁποίων ἀποδεικνύει τὴν ἐλληνικὴν τους καταγωγὴν. Ἀπόσταγμα τῶν πολυετῶν ἐρευνῶν του ἀποτελοῦν οἱ τελικὲς του ἀπόψεις σχετικὰ μὲ τὴν καταγωγὴν τῶν γλωσσῶν τῶν ἀρχαίων λαῶν. Εἰδικώτερα γιὰ τὰ Σανσκριτικά γράφει:

«Οἱ Ἰνδοὶ βραδύτερον ἢ ἄλλοι ἐν Ἀσίᾳ λαοὶ, ἐλθόντες εἰς ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς θαλασσοκράτορας Ἑλληνας, ὅτε πλέον ἢ Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶχεν ἐξελιχθῇ, καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν Ἑλλήνων ἔλαβον γλῶσσαν, θεὸν καὶ πολιτισμόν».

Γιὰ τὰ Περσικά γράφει:

«Ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι τόσο πλουσία εἰς Ἑλληνικὰς λέξεις, ὥστε αἱ ὠραιότεραι ἐλληνικαὶ λέξεις ἐθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν σοφῶν, μηδ' αὐτοῦ τοῦ Πλάτωνος ἐξαιρουμένου, ὡς περσικαὶ - βαρβαρικά, ἐνῶ ἀπλούστατα καὶ ἡ γλῶσσα αὕτη εἶναι τέκνον τῆς Ἑλληνικῆς καὶ δὴ τῆς κλασσικῆς».

Γιὰ τὰ Ἀραβικά λέγει:

«Ἀδελφὴ γλῶσσα τῆς Ἑβραϊκῆς εἶναι ἡ Ἀραβικὴ. *Ileh* καὶ *Ieh* ὁ θεός, *el-leh* ἢ *el-llex*

Ντάλα, ἐπιρ. < ἐν τάλω (ἐννοεῖται μεσημβρία).

Μασούρι, τὸ = κυλινδρικός ποῦ μαζεύει κλωστή < μάζω ἢ μαζεύω → μαζούρι(ον) → μασούρι (κατὰ τὸ ἀνακατεῦω - ἀνακατοσύρι, χαζεύω → χαζούρι → χουζούρι).

Ντουγροῦ, ἐπίρρ. = κατ' εὐθείαν, χωρὶς ἐλιγμούς, ἀπερίσκεπτα < δι' ἄγροῦ → δουγροῦ → ντουγροῦ. Ὅταν κάποιος βαδίζει κατ' εὐθείαν ἔστω καὶ ἐκτὸς δρόμου.

Μπουλούγουρι, τὸ = χοντραλεμένο σιτάρι < πολυγύρι → (μ)πουλούγουρι. Ὑψάχει καὶ ὁ τύπος πλυγούρι. Ἀπὸ τὸν τρόπο παρασκευῆς σὲ πέτρινο χειρόμυλο.

Νταῖς, ὁ < ταῦς = μέγας, πολὺς· ταῦς + ἡγέτης → Ταῦγετος· ταῦς + φρονῶ → ταῖφρων → δαῖφρων (ὁμηρικὸ) τὸ σημερινὸ ντόμπρος. Ἀπὸ ἐδῶ (ν)ταῖφας < ταῖς + φαί ἢ ἀρχέγονη τροφουσλλεκτικὴ ὁμάδα ὑπὸ τὸν νταῖ. Νταῖσμός = φιλοσοφικὴ ἀντιεξουσιαστικὴ θεωρησι, τὸ ἀντίθετο ραγιαδισμός. Κατὰ μία ἀποψη ἀπὸ ἐδῶ καὶ τὸ ταγός.

Νταβραντώ, ρῆμα = ἐρεθίζω < ἐν + ταυρώω → νταβραντῶ· ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος ἐνταυρίζω → νταβραντίζω. Ἀπὸ ἐδῶ τὰ νταβραντισμένοι = ἐρεθισμένοι σὰν ταῦρος.

(Ν)τελλάλης, ὁ = κήρυξ < τηλέ + λαλῶ → τηλελαλῶ → τ(η)ελλαλῶ → τελλαλῶ.

Ντέρτι, τὸ = ὁ θαθὺς πόνος, ὁ καῖμός < ἐνδοτέρ(ον) (ἐννοεῖται ἄλγος) → ἐντότερι → ἐντόρετι → ἐντέρτι → ντέρτι. Μὲ τὸ ἴδιο πνεῦμα: ἐσώκλειστο → ἐσώκλειτο → σωκλέτι → σεκλέτι· ἐνδον + ἔλκος → ἐντ(ο)έλκος → ἐντελκός → νταλκός. Τρεῖς λέξεις γιὰ τὸν θαρὺ ἐσώκλειστο πόνο.

Ντουδάρι, τὸ = ἰσχυρὸς ἐσωτερικὸς, στηρικτικὸς τοῖχος, κάθε ἰσχυρὸς τοῖχος· ἐνδον + φέρω → ἐνδοφέρων → ἐντοφέρει → ντοδέρι → ντουδάρι.

Ντουλάπι, τὸ < ἐνδον + λῶπη (ὅπως λωποδύτης) → ἐνδολάπι(ον) → ντολάπι → ντουλάπι.

Ὀντάς, ὁ = τὸ ἰδιαίτερον < ὁ ἐντὸς (ἐννοεῖται χώρος) → ὁ ὄντάς.

Παζάρι, τὸ < πανηγύρι(ον) → πανγύρι → παν(γ)ύρι → παζάρι· ἡ λέξις ἔχει περάσει καὶ στὴν ἀγγλική: bazaar.

Παντζούρι, τὸ = τὸ ἐξωτερικὸ παραθυρόφυλλο < ἐπενδύω + θύρα → ἐπενδυθύρι(ον) → (ἐ)πεντζυτύρι → παντζυ(ύ)ρι → παντζούρι.

Παπούτσι, τὸ < πατῶ (ρῆμα) → πατοῦσα (μετοχὴ θηλυκοῦ) → πατούσι(ον) παπούτσι. Πατούμενον → πασοῦμενον → πασοῦμι(ον) (ὑποχωρητικὰ).

Πεσκέσι, τὸ < ὑπόσχεσι(ον) → πεσκέσι.

Ραγιάς, ὁ = ὑπῆκοος, ἐξουσιασμένος ὑπόδουλος. Ἀπὸ τὴν λέξη ἀρχή· ἡ ρίζα «ρηγ» παράγει: ρήγας (μειωτικὸ ἐλληνισμὸς), ρήγ(ς), ρεξ (λατινισμὸς), ράγ(γε-

ὁ θεὸς Allah - Ἀλλάχ, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὄνομα τοῦ θεοῦ τῶν Ἀράβων, οὗ ἡ ἀρχὴ ἐν τῇ Ἑλληνικῇ Γλῶσσῃ καὶ τῷ θεῷ Ἠλίῳ, διότι ὡς ἐν τῇ Ἑλλάδι οὕτω καὶ ἐν ἀπάσαις ταῖς θρησκείαις ὁ Ἥλιος εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἐκπρόσωπος τῆς θεότητος, λαμβάνων ἀναλόγως διαφόρους ὀνομασίας. Καὶ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἔτι ὁ Ἥλιος θεωρεῖται ὡς κατοικία θεοῦ. «Ἐν τῷ Ἠλίῳ ἔθετο τὸ σκῆνωμα αὐτοῦ».

Γιὰ τὰ Σουμεριακὰ γράφει:

«Ὁ λαὸς τῶν Σουμεριῶν, θεοδαίως Ἑλληνικῆς καταγωγῆς, κατόκει χιλιετηριῶδες τρεῖς καὶ πλέον π.Χ. ἐν Σενναὰρ ἢ Βαβυλῶνι, ἀναπτύξας τὸν ἀρχικὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν αὐτοῦ. Τοῦ λαοῦ τούτου ἐφεύρες εἶναι ἡ σφηνοειδὴς γραφὴ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἀφῆκε ἐνεπίγραφα κείμενα ἐπὶ πινακίδων ἐκ πηλοῦ, ἀποτελοῦντα ὁλόκληρον διδλίσθηκην. Ἡ γλῶσσα τῶν Σουμεριῶν οὕσα αὕτη αὕτη ἡ πρωτόγονος Ἑλληνικὴ, ἡ πρωτοελληνική...».

Ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον παρουσιάζει ἡ ἄποψή του γιὰ τὴν Αἰγυπτιακὴ Γλῶσσα:

«Καὶ ἐν τῇ γλῶσσῃ τῆς Αἰγύπτου, τὴν ὁποίαν οἱ ἐπιτήδειοι ἱερεῖς τῶν θεῶν αὐτῆς ἐφιλοδόξουν, ὡς σήμερον τόσοι ἄλλοι, νὰ παρουσιάζωσιν εἰς τοὺς περὶ τὸν Ἡρόδοτον καὶ Διόδωρον Σικελιώτην καὶ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας ἐπισκέπτας ὡς τὴν κοιτίδα τοῦ πρώτου πολιτισμοῦ, μητέρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ μάμμην ὄλων τῶν συγχρόνων πολιτισμῶν, ὡς ἀναμασῶσιν καὶ σήμερον ἄνδρες Ἕλληνες, οὔτινες ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῶν ἔδει νὰ ᾤσιν φειδωλότεροι περὶ τὰς τοιαύτας ἐκφράσεις καὶ μᾶλλον μελετημένοι...».

μανικό), ράσ (αἰθιοπικό), ραγιά (Ἰνδικό) → ραγιάς μέσφ τῶν ἑλληνοϊνδικῶν βασιλείων. Ἐπίσης πάσι + ρήχ → πασιλήχ → πασιλήφ → πασιλέφ(ς) (Κύπριοι) καὶ βασιλέφς → βασιλεὺς. Ἐντυπωσιακό!

Ραχάτι, τὸ = ἡ ἀνάπαισις, ἡ ξάπλα < ἐράζε (ὀμηρικὸ) = κατὰ γῆς, χαμαὶ → ἀράζω (ρῆμα) → ἀραχτός (ἐπιθετο) → ἀραχτή, θηλυκὸ (ἐννοεῖται θέσις) → ραχήτη → ραχάτι.

Στουπέτσι, τὸ = οὐσία βαφῆς καὶ ἀδιαβροχοποίησης δέρματος < στύπω = ἀψυδατώνω → στυπάσι(ον) → στυπάσι → στουπέτσι.

Σεράι, τὸ = ἀρχοντικὸ < κύριον → σύριον → σεραί(ον). Τὸ κύριο οἰκοδόμημα στὰ παλαιὰ ἀρχοντικά μὲ τὰ πολλὰ ἐπιμέρους κτίσματα· στὰ μυκηναϊκὰ ἀνάκτορον, τὸ μέγαρον.

Σαϊτάν, ὁ = διάβολος < τιτάν → ταϊτάν → σαϊτάν. Ὑπάρχουν καὶ οἱ τύποι σαϊτάνης, σεϊτάνης καὶ σατανάς. Πασίγνωστη λέξη τῆς δίβλου· πῶς θὰ μπορούσε νὰ εἶναι τουρκικὴ; Στὰ δύο τελευταῖα παραδείγματα τὴ διαδίδεται ἡ ὁπὼς στὴν ἀγγλικὴ καὶ κατὰ τὸ μῦθό → μαϊμῶ → μαϊμού.

Σελέμης, ὁ = κλέπτης, παραίσιος < Σόλυμος → σελέμης. Σόλυμοι γεναῖο καὶ ληστικὸ ἔθνος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Σεφέρι, τὸ = ἡ εἶδσις, ἡ ταχυδρομικὴ διαδρομὴ, τὸ ταξεῖδι < ἔσω + φέρω → ἐσωφέρι(ον) → σε(ω)φέρι → σεφέρι.

Σοκάκι, τὸ = ἀδιέξοδο δρομάκι < ἐσοχή → ἐσοχάκι → σοκάκι.

Σεντούκι, τὸ < σάνδυξ → σανδύκι(ον) → σαντούκι → σεντούκι.

Σοδὰς, ὁ = οἰκοδομικὸ μῖγμα γιὰ ἐπένδυση τοίχου < ἔσω + ὑφή → ἔσω(υ)φὰς → σουφὰς → σουδὰς καὶ σοδὰς.

Σοφράς, ὁ = χαμηλὸ τραπέζι < ἔσω + ὀφρῦς → (ἐ)σωφράς → σοφράς, ἐπειδὴ στὶς πρώτες κατοικίες ἦταν κτιστὴ ἐξοχὴ τοῦ τοίχου.

Σοί, τὸ = συγγενολοὶ < ἔσω → ἐσώιον → σοί(ον) → σοί.

Σουλούπι, τὸ = σχῆμα, μορφή, περίγραμμα < ἴσαλος + ὀπη (κατὰ τὸ Εὐρώπη, Καλλιόπη) → ἰσολόπι(ον) → σολόπι → σουλούπι. Ὅ, τι φαίνεται, διότι κάτω τῆς ἰσάλου οὐδὲν φαίνεται. Λέξη ἀπὸ τὴν ναυτικὴ μας παράδοση.

Τουρμπάνι, τὸ = ὁμορφο καὶ ἐπιβλητικὸ κάλυμμα κεφαλῆς < τορνῶ (περιστρέφω κυκλικῶς) + πανίον → τορνοπάνιον → τορμποπάνιον → τοουρμπάνι(ον) → τουρμπάνι. Ἡ αὕτη λέξις καὶ στὴν γαλλικὴ. Ἐάν τὸ τουρμπάνι εἶναι μεταξωτό, σηρικὸν → σαρικὸν → σαρίκι.

Τόπι, τὸ = σφαῖρα, μᾶζα < τόφος → τόφι(ον) → τόπι. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἡ τούφα· π.χ. ἓνα τόπι ὕφασμα, μία τούφα μαλλιᾶ.

Τσουλούφι, τὸ = θύσανος τριχῶν σὺν + λοφίον →

Ἡ σύγκρουσή του με τοὺς τότε φοινικιστὲς - ἀνατολιστὲς

Ὁ Ἀθηναγόρας δὲν ὑπῆρξε μόνον μεγάλος ἐρευνητὴς τῆς Ἑλληνικῆς ἀλλὰ καὶ ἄφοδος ὑπερασπιστὴς τῆς ἀπὸ διάφορες ἀνθελληνικὲς ἀπόψεις, κυρίως τότε (ὅπως καὶ σήμερα). Κατὰ τὴν διάρκεια τῆς ποιμαντορίας του στὴ μητρόπολη Παραμυθίας καὶ καθ' ὅλην τὴν περίοδο τοῦ Μεσοπολέμου (1923-1940) ἔδωσε σκληρὲς μάχες. Ἦταν τότε ἡ περίοδος ποὺ διάφοροι «γλωσσογνώστες» προσπαθοῦσαν νὰ «καθαρίσουν» τὴν Ἑλληνικὴ Γλῶσσα ἀπὸ σλαβικὲς κυρίως ἀλλὰ καὶ δῶλικες, ἄλβανικὲς καὶ βουλγαρικὲς λέξεις καὶ φράσεις. Ἀντίπαλός τους – καὶ μάλιστα ἀποστομωτικὸς – ἀναδείχθηκε ὁ Ἀθηναγόρας καθὼς τοὺς κατεδείκνυε ὅτι ὅλες σχεδὸν οἱ «ἀλλότριες λέξεις» εἶναι καθαρὰ ἑλληνικὲς. Ἡ σύγκρουσή του με τὸν Κ. Μέριτζιο, ἐκδότῃ τῆς ἐφημερίδας «Ἡπειρος», ἦταν μοναδική. Χαρακτηριστικὸ εἶναι καὶ τὸ παρακάτω συμβάν: Τὸ 1897 ἐκδίδεται στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ βιβλίο «Περὶ τοῦ ἐν Δελφοῖς Εἰ», στὸ ὁποῖο ὁ συγγραφέας του, ἱατρὸς καὶ φιλόσοφος Στέφανος Καραθεοδωρῆς ὑποστηρίζει πὼς «...οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τὰς ἀρχαιοτάτας αὐτῶν ἐπιδημίας εἰς τὴν Ἑλλάδα φαίνεται νὰ ᾔσαν οἱ κτίσαντες τὸν ἐν Δελφοῖς ναὸν καὶ ἀναθέντες τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην» (!). Φαίνεται πὼς τὸ δόγμα «Ἐξ Ἀνατολῶν τὸ φῶς» στὶς ἀρχὲς τοῦ 20οῦ αἰῶνα ἔχαρε μεγάλης ἀπήχησης. Τὸ ἴδιο καὶ ὁ Φοινικισμὸς, ἀφοῦ με τὸν Καραθεοδωρῆ συμφωνεῖ καὶ ὁ ἀρχιμανδριτὴς Εὐάγγελος Ἀντωνιάδης, καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν («Ὁ Ἄγνωστος Θεός», Ἀθήνα, 1918), ποὺ λέγει: «Οἱ γείτονες καὶ συγγενεῖς τῶν Ἰουδαίων Φοῖνι-

συλλοφί(ον) → σουλούφι → τσουλούφι.

Τσαντίρι, τὸ = καλύβι ἀπὸ προδιές < σύν + δορά → συνδόρι(ον) → σανδίρι → τσαντίρι. Ἀπὸ ἐδῶ καὶ ἡ τσάντα (ὑποχωρητικὸ) = δερμάτινη θήκη.

Τσιφλίκι, τὸ = μεγάλο περιφραγμένο ιδιόκτητο καλλιεργούμενο σύνολο < σύν + φυλάττω → συνφυλάκι(ον) → τσιφλάκι → τσιφλίκι.

Τσατμάς, ὁ = λεπτὸς μὴ στιρικτικὸς τοῖχος < ἔσω + ἡθμός (ἐ)σωητμός → (τ)σωητμάς → τσατμάς.

Τσιράκι, τὸ = ὁ μικρὸς ἀκόλουθος, ὁ μπράδρος, ὁ μαθητὴς < κύριος → κυριάκι (ὑποκοριστικὸ) τσιρ(ι)άκι → τσιράκι.

Τσοπάνος, ὁ < ζῶο + πονέω, ζωοπόνος → ζουπόνος → ζοπάνος → τσοπάνος.

Τσιγγέλι, τὸ < σύν + ἀγγύλι(ον) → συναγγύλι → τσιγγύλι → τσιγγέλι. Λόγῳ τοῦ σχήματος δύο ἐνωμένων ἀγκυλῶν σὲ σχῆμα ζ.

(ν)Τουφέκι, τὸ < ἀντίδιος + ἐκάς → ἀντιδι(ο)εκι(ον) → ἀντιδέκι(ον) → ντιφέκι(ον) → τυφέκι καὶ ντουφέκι.

Τεμπέλης, ὁ = ὀκνηρὸς < τυμβαύλης → τυμπά(ν)λης → τυμπέλης καὶ τεμπέλης. Ὁ ἀρχαῖος ἀνεπάγγελτος αὐλητὴς, ποὺ ἔπαιζε τὸν αὐλὸ στοὺς τάφους, ὅπως πολλοὶ σημερινοὶ ἀντικανονικοὶ ἱερομόναχοι ποὺ ψάλλουν τρισάγια.

Τσουράπι, τὸ = πᾶνιο ἢ πλεκτὸ ὑπόδημα < σύν +

ράπτω → συρράφι(ον) τσουρ(ρ)άπι: → τσουρράχι(ον) τσαρ(ρ)ούχι.

Ταδάνι, τὸ = ἡ ὀροφὴ < τὸ ἐπάνω → ταπάνι → ταδάνι.

Τσέρι, τὸ = στεφάνι. Ἀπὸ τὴ λέξη κύκλος παράγονται οἱ λέξεις: κίρκος, κίρκος (εἶδος ἱέρακος), κίρκος + δίνη κικινίδι(ον), κικινίδι, κικινέζι, τσίρκο, τσέρι, τσάρκα = ὁ κυκλικὸς περιπατος ποὺ ἔχει ἀρχὴ καὶ τέλος τὸ ἴδιο σημεῖο. Ἐπίσης κύκλος + ἐσθίω → κυκλοέσθιον → κυκολέσθι → κυκορέτσι → κοκορέτσι.

Τενεκές, ὁ = λεπτὸ ἔλασμα λευκοσιδήρου < τείνω → τεινικός (ὁ προερχόμενος ἀπὸ τάση) → τενικός → τενεκές.

Τσιδρές, ὁ = λεπτὸ ὕφασμα < σίπη ἢ σίφη (τσιπά) → σιπαρός (κατὰ τὸ λίπος - λιπαρός, ρύπος - ρυπαρός) → τσιπ(α)ρὸς → τσιπρὸς → τσιδρές. Σίπαρος τὸ ἀνώτατο καὶ λεπτότατο πανί στὰ μεγάλα ἱστιοφόρα.

Ταψί, τὸ = Ἀπὸ τὴ ρίζα δά ἢ τὰ (= ὑπόστρωμα) παράγονται οἱ λέξεις: ἔ-δα-φος, δάπεδον, ταψίφω → ταψί(ον)· τὰ + βάλω (Μὲ τὴν ἔννοια τοποθετῶ) → τάβλα τάβλι(ον) = τὸ γνωστὸ παιχνίδι· ταβλά καὶ νταμπλάς τὰ + ἄπτω → τάπτης τάπης.

Τουλούμπα, ἡ = εἶδος γλυνίσματος· <τολύπη → τουλούπα → τουλούμπα ἀπὸ τὸ χαρακτηριστικὸ τῆς σχήμα σὰν τούφα ἀκατέργαστου μαλλιῶ.

Ταμπούρι, τὸ (=δχύρωμα) < τύμβος → τυμβούρι(ον)

κες ὑποκλέψαντες ἐκ τῶν Ἰουδαίων τὴν ὀνομασίαν ταύτην τοῦ Θεοῦ, ἀνέθηκαν τὴν Δελφικὴν ἐπιγραφὴν...»(!). Στὸ ἀνθελληνικὸ μένος τοῦ Ἀντωνιάδου ἀπαντᾷ ὁ Ἀθηναγόρας μὲ τὴ μελέτη του «**Χάος = Θεός**», ὅπου καταγγέλλει τὶς ἀπόψεις αὐτὲς ὡς «βλασφημία κατὰ τοῦ ἁγίου Ἑλληνικοῦ Πνεύματος», συμπληρώνοντας πῶς «Τὸν ναὸν τῶν Δελφῶν ἔκτισαν οἱ Ἕλληνες, ἡ δὲ ἐπιγραφὴ Εἰ εἶναι αὐτὸ τοῦτο τὸ ἐλληνικὸν - ὁμηρικὸν - προομηρικὸν καὶ ἀρχικὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ΧΕ, ὅπερ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων ἐδιδάχθη εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ πάντας τοὺς λαοὺς τοῦ ἀρχαίου κόσμου..

Κι ὅταν ἔβλεπε, πῶς ἦταν ἀδύνατον νὰ μεταβάλλῃ τὶς ἀπόψεις αὐτὲς τοῦ ἰσχυροῦ κατεστημένου, ἔλεγε ὁ Ἀθηναγόρας: «Ἴσως πολλοὶ ἐκ τῶν θεολόγων καὶ μὴ θεολόγων νὰ ὑπομειδιοῦν καὶ νὰ εἰρωνεύονται τὴν μέθοδον αὐτὴν (ἐννοεῖ τὴ δική του), ἡμεῖς ὅμως δὲν ὑπομειδιοῦμεν, ἀλλὰ τὴν παρακολουθοῦμεν τὸνναντίον μετὰ χαρᾶς καὶ μετ' ἐλπίδων, ὅτι θὰ ἔλθῃ κάποτε ἡμέρα, κατὰ τὴν ὁποίαν ἡ ἀληθὴς ἐπιστήμη δὲν θ' ἀπαξιώσῃ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀξίαν καὶ νὰ τὴν χρησιμοποιήσῃ εἰς τὰς ἐρεῦνας τῆς, ὅπως νύθετέησε καὶ τόσας ἄλλας, ἀφοῦ προηγουμένως τὰς εἰρωνεύθη καὶ τὰς ἐσύριξεν».

Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἀθηναγόρας: Ἕνας ἀκούραστος ἐραστὴς τοῦ Ἑλληνικοῦ Λόγου, ποὺ τὸ κατεστημένο φρόντισε νὰ εξαφανίσῃ αὐτὸν καὶ τὸ ἔργο του. Στους ἐλάχιστους κύκλους ποὺ ἦταν γνωστός, προκαλοῦσε πάντα τὸν θαυμασμό. Ὁ ἱατρὸς καὶ ἱστορικὸς Ἰάκωβος Θωμόπουλος, ποὺ συνδεόταν φιλικὰ μαζί του, τὸν ἀποκαλεῖ «*Σοφὸν Πρωτοελληνιστὴν*» καὶ «*Μάντην*».

→ ταμπούρι κατὰ τὸ κύθος - κυδούρι, μανὸς - μανούρι.

Ταραμάς, ὁ (αὐγοτάραχο) < ταριχένω καὶ ταριχῶ → ταριχιάς → ταριμ(μ)ιάς → ταραμάς.

Τουρσί, τὸ (= ποικίλα λαχανικὰ συντηρημένα σὲ ἄλμη) < τύρσις → τυρσί(ον) (ἐννοεῖται ἔδεσμα) → τουρσί. Τύρσις εἶναι τὸ φρούριο καὶ σὲ καιρὸ πολιορκίας συνωστίζονταν μέσα ἄνθρωποι καὶ ζῶα, ὥστε αὐτὸ τὸ ἐτερόκλητο συνονθύλευμα παρομοιαζόταν μὲ τὸ γνωστὸ ἔδεσμα. Μὲ τὴν ἔννοια τοῦ συνωστισμοῦ καὶ τὸ τουρσί σὰν ἐπίρρημα.

Τσαλίμι, τὸ (= χορευτικὴ φιγούρα) < ἄταλμα = χορευτικὴ φιγούρα → τ(σ)αλίμα → τσαλίμι καὶ τσαλιμάκι. Ἀπὸ τὸ ρῆμα ἀτάλω. Ἄς θυμηθοῦμε καὶ τὴν ἀρχαιοτάτη ἐπιγραφὴ τοῦ ἁγγείου τοῦ Διπύλου: «Ὅς τῶν ὀρηχιστῶν πάντων ἀταλώτατα παίζει τοῦ τόδε».

Τσεμπέρι, τὸ (= κάλυμμα κεφαλῆς) < κέφι + φάρος → κεφάρι(ον) → τσεφάρι(ον) → τσεδέρι → τσε(μ)δέρι → τσεμπέρι.

Τορίκι, τὸ (= εἶδος μικροῦ τόνου) < τορέω (τρυπῶ, δουλεύω στὸν τόρνο, στρογγυλοποιῶ) → τορός (κυκλικός, κυλινδρικός) → τοράκι (ὑποκοριστικὸ) καὶ τορίκι καὶ οἶκι (ὑποχωρητικὰ) λόγῳ τοῦ τέλειου ἀτρακτοειδοῦς σχηματὸς του.

Τζίνι, τὸ (= ἔξυπνος) < διάνοια → ζιάνι → ζίνι καὶ (τ)ζίνι. Ἡ λέξις πέρασε καὶ στὴν ἀγγλική: genious.

Τσέπη, ἡ < ἔσω + ὀπη → ἔσοπη → σε(ο)πή → (τ)σεπή → τσέπη.

Τσουβάλι, τὸ < κόβαλος (= ὁ μεταφέρων ἐτερόκλητα κλοπιμαία) → κοβαλῶ καὶ κουβαλῶ (ρῆμα). Ἀπὸ ἐδῶ κουβαλητής, κουβαρητής → κουβαρτής → κουβαράς → κουβαρ(ν)τάς; Ἐπίσης κοβάλιον → τσοβάλι(ον) → τσουβάλι.

Τσακίρης, ὁ (= ἐνδιάμεσος, ὄχι ἀμιγής) < τσακίζω (= σπάω) → τσακίρης (= ὁ σπασμένος, ὄχι πλήρης), ἐνδιάμεσος κυρίως ἐπὶ χρημάτων (τσακίρικα μάτια).

Φλυτζάνι, τὸ < φνυαλίδιον → φλυαδίνι → φλυδάνι → φλυτζάνι, φλυτζάνι.

Φακίρης, ὁ = γόης φιδιῶν < ὄφης + κοῦρος (κατὰ ἄρνος + κοῦρος → ἀρνόκοῦρος) → ὄφιοκοῦρος → φιοκοῦρος → φακοῦρος → φακίρης καὶ φουκαράς = ταιλαίπυρος, ἀξιολύπητος. Λέξις ἀπὸ τὶς ἐλληνικὲς Ἰνδίες.

Χαβούζα, ἡ. Ἀπὸ τὴ ρίζα χά, ποὺ ἔχει τὴν ἔννοια τοῦ κενοῦ (χάος) καὶ εἰδικὰ τοῦ κενοῦ τῆς ὀπῆς, παράγονται τὰ: χά + ἄπτω χάπτω καὶ κάπτω χάπι(ον) = καταπότιον χά + βάζω (ρῆμα (διδάσκω) → χαβούζα = ἀποθέτης χά + βαίνω χαδούνη = κυκλικὴ ὀπὴ στὴν πλὴρη δάρκας ποὺ μπαίνει ὁ ψαράς, γιὰ νὰ σηκώσῃ δίχτυα, παραγάδι· χά + ἄντυξ → χάνδαξ καὶ χά + ἄσκιω → χάσκας καὶ χάσκακας.

Χαδάς, ὁ (= ἡ μονότονη συνοδεία, τὸ ἴσο) < χά +

Ἕνα σύντομο βιογραφικὸ σημείωμα

Ο Ἀθηναγόρας Ἐλευθερίου γεννήθηκε τὸ 1869 στὰ Ἀλάτσατα, μιὰ μικρὴ κωμόπολη τῆς Βιθυνίας. Σπούδασε στὴ Θεολογικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης καὶ ἐνῶ ἦταν ἀκόμη φοιτητῆς, χειροτονήθηκε διάκονος. Ὑπηρέτησε ὡς καθηγητῆς θρησκευτικῶν στὴν Τραπεζοῦντα καὶ τὸ 1902 ἐγκαταστάθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου σταδιοδρόμησε στὶς διοικητικὲς ὑπηρεσίες τοῦ Πατριαρχείου καὶ διετέλεσε Μέγας Πρωτοσύγγελλος. Στὴν Ἑλλάδα ἦλθε τὸ 1922 καὶ ἓνα χρόνον ἀργότερα ἐξελέγη μητροπολίτης Παραμυθίας, ἀπ' ὅπου παραιτήθηκε (1940) δύο χρόνια πρὸ τοῦ θανάτου του. Ἐγγραψε δεκάδες μελέτες, ὅλες γλωσσολογικῆς ὑφῆς, στὶς ὁποῖες ἀπέδειξε περὶτρανα πὼς μητέρα ὄλων τῶν γλωσσῶν τῆς γῆς εἶναι ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γλῶσσα, ἡ Πρωτοελληνικὴ, ὅπως τὴν ὀνομάζει. Τὶς ἐντυπωσιακὲς του αὐτὲς μελέτες σήμερα, μετὰ ἀπὸ ἐξήντα χρόνια σιωπῆς, συγκεντρώνουν καὶ ἐκδίδουν οἱ ἐκδόσεις «Ἐλευσίς». Μέχρι στιγμῆς ἔχουν ἐκδοθῇ:

1. «**ΒΟΔΑ-ΒΙΡΟΣ**: Ἑλληνικώταται Ἡπειρωτικαὶ Τοπωνυμίαι, Ὑβριζόμεναι». 2. «**Αἶκα-τερίνη, ἡ Χρυσὴ Βασιλοπούλα**». 3. «**Σιλῶνι Ἀπεσταλμένος**». 4. «**ΠΡΩΤΟΕΛΛΗΝΙΚΑ**: Μήτηρ τῶν γλωσσῶν τοῦ ἀρχαίου κόσμου». 5. «**Χάος = Θεός**». 6. «**Δελφικὸς Τρίπους**». 7. «**Πλουμάρι**: Πόθεν ἢ ὀνομασία;».

ΣΗΜΕΙΩΣΗ:

Εὐχαριστοῦμε θερμῶς τὸν κ. Κώστα Πάγκαλη, πού μᾶς παραχώρησε εὐγενῶς ὅλο τὸ διαθέσιμο ὕλικό του, στὸ ὁποῖο ἀποκλειστικῶς στηρίχθηκε αὐτὸ τὸ ἀφιέρωμα.

Παν. Α. Κουβαλάκης

δοῶ → χαδοῶς, χαβάς. Ἀπὸ ἐδῶ χαδάνι τὸ γουδί, ἀπὸ τὸν μονότονον ἤχο πού παράγει ἡ χρῆση του.

Χαδιάρι, τὸ < αὐγὸ → ἀδγαριά (κατὰ τὸ σηκῶτι – σκωταριά = πληθος αὐγῶν) ἀδ(ι)γαριά → γαδιαριά → χαδιαριά → χαδιάρι.

Χαζός, ὁ (= βλάκας, ἰδιώτης) < χάζομαι (ὁμηρικὸ = ἀπέχω) → χαζός = (ὁ ἀπέχων) → χάζι(ον), χάζι (ἡ ἀπραξία) καὶ χαζούρι → χουζούρι (ἡ πρωϊνὴ τεμπελιά) χαζι+εὐῶ (ρηματικὴ κατάληξη) → χαζεῦῶ (= ἀπρακτῶ).

Κλείνοντας θὰ ἤθελα νὰ ἐπισημάνω τὰ ἐξῆς. Οἱ ἐξετασθεῖσες λέξεις τῆς Κοινῆς Ἑλληνικῆς ἐρμηνεύθηκαν ἀπὸ ἀντίστοιχες λέξεις ἢ φράσεις τῆς ἀρχαίας. Οἱ μεταβολὲς πού παρουσιάζουν εἶναι οἱ ἀναμενόμενες στὴν πορεία τοῦ χρόνου καὶ ὑπακούουν στοὺς αὐτοὺς κανόνες μὲ ἐκείνες πού ἐμφανίζουν ἄλλες ἑλληνικὲς λέξεις, πού δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ τὴν τουρκικὴ γλῶσσα. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς καὶ ἐπειδὴ οἱ μελετηθεῖσες λέξεις μὲ τὴν ἴδια περίπου συχνότητα χρησιμοποιοῦνται σὲ περιοχές, ὅπου οὐδέποτε μιλήθηκε ἡ Τουρκικὴ (Ἑπτάνησος, Ἡπειρος, Κρήτη), ἐνῶ κάποιες ἀπὸ αὐτὲς συναντῶνται αὐτοῦσιες σὲ δυτικὲς γλῶσσες, συμπεραίνεται ὅτι οἱ συγκεκριμένες ἀλλαγὲς εἶναι ἀποκλειστικὰ ἐσωτερικὴ διεργασία τῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἡ Τουρκικὴ, ἄλλες τὶς ἀφωμοίωσε ἡδη τροποποιημένες, ὥστε μετεωρίζεται καὶ ἡ ἐννοία τοῦ ἀντιδανείου.

Τὸ δείγμα ὑπῆρξε ἱκανὸ ὄχι ὁμῶς πληρὲς. Ὑπάρχει σημαντικὸς χώρος γιὰ ἔρευνα στὸ μέλλον. Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς ἔχουν στερεὸ ὑπόβαθρο ἀλλὰ δὲν ἀποκλείεται ἡ ἐπὶ πλέον βελτίωσή τους.

Ἐπρωτάθησαν κάποιες τεκμηριωμένες θέσεις. Ὅποιοι ἀνακαλύψι νέα στοιχεῖα ἢ ἐρμηνεύσει σωστότερα τὰ ὑπάρχοντα εἶναι εὐπρόσδεκτος. Ὅσον ἀφορᾷ στὶς ἐντυπωσιακὲς προεκτάσεις πού αὐθόρμητα προκαλεῖ ἡ ἐτυμολογία σὲ κάποιες περιπτώσεις γύρω ἀπὸ θέματα χρονολόγησις ἢ προηγμένων ἐπιστημονικῶν γνώσεων τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ, τὸ πεδίο εἶναι ἀνοικτὸ καὶ τὸ ἀντικείμενο συναρπαστικόν.

Γιῶργος Παπακωνσταντίνου

Χαῖρι, τὸ (= ἡ χαρά) < χαῖρω → χαῖρει → χαῖρι.

Χαράτσι, τὸ < χαράσσω – χαράσσει(ον) χαράτσι (ἀπὸ τὴν δαρύτητα τῆς φορολογίας).

Χασάπης, ὁ < κόπτης → κόπσης → κοπ(άσης) → κοσάπης → κασάπης καὶ χασάπης.

Χαρμάνι, τὸ (= μῆγμα ἀριστῆς ἀναλογίας) < χάρμα + νι (κατάληξη) χαρμάνι (καπνοῦ, τοιμέντον κ.λπ.).

Χατίρι τὸ < χάρις → χάριτι (δοτικὴ) → χαρίτι, τὸ → χατίρι.

Τὸ Διεθνὲς Συνέδριο γιὰ τὴ Σπάρτη

«ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΑΠΟΤΕΛΟΥΝ ΖΩΝΤΑΝΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑ ΣΤΗΝ ΑΓΓΛΙΑ»

Δηλώσεις διαπρεπῶν κλασικιστῶν στὸ «Δ»

Διεθνὲς συνέδριο γιὰ τὴ συμβολὴ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης στὴν πολιτικὴ σκέψη καὶ πρακτικὴ πραγματοποιήθηκε στὸ τέλος τοῦ περασμένου καλοκαιριοῦ στὴν Σπάρτη. Πρόκειται γιὰ τὸ πρῶτο διεθνὲς συνέδριο ὑψηλοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος, ποὺ διοργανώνεται στὴ χώρα μας μὲ θέμα τὴν ἀρχαία Σπάρτη. Ἡ ἱστορικὴ ἔρευνα τὰ τελευταῖα 20 χρόνια ἀνατρέπει τὴν καθιερωμένη ἄποψη, ὅτι ἡ προσφορὰ τῆς πόλης τῆς ἀρχαίας Σπάρτης σὲ θέματα πολιτικῆς σκέψης καὶ πρακτικῆς εἶναι οὐσιαστικὰ ἀνύπαρκτη. Τὸ συνέδριο ἐπεχείρησε μέσα ἀπὸ τὴν ἐπισήμανση τῶν ὅρων «πολιτικὴ σκέψη» καὶ «πρακτικὴ πολιτικὴ» νὰ ἀναδείξῃ μία «διπλὴ ἱστορία», μία προσπάθεια σύνθεσης τῆς ἱστορικῆς καὶ ἱστοριογραφικῆς ἔρευνας. Στὸ περιθώριο τοῦ συνεδρίου ἡ συνεργάτιδα τοῦ «Δαυλοῦ» Νάνσυ Μπίσκα εἶχε τὴν εὐκαιρία νὰ συνομιλήσῃ μὲ διαπρεπεῖς καθηγητὲς ἀπὸ τὴν Εὐρώπῃ καὶ τὶς ΗΠΑ. Στὶς δηλώσεις τους πρὸς τὸν «Δ» ποὺ ἀκολουθοῦν, θίγονται τὰ σημεῖα ποὺ ἀναδεικνύουν τὶς νέες ἀπόψεις γιὰ τὴν σπαρτιατικὴ συνεισφορὰ στὴν γέννηση καὶ ἀνάπτυξη τῆς Πολιτικῆς.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΤΟΥ ΚΑΙΜΠΡΙΤΖ

Ὁ Paul Cartledge εἶναι καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Cambridge καὶ Διευθυντὴς τοῦ Τμήματος Κλασικῶν Σπουδῶν στὸ Clare College. Τὸ ἐρευνητικὸ του ἐνδιαφέρον ἐπικεντρώνεται στὴν Σπάρτη καὶ τὴν κοινωνικὴ καὶ οἰκονομικὴ ζωὴ τῆς Ἑλλάδος γενικώτερα. Πρόσφατα ὁ πρόεδρος τῆς Δημοκρατίας κ. Κ. Στεφανόπουλος τοῦ ἀπένευμε τὸν Μεγαλόσταυρο τῆς Τιμῆς. Ὁ Βρετανὸς καθηγητὴς πρωτοστατεῖ στὴν ἐκστρατεία γιὰ τὴν ἐπιστροφή τῶν γλυπτῶν τοῦ

Παρθενῶνα στὴν Ἑλλάδα καὶ εἶναι ὑπεύθυνος γιὰ μία σειρά τηλεοπτικῶν καὶ ραδιοφωνικῶν παραγωγῶν τοῦ BBC μὲ θέμα «Οἱ Ἕλληνες» καὶ τῆς τηλεοπτικῆς σειρᾶς τοῦ History Channel γιὰ τὴ Σπάρτη, ἡ ὁποία θὰ προβληθῇ ταυτοχρόνως σὲ 50 χώρες. Συνεργάζεται ἐπίσης μὲ τὸ Βρετανικὸ Channel 4 σὲ μία νέα παραγωγή του γιὰ τὴν ἱστορία τῆς Σπάρτης.

N.M.: Ὑπάρχει ἐνδιαφέρον στὴν Ἀγγλία γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο;

P. Cartledge: Ὑπάρχει τεράστιο ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο, καὶ κυρίως γιὰ τὴν ἱστορία του, στὴν Ἀγγλία. Τὸ ἐνδιαφέρον αὐτὸ δὲν ἐκδηλώνεται μόνο στὰ πανεπιστήμια, ἀλλὰ ἀφορᾷ καὶ σὲ μεγάλο μέρος τοῦ βρετανικοῦ πληθυσμοῦ, τὸ ὁποῖο ὄχι μόνο παρακολουθεῖ σχετικὰ τηλεοπτικὰ προγράμματα καὶ ἐπισκέπτεται τὰ μουσεῖα μας, ἀλλὰ λαμβάνει ἐνεργὸ μέρος μὲ δρώμενα ἀναπαραστάσεων τῆς ἀρχαίας ἐλληνικῆς καθημερινῆς ζωῆς, ποὺ διοργανώνονται σὲ διάφορα σχολεῖα. Μὲ κάθε τρόπο οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἀποτελοῦν μία ζωντανή παρουσία στὴ χώρα μου σήμερα.

N.M.: Γιατὶ κατὰ τὴ γνώμη σας συμβαίνει αὐτό;

P. C.: Ἡ ἀπάντηση, ποὺ θὰ σᾶς δώσω, ἐξηγεῖ καὶ τὸ προσωπικὸ μου ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο, τὸν ὁποῖο καὶ θεωρῶ συναρπαστικό. Ὑπάρχουν δύο λόγοι: Ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες εἶναι σχεδὸν σὰν ἐμᾶς, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ζοῦν πρὶν πολλὰς ἐκατοντάδες χρόνια· ἀπὸ τὴν ἄλλη εἶναι πολὺ διαφορετικοὶ ἀπὸ ἐμᾶς. Εἶναι συναρπαστικὸ νὰ διαπιστώνῃς ὅτι ἰδέες καὶ λέξεις, τὶς ὁποῖες σήμερα χρησιμοποιοῦν καὶ θεωρεῖς πολὺ σημαντικές, ὅπως *δημοκρατία*, *φιλοσοφία*, *ἱστορία*, *φωτογραφία* κ.λπ., ὅλες προέρχονται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα. Συνεπῶς θεωρεῖς τοὺς ἀρχαίους Ἕλληνες ὡς τοὺς πρὸ καταπληκτικούς καὶ γόνιμους ἐφευρέτες ἐννοιῶν καὶ λέξεων. Ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ Γλῶσσα εἶναι μία ἀπὸ τὶς πλουσιώτερες γλῶσσες ποὺ ὑπῆρξαν ποτέ. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ μελετᾷς ὡς ἱστορικός τὶς ἀρχαίες κοινωνίες καὶ τὴν ἀρχαία ἐλληνικὴ ἱστορία καὶ συναντᾷς συνήθειες ποὺ σοῦ φαίνονται περίεργες. Ὡστόσο ὁ Ἡρόδοτος ἤδη προηγήθηκε ἀπὸ ἐσένα καὶ εἶχε τὴ δυνατότητα νὰ ταξιθεύῃ, νὰ συγκρίνῃ καὶ νὰ ἀντιπαραβάλλῃ τοὺς τρόπους, μὲ τοὺς ὁποίους οἱ σύγχρονοί του Ἕλληνες συμπεριφέρονταν σὲ σχέση μὲ τοὺς κατοίκους ἄλλων πόλεων, χωρῶν ἢ πολιτισμῶν. Ἔτσι, ἤδη στὴν Ἑλληνικὴ Ἀρχαιότητα συναντᾷς ἓνα εἶδος σύγχρονου ἀνθρωπολογικοῦ ἐθνογράφου - παρατηρητῆ, ὁ ὁποῖος προσπαθεῖ νὰ ἐρμηνεύσῃ τὶς πολιτιστικὰς διαφορές. Κατὰ τὴ γνώμη – τὴν προσωπικὴ καὶ ὄχι τοῦ ἐπιστήμονα – ἓνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα προβλήματα, ποὺ ἀντιμετωπίζουμε σήμερα σὲ ὁλόκληρο τὸν κόσμο, εἶναι ἡ κατανόηση τῶν πολιτισμῶν ἄλλων λαῶν καὶ ἡ προσπάθεια – μὲ συμπάθεια – νὰ «*μπῆς στὸ μυαλό*» ἀνθρώπων τῶν ὁποίων οἱ ἀξίες, ἡ συμπεριφορὰ, τὰ συστήματα οἰκονομικο-κοινωνικῆς ὁργάνωσης εἶναι πλήρως διαφορετικὰ ἀπὸ τὰ δικά μας. Ἐὰν ἔπρεπε νὰ δώσω ἓνα μόνον ἐπίμαχο παράδειγμα, θὰ ἀναφερόμουν στοὺς βομβιστὲς αὐτοκτονίας τῆς φονταμενταλιστικῆς παράδοσης στὸ Ἰσλάμ, οἱ ὁποῖοι συνιστοῦν μία τρομοκρατικὴ ἀπειλὴ μὲ δύο ἐννοιες στίς ἀξίες τῆς Δύσης: μὲ τὴ φυσικὴ ἐννοία δολοφονοῦν Δυτικούς· μὲ τὴν κοινωνικὴ καὶ πνευματικὴ ἐννοία τίθεται τὸ ἐρώτημα: «ποιὸ εἶναι ἐκεῖνο τὸ στοιχεῖο στὴν πίστη τους, ποὺ τοὺς ὁδηγεῖ σὲ μία τέτοια συμπεριφορὰ;». Ἐμεῖς ὀφείλουμε, κατὰ κάποιον τρόπο νὰ συμβιβαστοῦμε μὲ τὴν ἰδέα αὕτη – σαφῶς δὲν πρέπει νὰ τοὺς ἐνθαρρύνουμε καὶ νὰ τοὺς δίνουμε ἔδαφος νὰ πιστεύουν ὅτι πράττουν δικαίως. Ἀντιθέτως, πρέπει – ἐὰν μπορούμε – νὰ τοὺς πείσουμε ὅτι ὑπάρχουν ἐναλλακτικοὶ τρόπο ζωῆς. Ὁ δυτικὸς τρόπος ζωῆς – ἐὰν θέλετε – ὁ ὁποῖος σὲ τελικὴ ἀνάλυση προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα, ἔχει ἀξία καὶ ἀξίζει νὰ τὸν ὑπερασπισθοῦμε. Ἐπιλέγουμε – στὴν πλειοψηφία μας – νὰ τὸν ὑπερασπισθοῦμε, χωρὶς νὰ χρειασθῇ νὰ σκοτώνουμε τοὺς ἄλλους. Ἐπιστρέφοντας στὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο συναντοῦμε τὶς Θερμοπύλες – ἓνα ἀγαπημένο μου θέμα, ποὺ πραγματεύομαι στὸ νέο μου βιβλίο: Μία ὁμάδα ἀνθρώπων, καθοδηγούμενη ἀπὸ 300 Σπαρτιάτες ἑτοιμοὺς νὰ θυσιάσουν τὴ ζωὴ τους, γιὰ

νά υπερασπισθοῦν τὶς ἀξίες τους. Ἦταν ξεκάθαρο, ὅτι δὲν ἐπρόκειτο νὰ νικήσουν. Παρ' ὅλα αὐτὰ πίστευαν, ὅτι ἄξιζε νὰ πεθάνουν μὲ αὐτὸ τὸν τρόπο. Καὶ πραγματικά ἔθεσαν ἓνα καθοριστικό παράδειγμα γιὰ τὴν τελικῶς ἐπιτυχή υπεράσπιση ἑνὸς τρόπου ζωῆς τεραστίας σημασίας γιὰ τὴ δυτικὴ παράδοση. Δὲν θὰ ἤθελα νὰ πῶ μὲ αὐτό, ὅτι ὅσα ἔπρατταν οἱ Πέρσες ἢ ἡ Περσικὴ Αὐτοκρατορία συνολικὰ ἦταν ἐξαιρετικὰ κατὰ τὴ ἀπορριπτέα. Ὑπῆρχαν ἐνδιαφέροντα καὶ θετικὰ στοιχεῖα στὸν Περσικὸ Πολιτισμό. Ἀλλὰ κατὰ τὴ γνώμη μου ἐὰν νικοῦσαν οἱ Πέρσες, θὰ εἶχαν ἐπηρεάσει τὴν ἀνάπτυξη τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ κατὰ τέτοιο τρόπο, ποῦ θὰ μᾶς στεροῦσαν τὸν Πλάτωνα, τὸν Ἀριστοτέλη, τὴ Δημοκρατία στὴ μορφή ποῦ τὴν γνωρίζουμε καὶ ὅλα τὰ ἐπιτεύγματα, στὰ ὁποῖα οἱ Ἕλληνες ἦσαν πρωτοπόροι. Σὲ τελικὴ ἀνάλυση στὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ τῶν Ἑλλήνων ὀφείλουμε ὄχι μόνο τὴν κληρονομιά μας ἀλλὰ μία ζωσα πολιτιστικὴ κληρονομιά, τὴν ὁποία καὶ πρέπει νὰ καλλιεργήσουμε περαιτέρω.

N.M.: Συνεπῶς θεωρεῖτε ὅτι οἱ ἑλληνικὲς ἰδέες εἶναι ἀκόμη ἐπικαίρες καὶ ἀναγκαῖες στὴ σύγχρονη κοινωνία...

P. C.: Ὑπάρχει μία προφανὴς ἔννοια, μὲ τὴν ὁποία οἱ ἑλληνικὲς ἰδέες εἶναι ζωντανές: μέσῳ τοῦ Ὀλυμπιακοῦ κινήματος. Βεβαίως εἶναι ἓνα ἐπίμαχο θέμα, καθὼς κάποιος μπορεῖ νὰ ὑποστηρίξη, ὅτι ὠρισμένες ἐκφάνσεις τοῦ Ὀλυμπισμοῦ σήμερα δὲν εἶναι ἰδιαίτερα πνευματικὲς, ἰδανικὲς καὶ δὲν συμβάλλουν στὴ βελτίωση τῆς συλλήψεως τοῦ τρόπου ζωῆς μας. Ὡστόσο ὑπάρχει ὁ πυρῆνας τοῦ ἰδανικοῦ, τοῦ συναγωνισμοῦ καὶ τοῦ ἀγῶνος γιὰ τὴν ἐπίτευξη τῆς διακρίσεως. Μία ἀκόμη σημαντικὴ ἐκφάνση τοῦ Ὀλυμπισμοῦ εἶναι ἡ ἱερὴ ἐκχειρία, ἡ ὁποία μᾶς ὑπενθυμίζει τὴν πνευματικὴ διάσταση τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων.

N.M.: Θὰ προσδοκούσατε «κάτι διαφορετικό» στοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνες τοῦ 2004 στὴν Ἀθήνα;

P. C.: Ἔχω τὴ μεγάλη ἐλπίδα ὅτι οἱ Ἕλληνες καὶ κυρίως ἡ Διοργανωτικὴ Ἐπιτροπὴ σὲ συνεργασία μὲ τὴ Διεθνή Ἐπιτροπὴ τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων θὰ ἀξιοποιήσουν τὴν Ὀλυμπιάδα τοῦ 2004, γιὰ νὰ ὑπενθυμίσουν στὴν ἀνθρωπότητα ὅτι ὑπάρχει κάτι περισσότερο στὸν ἀθλητικὸ συναγωνισμό ἀπὸ τὰ χρήματα. Κατὰ τὴ γνώμη μου ὁ ἐπαγγελματικὸς ἀθλητισμὸς χάριν τῆς τηλεοράσεως καὶ τῶν τεραστίων χρηματικῶν ποσῶν ποῦ ἐμπλέκονται, διαστρεβλώνει κάπως – ὄχι ἐντελῶς – τὶς ἀξίες τοῦ Ὀλυμπισμοῦ ἀλλὰ καὶ ἄλλες μορφὲς ἀθλητικῶν συναγωνισμῶν, οἱ ὁποῖες τὸν 19ο αἰῶνα, ὅταν ξεκίνησε ἡ προσπάθεια ἀναδίωξης τῶν Ὀλυμπιακῶν Ἀγῶνων, ἦταν ἀκόμη ζωντανές. Ὑπῆρχε μία ἰδέα ἐρασιτεχνισμοῦ, μὲ τὴν ἔννοια ὅτι τὸ ἐπιδιωκόμενο δὲν ἦταν μόνον ἡ κυρίως ἢ ὑλικὴ ἀπόλαυση ἀλλὰ ἡ ἀξία τῆς διεξαγωγῆς τῶν ἀγῶνων καὶ τῆς συμμετοχῆς σ' αὐτούς. Δυστυχῶς αὐτὴ ἡ ἀξία στὸν καιρὸ μας «καταπίεσθηκε». Ἴσως ἡ «διαχωριστικὴ γραμμὴ» νὰ χαράχθηκε στοὺς Ὀλυμπιακοὺς Ἀγῶνες στὸ Λὸς Ἀντζελες, ὅπου τὸ ἐμπορικὸ στοιχεῖο ἐνεπλάκη ἐμφανέστατα. Ἐν κατακλείδι ἐλπίζω ἡ Ἀθήνα νὰ ὑπενθυμίση στὴν ἀνθρωπότητα ὅτι ὑπάρχουν ἄλλες, μὴ ὑλικές, ἀξίες. Ἐπίσης κάτι, ποῦ δὲν εἶναι εὐρύτερα γνωστό, εἶναι τὸ γεγονὸς ὅτι παράλληλα μὲ τὸν ἀθλητικὸ συναγωνισμό θὰ διεξαχθῇ καὶ ἡ Πολιτιστικὴ Ὀλυμπιάδα ὄχι μόνο στὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες χώρες, τὴν ὁποία προσωπικά, ὡς διανοούμενος θὰ ἐνδιαφερόμουν νὰ ὑποστηρίξω.

N.M.: Ποιά ἡ σπουδαιότητα τοῦ συνεδρίου γιὰ τὴν ἀρχαία Σπάρτη καὶ ποῖα ὑπῆρξε κατὰ τὴ γνώμη σας ἡ συμβολὴ τῆς στὴν πολιτικὴ πρακτικὴ καὶ σκέψη;

P. C.: Εἶναι πάρα πολὺ σημαντικὸ συνέδριο γιὰ ὁλόκληρο τὸν ἐπιστημονικὸ κό-

σμο. Πιστεύω πώς είναι το πρώτο επιστημονικό συνέδριο για τα πολιτικά επιτεύγματα της αρχαίας Σπάρτης όχι μόνο στην αρχαιότητα αλλά και μετέπειτα. Και η συνεισφορά της άφορᾷ σὲ ὅλοκληρο τὸν κόσμο. Τὸ γεγονός ὅτι στὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα ἔχουμε δύο λέξεις ποὺ ἔρχονται ἀπευθείας ἀπὸ τὴν ἀρχαία Σπάρτη: «*Spartan*» καὶ «*Laconic*», σημαίνει ὅτι ἡ Σπάρτη κατέχει κεντρικὸ ρόλο στὸν τρόπο ποὺ ἀντιλαμβάνομαστε τὸν κόσμο καὶ τὸν ἑαυτὸ μας. Πρόκειται γιὰ μία παράδοση τῆς πολιτικῆς σκέψης, ἡ ὁποία ἐπικεντρώνεται στὴν Σπάρτη ποὺ ξεκινᾷ τοὺς τελευταίους αἰῶνες στὴν Ἀθήνα, τὴν συνεχίζει ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης καὶ φθάνει μέχρι τὶς ἡμέρες μας: Οἱ Σπαρτιάτες προσφέρουν μία ἐναλλακτικὴ, ποὺ στὴ σύγχρονη πολιτικὴ θεωρητικὴ ὁρολογία λέγεται «*κοινοτικὴ ἐναλλακτικὴ*» στὸν ἀτομικισμό, στὴν ἰδέα ὅτι κανεὶς πρέπει νὰ ζῇ μόνο γιὰ τὸν ἑαυτὸ του καὶ ὄχι γιὰ τὴν κοινωνία. Οἱ Σπαρτιάτες προσφέρουν ἕνα γενικευμένο μοντέλλο πιθανότητας· ὄχι ἕνα ὠλοκληρωμένο σχέδιο ἀλλὰ ἕνα παράδειγμα ἐνδεχόμενης κοινωνίας, ποὺ λειτουργεῖ συνειδητὰ ὡς συλλογικότητα καὶ ὄχι ὡς τυχαία ὁμάδα ἀτομικοτήτων.

Ν.Μ.: Πρὶν ἀπὸ λίγους μῆνες, ἦρθατε καὶ πάλι στὴν Ἀθήνα, γιὰ νὰ συμμετάσχετε στὴ συνάντηση ἐπιστημόνων ἀπὸ Εὐρώπη καὶ ΗΠΑ γιὰ τὴν ἱδρυση τοῦ Ἰνστιτούτου Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας στὴν ἱερὴ γῆ τῆς Ὀλυμπίας μὲ πρωτοβουλία τοῦ νομάρχου Ἡλείας. Τί σημασία ἔχει γιὰ ἕναν ἐπιστήμονα στὴν Ἀγγλία ἡ ἱδρυση αὐτοῦ τοῦ ἰνστιτούτου;

Ρ. C.: Ἕνα τέτοιο ἰνστιτούτο ἔχει διεθνὴ σημασία. Σ' ἐμένα προσωπικὰ θὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρία νὰ συναντῶμαι μὲ φοιτητὲς καὶ καθηγητὲς ὄχι μόνο ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ἀλλὰ ἀπὸ ὅλοκληρο τὸν κόσμο, γιὰ νὰ ἀνταλλάσσουμε ἐπιστημονικὲς ἀπόψεις σὲ συγκεκριμένα θέματα. Ὁ τόπος ὅπου δημιουργεῖται ἔχει μία συμβολικὴ ἀξία καὶ θὰ προσφέρῃ ὄχι μόνο στὴν εὐρωπαϊκὴ ἀλλὰ καὶ στὴν παγκόσμια ἀκαδημαϊκὴ κοινότητα τὴ δυνατότητα συνεργασίας, ἀνοχῆς, κατανόησης καὶ κριτικῆς – μία ἀκόμη ἔννοια ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα· μιᾶς θετικῆς καὶ φιλικῆς κριτικῆς, ποὺ θὰ συμβάλῃ σὲ μία δημοσιονομικὴ ἀνοιχτὴ συζήτηση.

Ὁ Paul Cartledge ἔχει συγγράψει περισσότερα ἀπὸ 15 βιβλία, ποὺ ἀναφέρονται σὲ διάφορα θέματα τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Τὰ πιὸ πρόσφατα βιβλία του εἶναι: «*Spartan Reflections*», «*Sparta and Lakonia: A Regional History 1300-362 BC*», «*Agessilaos and the Crisis of Sparta*», «*Hellenistic and Roman Sparta: A Tale of Two Cities*», «*The Cambridge Illustrated History of Greece*», «*Democritus and atomistic Politics*» κ.λπ. Τὸ βιβλίο του «*Οἱ Ἕλληνες*», τὸ ὁποῖο ἔχει μεταφραστῇ καὶ στὰ Ἑλληνικά, ἐξετάζει τὰ ἐπιτεύγματα καὶ τὴν πολιτιστικὴ κληρονομία τῶν Ἑλλήνων (ἱστορία, δημοκρατία, φιλοσοφία καὶ θέατρο) καὶ τὸ πνευματικὸ καὶ ὑλικὸ πλαίσιο, στὸ ὁποῖο αὐτὰ ἐπινοήθηκαν.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΗΤΟΡΑ ΤΗΣ ΟΞΦΟΡΔΗΣ

Στὸ πλαίσιο τοῦ συνεδρίου συνωμλήσαμε μὲ τὸν κοσμήτορα τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης Oswyn Murray. Ὁ Βρετανὸς καθηγητὴς εἶναι διευθυντὴς τοῦ διεθνοῦς ἔργου «*Biblioteca Academica Translationum*», τὸ ὁποῖο διερευνᾷ τὴ διάχυση τῶν Κλασσικῶν Σπουδῶν μέσω τῆς μετάφρασης ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν στὴν Εὐρώπη ἀπὸ τὸ 1700 μέχρι τὸ 1920.

Τὸ ἐρευνητικὸ τοῦ ἐνδιαφέρον ἐπικεντρώνεται στὴν Ἑλληνικὴ Βασιλεία, στὴν Ἑλληνικὴ Πολιτιστικὴ Ἱστορία, στὸ ἑλληνικὸ κέφι (conviviality), τὴν Ἑλληνικὴ Πόλη, τὴν ἱστορία τῆς ἀπόλαυσης (Pleasure), τὴν ἱστορία τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς διάδοσης τῶν ἰδεῶν, καθὼς καὶ τὴν κλασικὴ παράδοση στὸν σύγχρονο πολιτισμό. Τὸ πρόσφατο συγγραφικὸ τοῦ ἔργο περιλαμβάνει: «Symptotica: a symposium on the symposion», «The Greek City from Homer to Alexander», «In Vino Veritas», «The greeks and Greek Civilization» κ.λπ.

N.M.: Ποιὰ εἶναι τὰ τελευταῖα σας ἐρευνητικὰ ἐνδιαφέροντα;

Ο. Μ.: Ἀσχολοῦμαι μὲ δύο θέματα αὐτὸ τὸν καιρὸ. Τὸ ἓνα ἀφορᾷ στὴν ἔννοια τοῦ λογικοῦ (Rationality). Οἱ Ἕλληνες πρῶτοι ἀνακάλυψαν καὶ ἔθεσαν τὴ σημασία τοῦ λογικοῦ λόγου, προσπαθώντας νὰ λάβουν σωστὲς ἀποφάσεις. Ὅλες οἱ προηγούμενες κοινωνίες λειτουργοῦσαν ἐξ ὀλοκλήρου βάσει τῆς παρορμήσεως τοῦ βασιλιᾶ τους ἢ τῆς παράδοσής τους. Οἱ Ἕλληνες πρῶτοι ἀπομόνωσαν τὸ στοιχεῖο τῆς λογικῆς, τὸ ὁποῖο ἐμεῖς δὲν σεβόμαστε καὶ τὸ ὁποῖο εἶναι πολὺ σημαντικὸ, ἐὰν θέλουμε νὰ συνεχίσουμε τὴν παράδοση τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας καὶ νὰ ἐπιζήσουμε ὡς ἀνθρωπότητα.

Τὸ δεῦτερο θέμα, πού μὲ ἀπασχολεῖ, εἶναι ἡ ἱστορία τῆς ἡδονῆς (Pleasure). Πιστεύω, ὅτι ὅλοι οἱ πολιτισμοὶ δικαιώνονται στὸ τέλος ἀπὸ τὴν ἱκανότητά τους νὰ παρὰσχουν ἀπόλαυση στὰ μέλη τῆς κοινωνίας των. Μὲ ἐνδιαφέρει ἰδιαιτέρως τὸ πῶς οἱ ἑλληνικὲς συνήθειες πόσης (drinking) δημιούργησαν ἓναν πολιτισμὸ, ὁ ὁποῖος ἀκόμη καὶ σήμερα μᾶς συγκινεῖ. Ἡ ζωγραφικὴ στὰ ἀρχαῖα ἀγγεῖα, ἡ πρῶιμη ἑλληνικὴ ποίηση, ἀκόμη καὶ ὁ πρῶιμος ἑλληνικὸς λόγος διεξάγονταν κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ συμποσίου. Ὁ ἰδιαίτερος τρόπος πού ἔπιναν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες, προϋπέθετε τὴ συγκέντρωση τῆς ὁμάδας ὀλόκληρη τὴ νύχτα σὲ ἀνάκλιντρα. Ἐπρόκειτο γιὰ μία ἱεροτελεστία. Καὶ ἴσως αὐτὸ νὰ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς Ἀρχαίας Ἑλληνικῆς Ἱστορίας. Ἴσως αὐτὸ νὰ κρύβεται πίσω ἀπὸ τὴν ὀργάνωση τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Τοὺς ἐνδιέφερε ἡ ἡδονή. Καὶ διευρύνω τὸ θέμα αὐτὸ ἀναζητώντας τὸ τί συνιστᾷ «ἡδονή» κατὰ διαφορετικὰς περιόδους καὶ πῶς ἀναπτύχθηκε ἡ δυτικὴ παράδοση τῆς ἡδονῆς μέσῳ τῆς ἀνακάλυψης μὴ φυσικῶν ἡδονῶν, ὅπως ἡ μουσικὴ, τὸ ὄραμα, ἡ μελέτη, ἀκόμη καὶ ἡ σκέψη.

N.M.: Ποιὰ κατὰ τὴ γνώμη σας εἶναι ἡ προσφορὰ τῆς ἀρχαίας Σπάρτης στὴν πολιτικὴ σκέψη καὶ πρακτικὴ;

Ο. Μ.: Ἡ ἀρχαία Σπάρτη ἦταν πάντοτε πολὺ σημαντικὴ μὲ ἓναν τρόπο, πού δύσκολα μπορεῖς νὰ ἐκτιμήσης ἀπὸ μόνον του. Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖο λειτουργοῦσε, ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸν τρόπο λειτουργίας τῆς Ἀθήνας. Πάντοτε ὑπῆρχε αὐτὴ ἡ πόλωση ἀνάμεσα στὰ δύο ἰδεώδη. Ἀπὸ τὴ μία πλευρὰ τὸ ἰδανικὸ τῆς ἐλευθερίας, τῆς προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἡ δυνατότητα νὰ κάνης αὐτὸ πού ἐπιθυμεῖς, χωρὶς νὰ ὑπολογίζης τίς συνέπειες γιὰ τὰ ὑπόλοιπα μέλη τῆς κοινότητάς σου. Ἀπὸ τὴν ἄλλη πλευρὰ ἡ ἔννοια τῆς πειθαρχίας, ἡ ἔννοια τῆς κοινοτικῆς ἐμπειρίας, ἡ ὁποία δημιουργεῖ τὸ κοινωνικὸ σύστημα καὶ μέσῳ τῆς ὁποίας τὸ κοινωνικὸ σύστημα πρέπει νὰ διατηρηθῇ. Πιστεύω, ὅτι ἡ Σπάρτη καὶ ἡ Ἀθήνα συνιστοῦν τοὺς δύο πόλους τῆς κοινωνικῆς ὑπαρξῆς. Ἡ Σπάρτη στίς σύγχρονες κοινωνίες εἶναι παραμελημένη. Πρέπει νὰ ἐπιστρέψουμε σὲ μία πιὸ κοινοτικὴ προσέγγιση τῆς κοινωνίας καὶ νὰ περιορίσουμε τίς ἐλευθερίες μας πρὸς ὄφελος τῆς κοινότητος ὡς συνόλου. Πιστεύω, ὅτι ἀκριβῶς αὐτὸ ἐκπροσωπεῖ ἡ Σπάρτη στὸ ἔπακρο. Δὲν εἶναι ὅλα ἄξια θαυμασμοῦ στὴν Σπάρτη, δὲν τὴν προτείνω ὡς ἰδεῶδες, ἀλλὰ σίγουρα εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς δύο

πόλους, με τούς όποιους πρέπει νά λειτουργή μία κοινωνία.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΤΟΜΑΣ ΦΙΓΚΟΥΕΪΡΑ

Ο Thomas Figueira είναι καθηγητής Κλασικών Σπουδών και Ἀρχαίας Ἱστορίας στο Τμήμα Κλασικών Σπουδών και Ἱστορίας στο Rutgers University στις ΗΠΑ. Διδάσκει μαθήματα Ἑλληνικής και Λατινικής Γλώσσας, Κλασικό Πολιτισμό, Ἀρχαιολογία καθώς και Ἑλληνική και Ρωμαϊκή Ἱστορία. Ὁ Ἀμερικανός καθηγητής ἐπικεντρώνει τὸ ἐρευνητικό ἐνδιαφέρον του σέ θέματα Ἑλληνικής Ἱστορίας και Λογοτεχνίας. Ἐχει γράψει τὰ ἀκόλουθα βιβλία: «Aegina: Economy and Society», «Athens and Aigina in the Age of Imperial Colonization», «Excursions in epichoric History», «The power of money: Coinage and Politics in the Athenian Empire», «Theognis and Megara: Poetry and Polis» κ.λπ.

Ν.Μ.: Κύριε Figueira, ὑπάρχει ἐνδιαφέρον στις ΗΠΑ γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο ἢ ὅπως ἔγραψαν στὸ βιβλίο τους οἱ Hanson καὶ Heath ὁ Ὅμηρος ἔχει πεθάνει στὴ χώρα σας;

Th. F.: Οἱ καλοὶ μου φίλοι καὶ πρώην φοιτητές μου, οἱ καθηγητές David Hanson καὶ John Heath κάνουν λάθος. Ὁ Ὅμηρος δὲν πέθανε. Οἱ φοιτητές κατακλύζουν τις αἰθουσες, ὅπου διδάσκονται οἱ Κλασικὲς Σπουδές. Ὅπωςδήποτε οἱ δύο συγγραφεῖς ἐντοπίζουν ἓνα ὑπαρκτὸ πρόβλημα: ὅταν ἡ ἰδεολογία καὶ ἡ πολιτικὴ παίρνουν τὸν ἔλεγχο στὶς κλασικὲς σπουδές, τότε ἡ ἀξία τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου ἐλαχιστοποιεῖται καὶ ὑπάρχει πρόβλημα, γιατί λάβαμε τις ἀρχαῖες παραδόσεις ἀπὸ τοὺς Ἕλληνες... Ἀλλὰ αὐτὸ μπορεῖ νὰ θεωρηθῇ ὡς πρόκληση. Ἡ μάχη δὲν κρίθηκε ἀκόμη καὶ πετυχαίνουμε πολλὲς νίκες στὶς αἰθουσες διδασκαλίας τῶν πανεπιστημίων μας στὶς ΗΠΑ. Πιστεύω, ὅτι ὑπάρχει ἓνα τεράστιο ἐνδιαφέρον στὶς ΗΠΑ γιὰ τὸν ἀρχαῖο Ἑλληνικὸ Κόσμο. Οἱ φοιτητές ἐλκύονται πολὺ ἀπὸ αὐτόν, διότι ἀντιλαμβάνονται ὅτι ἡ κατανόησή του θὰ τοὺς διευκολύνῃ νὰ κατανοήσουν τὸν δικὸ τους πολιτισμό.

Ν.Μ.: Θὰ ἠθελα τὴν κρίση σας γιὰ τὴ σπουδαιότητα τῆς ἐρευνας τῆς ἱστορίας τῆς Σπάρτης;

Th.F.: Ἡ Σπάρτη εἶναι συναρπαστικὰ ἐνδιαφέρουσα γιὰ πολλοὺς λόγους. Καμμὶὰ πολιτεία ἢ πολιτικὴ κοινότητα καὶ κανένας θεσμός δὲν μποροῦν νὰ θεωρηθοῦν σοβαρά, ἐκτὸς ἐὰν προστατεύουν τὸν ἑαυτό τους. Καὶ ποια πόλη ἦταν καλύτερη στὸ νὰ διατηρῇ τις ἀξίες της, τις παραδόσεις της, τὴν ταυτότητα καὶ τὴν ἀνεξαρτησία της ἀπὸ τὴν Σπάρτη; Αὐτὸ τὸ γεγονός ἀπὸ μόνο του πρέπει νὰ ἀποτελῇ κίνητρο, γιὰ νὰ μάθουμε γιὰ τὴν Σπάρτη. Μερικὲς φορές συναντοῦμε σ' αὐτὴν συνήθειες ποὺ μᾶς φοβίζουν καὶ δὲν φαίνονται ἐλκυστικὲς. Ἀλλὰ στὶς ἡμέρες μας ὀφείλουμε νὰ εἰμαστε ἀρεκτὰ ὥριμοι, ὥστε νὰ διδαχθοῦμε τὰ θετικὰ καὶ τὰ ἀρνητικὰ μαθήματα ἀπὸ τὴ Σπάρτη.

Νάνσυ Μπίσκα

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΜΙΣΟΥΣ

Η 17 Νοέμβρη είναι το σύγχρονο πρόσωπο της μακράιωνης θεοκρατικής τρομοκρατίας. Το αληθινό πρόβλημα δεν είχε τεθῆ ποτέ, ἔως ὅτου τὸ καλοκαίρι τοῦ 2002 ἀποκαλύφθηκε πὼς ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς συλληφθέντες τρομοκράτες προέρχονταν ἀπὸ ἱερατικές χριστιανικές οἰκογένειες (Σάββας, Χριστόδουλος καὶ Βασίλης Ξηρός, Τέλης Τσουτσουβῆς κ.ά. γυιοὶ ἢ συγγενεῖς κληρικῶν ἢ θεολόγων). Ὁ Σάββας Ξηρός εἶπε πὼς ἀπέφυγε νὰ χτυπήσῃ τὸν πρῶν βουλευτὴ τοῦ ΠΑΣΟΚ Γεώργιο Πέτσο, γιατί «*εἶναι ἄνθρωπος τῆς Ἐκκλησίας*». Αὐτὸ σημαίνει ὅτι καθαγιασθήκαν οἱ εὐθύνες του. Ὁ Σάββας Ξηρός ἦταν Χριστιανὸς Ὁρθόδοξος καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς «θητείας» του στὴν 17η Νοέμβρη. Ὅταν συνελήφθη, εἶπε πὼς πρόσφατα ἐξωμολογήθηκε.

Ἡ θεοτρομοκρατία ἔχει πνίξει πολλὰς φορὲς τὴν ὑδρόγειο στὸ αἷμα: μὲ τὰ στρατόπεδα συγκέντρωσης γιὰ τοὺς Ἕλληνες Ἐθνικοὺς στὴν Σκυθόπολη (Μπεθσάν) τῆς Παλαιστίνης, τὴν Ἱερὰ Ἐξέταση, τὶς σφαγὲς τῶν ἱθαγενῶν Ἰνδιάνων τῆς Ἀμερικῆς ἀπὸ τοὺς Ἰησουῖτες, τὸ κυνήγι τῶν μαγισσῶν, τὶς σταυροφορίες, τοὺς ἰδεολογικά ὁμογάλακτους Ταλιμπάν καὶ τοὺς ἀντιπάλους τοὺς Γιαχβιστές. Ἡ Ἐκκλησία χρησιμοποίησε ἀνέκαθεν τὴν τρομοκρατία ἐναντίον ὧσων δὲν παραδέχονταν τὰ δόγματα της. Οἱ ὁμοδικεῖς σφαγὲς στὸ Βασού (1562), στὴν Νιμ (1567) καὶ ἡ Νύχτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου στὸ Παρίσι καὶ σὲ ἄλλες πόλεις τῆς Γαλλίας (1572) εἶναι μερικεῖς μόνον ἀπὸ τὶς στιγμὲς τῆς χριστιανικῆς τρομοκρατίας. Τὸ 1303 ὁ πάπας Βονιφάτιος Η' διακήρυξε πὼς «*ἡ κοσμικὴ ἐξουσία πρέπει νὰ ὑποτάσσεται στὴν πνευματικὴ ἐξουσία* (δηλαδὴ τὸν κληρὸ). *Τὰ δύο ξίφη, τὸ ὕλικό καὶ τὸ πνευματικό, ἀνήκουν στὴν ἐξουσία τῆς Ἐκκλησίας*».

Ἡ ἰδεολογικὴ βάση τῆς Τρομοκρατίας

Ο Φρειδερίκος Νίτσε, γιὸς Λουθηρανῶν κληρικῶν εἶχε ἐντοπίσει τὸ φαινόμενο. Στὸ βιβλίο του «*Ἀντίχριστος*» (58) γράφει: «*Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ἐξισώσῃ ἀπόλυτα τὸν Χριστιανὸ καὶ τὸν ἀναρχικὸ: ὁ στόχος τους, τὸ ἐνστικτό τους εἶναι μόνον ἡ καταστροφή. Ὁ Χριστιανὸς καὶ ὁ ἀναρχικὸς: καὶ οἱ δύο ἀνίκανοι νὰ φέρουν ὅ,τιδήποτε ἄλλο παρὰ διάλυση, δηλητηρίαση, ἐκφυλισμό· καὶ οἱ δύο δδῆλλες καὶ οἱ δύο μὲ τὸ ἐνστικτο τοῦ θανάσιμου μίσους ἀπέναντι σ' ὅ,τιδήποτε στέκεται ὄρθιο, σ' ὅ,τιδήποτε ὑψώνεται μεγαλόπρεπα πρὸς τὰ πάνω, σ' ὅ,τιδήποτε διαθέτει διάρκεια*».

Ἀπὸ ποῦ ἀντλοῦν τὸ ἰδεολογικὸ τους ὑπόδαθρο καὶ τὴν ὑποκίνηση πού χρειάζονται: Τὰ ἱερά τους βιβλία – Παλαιὰ καὶ Καινὴ Διαθήκη – εἶναι κατὰμεστα ἀπὸ προσταγὰς τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴν καταστροφή. Ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα καὶ ὁ φόνος στὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μετατρέπεται σὲ θεάρεστη πράξι. Ἡ «*εἰρήνη*» εἶναι ἀδιανόητη, γιατί θὰ σήμαινε συμβιβασμὸ μὲ τὸ «*Κακό*». Ἡ «*νίκη*» δὲν ἔχει ἄλλο νόημα, παρὰ μόνον τὴν τελεσίδικη ἐξολόθρευση τοῦ ἀντιπάλου:

- «*Σπαθί, σπαθί γίνε σκληρὸ καὶ ὀργίσου γιὰ νὰ σφάξῃς σφάγια: γίνε αἷμυχρὸ γιὰ σφάξιμο, ἔτοιμο γιὰ καταστροφή, σφάξε, ἐξουδετέρωσε*» (Ἰεζεκιήλ ΚΑ' 9-10).

- «*Καὶ ὁ Κύριος μοῦ εἶπε: σὲ τοποθετῶ πάνω ἀπὸ τὰ ἔθνη καὶ τὶς βασιλεῖες, γιὰ νὰ ξεριζώνῃς, νὰ κατασκάπτῃς, νὰ καταστρέφῃς*» (Ἰερεμίας Α' 9-10).

- «*Καὶ θὰ ἐξαποστείλω ἐναντίον τους μάχαιραν, γιὰ νὰ τοὺς ἐξοντώσῃ*» (Ἰερεμίας Θ' 15).

- «*Μὴ νομίζετε ὅτι ἦλθα νὰ φέρω εἰρήνη στὴν γῆ. Δὲν ἦλθα νὰ φέρω εἰρήνη, ἀλλὰ μάχαιρα. Ἦλθα νὰ διχάσω κάθε ἄνθρωπο ἐναντίον τοῦ πατέρα του καὶ κάθε θυγατέρα ἐναντίον τῆς μητέρας της... Καὶ ἐχθροὶ τοῦ κάθε ἀνθρώπου θὰ γίνουν οἱ συγγενεῖς του*» («*Κατὰ Ματθαῖον*» Ι 34-37).

- «*Καὶ ἀπὸ τὸ στόμα του θγαίνει μυτερὸ δίκικοπο σπαθί, γιὰ νὰ χτυπήσῃ μ' αὐτὸ τὰ ἔθνη*» (Ἀποκάλυψις Ἰωάννου ΙΘ' 15).

- «*Μὲ φλόγα πυρὸς θὰ ἀποδώσῃς ἐκδίκηση σὲ ὅλους, ὅσοι δὲν θέλουν νὰ γνωρίζουν τὸν Θεὸ καὶ νὰ ὑπακούουν στὸ εὐαγγέλιο τοῦ Κυρίου μας Ἰησοῦ Χριστοῦ*» (Β' πρὸς Θεσσαλονικεῖς Α' 89).

• «Γιατί ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπιβάλλεται μὲ τὰ λόγια ἀλλὰ μὲ τὴ δύναμη. Τί θέλετε; Νὰ ἔλθω σ' ἐσᾶς μὲ τὴν ράβδο ἢ μὲ τὴν ἀγάπη καὶ τὴν πραότητα τοῦ πνεύματος;» (Α' πρὸς Κορινθίους Δ' 20-21).

• «⁷ Ἦλθα νὰ δάλω φωτιά στὴ γῆ καὶ τί ἄλλο θέλω, ἂν ἦδη ἔχη ἀνάψει; Νομίζετε ὅτι ἔρχομαι νὰ δώσω εἰρήνη στὴ γῆ; ⁸ Ὁχι, σᾶς λέω, ἀλλὰ διαίρεση» (Κατὰ Λουκᾶν ΙΒ' 49-51).

• «⁹ Ὅποιος δὲν εἶναι μαζί μου εἶναι ἐναντίον μου» (Κατὰ Ματθαῖον ΙΒ' 30).

• «Καὶ τοὺς ἐχθροὺς μου ἐκείνους, ποὺ δὲν θέλουν νὰ βασιλεύσω πάνω τους, φέрте τους ἐδῶ καὶ κατασφάξτε τους μπροστά μου» (Κατὰ Λουκᾶν ΙΘ' 27).

• «¹⁰ Ὅποιος ἔχει πονγγί ἅς τὸ πάρη καὶ ὅποιος ἔχει σακκούλι νὰ κἀνὴ τὸ ἴδιον καὶ αὐτὸς ποὺ δὲν ἔχει ἅς πουλήσῃ τὸ ἱμάτιό του, γιὰ νὰ ἀγοράσῃ μαχαίρι» (Κατὰ Λουκᾶν ΚΒ' 36).

• «Καὶ τότε θὰ σφαγοῦν ὅλες οἱ φυλὲς τῆς γῆς» (Κατὰ Ματθαῖον ΚΔ' 30).

• «¹¹ Ἐλᾶτε, συναχθῆτε στὸ μέγα δειπνο τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ φάτε σάρκες βασιλέων καὶ σάρκες χιλιάρχων καὶ σάρκες ἰσχυρῶν καὶ σάρκες ἱππῶν καὶ ἐκείνων ποὺ κάθονται πάνω σ' αὐτοὺς καὶ τίς σάρκες ὄλων, τῶν ἐλευθέρων καὶ τῶν δούλων, τῶν μικρῶν καὶ τῶν μεγάλων» (Ἀποκάλυψις Ἰωάννου ΙΘ' 17-18).

Ὁ Γιάννης Σκαρίμπας στὸ βιβλίο του «Τὸ '21 καὶ ἡ Ἀλήθεια» ἀποδεικνύεται «προφητικός»: «*Μάχαιραν ἤλθον βαλεῖν*». Τὸ «ἀγαπάτε ἀλλήλους» ποτὲ δὲν τὸ ἐξοτόμισε – δὲν ἦταν διόλου ἀγαπησιάρης. Τὸ μῖσος κήρυξε («Οὐαὶ ὑμῖν!») καὶ τὴ σφαγὴ (μάχαιραν, μὴν τότε ὑπάρχουσας μπόμπας) καὶ τὸ γκρέμισμα τοῦ Ναοῦ, τὴν ἀθεΐα.

Οἱ σύγχρονες ἐφαρμογὲς τῆς Ἰδεολογίας τοῦ Τρόμου

Οσο καὶ ἂν αὐτὸ δὲν ἀρέσῃ στοὺς νοσταλγοὺς τῶν Σταυροφοριῶν, ποὺ θέλουν νὰ ἐρημνεύουν τίς συγκρούσεις στὸ Λίβανο διὰ μέσου τοῦ ἀπλουστευτικοῦ σήματος «Χριστιανισμὸς ἐναντίον Ἰσλάμ», ἡ ἐκεῖ πραγματικότης εἶναι ἀπείρως πολυπλοκώτερη. Οἱ περισσότεροι τρομοκράτες τῆς FARE, ἀρχίζοντας ἀπὸ τὸν Ζὼρζ Ἰμπραχίμ Ἀμπντάλλαχ, εἶναι Χριστιανοὶ ποὺ ἀνήκουν στὴν Ἀνατολικὴ Ὀρθόδοξο Ἐκκλησίαν καὶ στὸ αὐτοκέφαλο Πατριαρχεῖο τῆς Ἀντιοχείας. Οἱ ἴδιοι οἱ Χριστιανοὶ Μαρωνίτες χωρίζονται σὲ ὁπαδοὺς καὶ σὲ ἀντιπάλους τῆς Συρίας (στὰ τέλη Σεπτεμβρίου 1985 οἱ ἐνδοχριστιανικὲς συγκρούσεις μεταξὺ τοῦ Ἐλὶ Χομπέικα καὶ τοῦ Σαμίρ Γκαζέα προκαλέσαν 65 νεκροὺς καὶ 220 τραυματίες). Οἱ Χριστιανοὶ τοῦ Λιβάνου εἶναι ἐπίσης πολυάριθμοι στοὺς κόλπους τοῦ Κ.Κ. καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Κοινωνικοῦ Συριακοῦ Κόμματος. Ὁ Μισέλ Ἀφλακ, ἰδρυτὴς στὴν Συρίαν τοῦ κόμματος Μπάαθ, εἶναι Χριστιανός. Χριστιανὸς εἶναι ἐπίσης ὁ Ταρεκ Ἀζίζ, ὁ ὁποῖος διευθύνει τὴν ἱρακινὴ ἐθνικὴ διπλωματία. Κατὰ ἓναν γενικὸ κανόνα ὅλοι σχεδὸν οἱ πατέρες τοῦ «*ἀραβικοῦ ἐθνικισμοῦ*» (ποὺ δὲν πρέπει νὰ τὸν συγχέουμε μὲ τὴν «*Ἰσλαμικὴ Ἐπανάσταση*», ἡ ὁποία εἶναι θεμελιακὰ ἐχθρική πρὸς κάθε πολιτικὸ ἐθνικισμὸ) ἦταν Χριστιανοί. Οἱ Χριστιανοὶ διαδραματίζουν ἐξ ἄλλου πρωταρχικὸ ρόλο στὶς παλαιστινιακὲς ὁργανώσεις μὲ τὸν Ἰμπραχίμ Σοῦς, ἀντιπρόσωπο τοῦ Ο.Α.Π. στὸ Παρίσι, τὸν Ἰμπραχίμ Ἀγιάντ, μέλος τοῦ Ἐθνικοῦ Παλαιστινιακοῦ Συμβουλίου καὶ ἄλλους ἡγέτες τοῦ Λαϊκοῦ Ἀπελευθερωτικοῦ Μετώπου τῆς Παλαιστίνης.

Ἀλλὰ καὶ ἡ Γερμανίδα τρομοκράτις Μπάαντερ τοῦ διδύμου Μπάαντερ - Μάινχοφ, ποὺ εἶναι τὸ γερμανικὸ ἀνάλογο τῆς 17ης Νοέμβρη, ἦταν κόρη παπᾶ.

***

Οταν ἄρχισαν οἱ ἀποκαλύψεις γιὰ τὴν πολιτικὴ δράση τῶν μελῶν τῆς 17 Νοέμβρη, κανεὶς δὲν περίμενε πὺς θὰ ἀποκαλυπτόταν ὅτι ὅλα αὐτὰ εἶχαν θρησκευτικὸ ὑπόβαθρο. Οἱ ἱερωμένοι (οἱ ὁποῖοι στὶς τηλεοπτικὲς ἐκπομπὲς εἶχαν ἀποψη ἐπὶ παντὸς ἐπιστητοῦ) ἐξαφανίστηκαν. Μόνον ὁ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος στὶς 15 Αὐγούστου 2002 στὴν Παναγία Σουμελά ἀναφέρθηκε στὴν 17η Νοέμβρη καὶ εἶπε ἐπὶ λέξει: «*Ὅλοι εἴμαστε ἐνοχοὶ καὶ ὅλοι εἴμαστε ἄθῳοι*».

Ἐμεῖς οἱ ὑπόλοιποι δὲν αἰσθανόμαστε οὔτε ἐνοχοὶ οὔτε ἄθῳοι. ⁷ Ἀραγε γιὰ τὸ ἀρχιεπίσκοπος Χριστόδουλος αἰσθάνεται ἐνοχος, ἔστω καὶ ἄθῳος; Τί προσπαθεῖ νὰ προλάβῃ;

Παλλαδᾶς Ἀλεξανδρινός

Η ΚΙΝΗΣΙΣ ΤΩΝ ΙΔΕΩΝ

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΝΔΗΛΑΣ, 'Ο Θ. Καΐρης και ό Νεοελληνικός Διαφωτισμός

Θεόφιλος Καΐρης (1784-1853): πρωτοπόρος του Νεοελληνικού Διαφωτισμού, κορυφαίος φυσικός, θεολόγος και φιλόσοφος πανευρωπαϊκής αναγνώρισης, πρωτεργάτης της 'Ελληνικής 'Επανάστασης του 1821 και μαχητής του στρατιωτικού σκέλους της, πολιτικός άνδρας, βουλευτής και εκπαιδευτικός παλλαϊκής αποδοχής. Παραδόξως έδιώχθη μανιωδώς από τó μετεπαναστατικό έλλαδίτικο συντηρητικό κράτος της άπελευθερωθείσας πατρίδας επί τρεις σχεδόν δεκαετίες με έξορίες, φυλακίσεις, άφορισμούς και βασανιστήρια και άφου δολοφονήθηκε, οί διώκτες του γέμισαν τó νεκρό του σώμα με άσθένη για νά κάησουν τά «καινά του δαιμόνια»!

Μετά τόν Πλήθωνα-Γεμιστό ό συγκροτημένος ιστορικός Κώστας Μανδηλάς διερευνά τήν προσωπικότητα και τή δράση μίας άκόμα μεγάλης και παρεξηγημένης μορφής τού νέου 'Ελληνισμού, αξιοποιώντας ιστορικές μελέτες, άρχαιακές πηγές, καθώς και τίς πραγματείες και τήν επιστολογραφία τού ίδιου τού Καΐρη. Δέν στέκεται ιδιαιτέρως σέ σχολαστικές βιογραφικού τύπου παραθέσεις, παρά διεισδύει ούσιωδώς στό ιστορικό και πολιτικό προσκήνιο και παρασκήνιο εκείνης τής έποχής, προκειμένου νά άντιληφθοΰμε τίς συνθήκες πού ώδήγησαν στήν ρήξη τών έπαναστατών διαανοσμένων με τó νεοϊδρυθέν βασίλειο και στήν κοινωνική και βιολογική τους έξόντωση από τó κράτος τής οικονομικής όλιγαρχίας, τής άντιδραστικής μοναρχίας και τής εκκλησιαστικής θεοκρατίας.

Σημειώνει σχετικώς ό συγγραφέας: «'Ο Καΐρης άντι νά άκολουθήση ένα άνάλογο παράδειγμα όπως αυτό τού Κοραή, ό όποιος με έπιτυχία πέρασε στό κοινωνικό επίπεδο τίς έννοιες τής 'Ελευθερίας, τής Δικαιοσύνης, τής Ισονομίας, προτίμησε τήν κατά μέτωπο έπίθεση. Μία μάχη έκ προσομίον χαμένη στό στείρο και άνδρο τοπίο τής ανατολίτικης έσωστρέφειας. Άλλως θά μπορούσε νά διατηρήση τó σχολείο του, τó όποιο σύντομα θά γινόταν ό πνευματικός πυρήνας τού τόπου, δοθώντας άνάλογα με τήν δυναμικότητα τών δεδομένων τής έποχής, τήν πνευματική ζωή τού τόπου» (σελ. 194).

Και άλλου συμπληρώνει: «'Η ύπόθεση Καΐρη δέν ήταν προϊόν παρθενογενέσεως ούτε ή άπλή δίωξη κάποιον αίρετικού ιερέα από τó κατεστημένο τής έποχής. Άντιθέτως ήταν ή προσπάθεια τού βυζαντινού θεοσεβισμού νά χειραγωγήση τίς φιλελεύθερες κοινωνικές δυνάμεις, πού ή έπανάσταση τού 1821 είχε άπελευθερώσει. Ήταν ένα κτύπημα στό πνεΰμα τού κοραϊσμού σέ όλες τίς κοινωνικές και πολιτικές έκφράσεις του. Ήταν ή άρνηση στή δημιουργία ένός κράτους τών θεσμών και τής νομιμότητας. Ήταν ή ήττα τής άστικής φιλελεύθερης δημοκρατίας «έν τή γενέσει» τής. Ήταν τó άποτέλεσμα τής συγκρούσεως: «ανάμεσα στόν κοσμικό ένθιζισμό και στή θεοκρατική θεώρηση τού κόσμου» (σελ. 195).

Θεωρούμε πάντως, ότι μία τέτοια σημαντική έκδοση θά έπρεπε νά συνοδεύεται από άναλυτικό εύρετήριο όνομάτων και νά προσέχη τόν χωρισμό τών συλλαβών τών λέξεων, π.χ. όχι παρ-αδύστων (σελ. 167) ούτε παρ-ελθόντος (σελ. 169). Επίσης μπορεί ό συγγραφέας νά αποδέχεται τήν κρατικοθεσμοθετημέ-

Πώς γράφονται οί σημερινές έγκυκλοπαίδειες

Στόν τέταρτο τόμο τής έγκυκλοπαίδειας «Grand Larousse» και στό κεφάλαιο «Κλασική Λογοτεχνία» αναφέρεται πώς: «α. άρχαιότερα δημιουργήματα τού 'Ελληνικού Πνεύματος είναι τά ήρωικά έπη τού 'Ομήρου (8ος αϊ. π.Χ.), ή «'Ιλιάδα» και ή «'Οδύσσεια», γραμμένα σέ δακτυλικό έξάμετρο... Με τόν 'Ομηρο ή άρχαία έλληνική λογοτεχνία φθάνει άπό τήν άρχή κιόλας τής ιστορίας της στό άπόγειό της».

Δέχεται τήν παρθενογένεση τής άρχαίας έλληνικής λογοτεχνίας άντίθετα με τή βαθμιαία ιστορική εξέλιξη τών πραγμάτων. 'Ο σχολιαστής 'Ιω. Τζέτζης άποκαθιστά πλήρως τήν άλήθεια, γράφοντας: «Γιατί βρίσκω πώς αυτός (ό 'Ομηρος) μερικά μόν άπό τά έπη τού 'Ορφέα μετέφερε καθ' όλοκληρίαν στή δική του ποίηση, άλλα δέ πάσι κατά τó ήμισυ τά απέσπασε, άκόμη δέ άλλα ή και τά μετάφρασε ή και τά μετέφρασε άλλιώς σέ ποίηση... (όπως μεταξύ άλλων τόν πρώτο στίχο τής 'Ιλιάδας και 'Οδύσσειας) "τὴν ὀργὴν τραγούνησε τῆς θεᾶς Διμήτρας τῆς ἀγλαοκάραπου... (και) τώρα ἔλα γιὰ μένα Μοῦσα, τραγούνησε, κόρη Λειδήθρα..." 'Ο παλιός 'Ορφέας άπό τόν όποιο ό δικός μου χρυσός 'Ομηρος πολ-

νη μονοτονική έκδοχή της ελληνικής γραφής, σίγουρα όμως ιστορικά και αισθητικά τα παλαιά κείμενα που παρατίθενται θα έπρεπε να δρίσκονται στην αρχική μορφή τους.

Ἀλέξανδρος Χ. Μήτσιου

ΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, Φιλοκοσμία

Γεννήθηκε ὄντως μὴ σοβαρὴ πρόταση ἀσφάλειας γιὰ τὴν ἀνθρώπινη παράκληση πορεία. Ὁ Παρασκευᾶς Παρασκευόπουλος, καθηγητὴς στὸ Ε.Μ.Π. – «Σύστημα τοῦ αὐτόματου ἐλέγχου», κατὰ τεκμήριο ἐπιστήμων τῆς ἐφαρμοσμένης - αὐτόματης τεχνολογίας ἔχει τιμηθῇ μετὰ ἀλλοδαπὲς καὶ ἡμεδαπὲς ἐπιστημονικὲς ἀναγνωρίσεις. Ὁ καθηγητὴς κυριολεκτικὰ θὰ ἐκλεψῃ πολὺτιμο χρόνον ἀπὸ ὕπνου, ξεκούραση καὶ πολυτεχνικὰς βαρύντατες ὑποχρεώσεις, γιὰ ν' ἀσχοληθῇ μετὰ τὰ πιεστικὰ φιλοσοφικοκοινωνικὰ προβλήματα τῆς κοινωνίας μας.

Ζητᾷ νὰ ἐγάλῃ τὸ μέσο πολίτη ἀπὸ τὴν ἀπομόνωση καὶ τὴν περιθωριοποίηση, ὅπου τὸν ἔχει «ἐγκλωβίσει» τὸ σημερινὸ ἐξουσιαστικὸ σύστημα. Γι' αὐτὸ ὁ καθηγητὴς Παρ. Παρασκευόπουλος χωρὶς φόβο καὶ πάθος κατεδαφίζει τὰ δχυρὰ τοῦ ἐξουσιασμοῦ καὶ στὴ θέση τους τοποθετεῖ τὸ ἀναφαίρετο δικαίωμα: «Νὰ φτιάξουμε μέσφ τῆς Φιλοκοσμίας ἕναν ἀσφαλὴ καὶ ἀνθρώπινο κόσμο, μετὰ δημοκρατικὰς διαδικασίαις, χωρὶς νὰ πατήσουμε οὔτε ἐπὶ ἐνὸς πτώματος. Ὅλα τὰ ἄλλα εἶναι λεπτομέρειες» (σελ. 473).

Ζητᾷ ἐπίσης ὁ ἐγκριτος ἐπιστήμων, διανοούμενος καὶ συγγραφέας νὰ γίνῃ «ἐδῶ καὶ τώρα» πράξη ὁ Καζαντζακικὸς λόγος, ὁ ἀληθινός: «Τέτοιος θὰ θέλαμε νὰ γίνῃ ὁλόκληρος ὁ κόσμος καὶ νὰ τὸ μάθουν, ὅτι καὶ στὴν πιὸ μακρινὴ ἔρημο κάθε γενναία πράξη ἔχει τὸν ἀντίκτυπὸ τῆς στὴν οἰκουμένη ὅλη» (Ν. Καζαντζακίης, «Ὁ Χριστὸς ξανασταυρώνεται»). Περιάινοντας τοῦτῃ τὴν διδωλοπαρουσίαση θὰ παραθέσω ἕνα μικρὸ βιογραφικὸ σημεῖωμα τοῦ συγγραφέως Παρασκευᾶ Παρασκευόπουλου: «Γεννήθηκα σ' ἕνα μικρὸ χωριὸ τῆς Ἀρκαδίας, στὴ Δόξα, τὸν Ἀπρίλι τοῦ 1941. Ὅλες σχεδὸν οἱ συνήθειες, τὰ ἥθη, τὰ ἔθιμα τῶν κατοίκων τοῦ χωριοῦ ἦταν τότε ὅπως καὶ τὴν ἐποχὴ τοῦ Πλάτωνα, τοῦ Ἀριστοτέλη, τοῦ Χριστοῦ. Κάθε οἰκογένεια κατὰ μέσον ὄρο εἶχε ἕνα γαῖδουράκι, ἕνα ἢ δύο βόδια, λίγα πρόβατα ἢ γίδια, λίγες κότες καὶ ἕνα χοιρινό. Ὁρῶναμε τὴ γῆ μας μετὰ τὸ ἀλέτρι, θερίζαμε μετὰ τὸ δρεπάνι· ἀλωνίζαμε μετὰ τὰ ζῶα· ἀλέθαμε τὸ στάρι σὲ νερόμυλους· φροντίζαμε τ' ἀμπέλια μας· τὰ κλαδεύαμε, τὰ τρυγούσαμε, φτιάχναμε τὸ μούστο καὶ ἀπὸ τὸ μούστο τὸ κρασί. Ὅπως ἀκριβῶς καὶ στὴν ἐποχὴ τοῦ Περικλῆ» (σελ. 22).

Δρ Γεώργιος Μουσάκης

ΗΜΑΡΤΗΜΕΝΑ

- Στὸ τεῦχος 247 καὶ στὴ σελίδα 16037 (γραμμὴ 17η) γράφηκε «Μετὰ τὴ γλώσσα τῶν ἀνωτέρω...» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «Μετὰ τὴ γνῶσι τῶν ἀνωτέρω...».
- Στὸ ἴδιο τεῦχος καὶ στὴ σελίδα 16039 (γραμμὴ 38η) γράφηκε γιὰ δευτέρη φορὰ ἡ λέξη «Γιαρμάς» ἀντὶ τοῦ ὀρθοῦ «Γιασεμί».
- Στὸ τεῦχος 248-249 στὸν πρόλογον τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Στ. Βασδέκη «Ἡ Γλῶσσα τῆς Φύσεως καὶ ἡ φαντασίωση τῆς «Γλώσσας τοῦ Θεοῦ»» σελ. 16141, λόγφ ἐμπλοκῆς τῶν μηχανημάτων στοιχειοθεσίας ἀπαλείφθηκε ἡ τελευταία σειρά τοῦ προλόγου (Μα)«κεδονίας».

λά, σὰν ἀνθεμουρὸς μέλισσα ἄνθη ἀπὸ τὰ ἔπη τοῦ ἔδρεψε» (Ἰω. Τζέτζης πρὸς Λυκόφρονα, 275 XLVI καὶ χειρόγραφο 9, 8 καὶ 1αβ).

Ὁ Ἰω. Τζέτζης γιὰ τὸν Ἡσίοδον ἀνέφερε πῶς: «Τὰ δὲ ἔπη ἀπὸ τὸν Ὁρφέα ἀντεγράφησαν, γιὰτὶ λέει ὁ Ὁρφέας: «Πολλοὶ δὲ πάγοι ἀπὸ τὸν οὐρανὸ προερχόμενοι καὶ παρασκευασθέντες ἀπὸ τὶς νεφέλεις πηδῶν πάνω στὶς βελανιδιὰς καὶ σὲ ἄλλα δένδρα, πάνω στὰ βουνὰ καὶ στοὺς σκοπέλους καὶ σὲ ἀνθρώπους ὀξύθυμους καὶ θὰ γίνουν ἀγέλαστοι γιὰτὶ αὐτοὶ ὄντως κατατρώχουν καὶ τὰ θηρία στὰ βουνὰ καὶ δὲν ὑπάοι· καὶ καπτοὺς ἀνδρὰς κορυασμένους, πὺν νὰ δύναται νὰ βγῇ ἀπὸ τὸ σπῆτι του μετὰ πνύχος ὀλέθριον καὶ ὅταν ἡ γῆ θρονῶται κάτω ἀπὸ τὴν πάγην»» (Ἰω. Τζέτζης στὰ «Ἡσίοδον ἔργα» 5046, 125α).

Ἀς σημειωθῇ πῶς ὁ ἀστρονόμος καὶ μαθηματικὸς Κων. Χασάπης χρονολογεῖ τὰ Ὁρφικὰ στὰ 1366 π.Χ. ἢ στὰ 11835 π.Χ. Ἐμεῖς δεχόμεστε στὰ 11835 π.Χ., ἀφοῦ τὰ Ὁρφικὰ ἀναφέρονται καὶ στὴν Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία. Ἡ ἀρχαία ἐλληνικὴ σκέψη γιὰ νὰ φθάσῃ σ' αὐτὴ τὴν τελειότητα, εἶχε μὴ μακρὰ πορεία χιλιᾶδων ἐτῶν.

Γεράσιμος Καζάνας